

ТЕАТЕР
АЛЕКСАНДРА
ДУХНОВІЧА

*В*ЫБОР ІЗ РЕПЕРТОАРА

30
років

ТЕАТЕР АЛЕКСАНДРА ДУХНОВІЧА

ТАД
Серія

*Выдання выходить
у нагоді 30. рочниці
першых русиньских выстав
у Театрі Александра Духновіча*

ТЕАТЕР АЛЕКСАНДРА ДУХНОВІЧА: 30 років

выбор із репертоара

Тексты вишорили:

Валерій Падяк

Міхал Павліч

Пряшів

Выдавательство Пряшівской універзіты

2020

Театер Александра Духновіча у Пряшові (курто ТАД) – перша (по паді тоталіты) професіонална театрална інштiтуція у карпатських Русинів. За тридцять років вірного служіння свому народу драматичний колектів заграв десятки пєс, а сам театр став візитков русиньской ренесанції, але тыж – культурным феноменом сучасной Словакії.

Выдання репрезентує театр мало з іншакого боку. Книжка зознамялює читателя (і то по першый раз!) із репертоаром минулых років. Світова класіка у русиньских перекладах, зроблєных режисерами і літераторами самого театра, аж доднєсь обстала у рукописах. Тіражована у книжній подобі, вона стає явным наслідством народа і є отвореном про каждого, хто має інтерес до русиньской культуры.

У выданю є представлєных девять пєс од В. Шекспіра, Ф. Достоевского, А. Чехова, Ф. Кафкы, М. Кукучіна, але тыж од сучасных драматіків Д. Папаргая, В. Турка і К. Горака.

Проект реалізований під веджінєм
доц. Мгр. **Валерія Падяка**, к. н.

Тексты вшорили і адаптовали
до норм сучасного русиньского стандарда:
доц. Мгр. **Валерій Падяк**, к. н.
Мгр. **Міхал Павліч**, ПгД.

Рецензенты:
проф. Д-р. **Павло Роберт Магочій** (Торонтська універзіта)
проф. Д-р. **Елайн Русинко** (Мерілендська універзіта)

**Realizované s finančnou podporou Fondu
na podporu kultúry národnostných menšín.**

ISBN 978-80-555-2656-0

© Ідея серії “ТАД”, В. Падяк, 2020
© Вшорєня текстів, В. Падяк, М. Павліч, 2020
© Спередслово, В. Падяк, 2020

ТЕАТЕР АЛЕКСАНДРА ДУХНОВИЧА: ЦІТАДЕЛА РУСИНСЬКОГО ДУХА

Из чого ся зачинає театер?

Дахто бы уповів – из «вішака». Є то доста поширена у театралів сентенція, котра значить лем вто, же у театрі не є нич другорядного, на што ся бізовати не оплатить. Про наш театер (што зажив у XX столітю катастрофалного нищення) тота сентенція не є платнов. У сочасному русинському театрі вшытко ся зачинать из русинськоязычного текста, из котрым усе щи суть проблемы. И на вопрос «чом ся то так стало?» є простый отвіт...

У році 1944 Советський Союз пофалатовав теріторії історичной Підкарпатської Руси. Він наплановав собі навсе обстати на анектованих землях од Ужгорода до Ясіня. Тота анексія ся прикрывала ідеологічним тверженєм «объективной» потреби возєдинєня ушиткых «історичных» українських земель. Подля термінологічної еквілібрістики російських и українських советських ідеологів было то (*цитуєме по українськы*): «торжество історичної справедливості возз'єднання усіх українських земель в єдиній державі». Анексія, фактично, выпровоквала заказаня (без хотьякого плебісцита) націоналности «русин» – на вшиткых історичных теріторіях бываня карпатських русинів и зміну націоналности корінного славянського населєня на «украинець».

Советський Союз але тыж хотів мати якнайширший ідеологічний вплив на русинські теріторії на запад од Ужгорода. Выдтак у 1948 році вплив тоталітарной сістємы сягнув западной части історичной Підкарпатської Руси – восточнословацькых теріторій. У рамках політики «советізації» и «комунізації» держав Восточной Европы Советський Союз вчинив прокомуністичный переворот у Чехословачії. Там тыж была заказана народность «русин», а містной восточнославянської населєня стали подля націоналности означовати «українцями».

Хотяй державы молодой демократії (Словакія, Польща, Мадярщина, Румунія, Чехія) по році 1989 офіціално засудили політику своїх держав-передходників и визнали націоналность «русин», у сусідній Україні (де суть поверхь 800 тысяч русинів) тота національність заказана доднесь.

Коли у році 1989 упала тоталітарна система, стало очевидним, наскільки наша культура за роки анексії (фактичної і ідейної) зажила непоправних истрат в області інтелектуального умілства. Поезія, проза, драматургія, новинарство, літературознавство, языкознавство, історія літератури і культури, театрознавство, як тиж главні черты народа – русинська національність, віра і русинський язык – вшитко тото і многое другое скоро півстолітя не егістувало, было заказаной у Советському Союзі, а тиж у державах-сателітах Советського Сою-за, де на своїх історичних землях як аборігены жили у минулости і живут днесь русины. Тоталітарна система тиж изліквідовала вшиток літературний і культурний карпаторусинський світ, а тиж інституції, котрі го підперали, як то видавательства, новинки, часописы, національний театр, театралні аматерські кружки, літературні надації і общества, сполоченські організації, партії, церковні громады, читалні, бібліотеки і т. д.

На території, котрі підпали під вплив Советського Союзу – в Ужгороді і Пряшові – тоталітарний режим ся стрітив из театралнов культуров підкарпатських русинів, котра (од часу по Первій світовій війні) доста дінамично ся розвивала, мала успішні резултаты і подавала надію на ищи ліпші досягнення у будучности. В Ужгороді од р. 1921 усе егістовав ходем єден професійный театр. Быв то – інкубатор новых театралных віянь, експериментална лабораторія про талантованых режісерів і драматиків, школа майстерности про русинську театралну моложаву і сцена, на котрій грали ліпші творы тогочасной містной драматургії. Послідный такий театр – «Руський народный театр» – перестав егістувати у році 1944.

Культурне життя на Підкарпатській Руси doby меживойня (сесь час научники тримають як добу Другого карпаторусинського культурно-національного возрожєня) было богатоє на театралні выставки, а містна драматургія была щедров на пєсы.

На професіоналній сцені у роках 1934–1940 каждорочно играли хоть лєм єдну пєсу Антонія Бобулського; были то «Уйко изь Америки» (опублікована у році 1922), «Кандидатъ» (1923), «Нѣмая невѣста» (1926), «Верховинская кровь» (1930) і др. Также доста популярні на професіоналній сцені были пєсы «Сирота» од Ірины Кейпазы (1933), «Маруся» (1930) од Сіона Сілвая, «Буря над хатою» (1937) од Еміліана Калабішкы, «Борода не порозумѣня» од Александра Сливкы (1938) і др. За верьх тогочасной карпаторусинської драматургії мож тримати драму Михайла Лугоша і Володимира Грабаря «Овчаръ» (1940)¹.

1 *Позирай додаток*: «Репертуаръ драматическихъ школь, ЗПНТеатра и УРНТеатра въ Ужгородѣ, 1934–1941». Е. Недзѣльскій. Угро-русскій театр. – Ужгородъ, [1941]. – С. 101-102.

Помеже веце як сто двадцять пєс, напечатаных окремыми книжочками, добру репутацію у читателя также собі заслужили пєсы многих других драматиків, котрі собі до репертоара активно брали любительські кружки. Туй мож пригадати авторів и їх пєсы: «Не добре кота в мѣхѣ куповати» (1931) и «Іосифъ Египетскій» (1933) Сіона Сілвая; «Полюбивъ паничъ селянку» (1935) Е. Калабішки; «Жизнь за свободу» (1925) и «Жертва самоотверженности» (1925) П. Фабрі; «Ласточки» (1934) и «Ворожба» (1937) Ніколая Упоренця; «Вѣдьма-Босорка» (1933) и «Бо́льная» (1934) Ивана Новака; «Барнуля» (1933) Чуж-Чуженина; переробив Г. Гузенный; «Тестамент» (1936) и «Тарасович» (1936) Ивана Муранія; «День рожденія сельскаго учителя» (1934) и «Нашѣ дни» (1935) Ніколая Горняка; «Правда побѣдитъ» (1923) Вл. Черкаского; «Николай Шугай» (1934) Ніколая Шуберта; «Несчастливая судьба» (1927), «Скромность побѣждаетъ» (1929) и «Верховинець» (1935) Павла Федора; «Присташъ» (1935), «Сельскій суд» (1937), «Свадьбой начинается и свадьбой кончится» (1937) Йосифа Кизака; «Надъ Юрою Коржомъ псалтырь читають» (1934) и «Канцелярская сила» (1935) Фомы С. Легуна; «На свѣтаню» (1930) Бориса Мартиновича; «Спекулянты» (1932) Андрея И. Бродія; «На Верховинѣ» (1925?) Бориса Єфремова др.²

Вцілові, театралне житя и драматургія стали візитнов картов плодного розвиваня карпаторусинської літературы. И то не лем на Підкарпатській Руси (днесь – Закарпатська область Украины), котра ся стала самостатнов (автономнов) теріторієв Чехословакії, але и на далшых теріторіях даколишного сіверо-восточного Угорська, де жили русины, што обстали у рамках словацькой части ЧСР – так называна Пряшівська Русь. Юрідичний статус русинів на тых двох адміністративных теріторіях не був єднакий, айбо внуторна границя не была на заваді общенародному культурному житю.

Было ищи дашто, што в силу історичных обстоянь стало феноменом театралного житя; иде за аматерське театралне двиганя. По русинських селах (котрі днесь суть частєв Словакії и Украины) театралну культуру репрезентовали, як ся угадує, скоро 550 театралных кружків, авадь аматерських театрів (из того близько 90 – на Пряшівській Руси). Ищи дакілко туцетів сяких любительських кружків діяли у США. А містні драматикы (дома и за океаном) написали и выдали веце як 120 (!) пєс. До того, скоро три-четыри десяткы театралных штук обстали у рукописах. Сесе унікатний результат творчого и культурного вознесеня народа! Се немислимый результат як на півміліоновый народ, котрый кінцєм XIX столітя політики и економісты тримали (напримір, Едвард Еган)

2 *Веце інформацій позирай у виданю:* Падык В. Історія карпаторусинського національного театра и драматургії: високошкольський учебник. Пряшів, 2018. – 344 с. Главно позирай сс. 327-340.

за народ, што, годно быти, скоро в Европі шезне. Се также неосмысленный до кінця факт розвою народа по Первій світовій війні в умовах демократії, яков, до кінця, была Чехословацька республіка. И се также припратане советськов державов-анексантом (а днесь Украинськов державов!) културне наслідство русинського народа, котре прийшла влада мала імперські намагы вынищити під корінь.

Локалізація аматерських театрів главно по селах была добров основов скорого ширеня театралной културы помеже простый народ, запалёвала інтерес селської інтелігенції до творчости, выглядовала артистичні таланты на селі, будила інтерес до світової театралной културы.

Ищи єдна доста важна черта: обектом представ аматерських театрів був простый селський зритель, котрый хотів чути на сцені у діалогах дієвых особ свою народну бесіду. Тоту бесіду, котра бы ся органічно сплітала из русинськов народнов співанков, што часто звучала на сцені у народных песах – комедіях, водевілах, мелодрамах, жартах, сценічных картинах а т. д.

Театрознатель Є. Недзелський не здержовав свої позітивні емоції, коли писав за сесь феномен: «Театралне житя – се чудо Підкарпатської Руси... Народ из таким інтересованиям ся одніс до театралных представ, же авторы буквально не встигавут застачати репертоар»³.

Ищи єден сочасник той doby, ученик К. Станіславського и актер Московського театра МХТ Павел Алексєєв, котрый як режисер доста ся постарав у ділі одкрытя у 1930-х рр. професіонального театра в Ужгороді, сесе двиганя означовав як «живі духовні потреби Підкарпатської Руси». Овін писав: «Помеже населеня Підкарпатської Руси наблюдає ся гет великий інтерес до театралных представ... Сєся благородна приклонность до театра – вірный знак живых духовных потреб»⁴.

Тота тужба зрителья – мати свою містну драматургію, котра бы выказовала дух русинського народа и представляла у театрі сцены из народного житя и знала бы тоты знакы и сімволы донести до зрителья через народну бесіду – помножила ся на тотожні снагы, што їх видиме у других видах умілости эпохы Еманціпації. Молоді композіторы, такі як Дезідерій Задор, Юрій Костюк (Костьо), Петро Милославський, Степан Гладонік аранжовали народні співанкы. Русинська професіонална скульпторка Олена Мондич створила серію народных образів и композицій (приміром, памятник А. Духновичу у Пряшові). Репрезен-

3 Недзільський, Е. Л. Культурная жизнь на Подкарпатской Руси // Русській народный календарь на 1935 годъ. Ужгород: Школьная Помощь, 1935. – С. 34.

4 Алексєєв, П. Н. Основы театрального творчества. Краткое руководство для театральных кружковъ, начинающихъ режиссеровъ и актеровъ. – Ужгородъ: Типографія «Школьная помощь», 1937. – С. 3.

танти Підкарпатської школи малярства, котрі добрі освоили техніку малярства чужих шкіл, поклали на перше місце свою народну тему. Тото легко дає ся увидіти на умельцких образах Олексы Бокшая, Адалберта Ерделі, Андрія Коцкы, Федора Манайла, Адалберта Борецького, Еміліана Грабовського, Ернеста Контратовича, Золтана Шолтеса, Шандора Петкі и др.

Як твердив у році 1940 В. Сулінчак, єден из закладателів Підкарпатського Общества наук, на Підкарпатській Русі тогды было 460 (!) театралных кружків⁵. На Пряшівській Русі ситуація была подобна: скоро кажде третє русинське село мало свій аматорський кружок. У Лабірцю (Межилабірці) и Свіднику, а до того студентські театралні групи у Пряшеві и Празі давали каждорочно дакілко представ. Плодними были але и аматорські театры у таких селах як Боров, Буковець, Велика Поляна, Великий Липник, Вышній Орлик, Габура, Кружлєв, Ладомірова, Ярабина, Осадне, Страняны, Цігелка и Чертіжне⁶.

Сельські учителя усе были ініціаторами аматорських кружків на селі. А інтерес до драматичной творчости їм прискіпляли професоры Пряшівської грекокатолицької учительської семінарії, як то директор Александер Дзіяк ци професор Миколай Илькович. Напримір, студенты семінарії играли пєсы «Добродѣтель превышает богатство» А. Духновича, «Знімченый Юрко» И. Наумовича, «Кандидат» А. Бобулського и «Правда побідила»⁷.

Містні пряшівські драматики много ся постарали, обы застачити репертоар про аматорські театры. Туй мож пригадати на Иван Вавринчика (1913–1993), Михаила Матиса (1913–1942), Ніколая Горняка (1914–?), Стефана Гойдича (1889–1968; брата пряшівського єпископа П. Гойдича), Ивана Новака (1897–1974), Андрія Крайняка (1916–2001), Ервіна Владимира, Теодора Ройковича (1877–1963) и других; майплоднов была творчость драматиків Йосифа Кизака (1898–1966) и Ірины Невіцької (1886–1965).

Иван Вавринчик написав єдноактовкы «Панич на мельниці», «Лужок», «Інекція», «Кума Анна», «Манкарі», «Молоко и масло». Михаил Матис выдав пєсы «Соня» (1937) и «Американка» (1939). Ніколай Горняк опубліковав пєсы «День рожденія сельскаго учителя» (1934), «Нашѣ дни» (1935) и «У кого больше» (1936). Стефан Гойдич выдав

5 Сулінчакъ В. Предисловіє // Грабарь Вл., Лугошъ М. Овчарь: Драма из сельской жизни по сюжету Сіона Сильвая в 4. дѣйствіях. – Ужгород, 1940. – С. 4.

6 Štelepec J. Rusinsko-ukrajinské ochotnícke divadlo na Slovensku (1919–1949). Русько-український аматорський театр на Словащині (1919–1949). – Prešov, 2012. – С. 11.

7 Там же. – С. 17-18.

отділнов книжков песу «Именины у батька Александра Духновича» (1937), также написав «Закопаное сокровище», «Господина діратора ніт дома», «Гость з пекла», радіо-песу «Хто до тебе камнем, ты до него хлібом». Иван Новак выдав комедії «Вѣдьма-Босорка» (1933), «Большая» (1934), «Так то было» (1950, вийшла у США); также по нѣму ся zostали песы «Дезертир», «Когут на ярмарку», «Кризис» и «Тестament». Андрій Крайняк напечатав почас Другой світової війны дві песы – «Свекра» и «Жена да убоїтсѣ мужа своего». Т. Ройкович напечатав у Пряшові песу «Из болота к счастью» (1936). Ервін Владимир застачив про аматерів песы «Анна» и «Когда воїни рискуютъ». Ірина Невицька написала (але не видала) добрый десяток театралных штук: «Боже провидініє», «Рождественний дарунок», «Судьба», «Радости майстра Фулярдіно», «Непоніманіє», «Федір Корятovich», «Безнадійні», «Все в порядку», «Огонь», «Свята ніч» и др. Йосиф Кизак опубліковав три песы – «Присташъ» (1935), «Сельскій суд» (1937), «Свадьбой начинається и свадьбой кончиться» (1937).

Туй мож также пригадати культурно-драматичну роботу на Пряшівській Руси Олексy Сухого (1904–1950), учителя с. Збудська Біла, котрый заклав у селі аматерський кружок. Містні театралы грали на сцені песы «Сатана в бочці» Д. Дмитренка, «Знімченый Юрко» І. Наумовича, «Кандидат» А. Бобулського, «Муж умер» П. Ф. Телепа, «Вертеп» и другі твори. О. Сухий написав также властну оперу, котру играв драматичный кружок села Радвань⁸.

Тоталітарный советський режим по році 1944 мав за ціль винищити хоть який слід карпаторусинської культури. Чинило ся то зато, обы выгумовати из пам'яті народа живе русинське слово и доказати невалушність русинського народа. Тото самое видиме, коли убертасме увагу на твори карпаторусинської драматургії. Песы, напечатані у часы меживойня тисячними тиражами, щезли на папірєвых комбінатах. Днесь научникам є што ся находити по архівах, обы однайти тоты книжки, обы мати можность представити собі и читателю тото двиганя – народной и доста продуктивной.

Просоветська Чехословакія винищила на Пряшівській Руси аматерське театралне умілство. Репертоар, что живив селські театры скоро тридцять років, влада означила як нетребный, ідеологічно застарілий ци гет реакційный (христіанська тематика). По року 1948 аматерське театралне двиганя на Пряшівській Руси остаточно деградовало⁹.

8 Ковач Ф. Сухий Олексій // Краєзнавчий словник українців : Пряшівщина. – Пряшів: Союз русинів-українців Словацької республіки, 1999. – С. 330–331.

9 Šelepec J. Rusinsko-ukrajinské ochotnícké divadlo na Slovensku (1919–1949). Русько-український аматорський театр на Словащині (1919–1949). – Prešov, 2012. – s. 15.

По славнопамятній революції 1989 рока русинській інтелігенції Словачії належало одродити вшиткі свої культурні інституції. Тоты процеси донднесь перебігають путём мирной еволюції и трансформації бывших «украинских» ідеологічних інституцій (радіо, телевізія, новинарство, театр, музейництво, система освіти и др.). Результати считаня людности (2001, 2011, 2021) говорять самі за себе: навернення русинів до свого етнічного коріння (на фоні упадка украинства) є ипнов тенденційєв словацького демократичного общества.

У Пряшеві, де суть позберані скоро ушиткі культурні інституції словацьких русинів, такі трансформації перебігали тыж в Украинсько-му народному театрі (курто: УНТ, быв закладений ищи у році 1946). У році 1990 під веденєм діректора Ярослава Сысака театр перейшов на русинський язык и взяв собі нову назву – Театер Александра Духновича (курто: ТАД). Є то первый по паді тоталітарізма професіональний русинськоязычний театр у підкарпатських русинів. За тридцять років вірного служіня свому народу драматичный колектив загрив десятки пєс, а сам театр став візитков русиньского ренесанса, але тыж – культурным феноменом сочасной Словачії.

Театер Александра Духновича не став експериментувати (як то было в наших театрах у пережі епохы) из языком творів – од самого зачатку екзистенції театра на сцені звучит жива русинська бесіда. Интересно, што русинський язык притяг до театра не лем русинську публику, театралні выставки ТАДа любит навщивляти словацький зритель, а тыж чеський, про котрых русинська бесіда є цалком зрозумителна.

Инакый вопрос – русинськоязычный репертоар. Модерный театр, што ся орієнтує на сочасні тренды у театралнім умілстві, мало што міг взяти собі до репертоара из русиньской драматургії XIX столітя (хыбаль творчость А. Духновича), але тыж из русиньской драматургії первой половкы XX столітя, котра была націлена на аматерські театралні постановкы и тематично и ідеєво обстала у 1930-х роках. Ищи єдна біда – то перервана у часы тоталітарізма театрална традиція; вна ся убернула в наші часы крізісом драматургії. Хыблят ТАДу русинські авторы.

На первій етапі театр ся убернув ид творчости класика русиньской драматургії А. Духновича: у 1992–1993 роках у режії Я. Сысака ТАД загрив пєсу «Добродитель превышает богатство?». У далшых роках Я. Сысак проклав путичку на сцену ТАДа войводинорусинським драматикам. Доста продуктивным етапом стало сотрудицтво из єдным из майзнамых русиньских драматиків у Сербії Дюром Папгаргаї. Я. Сысак потовмачив єго драму «Агафія – старого попа дівка» (1993), представив пряхівському зрителью у свому перекладі и у своїв режії комедію того войводинорусиньского писателя «Два лісткы

до Єрусалима» (2002). Аж, нарешті, Я. Сысак переклав ліричну драму Дюрі Папгаргаї «Сконана кавалерія» (2011).

Василь Турок ищи у році 2002 писав, же сцена ТАДа могла бы стати ріднов про русинських драматиків и режисерів из других регіонів: «Про наш театр є важне, же кідь хочеме собі заховати континуїтет, же будеме ставити авторів нашой народности»¹⁰. У тім контексті В. Турок выступив ініціатором творення нової русинської драматургії. Він написав єдну оригінальну пєсу під назвов «Прінцовы галушкы (Гра на мотивы книги подорожей «Угорський Сімпліцісїмус» (2002). Пєса была успішна на сцені Театра А. Духновича и заслужила собі много компліментів у театральних критиків. По В. Туркові ТАД показав на своїх сцені ищи дакілко оригінальних творів од русинських авторів, як то, приміром «Пташаче молоко» Штефана Сухого у режії войводи-орусинського режисера Володимира Нада (2010), а ищи до того дакілко діточых пєс од Светланы Шковрановой: «Побурія грачок» (1999), «Захраньме фантазію» (2000), «Чудна школа» (2001) и др.

Межи тым, єдну из важных задач – глядєня текстів про свою трупку и уж сформований тип театру – драматург рішав так, што зачав товмачити на русинський язык творы світової драматургії – так класичну літературу, як сочасну. Ишло за драматичні творы, але тыж брали ся на увагу прозові творы, драматизація котрых давала можность по новому оцінити старі шедевры. Приміром, за перві пятнадцать років діяльности Театру А. Духновича загравав на сцені поверх тридцять пєс и драматизацій из других літератур и языків. Сесь період став добов плодного измагєня двох літераторів-інтелектуалів – Ярослава Сысєка и Василя Турка.

Ярослав Сысак (1939 р. н.) пройшов путь од актера до дїректора театру. Скончив Театральний інститут Карпенка-Карого у Кїєві (1966–1971). Рєпрезєнтант трєтої генєрації акторів УНТ, Я. Сысак робив туй як актер (1957–1966), режисер (1971–1981) и дїректор театру (1982–1998). Під єго ведєньєм театр перейшов на русинський язык.

Обы застачити репертоар, Я. Сысак переклав на русинський язык дакілко пєс (подаєме у хронології): «Мандрагора» Нікколо Макїавєллі (1990); «Марїша» Алойса і Вілема Мрштіковців (1990); «Жєнітба» Николая Гоголя (1993); «12 дївок на оддаваня, або зістали за дураків» Марка Кропивницького (1997); «Така любов» Павєла Коговта (1997); «Бачова жєна» Івана Стодолу (1998).

10 (ado). Obrázky zo súčasnosti: v sobotu ponúkajú v DAD-e Dva lístky do Jerusalema [Rozhovor s režisérom J. Sisákom, dramaturgom V. Turokom a riaditeľom DAD-u M. Markom] // Prešovský večerník, 2002, ročník XIII, 6.03., s. 3.

Василь Турок-Гетеш (1940–2005) пройшов путь од учителя до драматурга. Скончив універзитет Коменського у Братіславі (1963); як учитель російського и словацького языків робив на Пряшівській українській гімназії (1965–1985). Од року 1984 (заочно) и од року 1985 (на постійній основі) робив драматургом УНТ / ТАД. По революції 1989 рока став ся лідером русинського національного дивгання у Словакії. Як голова «Русинської оброды» (1990–1994, 1996–1999) став ся ініціатором ідейных здвигів и національной русинської орієнтації пряшівської інтелігенції, зокрема трансформації УНТ в ТАД.

Важнов але была работа В. Турка як драматика ТАДа. Він застачив якостный репертоар – переложив по русинськы дакілко пес світової драматургічної класики. Перекладацьке діятельство В. Турка є підціненой сочасниками. В історії Театра А. Духновича він обстане як єден из май-плодных драматиків, не говорячи уж за солідный арсенал перекладеных на русинський язык творів світової класичной и сочасной літературы. Туй мож назвати такі твори (подаєме у хронології): «Оцет» Мілоша Карасека и Благо Углара (1989); «Баламута» Ферка Урбанека (1995); «Непробуженый» Мартіна Кукучіна (1996); «Золоте теля» Ілїї Ільфа и Євгенія Петрова (1996); «Лыса співачка» Євгена Йонеско (1996); «Село Степанчіково і єго обывателї» Федора Достоевського (1998); «Свадьба – спросіны» Антона Чехова (1998); «Історія єдного міста» Михайла Салтыкова-Щедрина (1999); «Чуєш, мамо» Воїслава Савіча (2000); «Што ся стало воякови» Ігоря Стравинського (2000); «Капітан Кыянка» Яна Навратіла (2001); «Під ясным місяцєм» Василя Шукшіна (2001); «Ла музика» Карола Горака (2001); «Рівнина Тортілла» Джона Штайнбека (2002); «Арбітраж» Карола Горака (2002); «Сінїй птах» Моріса Метерлінка (2002); «Собітня ніч» Яны Боднаровой (2003); «Перон» Мілоша Караска (2003); «Адолф Івановіч Добрянський (Зоря на небі, а над головов штранг)» Карола Горака (2003); «Окресный шпиталь, або плуковникова жена» Христо Бойчева (2003); «Гамлет» («Трагічна повість о Гамлетови, прінцови даньскім») Вільяма Шекспіра (2004); «Орхестер Тітанік» Христо Бойчева (2004); «Тоалетарька (Четверте желаня)» Каспар Естер (2005); «Дядя Ваня» Антона Чехова (2005) и др. До премеры драмы «Дядя Ваня» В. Турок не дожив ся.

Кідь на первій етапі становеня театра твори світової літературы перекладали главно Я. Сысак и В. Турок, то далшы роки были успішні сполупрацов из Валерієм Купков. Він переклав: «Ревізор» Н. Гоголя (2006); «Жылот на міру» Мілоша Карасека (2007); «На дні» Максима Горького (2008); «Носорог» Євгена Йонеско (2008); «Ангел приходить до Бабілона» Фрідріха Дурренматта (2009); «Буріданів осел» Карола Горака (2009); «О двох генералах» Михайла Салтыкова-Щедрина (2009); «Гавай» Михаелы Закутянської (2011); «Чудне пополудня др. Звонка Бурького» Ладіслава Смочка (2012); «Малый чорт» Федора Сологуба (2012); «Васса» Максима Горького (2013); «Фантазія» Козьмы

Пруткова (2015); «Москва-Петушки» Венедикта Єрофєєва (2016); «Ізба ч. 6» Антона Чехова (2018); «Детектор лжи» Василя Сігарєва (2020) и др.

Ищи дакілко русинських авторів спорадично ци фрагментарно ся долучали до театралного репертоара и сполупрацовали из Театром А. Духновича. Як перекладачів туй мож назвати, приміром, Штефана Сухого, Мирона Сысака, Ивана Стропковського, Яну Трущинську-Сиву, Алену Блыхову, Яна Янковича, Светлану Шковранову, Петра Медвідя и др.

Туй бы мож назвати у первім ряді перекладацькі роботи Штефана Сухого: «Кровава свадьба» Федеріко Гарція Лоркы (1995); «Вірна невіра» Йозефа Мокоша (2006), «День дерешовый» Яна Лазорика и Штефана Ольгу (2007), «Тяпаковци» Ондрія Шулая и Божены Сланчіковой Тімары (2010).

Тыж нам ся видит перспективнов будуща сполупраца из ТАДом Яны Трущинської-Сивой, котра як перекладачка уж заявила за себе такыма творами як «Не чуждолож» Льва Толстого (2014) и «Америка» Франца Кафкы (2014).

Послідні роки из ТАДом сполупрацує Петро Медвідь – єден из майактивных русинських новинарів и активістів русинського двиганя у Словакії на сочасній етапі. Він переклав такі творы: «Пан Кідь Бы» Гелены Бендовой и Міра Хорвата (2015); «Ковалі» Мілоша Ніколіча (2015) и «Бісы» Федора Достоевського (2016).

Премєра каждой пєсы на сцені Театра А. Духновича зримо доказовала валушность и природность русинського языка на сцені, а хоць бы ишло за майвызначні творы світової літературы!

У тім контексті важным актом было гостєваня Театра А. Духновича у Братіславі у році 1994 (24-28 марта), видав, на пятьдесятины закладаня театра УНТ-ТАД. Почас тых стріч из братіславськов словацьков публіков театр презентовав пять інсценацій так світовых класиків, як наших сочасників. Были то: «Скрат» М. Караска, «Женитва» Н. Гоголя, «Блудиско» Л. Смочка, «Мандрагора» Н. Макіавеллі, «Зага» Б. Углара и М. Караска у русинськім товмачєню В. Турка, Я. Сысака, Ф. Віцо.

2 марта 1996 року театр указав зрителю уже пятнадцять інсценацій своїх майуспішных театралных выстав, як то «Ой не ходи, Грицю» (М. Старицький), «Три сестры» (А. Чехов), «Маріша» (братя Мырштіковци), «Запорожець за Дунаєм» (С. Гулак-Артемовський), «Король Лір» (В. Шекспір), «Добродітель превышаст богатство» (А. Духнович), «Жєнський закон» (Й. Таєвський), «Кровава свадьба» (Ф. Г. Лорка) и далші.

Вцілови, русинський театр пише лєм перві сторонкы своєї історії, хотяй уже має свого достойного театрознателя – Мирона Пукана,

котрый пише історію сёго русинського театра и выдал монографію під назвов «В переменах часу»¹¹.

* * *

Нове виданя «Театер Александра Духновича: 30 років. Выбор із репертоара» тыж репрезентує театр, хотяй кушкі из иншакого бока. ТАД, котрый днись у свому репертуарі має широкий спектер так класичной, як сочасной европейської драматургії, каждоденно через тоты творы популяризує русинську бесіду. Межи тым, премеры минулых років обставут в історії – у куртых шориках театралных рецензій, статей, інтервю. Самі тексти пес доднесь обставут у рукописах. Колись зажадані акторами и режисерами, днесь рукописы супокійно лежат на полицях театралного архіва – чекавут ліпшой нагоды. Ци буде про каждую песу така нова нагода?

Днесь важно всокотити тексти русинських перекладів світової літературы. Зато наша книжка має ціль зачати тот процес – фіксувати у книжній подобі драматичні тексти из репертоара ТАДа минулых років. У первой виданя потрафили лем дев'ять пес. Але плануєме тоту роботу продовжити.

Книжка має приблизити сочасного читателя (и то по первый раз!) ид славным премерам, познакомити потенційного зрителя из репертоаром минулых років. Тіражована у книжній подобі світова література в русинськім языку стає наслідством народа і є отворенов про каждого, хто выказує інтерес до русинської културы. И є важным доказом того, што наш народный театр у Пряшові – Театер Александра Духновича – є уж тридцять років цитаделов русинського духа.

доц. **Валерій Падяк**,
кандідат філологічних наук

Інститут русинського языка
и културы Пряшівського універзитета

*(статя написана у підкарпатськім варіанті
русинського языка)*

11 Pukan, M. V premenách času: Ukrajinské národné divadlo / Divadlo Alexandra Duchnoviča. – Prešov, 2007. – 180 s.

Світова драматурсія

ВІЛЬЯМ ШЕКСПІР

Трагічна повість о Гамлетови, прінцови даньскім

Так як ей часто грали служобници Їго Высости
в Лондонї, тыж на обох універзітах – в Кембріджі,
Оксфордї, і інде.

Подля першого видання,
котре вышло в року 1603 в Лондонї

Переклад:
Василь Турок

ОСОБЫ:

Краль
Кралёвна
Гамлет
Корамбіс
Лаертес
Офелія
Гораціо
Дух
Розенкраст
Гілдерстон
Фортенбрас
Марцеллус
1. стражник
2. стражник
Волтемар
Корнеліус
Штирёмі герці
Шашо
Другый шашо
Піп
Шляхтіч
Дворяны, вояцы, высланці

Владарь
Жена
Враг

СТРАЖНИК 1: Стій! Хто там?

СТРАЖНИК 2: Я.

СТРАЖНИК 1: Днесь есь ся на страж скоро выбрав.

СТРАЖНИК 2: Як стрітиш Марцелла і Горація,
попожень їх. Будуть днесь вартовати зо мнов.

СТРАЖНИК 1: Добрї. Позерай! Хтось іде!

ГОРАЦІО: Приятелі Даньска.

МАРЦЕЛЛУС: Вірны підданы.
Збогом, воячку. Хто тя вимінив?

СТРАЖНИК 1: Бернардо. Желам добру ніч.

МАРЦЕЛЛУС: Здравлю тя, Бернардо!

СТРАЖНИК 2: Ты тот ту – є Гораціо?

ГОРАЦІО: Часточні.

СТРАЖНИК 2: Вітам вас, Гораціо! Здравлю тя, Марцеллус!

МАРЦЕЛЛУС: Вказало ся вам то днесь зясь?

СТРАЖНИК 2: Днеська нич не прийшло.

МАРЦЕЛЛУС:
Гораціо твердить, же нас хапле фантас,
не вірить, же ту ходить страшыло,
што сьме ту ведно двараз віділи.
Так єм го перегварив, бы ішов з нами
мінуты той ту ночі стражыти.
Холем дасть нашим очам за правду
і ословить то, як то прийде зясь.

ГОРАЦІО: Глупости! Што бы ту ходило?

СТРАЖНИК 2:
Сядьте собі! Знова спробуєме
проломити ваш так заброненый слух
тым, што сьме уж дві ночі зажыли.

ГОРАЦІО: Но добрі. Вислухайме Бернарда.

СТРАЖНИК 2:

Вчешанній нощі,
як тамта звізда, вліво од северкы,
принесла по небі своє світло там,
де світить зясь, я а Марцеллом,
якраз кідь била єдна –

(вступить Дух)

МАРЦЕЛЛУС: Перестань! Позерай! Там ле є зясь!

СТРАЖНИК 2: А зясь як небіжчик наш краль!

МАРЦЕЛЛУС: Ослов то, Гораціо! Учений єсь!

СТРАЖНИК 2: Но што? Выпадать як наш краль?

ГОРАЦІО: Точно, як він! Ужас, я мам страх.

СТРАЖНИК 2: Хочє штось чути!

МАРЦЕЛЛУС: Прось ся, Гораціо!

ГОРАЦІО:

Хто єсь, жєсь вкрав подобу,
в ній похований даньскый маєстат
недавно ходив? Вызывам тя, гварь!

(Дух одыйде).

МАРЦЕЛЛУС: Образив ся.

СТРАЖНИК 2: Позерайте! Іде гет!

ГОРАЦІО: Стій! Гварь! При небі вызывам тя, гварь!

МАРЦЕЛЛУС: Пішов і не повів нам нич.

СТРАЖНИК 2:

Но што, Гораціо, даяк сьте зблїд
і трясете ся. Тыж вас схватив фантас?
Што тому повісте?

ГОРАЦІО:

Бог мі є свідком, не вірив бы-м тому,
кібы мі то не потвердив
мій властный зрак.

МАРЦЕЛЛУС: Не є то питный краль?

ГОРАЦІО:

Питный, як ты собі.
Такий панцірь сі облік
на субой з честолюбным Нором.
Так хмурный був, як їднали о мір
і затяв до леду свою сокиру.
Чудне!

МАРЦЕЛЛУС: Точно в тот мертвый час уж двараз йшов
воєньским кроком поперед нашу страж.

ГОРАЦІО:

Што сі о тім мам думати, нїт потуhy¹.
Просто бы-м судив на пошесть,
же на наш штат ся валить погрома.

МАРЦЕЛЛУС:

Сядеме сі? Най мі дахто высвітлить,
чом тота обозретна стражна служба
по ночах трапить даньских підданых!
Чом денно-денні ся одливать тільки збрані
а щі їх возиме і з чужіны?
Чом в лоденіцях є такий згон,
же неділі суть як іншы дні?
Што ся рихтує, кідь тот хватный пот
нутить уж ночі дерти ведно з днями?
Хто мі то повість?

ГОРАЦІО:

Спробую повісти
то, што ся шепкать. Наш зоснулый краль
быв колись давно норьским Фортенбрасом,
што пукав од зависти, як знате, догнаний к субойю.
В нїм старый Гамлет –
важений в цілім нашім континенті –
того Фортенбраса забив. Тот,
в ладі із рыцарьськыма законами,
з животом стратив і вшыткы державы,
котрых був паном. Набыв їх наш краль.
На тій підставі вшыткы землі по смерти отця
на Гамлета перешли. Лемже, панове,
Фортенбрас-молодшый, цілый розпалений,

1 Нїт гадкы; што мам гадати (ред.).

дав догромады зо вшитких кончін Норьска
за супу вшиткого схопных головорізів,
жебы вернути землі, котры пріграв ёго тато –
а то є, думам сі повод, чом ту тримає страж.

(Прийде Дух).

Позерайте! Є ту зясь! Скрижу му драгу,
най ня спалить! Привиде, стій!
Як ся ту мать штось доброго стати,
про тебе покій, про мене мілость божу дати,
повідж то!
Кідь знаш, што чекать ті власть
а чім бы ся дало передыйти,
повідж то!
Може-сь дагде олупив а пак заграбав
до матки землі поклад даякий,
зашто, гварять, не мате покій на тім світі?
Повідж то! Стій і гварь! Застав го, Марцеллус!

СТРАЖНИК 2: Ту є!

ГОРАЦІО: Ту!

(Дух одыйде).

МАРЦЕЛЛУС:

Пішов!
Їднаме чудні з ёго маєстатом,
Явным проявом насилства.
Шак є, як воздух, так незранительный,
З ним ся бити глупо і безцільно.

СТРАЖНИК 2: Хотів штось речі, толь когут заспівав.

ГОРАЦІО:

А ту ся стряс, якбы провинив ся
і одповісти боїть ся. Чув єм десть,
же когут, трубач рана, своєв піснєв
будить божство дня.
А лем што зачує їх блудный дух,
ці уж на землі або на морі,
в огні ці воздусї, такой наглить
до свого сховища. Же то є так,
нам якраз теперь тот указ потвердив.

МАРЦЕЛЛУС:

Одкрив ся, лем што заспівав когут.
 Тыж ся повідать, же як прийде час,
 перед часом божого Рождества,
 співають тот ранний пташок цілу ніч.
 Толь ся жадный дух не осмілить вон,
 ночі суть чісты, звізды не шкодять,
 не уречуть відьмы, вшитко стратить міць.
 Тото є святы і благодатный час.

ГОРАЦІО:

Тыж єм то чув. І тыж майже вірю.
 Ага, сонце в білавенькім плащі
 росу бережків топче на выході.
 Кінчіме страж! А радив бы-м повісти
 то, што сьме днесь в ночі віділи,
 молодому Гамлетови. Дам на то карк,
 же дух, ку нам німий, до нёго прорече.
 Што повісте? Зознамиме го з тым?
 Уж з повинности, кідь не з ласкы?

МАРЦЕЛЛУС: Прошу вас – самособов! І я знам, де бы днесь був.

*(Одйидуть. Приходять Краль, Кралёвна, Гамлет,
 Лаертес, Корамбіс, двома послове, супровод).*

КРАЛЬ:

Написав єм, панове, норьскому кралёви.
 Є припутаный на ложі а може
 ани сам не знать, што му мать сыновець
 за лубом. Зато посылає вас, Корнеліус і Волтемар,
 з поздравом хворому величенству.
 Не мате право проїднати веце,
 лем што написане в листі. Іднайте скоро,
 тым ся нам найвеце завдячіте. Збогом!

КОРНЕЛІУС, ВОЛТЕМАР *(обоє)*: Во вшиткім ся вам завдячіме.

КРАЛЬ: Ніт похыбы. Потом з паном Богом. Теперь ты, Лаерте. Но
 так, што є з тобов?

(Одйидуть послове).

ЛАЕРТЕС:

Ласкавый кралю, прошу я доволіня,
 жебы-м міг зясь піти до Франції.

Погребны обряды уж сьме докінчили,
лем ваша прязнивість ня ту стримує.
В сердці мі фурт штось нашепкує,
так же єм духом знова во Франції.

КРАЛЬ: А татове дозволїня маш, Лаерте?

КОРАМБІС: Не перестав, покля го з мене не выманив.
Пониженї прошу, дозвольте му іти!

КРАЛЬ: Зо сердця радо, Лаерте. Так будь здрав!

ЛАЕРТЕС: З уцтов і ласков² оставайте здоровый і вы!

(Лаертес одыйде).

КРАЛЬ:

А теперь наш кралёвский сын Гамлет!
Што значить тот вічний смуток?
Твій умысел одыйти до Витемберку
ся нам здасть невгодный і невчасный,
кідь твоя мати на тобі так липне.
Лем зостань ту! Як наш сыновець,
найдорожший сын і Даньска надїя.

ГАМЛЕТ:

Тоты чорны шаты, кралю, котры ношу,
ани тоты слызы, што мі стоять в очах,
ани тот непритомный выраз в тварі –
тото а вшиткы іншы виды наведе
не можуть мій біль выповісти.
Стратив єм дакого. І што же далі?
То суть лем строены жалї.

КРАЛЬ:

Тот ціт тя шляхтить, мілый Гамлет.
Твій отець але тыж остав без вітця,
а тот зясь без свого. Так то піде дале,
до кінця світа. Не нарікай, дітя!
Шак ся то прічіть Богу і мертвому,
природї, але і розуму!
Так уж то ходить, што уж з тым наробиш?
Вшытко, што ся зродить, вчас ку смерти сходить.

2 [Оставам] з покров и повагов; честь маю (*ред.*).

КРАЛЁВНА: Не ходь до Вітемберку, Гамлете!
Не выставлюй ня мукам!

ГАМЛЕТ: Вас, пані, фурт во вшыткім послухам!

КРАЛЬ:

Так гварить послушный, любячий сын!
Вшытко, што даньский краль днесь выпе,
розгласить канон небу: то же краль
пе на здравя Гамлетове!

(Вшыткы одыйдуть. Гамлет оставать).

ГАМЛЕТ:

Кібы тота аж барз туга плоть
ся розпустила в нич! Або світ
і цілый весмір обернув ся в хаос!
Два місяці то суть – ніт, ани то ніт!
А она ся оддасть зясь, за мого стрыка!
Нянів брат – але якої подобы?
То я ем Геркулес! Два місяці!
Щі як сіль тых крокодільских слыз
не выплавала з їх начервеналых очі,
ся оддасть! Боже! І тото говедо,
што розум не мать, так не понаглять!
Креγκость є роду женьского!
Шак на нім вісила³, таяк бы смак ї рос
зос каждым поглядом на нёго!
Тот гнусный, гнусный згон, так скоро
праснути собов до кровосмілной постели!
Скорше як зносила півтопанкы,
в котрых татови ішла за трунов –
готова Ніуба, тых слыз! А она ся оддасть!
То не перед добрым! Ту ся то зле скінчіть!
А я мам тримати язык за зубами?!

(Прийде Гораціо, Марцеллус і стражник 2).

ГОРАЦІО: Высость, здравлю вас!

ГАМЛЕТ: Тішыть ня, панове. Гораціо, ты?
Бо уж ани не знам сам, чій ем!

ГОРАЦІО: Єм то я, ваша высость. Ваш вірный слуга.

3 Важила (ред.).

ГАМЛЕТ: Слуга? Мій приятель, ніт? Слугу охаб на мене.

Чом єсь пішов з Вітемберку?
Марцеллус?

МАРЦЕЛЛУС: Ваша высость!

ГАМЛЕТ: Єм радый, же тя віджу. Добрый день, пане.
Але што глядаш на Елсінорі?
Ту тя научіме лем хластати⁴.

ГОРАЦІО: Ходжу радо поза школу.

ГАМЛЕТ:

На то ня не нахаплеш!
Лем ся не огваряй!
Ты – а ходити поза школу! Шак я тя знам!
Так што, што глядаш на Елсінорі?

ГОРАЦІО: Пришов єм вашому татови на погріб.

ГАМЛЕТ: Приятелю, охаб сі ласкаво тоты жарты!
Скорше ся дзіркнути на мамину свадьбу.

ГОРАЦІО: Тота была, прінц, справды такой по нім.

ГАМЛЕТ:

Мусить ся шпорити, шпорити, Гораціо!
З погребного мняса было на свадьбі
студене предіadlo. Того ся дожити,
радше в небі нелюда відіти!
Ах, отче, отче! Як бы єм го відів!

ГОРАЦІО: Де, ваша высость?

ГАМЛЕТ: Мам привиджіня, Гораціо.

ГОРАЦІО: Знав єм го тыж. Быв то великий краль.

ГАМЛЕТ: Хлоп то був. Зо выштым садыль рядный хлоп!
Такого уж веце не увіджу.

ГОРАЦІО: Я го, думам, вчера відів, прінц.

ГАМЛЕТ: Кого єсь відів?

ГОРАЦІО: Вашого отця.

ГАМЛЕТ: Ха, ха! Не повідай!

4 Хлебкати, пити (*ред.*).

ГОРАЦІО:

Хвільку свій ужас придусьте, принц
і усредоточте ся, най вам повім –
і ту панове мі то досвідчать –
тот дів.

ГАМЛЕТ: Пробога, повідай!

ГОРАЦІО:

Дві ночі по собі а ту тоты панове,
Бернардо з Марцеллом, тримали страж.
А як пропасть ночі была найглубша,
зажыли тото: поставов ваш отець,
од головы по пяты в воєньскій зброї,
трий раз ся зявить перед нима і перейде
перед їх выстрашеним слабым зраком,
покры они трясуть ся як осика.
Зо самой грозы не дали голосика,
нич не рекли до нёго. До того
страшного таёмства ня понурили,
і третю ніч ем з нима стражыв я.
Підтвердило ся їх кажде-едно слово,
вшытко што мі повідали: прийшло то зясь.
Знав ем вашого отця: як тоты дві руки
быв сі подобный!

ГАМЛЕТ: То не може быти!

ГОРАЦІО: Голову на то дам, же є то так, принц!

Же то повіме вам – на тім сьме ся згоднули.

ГАМЛЕТ: Де же то было?

МАРЦЕЛУС: На стражній башні, ваша высость.

ГАМЛЕТ: Вы го не оловили?

ГОРАЦІО:

Я гей.
Не повів нич. Хвільку ся мі кус віділо,
же підняв очі а же собов гнув,
якбы хтів гварити. Але такой толь
наголос заспівав ранний когут,
і зявлїня ся скоро мыкло гет.
З оч ся нам стратило.

ГАМЛЕТ: Розумлю вам, розумлю. Я не знам, што з тым.
Днесь в ночі мате службу?

МАРЦЕЛЛУС: Гей, принц.

ГАМЛЕТ: Повідаєте, в зброї?

ВШЫТКЫ: Так, принц.

ГАМЛЕТ: Цілий?

ВШЫТКЫ: Од головы по пяты, принц.

ГАМЛЕТ: Также съте до тварі му не віділи?

ГОРАЦІО: Виділи, принц. Мав піднятий прозор.

ГАМЛЕТ: А як ся тварив? Быв хмуравый?

ГОРАЦІО: Скорей смутный як гнівливый.

ГАМЛЕТ: Быв блідый а ці червеный?

ГОРАЦІО: Як стіна, блідый.

ГАМЛЕТ: А позерав на вас.

ГОРАЦІО: Впер ся до нас.

ГАМЛЕТ: Шкода, же ем при тім не був.

ГОРАЦІО: Бы вас то міцно розрушыло.

ГАМЛЕТ: Істо, істо, зостало то довго?

ГОРАЦІО: Як бы съте звольна нараховали до сто.

МАРЦЕЛЛУС: Довгше, овелё довгше!

ГАМЛЕТ: А што борода? Мав ей сиву?

ГОРАЦІО: Як ем ей колись відів – просивіла.

ГАМЛЕТ: В ночі піду на страж я. Може прийде зясь.

ГОРАЦІО: То майже істота.

ГАМЛЕТ:

Як ся то обявить в отцёвій подобі,
ословлю то, і кібы само пекло
крічало на ня: будь тихо! Панове,
покля съте о тім были тихо,
сховайте то в своїм сумліню на дно.
Най ся днесь в ночі стане,
што ся стане, пожычте тому судность,
не ваш голос.

Приязнь приязню одплату. Так збогом –
на стражній башні дашто перед дванадцятю
вас виглядам.

ВШЫТКЫ: Оставаме з покоров.

ГАМЛЕТ:

Не з покоров, а з ласков, з ласков, як я вам.
Так збогом.

(Вшыткы одыйдуть,окрем Гамлета).

Вітців дух в зброї! То буде зле.
Дашто ту не грать. Най уж є ніч!
А до толь – спокій, моя душо. Зло хоче вон,
і кібы заліг го цілый дом!

(Одыйде. Прийдуть Лаертес і Офелія).

ЛАЕРТЕС:

Вещі мам на палубі. Беру ся гет.
Але як піду, хочу ті штось речі.
Впало мі до ока, як тя Гамлет облїтує.
Дай сі позор, Офелія, не вірь му!
Теперь тя може любить а слова му
ідуть зо сердця – але май ся на позорі!
Теперь тя любить а слова му
плынуть зо сердця – але будь розумна!
Найкупіша дівка росшмарює,
як одгалить свою красу місяцю,
невинность; ся пліткам не убранить.
Вірь тому, Офелія! Трим ся боком,
жебы ті не заплямив твою честь!

ОФЕЛІЯ:

Слухала єм добрі, штось гварив.
Сполягний ся, я сі честь постражу.
Ты але, брате, не жебы-сь
як выхытралый софіста
водив ня по тернистій дорозі до неба,
але сам забыв, штось мі ту повідав,
як безоглядний, спустлый світак
сі вшытко брав, што смак і сердце рачить,
і мало дбав, же честь свою загубиш.

ЛАЕРТЕС:

Ніт, то ся не бій, міла Офелія.
Там іде отець!
Мам щастя, щі ся раз розлучу.
(Прийде Карамбіс).

КАРАМБІС:

Ты щі єсь ту? Втікай на палубу!
Вітор уж сидить плахтам на раменах,
а ты ту стоїш! Ту маш розгрішіня!
А тых пару рад сі радшей запамнятай!
Будь сполоченьський, але не панібрат.
Камаратів сі опробуй, а потім
їх припний к собі путами зо желіза –
най ті на руках не пухнуть мозолі
од стисків деяких долоней! До биток
ся не жень, але трим ся, як єсь в них!
Шать ся, як позволить твоя кешиня,
за модов ся барз не жень –
подля лахів судят о чоловіку,
а хто во Франції сі добрі стоїть,
на шматю му барз залежить.
А главне того: вірний будь сам собі,
з того виплывать, таяк з ночі день,
же ани інших люди не зрадиш.
Жебы-сь здоровый був, Господь тя розгріш.

ЛАЕРТЕС: Оставайте здоровый. Збогом Офелія!
І памнятай, што сьме сі гварили!

(Одыйде).

ОФЕЛІЯ: Уж то мам в своїм сердці замкнута,
а лем ты будеш мати од нёго ключ.

КАРАМБІС: А што ті повідав, Офелія, што?

ОФЕЛІЯ: Дашто о принцови Гамлетови.

КАРАМБІС:

Добрі, жесь мі спомнянула! Чув же єм,
же ку принцови Гамлетови проявляш
свій дівочій інтерес!
Як є то так, што ся мі і донесло
формов выстрагы – мушу ті речі,

же може не знаш, што то є ся тримати,
як ся патрить моїй дівці а твоєї чести!

ОФЕЛІЯ: Давав мі, отче, наяво свою ласку.

КАРАМБІС: Наяво, знам сі представити!

ОФЕЛІЯ: А што мі того наобіцяв!

КАРАМБІС:

Ока на бажанты⁵! Шак я знам,
кілько мать хлоп прісяг на языку,
кідь му кыпить кров! Курто а добрі,
своєв заінтересованостєв дакус шпоруй,
но ідь, а што-м повів, в голові тримай.

ОФЕЛІЯ: Послухам тя, отче.

(Одыйдуть. Прийде Гамлет, Гораціо, Марцеллус).

ГАМЛЕТ: Тот воздух лемже не кусать. Остро ту профукує. Кілько є годин?

(трубки за сценов)

ГОРАЦІО: Штось перед дванадцятю.

МАРЦЕЛЛУС: Ба ніт, уж одбило.

ГОРАЦІО: Даяк єм не зачув. Што то є, принц?

ГАМЛЕТ:

Пан краль ся бавить коло вина,
справив сі хласт, добрі ся не порве.
Фурт, як сі лыгне ріньского,
бубны і трубки рыком розгласять
тот геройский акт.

ГОРАЦІО: А тото є ту звыком?

ГАМЛЕТ:

На жаль так є, а і кідь єм
ся ту народив а тот звык мам в крови,
думам, же ся добрі уцтить,
як ся тот звык зрушыть.

(Приходить Дух).

ГОРАЦІО: Позерайте, принц, є ту!

5 Ока на бажанты – силка (засилка, петля) на бажанта *(ред.)*.

ГАМЛЕТ:

Сяты небесны, змілуйте ся!
Ці уж есь добрый дух або ангел зла,
ці пахнеш раём або смердиш пеклом,
ці помysel маш планый або добротливый,
я омороченый так твоім зявлінём,
же хочу одповідь!
На тоты мена: отче мій, Гамлет, Краль,
владця даньскый – одповідай!
Не муч ня в незнатю! Повідж, чом
твої высвячены позостатки в труні
зорвали обвязы а чом гріб,
до котрого сьме тя тихонько поховали,
ростворив свій тяжкый мраморовый пыск
і вывергнув тя? Што то значіть, же небіжчік,
як есь ты, зясь в повній зброї
до місячного світла ся вертатъ
аж ночі страшно, а нас, што природі
сьме на сміх, розрушує думками,
котры суть мімо досягу наших душ?
Гварь! Повідж, што то значіть!

ГОРАЦІО: Кывнув вам, таяк бы дашто мав,
што вам хоче повісти самому.

МАРЦЕЛЛУС: Позерайте, як упорні він вас кличе дагде дале.
Вы не ідьте!

ГОРАЦІО: Розгодні ніт!

ГАМЛЕТ: Іншак нич не повість, мушу іти за ним!

ГОРАЦІО:

Што кідь вас, прінц, зводить до прибою
або аж на верьх тамтой скалы страшной,
што над море ся хылить,
а там пак змінить подобу так страшні,
же у вас розум стратить надвладу –
зошалієте! Не ходьте!

ГАМЛЕТ: Фурт ня кличе! Ідь! Іду за тобов!

ГОРАЦІО: Ваша высость, не пущу вас!

ГАМЛЕТ:

Нач тот страх?
Жывот не цїню ани за мак,

а душа? Што бы ї міг зробити,
кідь є так нестерельна, як і він?
Ідь! Я іду за тобов!

МАРЦЕЛЛУС: Не ходьте нигде! Дайте сі речі!

ГАМЛЕТ:

Мій осуд ту так крічить
і каждая жылка в моїм тілі тугне,
напинать ся, як шляхы лева.
Фурт ня кличе, пустьте, панове!
Зроблю духа з того, хто мі бранить!
Гет, гварю! Ты ідь! Я за твоєв тварєв.

ГОРАЦІО: Привид го жене до шаленства.

(Одыйдуть Дух з Гамлетом).

МАРЦЕЛЛУС: Штось є згните в штаті даньскім!

ГОРАЦІО: За ним! Де то вшытко дійде?

МАРЦЕЛЛУС: Подьме, слухати го не будеме!

(Одыйдуть. Прийде Дух і Гамлет).

ГАМЛЕТ: Дале не піду! Аж де ня то ведеш?

ДУХ: Слухай!

ГАМЛЕТ: Слухам.

ДУХ:

Єм призрак твого отця, одсуджений
по ночах ся блукати,
а цілий день в огні терпіти,
аж тяжкы гріхи зо днів мого живота
выгорять в поломіню.

ГАМЛЕТ: Убогий духу!

ДУХ:

Ніт, не жалій ня! Лем выслухай,
што ті хочу речі. Кібы-м не мав заказане
выявляти тайны своєго гарешту,
найслабше словце мого повіданя
збороздило бы ті душу, зморозило
твою кров, очі ті выпучіло з ямок,
твое густе волося бы распелехало,
аж бы ті каждый волос рівно став,

як осет на дикім їжакови.
Лемже тота звість не є про уха
з м'яса і крови.
Як єсь отця любив, Гамлете –

ГАМЛЕТ: Ах, Боже!

ДУХ: Помстий тоту гнусну вражду!

ГАМЛЕТ: Вражду!!!

ДУХ:

Так, вражду найвищого рангу
і найнижшого гнуса. Але тота моя,
тота была особисто нелюдська і гнусна.

ГАМЛЕТ:

Скоро з тым вон! Най можу на крилах
майже таяк думка, як подуманя,
летіти ку помсті!

ДУХ:

Віджу, же єсь схопный.
Бо іншак бы-сь був тупіший, як быля,
котре сі в покої гние в багні Леты.
Повім то курто.
Повідать ся, же во сні ня кусив
в загороді гад. Так спросто обманюют слух
цілою країны! Ты, мій хлопче, знай:
тот гад, што кусив твого отця, носить
ёго коруну.

ГАМЛЕТ: Як був єм того віщій!

Мій стрыко! Мій стрыко!

ДУХ:

Гей, тот кровосмілный лотор
дарами сі наклонив на чужооложство –
ганебный є то дар, кідь в нім така міць! –
мою, на око, таку почесну кралёвну.
Почестность ся не гне, і як непристойность
нагварять сі ей з тварёв ангела.
Наремность ся але знудить і на райській постели,
а, хоць споена з твором небесным,
підє ся пасти на гній.
Тихо! Як бы-м зачув ранішній вітрик!

Мушу щі куртше. Спав єм на загороді,
 як єм любив пополудни.
 В тій самій минуті підкрав ся ку мі твій стрыко
 з фляшочков вывару з проклятого блену
 а до ушных отворів наляв мі
 тот лепровитый вывар, што є
 так неприятельский людський крови, же в секундї
 як ортуть ся розбігне по тілі,
 проникне каждов бранков, каждов стежков,
 і такой спече рїдку здраву кров
 як оцет, капнутый до молока.
 Так во сні мі брат нараз взяв
 мій живот, коруну і кралёвну,
 без сповіді ня дав до гробу,
 з грїхами вшиткыма на душі.
 Такой грозный ужас ужасный!

ГАМЛЕТ: Ах, Боже!

ДУХ:

Як маш в собі лем кус сердця, не стерпь то!
 Якбы-сь але не приготовив свій чін,
 в душі ся против мамы не постав,
 Охаб ей терню, што ї росне
 в сумліню. Най є так дано,
 мушу іти, бо ся ближыть рано,
 світлушка гасить своє блїде світло.
 Гамлете, збогом, збогом, а не забувай!

(Дух одыйде).

ГАМЛЕТ:

Небескы войска! Землє! А што дале?
 Щі придати пекло? Не забувай, гвариш?
 Бідненький духу!
 Уж зо записок своєї памняти
 вымажу вшитку книжну мудрость,
 нормы і форми,
 што їх там врісовала моя молодость, –
 лем твоя памятка там остане!
 Так, так, ты затрачений, згубный лотре,
 вражебный, спростый, усміавый лотре –
 подь мій записник – най сі то позначу:

чоловік ся може засняти і сняти,
а є то лумп! В Даньску є можлие вшытко.
Так, стрычку, уж єсь там, уж єсь там.
Теперь гесло: збогом, збогом, не забывай!
А є то! Я присягав.

(Прийдуть Горацію і Марцеллус).

ГОРАЦІО: Ваша высость!

МАРЦЕЛЛУС: Принц!

ГОРАЦІО: Гуу, гуу!

ГАМЛЕТ: Гуу, гуу, ціп, пташко, ціп!

ГОРАЦІО: Боже, стій при нїм!

МАРЦЕЛЛУС: Як є вам, Ваша высость?

ГАМЛЕТ: Аж барз добрі, прекрасні!

ГОРАЦІО: Гварьте, принц!

ГАМЛЕТ: Ани напад. Вы то выдзвоните.

ГОРАЦІО: Я? Нігда! На мою душу!

МАРЦЕЛЛУС: Я тыж нїт!

ГАМЛЕТ: Но, добрі. Хто бы сі міг подумати?

Але то є міджі нами?

ОБОЄ: Бог нам свідок!

ГАМЛЕТ: Нїт в Даньску такого лумпа,
котрый бы і свинєв не був бы попрі тім.

ГОРАЦІО: То знаме і так, зато не мусив з гробу встати дух.

ГАМЛЕТ:

Так є! Правду маш!

І так, без далшых речі, буде добрі,
як руки потрясеме і підеме.

Вы, де вас веде повинность і желаня –
бо каждый мать свою повинность і желаня
мать, а я, бідный, – піду ся молити.

ГОРАЦІО: То суть лем самы силны слова, принц.

ГАМЛЕТ: Они вас уражають? Так мі одпустьте!

ГОРАЦІО: Не є чом гнів заводити.

ГАМЛЕТ:

Але є чом, Горацію, є,
а як! А што ся тыкать страшыла,
є то дух честный, тільки вам повім.
Але звездавость, што ся ту стало,
покля можно, охабте боком.
А теперь собратя – сьте мої приятелі,
по мечі і школі –
Велика просьба.

ГОРАЦІО: Яка, принц?

ГАМЛЕТ: Же не повісте, што сьте віділи.

ОБОЄ: Не повіме, принц.

ГАМЛЕТ: Радшей присягайте!

ГОРАЦІО: Присягам, принц.

МАРЦЕЛЛУС: Принц, і я присягам.

ГАМЛЕТ: Радше ту на тот меч, ту на тот меч!

ДУХ: Присягайте!

(Дух під явиском).

ГАМЛЕТ:

Ага го, старця, і він так думать,
чуєте, што вам гварить?
Подьте ту, най каждый присягать!

ГОРАЦІО: Повідайте, принц, як!

ГАМЛЕТ: Не повісте, што сьте днесь віділи.
На тот меч присягайте!

ДУХ: Присягайте!

ГАМЛЕТ:

Гік ет убікве?⁶ Перейдеме дале!
Подьте ту, панове, знова положте
руку ту на мій меч і присягайте,
же што сьте віділи, нікому не повісте!

ДУХ: Присягайте!

6 **Nic et ubique** (латин). – туй і всягды.

ГАМЛЕТ:

Так є! Ты єсь змысний⁷, як кртиця!
Бог з тобов непокійный духу!
Ідеме щі дале!

ГОРАЦІО: Господи на небесі! Щі-м того не зажив!

ГАМЛЕТ:

Так сі то зажыєш шумні в тихости!
Суть річі міджі небом і землєв,
о яких ся твоім нукам⁸ не снить!
Лем подьте ту і зясь як толь! Же нігда
і кібы-м ся вів як найчудніше –
бо може скоро буду змушений
грати ролю шаленого – же не дасте
на собі нич знати! Як ся зыйдеме, не будете
натрясати головов, корчіти плечами,
тым менше робити наражки на спосіб:
«Мы свое знаме», «Лем кібы сьме могли
мочі так гварити!» або «Суть такы, котры знавуть»,
Так жебы вам нікому з языка не злетіло,
же дашто знате! Же нікому нич гварити не будете –
ку чому вам Господь Бог допомагай –
од мене теперь без присягы не підете.

ДУХ: Присягайте!

ГАМЛЕТ:

Тихо, розяренный духу, тихо! Так, панове,
зо вшитков ласков ся з вами лучу.
Як є дашто, чім худак Гамлет
бы міг вам освідчіти свое приятельство,
довжником не остане. А теперь подьме.
Лем прошу, гамбы майте на замку!
Розорвала ся дні звязуюча нитка!
Як бы ей знова доведна звязати...
А теперь подьме!

(Одыйдуть. Прийдуть Офелія і Карамбіс).

7 Од слова «zmyselnny» – чувствительный, чувственный (ред.).

8 Годно быти, од слова «núkat» – то, што тобі ся може быти доступное (ред.).

ОФЕЛІЯ:

Прінц Гамлет, няньку, ся цілий змінив!
Аж ся го бою і жаль мі го.
Таку грозну зміну у князя
мої дівочі очі щі не віділи!

КОРАМБІС: Што є, што ся дїє, Офелія?

ОФЕЛІЯ:

Молодий прінц Гамлет, він, окраса Даньска,
прийшов о вшытко богатство!
Тот шперк⁹, што му так слувив, тот є гет,
є вкрадений... Стратив розум!
Шпацірую по лоджії, а він прийде ку мі.
Непричетный вираз, шнуркы розвязаны, підвязкы
тягать за собов – а опре о ня зрак,
як бы конець світа мав настати.
Так хвільку стояв, потім ня за руку здрап,
якбы мі міряв пулз, глубоко вздыхнув,
пустив мі руку, одыйшов гет,
тихо, як бы на крок не відів.
А при одході косо на ня смотрів –
ішов з головов, обернутов через плече,
дорогу мацькав, таяк цалком сліпый,
і так невідячкы одышов.
Мене там охабив.

КОРАМБІС: Шаліє од ласкы ку тобі!

Не была-сь к нёму плана в посліднім часі?

ОФЕЛІЯ: Вертала-м му листы і дарункы,
як сьте мі наказали.

КОРАМБІС:

З того ошалів!
Но што, мы, старшы, маме зріти дале,
як на конець носа, а молоды
най ся усадять. Унаглив єм ся,
ня то мерзить, але што наробиш?
Подь к кралёви! Може тото похыблїня
є доказом, же твою ласку приймають.

(Одыйдуть. Приходить Краль, Кралёвна, Розенкрат і Гілдерстон).

9 Прикраса, украшіня, дорогоценность (ред.).

КРАЛЬ:

Приятелі, же наш синовець дорогой
прийшов о саму подстату¹⁰ смислів своїх,
є свята правда. І же сьме з того смутны.
Вы знате, як нам на нїм залежыть,
і ваше добро нам на серці лежыть.
Зато вас жадаме: підете і одгалите
повод і довод ёго розрушіня.
Краль даньскый не остане довжный, ани ёго країна!

РОЗЕНКРАСТ:

То мало, што в наших схопностях
може Величенство жадати –
не пересвідчати своїх підданых,
што суть вязаны ласков, уцтов, послушностьєв.

ГІЛДЕРСТОН:

Про обі ваши дороги величенства
спробуєме зо вшиткых скромных сил
ся дознати, што пана сына трапить.
А з тым ся во вшиткій уцті збогом розлучіме.

КРАЛЬ: Дякую Гілдерстон, мілый Розенкрас.
Дякую Розенкрас, мілый Гілдерстон.

(Прийдуть Корамбіс і Офелія).

КОРАМБІС: Послове з Норьска, Ваше Величенство
ся щастні вернули!

КРАЛЬ: Ты фурт був отцєм добрых справ.

КОРАМБІС:

Же, Величенство? Завірям вас, же
повинности так стражу як душу:
Богу і кралєви служу єднак вірні.
І думам сі – або уж мій мозог
не так добрый стопарь, яким бывав, –
же ся мі подарило вникнути
до глубкы Гамлетового шаленства!

КРАЛІЄВНА: Хвала Богу!

(Приходять двома послове).

10 Основа, низ (ред.)

КРАЛЬ: Та што наш норський брат, Волтемаре?

ВОЛТЕМАР:

Чістосердечно вас поздравлює.

А такой тоты верьбовки заставив.

Думав, же сыновець ся готовить до войны з Польском,
але ся дознав, же мірять
на Вашу Высость.

Ображений, же ёго хвороты і старость так знеужив,
дав Фортенбраса такой предволати. Тот, як прийшов,
быв кралём такой покараный, а наконець
перед стрыком обіцяв, же веце уж
не здоyme збрань на Ваше Величенство.

Од радости му за то старый краль
дав статкы з рентов трий тісяч рочні
а приказав му ужыти тоты войска,
што навербовав, проти Польска.

Заедно просить, як ту стоїть в писмі,
жебы сьте за тым цілём зволив
слободный переход вашим штатом –
за істых підстав і зарук,
о котрых ту пише.

КРАЛЬ:

То ся нам любить. Аж будеме час мати
і смак, станеме читати і одписовати.
Вам за намагу вдяка! Біжте
оддыховати, бо вечур будеме
ваше посланя славити.

(Послове одыйдуть).

КОРАМБІС:

Так то бы в суху было!
Теперь, што ся тыкать прінца Гамлета.
Істе є, же шаліє, то треба признати.
Глядайме вступ ку тому ефекту,
ці скорї повод того дефекту,
бо ефект не є дефект без поводні.

КРАЛЁВНА: Прошу вас, курто!

КОРАМБІС:

Самособов, мадам. Пане, я мам дівку.
Мам, бо є моя – чім найвеце сьме собі істы,

то найскорше страчає. Тепер к принцови.
Уважте, крало, тото писмо,
котре моя дівка в цілій послушности
до моїх рук видала.

КРАЛЬ: Прочітайте мі го, прошу.

КОРАМБІС:

Давайте позор, прошу.
«Похыбуй, же в штаті горит,
похыбуй, же сонце знать гріти,
похыбуй о воді в морі,
не похыбуй, же тя знам любити.
Красній Офелії
ей найнещастніший принц Гамлет».
Ваша Высость, зач ня мате? Або зач
бы съте ня міг мати по тім ту?

КРАЛЬ: За приятеля одданого і підданого.

КОРАМБІС:

Уж вам то підтверджу.
Як єм сі прочітав тот лист, рік єм
своїй дівці:
«Гамлет є принц, стоїть выше тебе,
про твою ласку то барз великий пан».
А нарядив єм: писма вертати,
дары одвертати і тримати ся боком.
Она, добра дітина, послухала,
а він, кідь з ласков погорів –
то єст, я думав, же ся лем бавить! –
наперед меланхолієв терпів,
голодовков, наконець розумом похыбив.
Тото мі возьте, кідь то не є так!

КРАЛЬ: Думате, же то буде тым?

КОРАМБІС:

Рад припомяну: стало ся даколи,
жебы-м рік наїсто «є то так»,
а потім то было наopak?
А кідь мі вийдете напpотив,
докажу то і кібы правда
аж до середини землі залізла!

КРАЛЬ: Як сі то потвердиме?

КОРАМБІС:

Ваша Высость, просто. Атак:
До лоджії ходить принц на шпацір.
Мы зробиме, няй там ходить і Офелія,
а самы сховаме ся за плентов...
Там будеме чути, про кого му бє сердце!
Кібы ся указало, же то не є ласков,
за свою судность уж не ручу веце.

КРАЛЬ: Уж іде! Цілый знурений в книзі!

(Приходить Гамлет).

КОРАМБІС: Была бы Ваша мілость охотна нас ту охабити?

КРАЛЁВНА: З радостёв.

(Кралёвна одходить).

КОРАМБІС: На, Офелія, книжку. Читай сі в ній!

Ідь куцік дале, най не збачіть краля.

ГАМЛЕТ:

Жыти, ці не быти – гей, о то іде.
Вмерти, заспати. Є то вшытко? Є.
Ніт! Спати є снити – а уж то зачінаць.
Тадь з того сна раз ся пробереме
а приведуть нас перед судцю вічного,
одкаль ся жадный путник не вернув –
з необявленої землі, котру щастливы
витають усмішков, а жыване – клятбов.
А не быти ей, той світлой надії,
хто бы ніс хвалы і посміх світа,
ненависть бідных і высміх міцных?
Де шкодять вдовам, кривдять сиротам,
де владне голод або біч тірана
а тисяч іншых погром? Хто бы харчав,
хто бы дусив ся під знавленим жытём,
кібы сі міг написати квітанцію
своім ножом? Хто бы то ніс, не быти ей,
той надії на дашто по смерти?
Она охромуює розум, туманить смыслы
і нутить знашати знамы зла,
як гнати ся до іншых, што їх не знаме.

Тот роздум з нас страходурів робить!
Слечно!¹¹ Спомяньте вшиткы мої гріхы
во своїх молитвах.

ОФЕЛІЯ: Ваша Высость, конечні мам нагоду вернути до ваших рук,
уроджених рук, дарункы і малы позорности, котры ем од
вас достала.

ГАМЛЕТ: Съте красна?

ОФЕЛІЯ: Прошу?

ГАМЛЕТ: Съте честна?

ОФЕЛІЯ: Прошу, принц?

ГАМЛЕТ: Як же съте прекрасна и порядна,
не мала бы ся ваша краса стыкати з ваших почестёв.

ОФЕЛІЯ: А може мати краса ліпше цімборство?

ГАМЛЕТ:

Самособов! Краса докаже зробити
з почестности куплярьку! Почестъ
з красов не докаже нич!
Колись то був парадокс,
днесь суть на то многы доклады. –
Я – вам нігда нич не дав!

ОФЕЛІЯ:

Самі добрі знате, принц, же дав.
А з нима тільки обіцянь вічної ласкы,
же гнили бы сердцём з каміня.
Теперь вернути їх слушность каже.
Невлюдный дарця руки мі розвяже.

ГАМЛЕТ: Я вас нігда не любив.

ОФЕЛІЯ: Я ем вам вірила, же гей.

ГАМЛЕТ:

Не мала-сь мі вірити! Біж за монашку, біж!
А ці хочеш родити грішників? Я сам ем
помірно слушний чоловік, а при тім на себе
знам тільки злого, же бы было ліпше, жебы ня
мати не зродила. Я ем страшні пышний, честолюбный,
пролізло мнов тільки гріхів, же не мам ани

¹¹ Молода пані (ред.).

слов, жебы-м їх вшиткы назвав. Чом ся мають
хлопи, як єм я, тягати ся на брісі міджі небом і землёв?
Біж за монашку! Вшиткы сьме живане!
Никому з нас не вірь! Біж за монашку!

ОФЕЛІЯ: Небеса, охранюйте го!

ГАМЛЕТ: Де твій отець?

ОФЕЛІЯ: Дома, принц.

ГАМЛЕТ:

До Бога, най за собов замыкать! Нігде інде
шаленого грати не буде – лем дома!
Біж за монашку!

ОФЕЛІЯ: Господи Боже, помагай му!

ГАМЛЕТ:

Як ся будеш оддавати, дам ті вено таке:
будь холодна так, як лед, чіста, як сніг,
і так тя зганоблять! Біж за монашку!

ОФЕЛІЯ: Што ся то з вами стало?

ГАМЛЕТ:

Як ся хочеш силоміць оддавати, возь сі
даякого блба¹², зато же розумный чоловік добрі
знать, што за каліку з нёго наробите!
Біж за монашку!

ОФЕЛІЯ: Врозумите го, небеса!

ГАМЛЕТ:

Тоты вашы фарбічки я тыж познам! Панбіг вам
дав єдну тварь, а вы сі робите другу.
Гопкате, цапкате а з глупости сі робите рушку.
А то є, гром а пекло, лумпарня, уж того мам дость,
шак єм з того ошалів! А з браковінчанём є уж кінець!
Тых, што ся побрали, охаблю жыти – аж на єдного!
Біж за монашку! Біж за монашку!

(Гамлет одыйде).

ОФЕЛІЯ:

Так ся змінити, Господи на небі!
Учений, шляхтіч, вояк, вшитко,

¹² Глупачісько, болван (ред.).

вшитко є в руїнах. Ах, я нещастна!
Як є тот знамый чоловік – незнамый!

(Одыйде).

КРАЛЬ: Ласка? Де же, ласков то не буде!
То, што го трапить, глубоко засіло.

КОРАМБІС:

Гм, дашто за тым буде. Майте стерплїня,
я сі го подам сам! Пустьте ня к нѐму,
оберну го нарубы! Уж іде! Охабте ня спознати,
як глубоко то сягать! Ідьте гет!

(Одыйде король, прийде Гамлет).

Мій мілий прінц, познавате ня?

ГАМЛЕТ: Як бы нїт, сьте пасак¹³.

КОРАМБІС: Але што то гварите!

ГАМЛЕТ:

Видите, пане, а я бы-м вам желав,
жебы сьте ся слушні жывили.
Бо днесь сі на світі слушні жыє
так єден чоловік зо сто тісяч.

КОРАМБІС: Што то чїтате, прінц?

ГАМЛЕТ: Слова, слова, слова!

КОРАМБІС: А яка є думка, прінц?

ГАМЛЕТ: Чія?

КОРАМБІС: Думаю того, што чїтате.

ГАМЛЕТ:

Думки в тім суть высловні кацірськы.
Бо тот сатірічний сатір пише, же старці
мають западжены очі, болять їх крижы, бороду
мають сиву, стегна як скіпы, а в ногах
ревму. Тому вшиткому, пане, я розгодні
не хочу вірити! Зато же вы, пане, бы сьте
быв старый, таяк я, кібы сьте, як рак,
міг лазити дозаду.

13 Пастырь *(ред.)*.

КОРАМБІС:

Як подарені відповідать а з гумором! А притім
ня спочатку за пасака мав! То вшытко робить
тота ласка¹⁴! Тота велика ласка! Як єм був
молодой, був єм барз кылавый, а з ласков,
штом ся натрапив, майже таяк він! –
Подьте дагде, де так не тягать, принц!

ГАМЛЕТ: До гробу?

КАРАМБІС:

Прісамвачку, там ясно же не тягать! Барз
смыслено відповідать! – Дозвольте, принц,
жебы-м ся з вами розлучів.

(Приходять Гілдерстон і Розенкраст).

ГАМЛЕТ: Нітничого, з чім бы-м ся розлучів охотніше, пане.
Здітиньшив, шаленяк старый!

КОРАМБІС: Глядате принца Гамлета? Там го мате!

(Одыйде).

ГІЛДЕРСТОН: Здравиме Вас, Ваша Высость!

ГАМЛЕТ: Што то? Гілдерстоне і Розенкрасте!
Витайте на Елсінорі, мілы сокласники!

ГІЛДЕРСТОН: Дякуєме, Ваша Высость. Были бы сьме рады,
кібы вам так было, як колись в Вітемберку.

ГАМЛЕТ:

Дякую за желаня. Але прийшли сьте ня навщівити
самы од себе або по вас послали?
Квапнийте божской, але такой! Я знам, же добрый
краль зоз кралёвнов по вас послали! Вызерать
вам то з оч! Но, што? Я знам, же за вами послали!

ГІЛДЕРСТОН: *(Розенкрастови)* Што повіш?

ГАМЛЕТ: Ага, одкаль вітор дує! Так што? Послали за вами?!

РОЗЕНКРАСТ: Послали, принц. І пришли сьме радо,
жебы сьме одгалили повод і довод вашого траплїня.

ГАМЛЕТ: Мам намірене высше!

РОЗЕНКРАСТ: То гадам ніт, принц!

14 Любов *(ред.)*

ГАМЛЕТ:

Але гей! Знате, тот наш великий світ ня нияк не бавить. Ани тото небо посяте звіздами, ани земля, ани море, ани чоловік, тото міле створіня, хлопи, бабы, нич ня не бавить, хоць вам є то на сміх.

ГІЛДЕРСТОН: Тому сьме ся не сміяли, принц.

ГАМЛЕТ: Так чом сьте ся сміяли, як єм рік, же ня люде не бавлять?

ГІЛДЕРСТОН:

Як сьте рекли, принц, же вас люде не бавлять, сміяли сьме ся при думці, як приймете герців. Стрітили сьме їх на путєви. Ідуть к вам.

ГАМЛЕТ: Герців? Яких герців?

РОЗЕНКРАСТ: Трагедів з міста, принц. Тых, што сьте на них так часто ходили.

ГАМЛЕТ: Чом то, же кочують? Патрять уж до старого желіза?

ГІЛДЕРСТОН: Не то, принц. Оглас мають тот найліпший.

ГАМЛЕТ: Так чом?

ГІЛДЕРСТОН: Прийшла нова мода. Публіка теперь давать векшынов предность малым театрам, де діти грають комедії.

ГАМЛЕТ:

Ани ся барз не чудую. Ведь тоты, што на мого стрыка стругали опічки, як жив отець, теперь платять за ёго портрет сто, дваство лібер. Але будуть витаны: тому, хто грать краля, зложу свою повагу, блудный рыцарь сі рядні зашермує, любовник буде вздыхати ґратіс, шашо розосміє тых, што ся кыцкають, а перша дама ся наговорить до сытости, бо іншак бы бланкверс храмав.

(Трубки. Приходить Корамбіс).

Видите там тото велике лялє? Щі не выросло з пеленок.

ГІЛДЕРСТОН: Цалком може. Старый чоловік, гварять, то друга дітина.

ГАМЛЕТ: Увидите, же мі прийшов повісти о герцєх.

Мате правду, было то в минулый понеділєк, было!

КОРАМБІС: Принц, мам про вас новину!

ГАМЛЕТ: Пане, мам про вас новину! Як Росціус був герцєм в Рімі.

КОРАМБІС: Пришли герці, принц.

ГАМЛЕТ: Тц, тц, тц!

КОРАМБІС:

Найліпшы герці христіанського світа! Ці уж про комедію, трагедію, гру історичну або пасторалну, пасторалні-історичну, історично-комічну, ці пасторалні-історичну трагедію. Сенека їм не є аж-аж, ани Флаутус мало. Перед тварев закона, єдины, што сі своє діло застануть!

ГАМЛЕТ: О, Єфто, судцє ізраільскый! Штось то мав за поклад?

КОРАМБІС: Який же поклад, принц?

ГАМЛЕТ: Прецік «єдину дівку мав, ей надовшытко міловав».

КОРАМБІС: Самы наражки на мою дівку! – Кідь ня звете Єфтом, принц, так і я мам дівку, котру надовшытко мілую.

ГАМЛЕТ: Ніт, так то не є.

КОРАМБІС: А як то є, принц?

ГАМЛЕТ:

Но прецік: осуд так хотів ці Господь допустив, же ся стало, што ся стало – перша слога той шумной балады вам доповість за то же... смотьте, ту іде моя забава!

(Виступлять герці).

Витам вас, панство! Вшыткых вас витам! Але! Мій старый знамый! Так на тварі-сь зарос, што єм тя не відів; гадам, єсь не прийшов страштыти баюсами? А тот є прецік наша молода любовниця! Паненько скакава, вы сьте нам vyskочили ку небу, найменше крмфлекс¹⁵! Лем жебы голосок не став перескаковати! Подьте, панство! Даме ся до того, як французькы соколяре: Вергнеме ся на вшытко, што летить. Укажете нам, якы сьте квалітны! Дакый монолог, патетічний монолог!

ГЕРЦІ: Який, принц?

ГАМЛЕТ:

Колись єм тя чув єден монолог рецітовати – але нигда ся не грав, а кідь, так найвеце двараз, зато же, покля сі споминам, народу простому ся то не любило, про них то было слабе,

¹⁵ Запяток (ред.).

але я і інші, што сьме мали тот самы доем, сьме ся намагали перекрічати їх суджіня: барз добра гра то є, – кричали сьме. Хтось повів, же їй хыбить дакус попру, жебы была стравительна, але додав, же робота то є поцтива, солідна і свіжа. Єдна пасаж ся мі там барз любила. Было то Енеєве повіданя Дідоні. Найвеце того місце, де гварить о вражді Пріама. Як сі то щі памняташ, зачний тым стихом –чекай – «Зуриый Піргус, як лютый звірь», – так нїт, але Піргом то зачінаць. – уж знам:

«Зуриый Піргус, ёго темна зброй
і умыслы ся чорніли як ніч,
як лежав внутрі неблагого коня,
мать теперь на грознім чорнім лиці
ербовну фарбу страху: в шарлаті
є цілый, страшні скроплений є кровлєв
вітців і мам, їх дівок і синів.
Присмаглый, припеклый тов зразенинов,
землєв і огнєм одертый, дале глядять
праотця Пріама».

Продовжуй!

КОРАМБІС: «На мою правду, прінц, то сьте зарецітовали добрі,
і шумні рітмічно.

ГАМЛЕТ:

«А уж го мать,
як слабо бив Греків! Старый меч
ся в руці всперать, ляже, де допаде,
не хоче слухати. В нерівнім бої
ся зуриый Піргус розмахне,
але уж свист грозного ёго меча
Пріама валить к землі».

КОРАМБІС: Дость, камарат, є то дость довге.

ГАМЛЕТ:

Пошлеме то з вашов бородав к голічови! Анціяша, тот хлоп
оцінить акурат так куплет або спросту анекдоту, іншак
усне. Продовжуй, перейди к Гекубі.

ГЕРЕЦ: «Хто узрів бы тварь пожалованя годной кралёвны...»

КАРАМБІС: Пожалованя годна кралёвна! То ся подарило!
То ся ті барз подарило!

ГЕРЕЦЬ:

«...як в смертнім ужасі біжыть з ложе,
лем пасик коло боків, скорчених
многыма породами, на голові,
місто діадему, рянды кус –
хто бы то зрів, бы в їдї змочів язык
а Штястену бы назвав зрадкынёв!
А кібы вздріли ей богове,
як відять Пірга зо злов роскошов
ей мужови уды ростинати,
поломянный зрак небес залляв бы ся влагов,
а богове сочувством».

КАРАМБІС:

Позерайте, принц, як перемінив фарбу! А в очах мать слы-
зы! Прошу тя дость, мілий приятелю, дость!

ГАМЛЕТ:

Добрі, так уж дость! Прошу вас, пане, дозрийте, най є о гер-
ців постаране. Суть паліця і стисла хроніка doby, розуми-
те? Повім вам, же є ліпше мати по смерти планый епітаф, як
зажыва у них планый хыр.

КОРАМБІС: Буду їх обходити так, як сі заслужать, принц.

ГАМЛЕТ:

Овель ліпше, чоловіче! Заобхаджай з каждым, як сі за-
служыть, а хто втече од выпраску? Міряйте їм подля власт-
ной чести і достоинства. О што менше сі то заслужать, о то
заслужніша буде ваша щедрость.

КОРАМБІС: Витайте у нас, хлопці!

(Корамбіс одыйде).

ГАМЛЕТ: Подьте ту, панове! Не могли бы сьте заграти
Завраждїня Конзага?

ГЕРЦІ: Самособов, принц.

ГАМЛЕТ: А не міг бы єсь, в крайнім припадї, ся научіти таких
дванадцять – шістнадцять стихів, котры бы-м приписав?

ГЕРЦІ: Самособов, принц.

ГАМЛЕТ:

Чудесні! Дякую! Ідьте за тым паном. А не же бы сьте сі з
нёго робили фіглі, розумите? Панове, дякую вам за ласка-
вость. Закля ся з з вами лучу.

ГІЛДЕРСТОН: Поручам ся, принц.

(Остане лем Гамлет).

ГАМЛЕТ:

Што-м то за блбця¹⁶ і живана?
Атот ту герець ся расплаче,
а про Гекубу!
Што му до Гекубы, што їй до нёго?
Што бы робив, кібы стратив, што я?
Вітця му забили, взяли трон?
То бы пак, місто слыз, плакав кров.
Я, котрому тот лумп забив отця,
Стою, як осел, як тот глупый Яно,
просто то охаблю так! Ём боягуз!
Хто на ня плювне, выкрутить ніс,
вопахть до гартанкы одпорну лож?
Спокійні перенесу! Бо я не мам жовч!
Іншак бы-м давно кормив ястрябів
кышками того лумпа! Ах, тот лумп!
Тот враг! Зрадный, наремный, смільный лумп!
Но, то уж геройство! Сын такого отця,
як служніця, як тота лёмпа!
Дость уж! Запряжу мозог! Чув ем,
же сугестівна сцена в тій драмі
винныма в партері так отрясла,
же зразу признали ся к злочіну,
што давно промовчаний.
Тот дух міг быти диявол, сплоджений
слабостёв моёв і меланхоліёв.
У люди, як ем я, мать значну міць,
а може же ня знищіть, мушу мати
паднішы доказы. Тота гра є річ,
на котру налетить краль злочінець!

(Одыйде. Приходить краль, кралёвна, Розенкрат, Гілдерстон).

КРАЛЬ:

Як то, же не можете збагнути
прічіну Гамлетового шалінства?
Знаєте го з дітинства, любить вас –
мате знати о нім не лем то, што чужды!

¹⁶ Болван, глупачісько (*ред.*),

ГІЛДЕРСТОН:

Ваша Высость, хочеме зо вшытких сил
спознати повод ёго хворобы.
Він нас одганять і не давать
одповіді на нашы догады.

РОЗЕНКРАСТ:

Но і так мав кус ліпшу наладу,
як сьме одходили, а покля знам,
росказав на вечур бавити забаву,
ведно на котру вас ведно з кралёвнов позывать.

КРАЛЬ:

То рады чуеме і прийти прийдеме,
лем то, панове, подавайте далє!
Не шпоруйте ничім, наша долонь щіра,
і вам з нёй припадає, як буде ку нам віра.

ОБОЄ: Выговиме¹⁷, як найліпше знаме!

КРАЛЁВНА: Дякую, панове, і не треба ся ганьбити,
кідь вам даньска кралёвна захоче на помочі быти.

ГІЛДЕРСТОН: Зясь выглядає достойного прінца.

КОРАМБІС:

Мадам, хочу вам поради́ти! –
Як доволите, великий владарю.
Не сьме способны спознати прічину
прінцового розрушіня, але я мам за то,
же буде вгодный – покля вам то буде
пасовати – такый поступ.

КРАЛЬ: Што, Корамбіс?

КАРАМБІС:

Тото, Высость.
Лем што забава скінчіть, вы,
мадам, пошлийте за ним люди,
а я ся сховам у вас за завісы.
Вы ся го звідуйте, што го трапить,
а він як добрый сын вшытко выклопить.
Што о тім думате?

КРАЛЬ: Мы согласны, а вы, Гертрудо?

¹⁷ Постара́ме ся (ред.).

КРАЛЁВНА: Я? З душы цілой. Підуть за ним такой!

КАРАМБІС: Я мам надію, же буду послом добрых справ,
матери повість, чом же не є здрав.

(Вишиткы одыйдуть. Приходить Гамлет і герці).

ГАМЛЕТ:

Тоту пасаж мі повіджете, што єм ей вас учів: най вам на
языку лем так танцює. Кідь ей одорвете, як вы герці мате во
звыку, радшей їх дам обецному¹⁸ быку, як такому герцёви.
А не шермуйте руками, вживайте геста мудро! Кров ся во
мі варить, як чую в парохні ревуна, што патосом рве кулісы,
лем жебы оглушыв простачіків у глядиску, з котрыма уж не
гне нич, лем кравал і загадна посунчіна. Такого хлопа, што
крутішый од найкрутішых, бы-м дав спасати: бо то щі гір-
ше, як враждіня невиняток.

ГЕРЦІ: Того сьме ся, прінц, уж майже збавили.

ГАМЛЕТ:

Тым ліпше, тым ліпше. Цалком ся го збавте. Видів єм грати
хлопів – а доконця їх хвалили! – Што так по явіску ходили,
як бы жадный поган, хрістіан, але ани турок не ходив! Так
з нима тручало, борычало, аж сьте сі повіли: то природа їх
звірила дакому учнёви, а они ся не выдарили – так ступід-
ні людський род наподобнёвали. На тото сі дайте великий
позор.

ГЕРЦІ: Даме, прінц.

ГАМЛЕТ:

А іші дашто! Вашого шаша тримайте так, най повідать лем
то, што мать напісане в ролі! Гварю вам, же суть і такы,
што ся самы зачнуть сміяти, жебы розосміяли пару дураків
з публікы. *(Хоць позорность мать оперта быти на важн-
йшы веці).* Тото є свинство, а лем то доказує, як трапні пу-
стославый є тот шаленяк, што ся на таке одважыть. А потім
суть і такы, што мають єдну саду жартів, а подля них їх спо-
знате, як чоловіка подля лахів. Люде сі їх жарты бісідують
при обіді, іші скорше, як підуть до театру. Приклад: «Плат
мі довгуєте уж за квартал», або «Мій кабат бы зніс даякий
тот одзнак», або «Пиво мате як мочовку». Тоты трапности

18 Сельский (ред.).

квакають довкола, бо – Господь знать – такий випечений шашо ся ужартне¹⁹ чісто незгодні, таяк сліпый хопить зайця. Одкажете му то, панове!

ГЕРЦІ: Одкажеме, принц.

ГАМЛЕТ: А тепер ся ідьте готувати.

(Одйидуть герці, приходить Гораціо).

ГОРАЦІО: Ту єм, принц.

ГАМЛЕТ: Єсь найслушніший чоловік, Гораціо, якого-м коли стрітив.

ГОРАЦІО: Але принц!

ГАМЛЕТ:

Чом бы-м ся ті підлизовав?
Худобных не приобрітають.
Який можу з тебе мати хосен,
кідь не маш нич, лем добру повагу?
Хвалячий язык най лиже тых,
што рады чують, як їх дахто хвалить.
Ты але, Гораціо, не єсь з тых.
В тій грі, што вечур грати будуть,
є выступ питный, вражда отця мого.
Як ся тот образ буде грати,
станеш позоровати, лем на нёго оприй очі.
І я му свої очі на тварь приблю!
Як то з ним не гне, як нам не зблідне,
так ся нам вказав проклятий дух.
Гораціо, слідь за ним уважні!

ГОРАЦІО: Буду го, высость, на очах фурт мати.

І того найменше гнутя сі буду памнятати.

ГАМЛЕТ: Уж суть ту!

(Приходять король, кралёвна, Корамбіс, Офелія, панове).

КРАЛЬ: Як же ся мате, сыне Гамлете? Буде ся грати?

ГАМЛЕТ: Буде, отче. *(про себе)* Жыю, як тот хамелеон, зо вздуху.
Вы, пане, грали в театрі на універзіті?

КОРАМБІС: То, прошу, грав. А мали ня за доброго герця.

19 Пожартує *(ред.)*.

ГАМЛЕТ: А што сьте одограли?

КОРАМБІС: Юлія Цесаря, прошу. Забили ня на Капітолї.
Брутус ня забив.

ГАМЛЕТ: То але была од нёго бруталіта, забити таке капіталне теля.
Так што, герці приготовлены?

КРАЛЁВНА: Гамлете, подь, сядь сі ку мі!

ГАМЛЕТ:

Не піду, матко. Тото злато тягать май.
Слечно²⁰, доволите мі, і так дале, і так дале –
жебы-м дав головку до вашого клина?

ОФЕЛІЯ: Нїт, прінц.

ГАМЛЕТ: На клин! Гадам сі не думате, жем хотїв штось інше!?

*(В німогрї выступлять краль і кралёвна.
Краль сі сяде під стром, кралёвна одыйде.
Пак выступить Луцінус, в руках фляшочка з їдом,
наліє му го до уха і одыйде кус дале.
Потім прийде кралёвна, найде кралья мертвого і одыйде з Луціаном).*

ОФЕЛІЯ: Што то значіть, прінц?

ГАМЛЕТ: Гад гадячій, а значіть смутны річі.

ОФЕЛІЯ: Але што то значіть, прінц?!

ГАМЛЕТ: Дораз будете чути. Атот ту хлоп вам то повість.

ОФЕЛІЯ: Высвітлить нам, што нам ту вказовали?

ГАМЛЕТ:

Гей, і то, што бы вы му вказали. Лем ся му не бійте вказо-
вати а він ся не буде бояти вам то высвітлити. Тоты герці
сі нич про себе не охаблят, зо вшыткым каждый ся на торг
попонаглять.

ПРОЛОГ:

На нас і нашу трагедію
просиме бы сьте влюдны были
і позорні нас слухали.

ГАМЛЕТ: То мав быти пролог або віршованка до памнятнічка?

ОФЕЛІЯ: Было то курте, прінц.

20 Молода пані (ред.)

ГАМЛЕТ: Таяк женьска ласка.

(Выступить владарь і ёго жена).

ВЛАДАРЬ:

Цілых штиридцять літ минуло нас,
што нашы серця споїв щастливый час.
В моіх жылах колись юна кров
прудить уж вольно, гудба і спів,
што скоре к дугу мі шли таяк лік,
суть тяжкий тягарь про мій вік.
Піду од тя. Природа платить довг.
Ты останеш, а я – як скаже Бог!

ЖЕНА: О, не гварь так, бо серце пукне мі!
Як умреш, што сі почну на землі?

ВЛАДАРЬ:

Заспокой ся! Як одыйде мій дух,
про тебе ся може найде інший друг,
мудрішый, молодшый, а щі –

ЖЕНА:

Такый гріх на душі – ани в снах!
Бо другый супруг є першого враг!
Другыраз свого пана забю,
як другого супруга в своїм ложі поцілую!

ГАМЛЕТ: Полынь, полынь. *(палина, палина)*

ВЛАДАРЬ:

Знам, міла, же честні думаш.
Но рішіння часто зрушыш,
нашы наміры часто збуряме,
умыслы патрять нам, їх кінці не маме.
Думку, же ся уж нигда не оддаш,
охаб вмерти, лем што ня поховаш!

ЖЕНА: Най ани ту, ани там не спочіну,
як овдовлю, а буду дачієв женов.

ГАМЛЕТ: Ём зведавый²¹, ці то дотримать!

ВЛАДАРЬ: Важна присяга, а теперь ня охаб спати, зомлітый єм,
скурчав бы-м рад унавный день.

21 То ня інтересує *(ред.)*.

ЖЕНА: Най сон тя поколыше і вічні жыєме в згоді, моя душо!

(Жена одыйде).

ГАМЛЕТ: Як ся вам, панї, тота гра любить?

КРАЛЁВНА: Тота дама барз обіцять.

ГАМЛЕТ: Але она своє слово дотримаь.

КРАЛЬ: Вы то знате? Нїт там нич, што побурює?

ГАМЛЕТ: Але де там, они лем жартують, кусаючо жартують,
та де бы побурёвали!

КРАЛЬ: Як ся называь тота песа?

ГАМЛЕТ:

«Пасть на мышы». Звідає ся, як тому розуміти? Метафорічно. Гра зображаь вражду, деь там аж у Відні. Владаря Албертус звати, а ёго жену Баптіста. Є то даребацький фалаток, отче, але што? Нас, што маме душу чїсту, нас ся то не тыкаь. Най потрафлена гуска ґаґаь!

(Выступить Луціанус).

ГАМЛЕТ: А тото є Луціанус, кралів сыновець.

ОФЕЛІЯ: Сьє добрый коментатор, прінц.

ГАМЛЕТ: Я бы міг коментовати і тоту вашу ласку, кобы-м до вас відів.

ОФЕЛІЯ: Сьє даяк веселый, прінц.

ГАМЛЕТ:

Ах, Боже, ваш особный жартер. Што інше маь чоловік робити, як не жартовати? Лем посмотьте, як весело ся поводить моя мати, а то нам отець умер, перед двома годинами!

ОФЕЛІЯ: Але нїт, сьє то два раз два місяці, прінц.

ГАМЛЕТ:

Два місяці! То най сі в чорнім ходить чорт, я сі дам вшыти шаты зо соболя. Господи Боже, два місяці є мертвый а щі на нёго не забыли? Так то є надїя, же згадка на великого мужа бы могла пережыти холем пів рока! Мусів бы але набудовати костелы, бо з ним то так допаде, як з кобылков, што на ній нихто не хотів райтовати!

ОФЕЛІЯ: Сьє наостренный, прінц.

ГАМЛЕТ: Мусіли бы сьте порядні збыхнути, жебы сьте мі отупили грот²².

ОФЕЛІЯ: Чім ліпше, тым гірше.

ГАМЛЕТ:

Про ваших супругів. – Зачний, врагу, зачний! Жебы тя...
Перестань ся вышкіряти а спусть! «Кракавый гавран кра-
кать по враждї».

ВРАГ:

Думкы чорны, руки в їдї мілы,
никого близько, спікнула ся хвіля.
Зїля, з ночных былин позберане,
Гекатов палене і заклинане,
то чары і страх на нас наводить,
най живе тіло до гробу одходить!

(Одыйде)

ГАМЛЕТ: Тровить го, жебы захопив владу!

КРАЛЬ: Світла! Іду спати!

КОРАМБІС: Краль вставать, дайте світла!

(Одыйдуть – король і вишиткы панове).

ГАМЛЕТ:

Што, фалошний бенгал го настрашив?
Стрілений олінь бідує,
непотрафлений гопсать.
Раз ся чоловік радує,
инколи го щіпне оса.

ГОРАЦІО: Гнуло то з ним, принц!

ГАМЛЕТ: Гнуло, Гораціо! Вшиткы пінязі в Даньску
ставлю на слова того духа!

(Приходять Розенкрат і Гілдерстон).

РОЗЕНКРАСТ: Што ся вам стало, принц?

ГАМЛЕТ: Кідь король не любить тоту трагедію,
так ей не любить, Бога му Марію!

22 Острия, верьх [дачного: копїї, вежы] (ред.).

РОЗЕНКРАСТ:

Барз ся радуєме, же ся так веселите, Ваша Высость. Рады бы сьме ся вас знова попросили на повод і довод вашой розгараной налады.

ГІЛДЕРСТОН: Прінц, ваша панї матка сі желать з вами говорити.

ГАМЛЕТ: Заграли бы сьте мі ласкаво на тоту флавту?

РОЗЕНКРАСТ: На жаль, прінц, я то не знам.

ГАМЛЕТ: Так вы, прошу!

ГІЛДЕРСТОН: Не знам на ній грати, прінц.

ГАМЛЕТ: Прошу вас, шак то ани не є! Треба упхати тоты ту дірки, кус до того задути, а такой поплыне любезна музика.

ГІЛДЕРСТОН: Лемже мы то не знаме, прінц.

ГАМЛЕТ: Прошу вас, барз вас прошу, аж жеброню.

РОЗЕНКРАСТ: Не знаме то, прінц!

ГАМЛЕТ:

Видите, як нічемну річ зоз ня робите? На мі бы сьте хотїли грати, таяк бы сьте мої клапки знали. Найглубшый кут мого сердця бы сьте хотїли прогледати і проникнути до тайн моєї души. До перуна, думате сі, же на мі є легше грати, як на пицалці? Най єм про вас хоть який настрой, стиснути ня можете, але грати уж нїт. То ня мать выслуховати деяка шпонгїя?

РОЗЕНКРАСТ: О якій шпонгїї, прінц?

ГАМЛЕТ:

Гей, пане, сьте шпонгїя, котра з кралїв высавать приязнь, одмены і годности, а з ёго щедрости сі робить складовиско. Лемже такы, як вы, наконець кралєви найліпше послужать: тримать сі вас як налпа орїхы, такой за челюстєв. Наперед вас пожує а потім лыгне. Як потребує, то што сьте до ся насали, так вас стисне, а уж сі з вас ани єден не пискне.

РОЗЕНКРАСТ: Уж того сьме чули дость, Ваша Высость.

ГАМЛЕТ: З Паном Богом, з Паном Богом!

(Одыйде Розенкрас а Гілдерстон, приходить Корамбіс).

КОРАМБІС: Прінц, кралєвна хоче з вами бісїдовати!

ГАМЛЕТ: Видите тоту хмару, подобну на верблюда?

КАРАМБІС: Як бы верблюдови з ока випала!

ГАМЛЕТ: А мі ласічку припоминаць.

КОРАМБІС: Хырбет мати як ласічка.

ГАМЛЕТ: Або вельрыба!

КОРАМБІС: Но ясно, ціла вельрыба!

ГАМЛЕТ: В тім припадї повіджете маткі, же такой прийду.

(Корамбіс одыйде).

ГАМЛЕТ: Добру ніч, Гораціо!

ГОРАЦІО: Добру ніч, принц!

(Гораціо одходить).

ГАМЛЕТ:

Мати зо мнов хоче говорити. Боже мій,
най Неронове сердце не вступить
до моїх мягких груди!
Най моя крутость не є нелюдська!
Словами, таяк меч, буду єй нищити.
Ї на тілі ублизити? К тому ся не мож пожичіти.

(Одыйде, приходить король).

КРАЛЬ:

Най влага, што мі тече по тварі,
дочіста змье мій чорный грїх!
Як зрю на небо, віджу там свій злочін,
а земля кричить: Штось то наробив?!
Забив єсь брата! Забив єсь краля! Плать!
А то щі-м спав чужождство!
Тото не одпустить жадне божство!
Чом нїт? І грїхы чорны таяк ніч
змінить покаяня на білый сніг.
Гей, лемже жыти в грїху далшу добу
є злочином против Пану Богу.
Приклячі мушу, зогнути ся к молитвам.
Змілованя! Бо ся цалком зморю сам.

(Приклякне, вступить Гамлет).

ГАМЛЕТ:

Так а теперь зроб, што маш!
Він ту умре, а я му одомщу!

Ніт, ніт! Кідь він враждив, мій отець спав,
в грісі аж по край –
хто знать, як обстав перед тым Найвысшым?
А я, я го теперь забю,
кідь сі чістить душу на драгу к Богови?
Так то му послужу, а не одомщу! Я вытягну меч,
як буде кляти, пити до німоты,
або сластні сміlnити в постели,
аж застигну го при дачім, в чім
не є смак спасіня. Аж тодыль го підвалю,
же пяты выкопне до небес,
а впаде до пекел! К матери, а такой!
З тым ліком лем будеш дале хворіти.

(Гамлет одыйде).

КРАЛЬ: Словами хочу высше, гріхы ня тяжать далі,
кідь Бог є против, програють і кралі.

(Краль одыйде, прийдуть Кралёвна і Корамбіс).

КОРАМБІС: Мадам, чую іти Гамлета! Скрыю ся – ту є завіса.

КРАЛЁВНА: Скорі, наглийте ся!

(Одыйде Корамбіс, вступить Гамлет).

ГАМЛЕТ: Мати, мати, съте ту? Што то з вами, мати?!

КРАЛЁВНА: Што є то з тобов?

ГАМЛЕТ: Повім вам, лем што ся пооглядну.

КРАЛЁВНА: Барз єсь отцёви ублизыв, Гамлете.

ГАМЛЕТ: Барз съте отцёви ублизыла, матко.

КРАЛЁВНА: Але хлопче!

ГАМЛЕТ: Але матко! Сядьте собі! Теперь буду повідати я!

КРАЛЁВНА: Што од ня хочеш? Хочеш ня забити? Ратуйте!!!

КОРАМБІС: Поможте кралёвні!

ГАМЛЕТ:

Ага, крыса! А є по ній, а што?
Збогом, ты неодбитный шаленяку!
Змылив єм сі тя з ліпшым паном!

КРАЛЁВНА: Гамлете, шось то наробив?

ГАМЛЕТ: Не так зясь велё, матко, як забити краля,
а з ёго братом потім жыти дале.

КРАЛЁВНА: Забити краля!

ГАМЛЕТ:

Краля-м повів? Лем сидьте далі!
Покля сьте з латкы лем дакус піддайной,
очі вам оберну аж до сердця,
най видите, як вам цалком счорніло!

КРАЛЁВНА: Што значать тоты вражедны слова?

ГАМЛЕТ:

Тото! Ту на тот портрет посмотрьте
вашого зоснулого супруга!
То взгляд Марса – гордый, наводящий страх.
Очі – перед котрыма неприятель ся тряс,
Чало – на котрім написана вшитка цность,
што украшать краля, золотить коруну,
а ёго сердце ішло з супружским шлюбом
лем рука в руці. Мертвый є тот краль!
А позерайте, то є днесь ваш муж!
– Тварь, як Вулкан, погляд – шибеничника,
очі пекелника, добры так про вражду і насиля,
к постраху дітей, к ужасу світа.
Тото сьте вымінили за того!
Бавить ся з вами чорт на сліпу бабу?
Шак мате очі! Можете смотріти
на того, хто вам забив мужа,
і валяти ся з ним у єдній постели?!

КРАЛЁВНА: Гамлете, дость уж!

ГАМЛЕТ: Піти од мужа владарьского духа
за кралём зос рянд, гей з пиловиня.

КРАЛЁВНА: Гамлете, дость!

ГАМЛЕТ:

Таж ваши смакы суть уж яловы,
а кров ся вам вертать, скады прийшла.
Хто бы дівчатю выткнув горячу кров,
кідь запалюють ся лытка у матроны?

КРАЛЁВНА: Розтяв есь сердце на половину, Гамлете!

ГАМЛЕТ: Так шмарьте набік ёго гіршу часть, а охабте сі ліпшу!

(Приходить Дух в домашнім облечіню).

Ангеле, возьте ня під свої стражны крыла,
захраньте ня!

Приходиш псувати ликнавого сына,
же свою помсту все лем одкладать?
Не позерай ся на ня так жалостливо,
бо до мого сердця войде змілованя
і вшытко, што мало вести до помсты,
ся розпыне і в жалости ся розложыть.

ДУХ:

Прихаджам ся ті знова вказати,
жебы-м ті свою припомнянув смерть.
Не занедбавай і не одкладай нич.
Віджу але, же твою матір хопле ужас,
а же ті твій біль не цалком хопле.
Поговорь з нёв, є то слаба жена.
Утіш ей, Гамлете, і думай на мене.

ГАМЛЕТ: Што є вам, пані?

КРАЛЁВНА: Скорше, што з тобов, же упераш свій зір
до порожня і ведеш речі з нетілесным воздухом?

ГАМЛЕТ: Вы не чуєте нич?

КРАЛЁВНА: Ніт, нич.

ГАМЛЕТ: А не видите нич?

КРАЛЁВНА: Ніт. Ани то ніт!

ГАМЛЕТ:

Шак то є краль, мій отець, як зажива
облечений! Позерайте, який блідый!
Посмотрьте ся, як тихо одходить!
Є во дверёх, а уж є гет!

(Дух одыйде).

КРАЛЁВНА:

То лем од слабости твого мозгу,
котрый дав наяво, як болить сердце.
Присягам ті на спасу своёй души,
же не мам о тій вражді ні потухы.
Тото був выплод твоёй фантазії.
Прошу тя, вздай ся таких блудів!

ГАМЛЕТ:

Ніт, пулс мі бие так, яко і вам,
не мам в собі жадного шаленства.
Кідь сьте, матко, отця так любили,
днесь вечур к стрыкови не лігайте.
Спробуйте ся одпугавати по кущічкох,
може ся вам часом згнусить начісто.
А матко – допоможте мі при помстї:
най в ёго смерти воскресне ваша честь.

КРАЛЁВНА:

Обіцям при тім маєстатї, котрый
познать нашы думкы і чувства,
же буду тихо, схвалю і поможу,
хоць выдумаш, яку сам знаш лєсть.

ГАМЛЕТ:

То буде дость, матко. Добру ніч.
Но подьте, пане, не будьте ту лем так,
хоць сьте був убляботаний дарєбак!

(Гамлет одыйде з мертволов.

Приходять король і панове – Розенкрат і Гілдерстон).

КРАЛЁВНА:

Бісився, як розбурене море, пане!
Як прийшов, зачала єм легіцько,
він ся на мене верг і дрыляв ня,
таяк бы власну матірь не познав.
Скричала-м на раты а Корамбіс
ся ку мі придав. Гамлет, як то чув,
вытяг корд, скричав: «Крыса, крыса!» –
і в злости забив убожака.

КРАЛЬ: Він нас начісто знищить тым своїм шаленством!

Ідьте визнати, де дав труп!

ГІЛДЕРСТОН: Мы ідеме, Величенство.

КРАЛЬ:

Гертрудо, мусить такой до Англії!
Лодь готова виплавати.
Розенкрат і Гілдерстон дотучать
нашому англїцькому братови писмо.
То роблю в інтересах Гамлетового здравя.

Думам, же воздух і клімат му там
підуть на ужыток веце як ту.
Позерайте, уж іде!

(Приходить Гамлет і панове Розенкранст і Гілдерстон).

ГІЛДЕРСТОН: Не мож з нёго вытягнути, де сховав мертвого.

КРАЛЬ: Так што, Гамлете, десь дав труп?

ГАМЛЕТ:

Вечерять. Не жебы ів, скорше го їдять. Якраз ся до нёго пустив дость великий колектив особісто префіканных червяків. Такой тучный краль, няньку, або такой сухой жебрак, суть наконець лем два іншы ходы, дві їдла на єднім столі. То мате так: рыбарь зловить рыбу на черва, котрый зожрав краля, а тоту рыбу, котра ся хопила на того черва, зьїсть жебрак.

КРАЛЬ: Но а што з того?

ГАМЛЕТ: Нич, няньку. Лем ем вам хотів высвітлити,
як ся може такой краль парадні перейти кышками жебрака.

КРАЛЬ: Але де є тіло, сыне Гамлете?

ГАМЛЕТ:

В небі. Кібы сьте го там нагодно не стрітили, няньку, найліпше зробите, кідь ся по нїм пообзерате долов, на опачнім кінцю. А кібы сьте го не найшли ани там, вынюхате го, як підете горі до предізбы.

КРАЛЬ: Біжте го глядати!

ГАМЛЕТ: Часу мате до алелуя, шак він вам не втиче.

КРАЛЬ:

Сыну Гамлете, в великій старости о вас,
ведений страхом о ваше здравя,
што нам дороге, як наше властне я,
посыламе вас прямо до Англії.
Вітор вам желать, такой насядете.
Розенкранст і Гілдерстон поплынуть з вами.

ГАМЛЕТ: Ем дуже радый! Збогом, мамко!

КРАЛЬ: Твій любляцій отець, Гамлете!

ГАМЛЕТ:

Мамочка, повідам я! Взяли съте сі мою маму,
моя мама є ваша жена, муж і жена суть
єдно тіло, а зато – мамчо – збогом.
Гураааа до Англії!

КРАЛЬ:

Гертрудо, охаб ня самого:
розлуч ся з Гамлетом.

(Одййдуть вишиткы, аж на кралья).

Одййшов, жебы ся уж не вернув.
В писмі пишу англїцькому кралёви,
най без думаня, покля є нам вірный,
в моментї, як лист дочітать, без кладжіня вопросів,
Гамлета дасть забити. В нїм тліє веце,
як ся на погляд здасть. Не сміє жыти!
Лем аж як вмере, будеме покій мати.

(Одййде, прийде Фортенбрас, вояци з бубнами).

ФОРТЕНБРАС:

Поздравте од нас, капітане,
даньского кралья. А же Фортенбрас,
сыновець кралья норьского, го жадать
о вольный переход ёго штатом,
в смыслі догоднудых пунктів догоды.
Де ся зыйдеме, знате. Теперь ідеме дале!

(Одййдуть вишиткы, прийдуть краль і кралёвна).

КРАЛЬ:

Гамлет плавать до Англії, надїю ся,
же ся дочекаме добрых вісти–
як то допаде, як бы-м хотїв быти істый.
Але о тім нїт похыбы.

КРАЛЁВНА:

Боже дай!
Лем жебы ся му нич не стало!
Але тота нещастна смерть Корамбісова,
тадь Офелієв малов отрясла,
же убоге дівча прийшло о розум.

КРАЛЬ:

Худятко мале! З другого боку але
вернув ся ей брат зос Франції.
Мать половину сердця цілою нашої землі
а отцёву смерть лем так не охабить,
покля го дачім не влагодю.

КРАЛЁВНА: Одкаль ся ту взяла мала Офелія?

(Приходить Офелія з лутнов, співат).

ОФЕЛІЯ:

Я познам спомеджі іншых,
котрый мій мілый є?
На ногах носить топанкы,
з палицёв путує.
Рубаш мать, як сніг біленький,
квітя наовколо,
а в нїм лежыть мій міленький,
квітя зівянуло.
Умер, уж є за горами,
уж є за горами.
Над головов свіжа трава,
камінь під пятами.

КРАЛЬ: Як є вам, міла Офелія?

ОФЕЛІЯ: Панбог заплать, добрі. Лем єм не могла
позерати, як го клали до студеной ямы. Мусила-м плакати.

А уж ся не верне?
А уж ся не верне?
Нїт, нїт, є під рунём,
марні плачу о нём,
він уж ся не верне.
Мав снігобілы усы,
Волося, як лен.
Уж не є, не є живый.
Боже будь му мілостивый!
Марні ту біднаме.
За вшыткы хрістіаньскы душы ся молю Господу Богу.
З паном Богом, дамы, з паном Богом!

(Офелія одыйде).

КРАЛЬ:

Худятко шумне! Так ся крутить світ!
Як скоро радости нам бере час!
Нич певного не маме на тім світі!
Днесь єсь живый, а завтра
ніт ся од смерти, де діти.
Што є, што є то за гуляк?

(Гуляк за сценов, приходить Лаертес).

ЛАЕРТЕС:

Почекайте вонка!
Нічемный кралою! Верний мі мого отця!
Де є мій отець? Гварь!

КРАЛЬ: Є мертвый.

ЛАЕРТЕС: А хто го забив? Повідай! Зо мнов ся не
будеш бавити? Знам, же го дали завраждити!

КРАЛЁВНА: Але він за то не може!

ЛАЕРТЕС:

Та хто тодыль? Хочу чути одповідь!

КРАЛЬ:

Гертрудо, охаб го! Я ся не бою.
Краль є під Божов охранов
і каждая зрада є на нёго курта.
Лем най ся звідать! Же забили ті отця,
є правда. Барз за ним смутиме,
быв то опорный стовп нашої влады.
Хочеш знищіти вшитких як нещастный грач?
Гоп або троп, приятель або злодь?

ЛАЕРТЕС:

Приателям так отворю свою грудь
а в ній сердце – зато з ёго неприятели
змірить ня лем кров!

КРАЛЬ:

Теперь гвариш як любячий сын!
Як в сердці смутиме про ёго смерть,
сі сам уж скоро підтвердиш.
Будь терпезливый і спокій твердь!

(Прийде Офелія).

ЛАЕРТЕС:

Хто то є? Офелія! Сестрочко!
Є можливе, жебы розум дівчата
быв огрожений, як живот худака?
Небеса! Змілуйте ся! Офелія!

ОФЕЛІЯ:

Знаете, я ем збрала квітки. Ту мате, принесла ем вам ружу, а
про тебе, міленький, мам розмарію, она добра на памнять –
прошу тя, міленький, не забудь! А ту маш незабудкы, же-
бы-сь на ня думав.

ЛАЕРТЕС: В шаленстві ня напамінаць: думати і не забывати!

Ах, Господи! Ах, Господи!

ОФЕЛІЯ: Про вас мам фенікел, дала бы-м вам фіалкы, але вшиткы
зівяли як помер татко.

ОФЕЛІЯ:

А пекарёва дівка ся перемінила на сову. Што сьме, то знаме,
але што будеме, то негадаме. Мій міленький є вшитка моя
радость!

ЛАЕРТЕС: Думкы, што мі головов летяць, мучаць гірше, як пекло!

ОФЕЛІЯ:

О тім ту, міленький, ани мук! Ты мусиш співаць красні
низко, кідь єсь долов, о зраднім слугови і кралёвскій дівці,
А кібы ся тя дахто звідав, повідж му:

Завтра сі скорше привстану,
Залюблены маюць свято,
На окенце ті достану,
на скло ті забубную зато.
Він з постелі выскочів,
стоїть ту як свічка,
Як дівка пішла домів,
не была панночка,
А теперь давайце позор!
Така ганьба, Боже мій!
Дівка руки спинат.
Хлоп то зробить, коли хце,
вшитко ёго вина!
Гварить: щі як єсь ня повалив,
обіцяв єсь свадьбу у костелі!

Тыж бы-м брав, але чорт то взяв!
Чом есь лізла до постелі?

Оставайте з Богом! З паном Богом! Дамы, з паном Богом,
міленький!

ЛАЕРТЕС:

Єдно нещастя за другим:
Отець забитий, сестра ошаліла!
Проклинам того, хто то наробив!

КРАЛЬ:

Лем стерпіня, мілий Лаерте!
Знам, же твій жаль ся як потопа
выливать з берегів. Але стерпіня!
Покійні сі реч: помщений єм уж
на тім, хто до сердця мі вопхав ніж!

ЛАЕРТЕС:

Пересвідчили съте ня, краль! Скушу
до гробу гніву поховати жаль.
Як го не поховам, світ ся дораз дознать,
який Лаертови був отець дорогий!

КРАЛЬ: Уж о тім не гварь, ани ся не наздаш,
будеш мати мір і покій, а я тыж.

(Одйидуть. Приходять Горацію і Кралёвна).

ГОРАЦІО:

Ваш сын ся, мадам, вернув до Даньска.
Тот лист єм достав од нёго.
Пише в нїм, як ся вигнув небезпекі,
зраді і лести, котры краль настроїв
а котры морьска буря загатила.
Нашов письмо англїцькому кралёви,
а з нёго ся дознав, же го чекать смерть.
Лем што ся стрїтить з Вашым Велиčenством,
подробні вам вшытко росповість.

КРАЛЁВНА:

Уж хаплю зраду в ёго посмішках,
як поцукрили ёго нічемность!
Але буду го заспокоєвати дале.
Жебы ня не підозривав, тот враг!
А знате, Горацію, де він є?

ГОРАЦІО:

Самособов, мадам, завтра дополудня мам ся
з ним зыйти во выходнім раёні
нашого міста.

КРАЛЁВНА:

Мілы Гораціо,
одкажте му, які мам о нёго страх!
Най ці затаіть, же ё уж ту,
жебы му вышло то, нач готовый ё!

ГОРАЦІО:

Не майте, Величенство, страх.
Теперь уж двор знать тоту новину,
же Гамлет ся вернув. Позоруйте краля!
Як буде Гамлет ту, дознате ся, же на нич не забыв.

КРАЛЁВНА: Але што Гілдерстон і Розенкрас?

ГОРАЦІО:

Прінц ся іх збавив, ідуць до Англіцка.
Свій ортель переписав на них.
Нащастя зо собов мав отцёву печать,
также нихто нич не познать.

КРАЛЁВНА: Небеса, дякую, же му желате!

Уж іду, а не забудьце дати за ня Гамлетови розгрішнія!

ГОРАЦІО: Высось, збогом.

(Одыйдуть. Вступить краль і Лаертес).

КРАЛЬ: Гамлет вернув ся. Ё тото можне?

Чім то? Тоты двома суть гет, а він ё ту!

ЛАЕРТЕС:

Я го витам, на мою душу, же гей!
Сердце мі скаче од радости,
же му речу, на радї есь ты!

КРАЛЬ: Лем покійні, Лаерте. Буду тя вести,
як го будеш хотіти зо світа знести.

ЛАЕРТЕС: Хочу, жебы было подля мого!

КРАЛЬ:

Самособов. Лем выслухай мій план.
Часто ём чув, як ті завидив хвалу,
котров тя дахто огорнув за твое

шермлярське майстровство, а як
бы сі радо выкушав, што докажеш.

ЛАЕРТЕС: Але што з того?

КРАЛЬ:

Лем послухай: я ся заставлю,
же выграць Гамлет. Тым го посмілиме
выкушати, што знаш: же з дванадцятёх
кол не выграш над ним ани в трёх.
А теперь: еден з гротів буде незатуплений,
а к тому буде на кінцю нанесений їд.
Лем што го легко шкребнеш до крови
на хоцькотрім місці – а є по нїм.
Так не впадеш до підозріня.
Ани Гамлетів найвірніший приятель
не буде підозрівати Лаерта.

ЛАЕРТЕС: То ся мі, Величенство, поздавать.
Але што як запас одшмарить?

КРАЛЬ:

Не бій ся! Опрядеме тя таков великов славов,
же не одшмарить і кібы хотів.
А кібы вшытко на нич взышло,
буду мати напой коло рук.
Як розпалений з гры ся напе,
буде то ёго смерть а наше щастя.

ЛАЕРТЕС: Прекрасно! Жебы уж то было!
Іде ту кралёвна.

(Прийде кралёвна).

КРАЛЁВНА:

Ох, пане, мала Офелія
сиділа при воді на вербі,
плела сі з квіток вінець,
втім праскнув зрадний конарь, і упала до воды.
Їй шаты ся распристріли і несли єй
а она з усмішков, як русалка міджі небом і землёв,
співала стары пісні, не знала, што їй грозить.
Не трвало довго, шаты ї навовгли водов
і стягли худятко до гробу.

ЛАЕРТЕС:

Затопила ся!

Воды маш, Офеліє, дость, зато ты в слызах топिति не буду.
Лем помста улявить мі на душі.

(Одыйдуть. Приходить шашко і щі єден).

ШАШО 1: Повідай, же ніт! Же не мать на хрістіанський погріб нарок!

ШАШО 2: А чом ніт?

ШАШО 1: Зато, же ся затопила (заляла)!

ШАШО 2: Але ся не затопила сама.

ШАШО 1: То є правда. Заляла ей вода.

ШАШО 2: А против ей волі.

ШАШО 1:

То не заперам! Позерай: я ем, наприклад, ту. Як вода прийде ку мі, так ся сам не залію, але як я прийду к воді і залію ся в ній, ерго²³, сам сі завиню свою смерть. А біж уж, біж!

ШАШО 2: Ага, але позерай, мусить мати хрістіанський погріб, бо то была уроджена слечна²⁴.

ШАШО 1:

Тым гірше, кідь уроджене панство мать бівше право ся топити і вішати, як остатні люде. А біж уж, скоч мі по пиво! Почекай! Щі мі повідж: хто будеє найліпше: мулярь, лодярь, тесарь?

ШАШО 2: Прецік мулярь. Тот будеє з каменя, а того довго вытримать.

ШАШО 1: Добрі! Але спробуй то знова.

ШАШО 2: Так тодыль тесарь, зато же ставлять шыбениці, а тоты поколышуть дость людей на дразі до їх дому вічного.

ШАШО 1:

Зясь добрї. Шибениці суть добры про тых, што творять зло. А кібы ся ты дахто просив, так повідж, же гробник, бо ёго обыстя вытримать аж до судного дня. Біж! Принесь мі погар пива!

(Одыйде другый шашко. Приходять Гамлет а Горацію).

23 Од лат. «ergo» – значить, выдтак (ред.).

24 Благородна молода пані (ред.).

Мотыков піц а рылём ріц,
уж ня чекать труна,
до глины шуп а пак уж нич,
будеш на вічність дома.

ГАМЛЕТ: Тот чоловік не мать ани кус жалости. Копать гріб, а притім жартує. Відів єсь, як тоту лебку шмарив о землю?

ГОРАЦІО: То робить звык, прінц, же з ним то уж ани не гне.

ШАШО 1:

Мотыков піц а рылём ріц,
а уж ня чекать труна,
до глины шуп, а пак уж нич,
будеш на вічність дома!

ГАМЛЕТ:

А ту є щі една, Гораціо. Може є то лебка дакого адвоката. Видить ся мі, жебы мав того хлопа жаловати за ублизіня на тілї, кідь достав тов лопатов по лебени. Де же суть твої фінты і фіглї, твої заруки просты і здвоєны. Жалостна переміна! Прошу тя, Гораціо, робить ся пергамен на догоды з вівчой скоры?

ГОРАЦІО: Гей, прінц, а тыж з телячой.

ГАМЛЕТ:

Также лем вівці і телята мають з нима дашто ведно і дають на то карк. А ту маме далшу! Може патрила даякому мудріяшови, што ліз до задку кобылі, кідь сі хотїв од ей пана дашто выжебрати. Знаш што, Гораціо, попросиме ся того хлопа. – Чій же є то гріб, камарат?

ШАШО 1: Мій, пане.

ГАМЛЕТ: Але хто до нёго ляже?

ШАШО 1: Кідь я повім, ся улож, буде то лож, як з чуждов женов сулож, пане.

ГАМЛЕТ: Так хто є тот, кого там поховають?

ШАШО 1: Він то не є тот, пане.

ГАМЛЕТ: Так тот?

ШАШО 1: Тыж нїт, пане. Але то, што было тот.

ГАМЛЕТ:

На мою душу, Гораціо, то є пашак! Добрых сім років то позорую: днесь уж каждый свиняк такый смілый, же шляхет-

ным людём ноги ламле. Прошу тя, повідж мі! Як довго сі чоловік полежить в землі, покля не згниє?

ШАШО 1:

То мате вшелияк, пане. Дакотрый згниє уж за жыва – а днесь маме таких розожраних трупів дость – таких вісем років. Кожелут вытримать і девять.

ГАМЛЕТ: А чом кожелуг?

ШАШО 1:

Бо мать скору од ремесла так вылуговану, же му до нёй не натече. Вода, то є брыдь, тота зожре трупів, ненажерт! Смотьте, тота лебка ту є дванадцять років. Чекайте, з того часу, як небіжчик краль Гамлет забив в дуелі Фортенбраса. То отець молодого Гамлета, того, што ошалів.

ГАМЛЕТ: А як ошалів?

ШАШО 1: Барз чудні! Пришов о розум.

ГАМЛЕТ: Но на якій основі?

ШАШО 1: На тій самій, на нашій даньській.

ГАМЛЕТ: А де є теперь?

ШАШО 1: Теперь го послали до Англії.

ГАМЛЕТ: До Англії, а чом?!

ШАШО 1: Жебы там зясь до розуму прийшов. А кібы ні,
там же то барз не заваджать, там ся то не познать.

ГАМЛЕТ: Як то?

ШАШО 1: Там прецік шалены вшиткы!

ГАМЛЕТ: Чія то была лебка?

ШАШО 1:

Жебы го чорт взяв, перуна єдного шаленого! Раз мі вылляв на голову цілу фляшку риньского. Вы сьте го не знали? То была прецік лебка якогось Йоріка!

ГАМЛЕТ:

Важні? Прошу тя, укаж! Бідный Йорік! Я го знав, Горацію. Такой веселый хлопик! Што ся ня наносив на плечох! Ту мав гамбы, котры-м цілував, холем сто раз. Теперь сі їх при-віджу, піднимать ся мі жалудок. Де суть теперь твої жарты, Йоріку, твої гейзіры сміху? Біж, Йоріку, навштів даму в ей

будуарі, і повідж їй, най ся малює хоць як палець грубо, і так атак скінчить. Гораціо, прошу тя, повідж мі єдно: думаш, же Александер визерав тыж атак?

ГОРАЦИО: Точно так, принц.

ГАМЛЕТ: А тыж так смердів?

ГОРАЦИО: Самособов, принц, як іншак.

ГАМЛЕТ:

Чом не пустити зубадла фантазії. Наприклад, о Александрови? Александер вмер, Александра поховали, з Александра є глина, з глины ся робить мазаниця. А кідь є Александер мазаниця, чом бы ся не могло стати, жебы часом міг діру запхати в бочкі од пива? Як великий Цезарь оберне ся на прах, може быти замазаний по дірах.

(Приходить Краль, Кралёвна, Лаертес і далишы).

ГАМЛЕТ:

Што то за погріб, кідь є ту цілый двор?
То мусів вмерти хтось уроджений.
Подь набік!

ЛАЕРТЕС: А што далшы обряды? З відую ся, а што далшы обряды?

ППП:

Выконали сьме вшитко, што сьме могли.
А веце, як церьков дозволить.
І жалм був за душов панны.
Не быти кралёвого прощія і вас,
поховали бы сьме ей на полі.
Дотеперь мать погріб, як хрістіанка.

ЛАЕРТЕС: Попе скупый, памнятай, же моя сестра
буде ангел, а ты ся будеш смажыти!

ГАМЛЕТ: Офелія вмерла!

КРАЛЁВНА:

Ніжному ніжне. Збогом дівчатко!
Свадьбяне ложе ем ті хотіла скрашлити,
а не в гріб тя спровадити.

ЛАЕРТЕС:

Чекай з тов глинов! Збогом, сестрічко!
(Лаертес скочить до гробу).

Насыпте землю до вышки Олімпу!
Най перевышыть і старый Пеліон!

(Гамлет скочить за Лаертом).

Хто ту так чарує?

ГАМЛЕТ: Ту єм я, даньський принц Гамлет!

ЛАЕРТЕС: Жебы тя чорти взяли!

ГАМЛЕТ:

Плана молитва!
А перестань ся мі дерти к гартанці!
Мам в собі штось небезпечно,
того ся хрानь, так дай тоту руку гет!
Любив єм ей, таяк двадцять братів!
Укаж мі, што про ню хочеш зробити!
Постити, молити? Хочеш ся бити?
Лыгнути віцту? З'їсти крокоділа?
То тыж знам. Прийшов єсь ту кнючати?
Як хочеш ся зажива заграбати,
стійме ту ведно, най нас засыпле
така громада, же з високих гор
наробить копкы глины.

КРАЛЬ:

Лем покійні, Лаерте! Біснить як тото море,
а дораз буде мірний, як тота горлічка.
Лем го охабте, най ся выбеснить!

ГАМЛЕТ:

Повіджете, пане, чом мі кривдите?
Не мате повод, Горацію, подь.
Мачка хоче м'явкнути, пес хоче мати свій день!

(Гамлет і Горацію одийдуть).

КРАЛІВНА: То робить ёго шаленство, Лаерте, а не ёго сердце.

КРАЛЬ:

Так є, приятелю.
Довго ся бавити уж не будеме.
Днесь вечур ся напе остатній раз.
Дораз за ним пошлеме, зато –
готов ся, Лаерте.

ЛАЕРТЕС: До того часу не буду покійний.

КРАЛЬ:

Подь, Гертрудо! Поміримо Лаерта і
Гамлета, як ся обом слушыть
і їх любви до нас і до нашої країны.

КРАЛЁВНА:

Господи! Най ся то подарить.
(Вшыткы одыйдуть. Приходить Гамлет і Гораціо).

ГАМЛЕТ:

Вірь мі, Гораціо, же ня барз трапить,
як ем на Лаерта высів.
Я прецік сочувую з ёго болестёв,
і кідь є розділ, як нам ублизжили.
(Приходить шляхтіч).

Видиш того лотора, Гораціо? Вшыткы го при
дворі знають, але нихто ся к нёму
радше не признавать.

ШЛЯХТІЧ: Здравічко, мілый прінц Гамлет!

ГАМЛЕТ: Наподобні, пане. Фуї, іде з нёго смрід,
як з апатыкы!

ШЛЯХТІЧ: Несу вам одказ од Ёго Величенства.

ГАМЛЕТ: Выслухам вас, пане, уважно. Але вера,
видить ся мі, же перехолодило.

ШЛЯХТІЧ: Скуточні, даяк заслотило.

ГАМЛЕТ: А мі ся видить, же потепліло.

ШЛЯХТІЧ:

Гей, в skutку спарно. Краль, мілый прінц, ся на вас ставив.
Шість берберійских конів против шестём французським
кочім з цілов выбавов ведно з тягачами – мушу повісти,
барз суть філіграньскы выроблены.

ГАМЛЕТ: Гварите же з тягачами, што тым думате?

ШЛЯХТІЧ: Пасы, завісы, пане, і тому подобні.

ГАМЛЕТ: Тото бы было пригодне, кібы сьме по боку носили каноны.
А в чім спочівать ставка? Теперь уж вам розумлю.

ШЛЯХТІЧ:

Но так в тім, принц, же молодий Лаертес не выграє од вас в запасі з кордом і діков²⁵ веце як трий. Краль всадив на вас, зато жадає, жебы сьє ся приготували.

ГАМЛЕТ: Но прошу, кідь краль ставив коня, ставлю свою лебку. А коли то зачинать?

ШЛЯХТІЧ:

Такой, Высость, бо краль ведно з Ёй Величенством і най-высокороднов дворнов сполочностєв уж крачають до славностной салы.

ГАМЛЕТ: Повіджете Ёго Величенству, же го чекам.

ШЛЯХТІЧ: Передам ваше солодке соглашіня.

(Шляхтіч одыйде).

ГАМЛЕТ:

Ку тому сьє, пане, попри своїм смраді цалком на місці!
– Чоловік бы мусив мати нахолоджену надху,
жебы в нїм не вынюхав шпіцля.

ГОРАЦІО: Холем ся го не мусите бояти, што є зач, представить ся без речі.

ГАМЛЕТ: Не будеш мі вірити, Гораціо, але зразу є мі тяжко ту коло сердца.

ГОРАЦІО: Так тоту вызву одшмарьте, принц!

ГАМЛЕТ:

Де же, Гораціо, ани ня не нападе. Як грозить небезпека теперь, холем не прийде пак. І в паді воробля є осудливість і божа воля. Приходить краль.

(Приходить Краль, Кралёвна, Лаертес, панство).

КРАЛЬ: Ставимо на вас, сыне Гамлете!

Намагайте ся, жебы сьє ня не засмутили!

ГАМЛЕТ: Ставили сьє на слабшого, Величенство!

КРАЛЬ: Мы своє знаме. Роздайте корды!

ГАМЛЕТ:

Наперед, Лаерте, ту є моя рука.
Вам єм прецік не хотів ублизжити.

25 Діка – ніжик *(ред.)*

Покля єм схыбив во своїм шаленстві,
не єм на вині я, лем шаленство.
Вшытко, чім єм Лаертови ублизыв,
то вшытко, повідам, было шаленство.
Зас ся помір'єме. Думайте сі, же єм
лем понад дім выстрілив стрелу
і поранив єм брата.

ЛАЕРТЕС:

Мі то старчіть. Покля іде о честь, щі ся стримам.
Не хочу ся мірити, покля мі старшы зналці
нашої эпохы не речуть што і як.

КРАЛЬ: Дайте їм корды!

ГАМЛЕТ: Скінчіте то зо мнов скоро, Лаерте,
тым кордім єм на сміх. Ідеме?

(Ту зачінають субой).

ГАМЛЕТ: Трафив єм!

ЛАЕРТЕС: То не была трефа!

ГАМЛЕТ: А што судця?

ШЛЯХТІЧ: Бод, цалком явный бод!

ЛАЕРТЕС: Так знова. *(Покрачують в дуелі).*

ГАМЛЕТ: Далшый! Што судця?

ЛАЕРТЕС: Признавам, щі раз, щі раз.

КРАЛЬ: Король пе на твоє здравя, Гамлете!

КРАЛЁВНА: На, возь сі хуца і повтерай сі чало!

КРАЛЬ: Дайте му вино!

ГАМЛЕТ: Дайте го ту. Щі єдно коло, а потім ся напю.

КРАЛЁВНА: Мати ті припе, Гамлете!

(Пе).

КРАЛЬ: Гертрудо, не пий! В тім вині був їд!

ГАМЛЕТ: Лаерте, вы ся зо мнов бавите!

Прошу вас, укажете мі свої фінты!

ЛАЕРТЕС:

Гей? Кідь сі то желате! Так ідеме!

Теперь вас шопну, прінц –

А прецік сумліня ся во мі бурить.

ГАМЛЕТ: Ідеме!

*(Вимінять сі корды, обоми поранені, Лаертес падає.
Кралівна падає і вмирає).*

КРАЛЬ: Позерайте, Кралівна!

КРАЛІВНА: Тото вино, Гамлете, тото вино, ах, тото вино!

ГАМЛЕТ: Зрада! Стражте двері!

ПАНОВЕ: Лаерте, як є вам?

ЛАЕРТЕС:

Як патрить шашови:
глупо ня забила моя властна збрань.
Гамлете,
маш ани не пів години жывота.
Осудный корд тримаш во своїй руці,
острый і отровлений. Твою матірь забив їд,
тото вино было про тебе.

ГАМЛЕТ:

Їдовиту збрань тримаю в руці?
Так най выпе тот змій!
Пий, лумпе, най ся зыйдете! Пий!

(Краль вмирає).

ЛАЕРТЕС:

Так мі треба! Скорше як умру, Гамлете,
прийми мою руку і моє приятельство.
Одпускаю ті.

(Лаертес умирає).

ГАМЛЕТ: Як і я тобі.

Боже, вмерай, Гораціо! Збогом!

ГОРАЦІО: Ніт, ніт! Ведь єм веце Ріман як Дан.

Щі мі кус їду зостало.

ГАМЛЕТ:

Заприсягам тя нашим приятельством –
не руш го! Кібы-сь теперь вмер, Гораціо –
што догадів бысь ту зохабив!
Чій язык, як не твій, бы выповів,
як прийшло ку смерти нас вшитких?
Сердце мі лем стукать, очі невідомы,

язык деревяніє; збогом, Горацію.

Небу ся оддавам.

*(Гамлет вмерать. Приходить Волтемар і vysланиці з Англії.
Приходить Фортенбрас зо своїв дружынов).*

ФОРТЕНБРАС: Де є тот грозный вияв?

ГОРАЦІО: Як хочете жаснути і змеравіти²⁶,
є ту, тот трагічний театр.

ФОРТЕНБРАС: Владарська смерть! Тільки князів
есь на єдно розмахнута скосила!

ПОСОЛ:

Де є то панство, што мать выслухати
послання, што несеме з Англії?
Як пізно, пізно ідеме! Нещастна країна!

ГОРАЦІО:

Заспокойте ся! Вшиткым вам высвітлю довод
і початок той трагедії.
На рынку поставте шалованя
і вшитких людей к нёму позвийте.
Будете чути так смутну історію,
же смертелник ся стримує выповісти ю.

ФОРТЕНБРАС:

Мам на то корольство уж дость знамы права,
теперь є час, жебы-м їх виявив.
Най штирёмі нашы главны велителі
однесуть Гамлета як вояка.
Почінав бы сі істо, кібы жыв,
як скуточный краль.
Здоймийте мертвых! Тот вияв
то про боїско, ту бы-м го не витав.

(к о н е ц ь)

26 Ужаснути ся і скамяніти ся (ред.).

ФРАНЦ КАФКА

Америка

Драматизація:

Іван Кліма, Павел Когоут

Управа:

М. Закутянска, Б. Углар

Переклад:

Яна Трущінська-Сива

ОСОБЫ:

Головны персоны:

Карол Россман

Робінсон

Деламарш

Головны епізодны персоны:

Капітан

Куріч

Стрыко (Едвард Якоб)

Пан Полундер

Клара

Пан Грін

Головна кухарька

Головний чашник

Тереза

Епізодны персоны:

Молодой хлопецъ

Покладник

Старый слуга

Пан Мек

Хыжна

Чашник

Ліфтбой

Выкликовач ОПТ (Оклагомский природный театр)

Шеф ОПТ

Урядник 1, 2, 3

1. ВИСТУП

ПРИХОД ДО АМЕРИКИ – КУРІЧ

*(На палубі ся тиснуть пасажіры. Шыфовы арены.
Америцька гімна).*

Пролог: Кідь шістнадцятьрічний Карол Россман, котрого послали худобны родичі до Америки зато, же го звела якась служніця і мала з ним дітину, входжав на шыфі до ньюйорського приставу, збачів, же соху Слободы, на яку ся уж дость довго позерав, одразу якось прудше ожарило сонце. Виділо ся му, же нараз піднімають горі руку, тримаючу меч, і же воздух навколо ній вольні прудить.

*(Кона пасажирів затисне Карола аж ку палубній бар'єрі.
Нараз собі штьось усвідомить і з куфром ся зачне
передерати проти пруду остатніх).*

МОЛОДЫЙ ХЛОПЕЦЬ: Што є, Россман? Іщі ся вам не хоче выступовати?

КАРОЛ: Забыв єм долов амбрелу. Постражили бы сьте мі, прошу ласкаво, на минуту куфер?

У КУРІЧА

(Карол зачне бухати до желізних дверей)

КУРІЧ: *(зднука)* Тадь отворено!

(Карол войде)

КУРІЧ: Чом так, як збіснїтый бухате на двері?

КАРОЛ: Заблудив єм. То страшні велика шыфа.

КУРІЧ: Гей, мате правду. Но, подьте днука!

КАРОЛ: Вы сьте Німець?

КУРІЧ: Єм, єм.

КАРОЛ: Чув ем, же головно Шкоты суть небеспечны про людей, котры праві прийшли до Америки.

КУРІЧ: Сядьте собі на постіль, там веце місця.

КАРОЛ: Пробога, цалком ем забыв на свій куфер!

КУРІЧ: Де є?

КАРОЛ: Горі на палубі, еден знамый го там стражыть.

КУРІЧ: Вы съте дали куфер чуждому чоловіку?

КАРОЛ: Забыв ем долов амбрелу, та ем за нёв біг.

КУРІЧ: А теперь не мате ани куфер.

КАРОЛ: Та такой ся мушу іти попозерати горі!

КУРІЧ: Останьте ту. Не мать то змысел.

КАРОЛ: Орьентуєте ся на шыфі?

КУРІЧ: Ем предці на шыфі куріч.

КАРОЛ: Вы съте куріч на шыфі? Все ня барз інтересовала техніка і быв бы ем інжініром, кібы ем не мусив іти до Америки.

КУРІЧ: А чом съте мусили?

КАРОЛ: Што там по тім. Теперь бы ем міг быти і курічом. Моім родичам є уж вшытко єдно, чім буду.

КУРІЧ: Мое місце буде вольне. Але абсолютно вам то не раджу.

КАРОЛ: Вам ся ту не любить?

КУРІЧ: Позерайте, съме на німецькій шыфі, чом ту не суть самы Німці? Чом є главным машиністом Румун? Зве ся Шубал. Є несправодливый. Давать предность чуждінцям. Выпхав ня до стройовні і охабив ня мыти заходы, то предці не є робота про куріча. Я служыв на меджінародных шыфах. Можу вам їх вшыткы назвати.

КАРОЛ: Домагали съте ся свого права у капітана?

КУРІЧ: Прошу вас, ідійте! Як мам іти ку капітанови?

(Переходить капела).

КУРІЧ: То є шыфкапела, грали горі, а теперь ся ідуть балити. Є по вшыткім. Іду за виплатов. Ідете зо мнов?

ОБЯВЛІНЯ СЫНОВЦЯ

*(Каса на шыфі. Капітан, Стрыко, Покладник.
Приходжась Карол і Куріч).*

ПОКЛАДНИК: Што хочете? Такой выпадніце з місьнэсьці! Не відіте, же є ту пан капітан?

КАРОЛ: Пан капітан? Подля мене ся стала панови курічови кривда. Є ту даякый Шубал а тот собі на нёго засів. Пан куріч є робітний і свою роботу любіть. Є то лем огваряня, яке му браніть у павышнію.

КУРІЧ: То вшытко чіста правда.

КАПІТАН: Подьте ту!

ПОКЛАДНИК: Тот чоловік є знамый кверулант, є частіше у касі як у стройовні. Догнав Шубала до шаленства.

КАПІТАН: І ёго собі раз выслухайте.

КУРІЧ: Пан Шубал є несправодливый. Давать предность чужінцям, дав мі чістити заходы. Пан Шубал є Румун. Мордує нас Німців, на німецькій шыфі. Є несправедливый. *(Опакує все доокола).*

КАРОЛ: З того, што говоріте, не може капітан ніч посудити. Зробіте у свойі скарзі якийсь шор і повіджете му спочатку того найважніше.

СТРЫКО: *(Каролови).* Як ся властні пишете?

КАРОЛ: Карол Россман.

СТРЫКО: Але! Так потім єм предці твій стрыко Якоб, а ты єсь мій сыновець. *(Капітанови)* Цілый час єм то тушыв. *(Обнімає і цілує Карола).*

КАРОЛ: Як ся клічете вы?

КАПІТАН: Похопте предці своє щастя, молодый пане, сенатор Едвард Якоб говоріть, же є ваш стрыко. Чекають вас ясна жывотна дорога. Попробуйте порозуміти того і опануєте ся!

КАРОЛ: В Америці мам, правда, стрыка Якоба, котрый є братом моёй мамы. Але тот ся кліче Якоб хрестным меном. Ёго прызвіско бы мало звучати так, як родне прызвіско моёй мамы – Бенделмаєр.

СТРЫКО: Панове, проти своїй волі сьте свідками родинной сцени, зато вам то мушу высвітлити. За довгы роки свого перебування в Америці жыю без будьякого контакту з европсков родинов. Мого сыновця ся ёго родичі просто збыли. Бо звела го служка Яна Бруммерова, дас тридцятьпятьрочна жена, котра мать з моім сыновцём дітину. Лемже на щастя мі тота служка послала писмо, в якім описала, як вызерать мій сыновець а яснозриво написала і мено той шыфы. А теперь хочу од тя ясно чути, ці ем твоім стрыком, або не.

КАРОЛ: Єсь моім стрыком.

СТРЫКО: Но, не мам чудесного сыновця?

КАПІТАН: Радый спознавам вашого сыновця, сенаторе. Є то велика честь про мою шыфу, же якраз на ній ся одбыла тота стріча. Дорога у меджіпалубі мусила быти страшна. Але не міг ем знати, кого там везу.

КАРОЛ: Не зашкодило мі то.

СТРЫКО: Не зашкодило му то, не мам чудесного сыновця?

КУРІЧ: Щіро вам гратулюю.

КАРОЛ: Што теперь буде з курічом?

СТРЫКО: З курічом будуть їднати, як собі заслужить, і як пан капітан вирішыть за потрібне. Думам, же вшыткы маме куріча дость, та іщі веце як дость. Є найвысший час, жебы сьме пішли зо шыфы.

КАПІТАН: Такой про вас дам спустити лодьку.

2. ВЫСТУП

СТРЫКО

СТРЫКО: Мушу ті поради, Кароле, жебы єсь не стояв часто і довго на балконі. Першы дні Европана в Америці мож прирівняти ку зроджіню і чоловік не сміє допустити, жебы му перший погляд скреслив вшыткы далшы погляды. Знав ем переселенців, котры перестояли на балконі цілы дні і позерали, як зблуканы вівці, долов на драгу. Тото чоловіка наісто збала-

мутить. Але ты собі скоро звикнеш. Вчера єсь уж цалком слущні діскутовав з моїма приятелями.

КАРОЛ: Пан Ёрін ся уж і розосміяв, кідь єм попробовав говорити з ньюйорським акцентом. А пан Полундер вирішив, же бы ня міг запросити до своєї валальської резиденції.

СТРЫКО: Быв єсь днесь в конярні?

КАРОЛ: Гей, стрыку. Мек быв зо мнов барз спокійный.

СТРЫКО: А урок анґліцького языка?

КАРОЛ: Слідовав такой по райтованю на коню. Думам собі, же ся мі подарило научіти і цалком тяжкий вірш. Хотїв бы єсь ся о тім пересвідчити?

СТРЫКО: Барз радо.

КАРОЛ: *(стане до гротескной позы)*

My father lived at Blenheim then
You little stream hard by:
They burnt his dwelling to the ground
And he was forced to fly:
So, with his wife and child he fled.
Nor has he where to rest his head.
With firs and sword, the country round.

СТРЫКО: Грав єсь на клавирі маршы, котры єм ті приніс?

КАРОЛ: Самособов стрыку. *(Сідать ку клавіру)*. Є то прекрасный інструмент, все не можу увіровати, же є теперь моім маєтком. *(Грать)*. Вчера перед спанєм єм думав на того, жебы єм своїм гранєм міг прямо овпливнити америцькы одношіня.

СТРЫКО: Но, то є фантастичне. *(наглі выскочить, є доятый, перерушить)* Вирішив єм, же ті дам холем кус попозерати до своїх бізнісменьських трансакцій.

ТЕЛЕГРАФНА МІСТНОСТЬ – ИНФЕРНО

(Зявить ся телеграфна містность. Всягды ся отворяють і заперяють двері телефонных кабінок, звонїня телефонів, клепаня писачіх строїв і стаккато телеграфных сіґналів).

СТРЫКО: Вшытко єм собі перед тридцятма роками зарядив сам, жебы єсь знав. Тогда єм мав у приставі малый обход, а те-

перь там мам третій найвекший склад. Вшытко ся ту роз-
вивать барз скоро.

НАВЩІВА ПАНА ПОЛУНДЕРА

КАРОЛ: (*радостні*) Стрыку, є ту пан Полундер.

СТРЫКО: Пан Полундер ту прийшов зато, жебы тя подля вчеш-
нёго договору взяв до своєї валальской резиденції.

КАРОЛ: Не знав єм, же то мать быти уж днешь. Інакше бы єм ся на
тото уж приготовив.

СТРЫКО: Кідь іщі не єсь приготовлений, та перенесеме може нав-
щіву на другыраз.

ПОЛУНДЕР: Нашто ся приготавли? Молодый муж є предці все
приготовлений.

СТРЫКО: Але мусив бы зайти іщі горі до своєї цімры, а тым бы вас
стримав.

ПОЛУНДЕР: Раховав єм, же ся стримлю і скінчів єм скірше роботу
у склепі.

СТРЫКО: Видиш, яки неприемности уж теперь робить твоя навщі-
ва.

КАРОЛ: Мерзить ня то, але такой ся верну.

СТРЫКО: Завтра запізниш на райтованя на коню, уж єсь дав знати,
же там не прийдеш?

КАРОЛ: Не... не знав єм предці...

СТРЫКО: А ай так хочеш одыйти?

ПОЛУНДЕР: По дразі ся заставиме у конярні.

СТРЫКО: Але буде на тя предці чекати Мек.

КАРОЛ: Чекати на ня не буде.

СТРЫКО: Та як?

ПОЛУНДЕР: Але, моя Клара го днешь вечур чекать, а она мать наісто
предность перед Меком, ні?

СТРЫКО: На урок англійського ся завтра рано вернеш?

ПОЛУНДЕР: Хыбаль не сміє остати завтра цілый день вонка? Напо-
завтра рано вам го привезу назад.

СТРЫКО: У жаднім припадзі. Не могу прыпусціць такіх непорядок у ёго штудію. Пізнішэ, кідь ёго жыўот будэ мати якыйсь шор і будэ мати роботу, рад доволу, жебы і надовгшэ прыв таке миле і прятельскае запрашіння.

ПОЛУНДЕР: Але на еден вечур і на едну ніч ся то досправды не оплатить.

СТРЫКО: То быв і мій погляд.

ПОЛУНДЕР: Чоловік мусить прывіта, што дастане. Такжэ чекам!

3. ВЫСТУП

ВІЛА У НЬЮ ЁРКУ

(Полундер прываджась Карола на навщіву. Клара го чекать).

КЛАРА: Так ту ё конечні пан Якоб.

КАРОЛ: Пишу ся Россман.

КЛАРА: І так сьме рады, же вас ту маме, на мені мі екстра не залежыць. Маме днесь вечур іщі єдного гостя.

ПОЛУНДЕР: То чей ні!

КЛАРА: Пана Ёріна.

КАРОЛ: Коли прывшоў?

КЛАРА: Перед минутав.

ПОЛУНДЕР: Чом собі прывіде праві днесь вечур?

КАРОЛ: Може зась скоро одыйде.

КЛАРА: О, ні, мать про татка даякый великий бізніс і порада якбач будэ довга.

ПОЛУНДЕР: Тото іщі хыбовало. Хочэ ся мі посадити вас знова до авта і одвезти назад ку стрыкови. Днешній вечур ё уж і так попусутый. Хто знать, коли вас стрыко знова до нас пустить.

КЛАРА: Нё, прошу, охабте го ту. Мі і Каролови пан Ёрін заваджати не будэ.

ЁРІН: Де сьте вшыткы? Барз ся чудую, же пан Россман достав од стрыка повоління на тоту навщіву. Бо стрыко го любить аж

барз на то, жебы ся тота любов дала іщі назвати любовов стрыковсков. Але тїшыть ня, же можу пережити вечур в такїй милїй компанїї.

КЛАРА: *(возьме Карола за руку)* Вам ся у нас нияк раз не любить? Подьте. Будьте такый ласкавый і заграйте мі на клавїрі, татко мі уж говорив, як добрі грате.

КЛАРА І КАРОЛ У ТМІ

(Клара го одведе, сунуть у тмі).

КЛАРА: Не бійте ся. Нову електрику маме потягнуту лем до їдалні. *(Заляпкать руками. Слугове приносяють світники).* Купили сьме тот дїм лем недавно і дали сьме го цалком переставляти, правда, до такой міры, до якої ся дасть перебудувати старый дїм із особитым штїлом. *(За дверями видно отвореный облак).* Ту будете спати. Але наперед подьте зо мнов. *(Карол ся од нїй вырве, їде до хыжы і сїдають собі на облак. Клара нагнївано плясне руков по сукні).* Што то мать значіти? Так хочете їти зо мнов або нї?

КАРОЛ: Напало ня, кїбы ем теперь міг їти до Нью Йорку.

КЛАРА: До Нью Йорку?

КАРОЛ: Рано бы ем преквапив стрыка. Найшов бы ем ёго спалню і не сподївав го фрыштыком ведно. Стрыко у постели, я на стїлцю, фрыштык на столику меджи нами. Може ся тот сполочный фрыштык стане реґуларным звыком. Думам, же і стрыко днесь вечур роздумує подобні у своїй спальні. *(Клара го бухне до груди).*

КАРОЛ: Скоро ем выпав вон!

КЛАРА: Шкода, же ся то не стало! Чом сьте такый непослушный? Дрылю вас знова!

(Хопить го і тягать гу облаку.

Карол ся выслободить і обнимать єй).

КЛАРА: Ох, то болить! Пустьте ня! Пустьте ня, дам вам дашто шумне.

(Вышмыкне ся і незнамов запасницьков техніков го звалить на землю).

КЛАРА: Теперь ся руш, кідь біруеш.

КАРОЛ: Ты збесніта мачко! Зошаліла єсь, ты збесніта мачко?

КЛАРА: Дай собі позір на тото, што говориш! *(дусить го)*. Што бы ся стало, кібы єм тя за трест за твое справованя ку дамі послала домів з порядным позауха? Або ся ті не люблю? Не стоїть ті за то іти до моєї спалні? Дай собі позір! Не єм твій стрыко, котрому ся можеш сперати. *(Пустить го)*. Двері моєї цімры суть на тім боці ходбы. Не буду на тя чекати, але кідь хочеш, прийдь.

(Вибігне з ізбы. Карол оставать у тмі).

КАРОЛ І СТАРА СЛУЖКА

КАРОЛ: Гало! Гало! *(Даремно лепкають. Приближує ся світелко)*.

СТАРЫЙ СЛУГА: Хто сьте?

КАРОЛ: Єм гость пана Полундера. Хочу іти зо своєю цімры до їдалні, але ей не можу найти.

СТАРЫЙ СЛУГА: Іщі є ту много непоробленого. Цуг тягать через цілий дім. Не быти той капличкы, та бы пан Мек тот дім може і не купив.

КАРОЛ: Пан Мек? Думав єм, же то дім пана Полундера.

СТАРЫЙ СЛУГА: То правда, але пан Мек мав головне слово при купованю. То молодой пані заручений.

КАРОЛ: О тім єм не знав. Кідь чоловік не познать тоты односины, може ся допустити найвекшых хыб.

УЛТІМАТУМ У ЇДАЛНІ

КАРОЛ: Препачте, же вирушую.

ПОЛУНДЕР: Де сьте охабили Клару?

КАРОЛ: Мав бы єм просьбу і думам, же ей не порозумите плано.

ПОЛУНДЕР: Самособов, уж допереду є выповнена. Не видить ся вам, же кідь ся чоловік достане з міста, як кібы го выслободили?

КАРОЛ: Прошу вас, хотів бы єм неодкладно одыйти домів. Рад знова прийду, але днесь не можу остати. Знате, же мі стрыко не

хотів поволити тоту навщіву, але єм пішов проти єго пере-
свідчїня, яке было правдиве. Знеужыв єм єго любов ку мі.

ПОЛУНДЕР: *(Грінови)* Не хотіли съте му дашто повісти?

ГРІН: Не знам, што бы єм му повів. *(Выйме лист)*.

КАРОЛ: Єм стрыкови вдячний а зато мушу такой іти домів.

ГРІН: То справды чудесне, же ся хочете вернути ку стрыкови, а дало
бы ся предпокладати, же тым стрыка потішыте. Лем кібы съте
го уж аж барз розгнівали своєв непослушностєв, што є тыж
можне. Потім бы съте зробили ліпше, кібы съте ту остали.

КАРОЛ: Прошу, пан Грін, чую з ваших слов, же тыж поважуєте за
найліпше, жебы єм ся такой вернув.

ГРІН: Тото єм не повів.

ПОЛУНДЕР: Милый пане Россмане, наісто собі не думате, же вас
ту хочу стримовати проти вашой волі. Авто вам не можу
дати ку діспозіції, бо стоїть у гаражі далеко одты. А і шофер
спить дагде близько гаража, але справды ани не знам де. Але
кідь трвате на своїм моменталнім навернутю, одпроваджу
вас такой ку найближшій містьскій желізниці. Але є так да-
леко, же ся якбач не достанете домів овелє скорше, як кібы
съте ішли зо мнов рано автом. Выштартуєме о семій.

КАРОЛ: І так бы єм пішов радше містьсков желізницєв, пане Полун-
дер.

ПОЛУНДЕР: Але то лем цалком мінімалный розділ.

КАРОЛ: Але і так, не мусите ня одпроваджати. Вонка є слуга. Теперь
уж лем мушу найти свій калап.

ГРІН: Міг бы єм вам пожычіти чапку *(Вытягне чапку, яку мав Карол
на шыфі)*. Може вам нагодов буде добра.

КАРОЛ: Не возьму вам предці вашу чапку.

ГРІН: То не є моя чапка. Лем собі єй возьмийте.

КАРОЛ: Та дякую. Є мі праві добра.

ГРІН: Вера гей. Покры одыйдете, мусите ся розлучіти зо слечнов Кларов.

ПОЛУНДЕР: То мусите. *(Все собі роскапчує і закапчує герок)*.

ГРІН: Также ідьте наперед ку слечні Кларі. Наісто вас то потішыть.
Але покы одты одыйдете, мушу вам повісти дашто інтерес-
не, што може быти вирішалне про ваше навернутя. Но єм

жальбогу завязаний высшым приказанём, жебы ём вам перед півночов ніч не прозрадив. Теперь є четверть на дванадцять. Точно о дванадцятій ту прийдийте і дізнате ся вышитко потрібне.

КАРОЛ ГРАТЬ КЛАРІ НА КЛАВІРІ

(Слуга одпроваджать Карола ку Кларі. Одходить).

КЛАРА: Ідете пізно. Хотіла ём уж іти спати. Тадь уж по пів дванадцятій.

КАРОЛ: По пів дванадцятій? То ся мушу розлучіти, бо точно о дванадцятій мушу быти долов у ідалні.

КЛАРА: Так то мате порядні неодкладну роботу! Не могли бы сьте мі предці лем заграти дакус на клавірі?

КАРОЛ: А не є уж пізно?

КЛАРА: Гей, є уж скоро три четвертины на дванадцять. А, окрім того, ту по домі чути каждый тон. Ём пересвідчена, же ся зобудять і слугове на найвысшім штоку, кідь будете грати.

КАРОЛ: Так не буду грати. Ём і рад, же є на граня пізно. Чудовали бы сьте ся, як мало знам. А теперь дозвольте, жебы ём ся розлучів. В моїй домовині ся говорить: добрі спий і солодко сний.

КЛАРА: Почекайте. І так вас лем попрошу, жебы сьте дашто заграли. Чоловік так мало коли чує музику, же ся не хоче збыти такой нагоды.

КАРОЛ: Кілько є властні годин?

КЛАРА: Буде три четвертины на дванадцять.

КАРОЛ: Потім є найвысший час. *(Грать).*

КЛАРА: Цалком шумне.

КАРОЛ: Кілько є властні годин?

КЛАРА: Іщі лем три четвертины на дванадцять.

КАРОЛ: То іщі мам кус часу.

*(Грать свою облюблену воєньску пісню, барз помалы.
Дограть. З постели чути потлеск).*

КАРОЛ: Іщі дахто слухать?

МЕК: Карол Россман, Карол Россман!

КАРОЛ: Мек!

МЕК: Наздар! Граш цалком добрї на зачаточника, што зробив много хыб докінця і в такій примітивній пісні. Але і так ня то барз потїшыло. Не сядеш собі?

КАРОЛ: Дякую. Не можу остати, і кідь бы ем рад зістав.

ПІВНІЧ

(Чути як годинка бє 12 ударів. Північ. Грін приходить із слугами).

ГРІН: Россман! Чом ня охабляєте чекати? Обіцяв ем вам несподіванку о півночі а уж ем з нєв ту. *(Перед очі му давать копертку).*

КАРОЛ: *(чітать)* «Карлови Россманови, передати особні о півночі, ній уж буде, де буде». Од стрыка, чекав ем то. *(Натягне ся за писмом).*

ГРІН: *(отворить копертку над головов, чітать як розсудок)* «Милованный сыновче! В часї нашого, жальбогу, барз куртого жывота ведно єсь уж наїсто порозумів, же ем цалком, але цалком прінціпіалный чоловік. Є то барз неприємне і смутне, але своїм прінціпам дякую за вшытко, чім ем. Зато тя по далшій пригодї мушу послати од себе гет і неодкладно тя прошу, жебы єсь за мнов сам не ходив, ани не пробовав сконтактовати ся зо мнов писомні ці через дакого. Вырішыв єсь проти моїй волї, же днесь вечур од ня одыйдеш, а зато дотрим того рішїня цілый свій живот. Лем втогды то буде хлопске рішїня. Од твоєй родини, Карле, не приходжать ніч добре. Кібы ті пан Грін забыв дати твій куфер і амбрелу, та му то припомянь. Вшытко найліпше і велє чести в твоїм далшім животї ті жычіть твій вірный стрыко Якоб».

КАРОЛ: Чом сьте ня ту стримовали? Чом сьте ня не охабили о четверть на дванадцять одыйти? Міг ем ся вернути ку стрыкови. Была то ваша повинність одвезти ня автом. Вы виноваты, же ем спізнив!

4. ВЫСТУП

ДОРОГА ДО РАМСЕСУ – НОВЫ КАМАРАТЯ

*(Карол з куфром приходжать до нічлягарні.
Веде го стара хыжна. В хыжі суть уж дві постелі,
на яких сплять Робінсон і Деламарш у лахах і боканчох).*

ХЫЖНА: Пст! Хотіли съте найлацнішый квартал, якый маме! Пст!
(Одходить).

КАРОЛ: *(шепкать)* Мушу собі перепозерати свій куфер і зістити, як
єм на тім зо своїма річами. Але де є моя чапка?

ДЕЛАМАРШ: Тадь ей мате на голові.

КАРОЛ: Справды *(пересвідчить ся)*. Кличу ся Карол Россман а єм Ні-
мець. Проголошую, же собі не роблю нарок на постіль. Мое
шумне облечіня вас не мусить заражати, єм чисто худобный
і без перспектivy.

ДЕЛАМАРШ: Тамтот ся пише Робінсон а є Шкот, я ся кличу Дела-
марш а єм Француз. Обома съме стройны замочниці. Уж
довго не можеме найти в Нью Йорку роботу.

РОБІНСОН: А зато съме барз схудобніли.

ДЕЛАМАРШ: Хочеме іти до містечка Буттерфорд.

РОБІНСОН: Же там суть вольны місця.

ДЕЛАМАРШ: Не будеме мати ніч проти тому, кібы съте хотіли іти з
нами. Можеме вам пообіцяти, же вам дакус понесеме куфер
і же вам найдеме учтовника.

РОБІНСОН: То бы была лем така дробность.

ДЕЛАМАРШ: Камаратьскы вам самособов раджу, жебы съте собі
зняли тоты красны шматы, *(здойме з нёго сако)* бо вам бу-
дуть заваджати, кідь будете хотіти найти даяке місце.

РОБІНСОН: Праві в тім домі маме добру можность ся їх збавити,
доволите? *(здойме му ногавиці)* Хыжна гандлює зо шматём.

(Деламарш выбігне з облечінём з дверей).

КАРОЛ: Але тоты лахы...

РОБІНСОН: Што?

КАРОЛ: ...бы мі могли проспіти, кібы єм глядав ліпше місце.

ДЕЛАМАРШ: Ту є заробок! *(мече му міницю)*

КАРОЛ: Лем долар?

(Входить хыжна).

ХЫЖНА: Вон, вшиткы вон! Мушу приправити квартиру про новых гостів! Хто платить?

(Деламарш і Робінсон указують на Карола).

ІДУТЬ ПО БУТТЕРФОРДІ

КАРОЛ: Не были бы сьте такы ласкавы і не понесли мі на минуту куфер?

РОБІНСОН: О! Тяжкий! То є тяжкий! Тот є але тяжкий! Думам, же бы сьме му го мали одлегчіти. *(Отворять куфер).*

КАРОЛ: Чекайте!

РОБІНСОН: Холем тоту вероньску саламу. *(Половину собі возьме, половину дасть Деламаршови. Ідуть далє. Білы і чорны жены приношають шнуры, вішають лахы. Меджі нима бігають діти. Карол ся заставить).*

ОБОМИ: Што є?

КАРОЛ: Припоминать мі то домовину. Не знам, ці роблю добрі, же одходжам з Нью Йорку і іду до внутроземного простору.

ОБОМИ: Але чом?

КАРОЛ: В Нью Йорку є море і можность вернути ся хоцьколи домів.

ДЕЛАМАРШ: Лем шумні далє шляпай!

КАРОЛ: Ці іщі мам право о собі розгодовати?

РОБІНСОН: Хотів ем вам пан Россман высвітлити, же Буттерфорд є овелё красшый, як Нью Йорк.

ДЕЛАМАРШ: Справды! Барз вас прошу, жебы сьте ся знова выбрали на драгу. Сам вас хочу попросити, жебы сьме могли нести ваш куфер.

КАРОЛ: Добрі. Може є про ня ліпше достати ся на місце, де не є така можность вернути ся домів. Бізовні там буду ліпше робити і не буду ся стримовати даремныма думками. Так скоро, скоро! *(Беруть куфер і несуть го і з Каролом).*

КАРОЛ: Коли бы сьме ся могли, подля вас, вернути до Нью Йорку з достаточным заробком?

ДЕЛАМАРШ: Може уж і о місяць. В Буттерфордї є недостаток робітників, а плати суть высокы. Даме самособов пінязі до сполочной касы, жебы ся меджі нами як камаратами вирівняли розділы у заробку.

КАРОЛ: Сполочна каса?

РОБІНСОН: Кідь собі у Буттерфордї не найдеме роботу, будеме мусити іти дале. Може підеме до Каліфорнії злато глядати. Пропоную, жебы сьме ту переспали.

ДЕЛАМАРШ: Маш правду.

КАРОЛ: Мам дость пінязей, жебы єм заплатив за вшитых ночляг, хоць і в готелі.

ДЕЛАМАРШ: Пінязі іщі нам буде треба, лем собі їх добрі сховайте. Уж з нима рахуеме.

РОБІНСОН: Але теперь ся мусиме перед спанєм порядні наїсти, жебы сьме ся посилнили на завтра. Єден бы мав піти за їдлом про вшитых до того готелу.

ДЕЛАМАРШ: Я особні бы єм хотів солонину, хліб і пиво, пан Росман. *(Карол іде до готела «Оксідентал»).*

5. ВЫСТУП

БУФЕТ ГОТЕЛА «ОКСИДЕНТАЛ»

(Готеловый буфет. Рух. Нихто з персоналу не бере Карола до увагы).

ГОЛОВНА КУХАРЬКА: Глядате дашто?

КАРОЛ: Гей. Ніч ту не можу достати.

ГОЛОВНА КУХАРЬКА: Та подьте зо мнов, маленький. Што собі желате?

КАРОЛ: Солонину, хліб і пиво.

ГОЛОВНА КУХАРЬКА: А ніч веце?

КАРОЛ: Але про три особы.

ГОЛОВНА КУХАРЬКА: Тадь то є їдло про трестанців! *(Подасть му «кошарик» а шмарять му до нёго потравины).* Де будете ночовати?

КАРОЛ: Вонка!

ГОЛОВНА КУХАРЬКА: Чом, маме ту тыж дость місця. Выспийте ся у нас в готелі.

КАРОЛ: Мам вонка батожину.

ГОЛОВНА КУХАРЬКА: Та сі ей ту принесьте. То не є на шкоду.

КАРОЛ: А што мої камаратя?

ГОЛОВНА КУХАРЬКА: Тоты ту тыж можуть переночовати. Лем подьте, ний ся вам не панькам.

КАРОЛ: Мої камаратя інакше добры люды, але не суть чістотны.

ГОЛОВНА КУХАРЬКА: Вы не виділи тот бруд у салі? Ку нам може справды прийти і тот найгірший чоловік. Дам вам такой порихтовати три постелі. Самособов аж цалком під стріхов, бо готел є повный. Я ем ся тыж там перестяговала. Але є то все ліпше, як вонка.

КАРОЛ: Ні, не можу привести своїх камаратів. Робінсон бы вшытко запаскудив, а Деламарш бы обтяжовав і вас.

ГОЛОВНА КУХАРЬКА: Та охабте своїх камаратів вонка і прийдийте ку нам сам. Не хотіли бы сьте наступити на даяке місце в готелі?

КАРОЛ: Але гей, лем того барз мало знам. Не знам, наприклад, ани писати на строю. *(Позерать на Терезу, котра пише і все ся на нёго позерать)*.

ГОЛОВНА КУХАРЬКА: На тім не залежить. Наперед бы сьте ді-стали цалком скромне місце і мусили бы сьте ся снажити, жебы сьте ся своёв робітностёв і уважностёв достали выше. Найти собі місце бы про вас было ліпше, як ся так блукати світом. Вы на тото не валушний.

КАРОЛ: Премачте, іщі ем ся не представив, кличу ся Карол Россман.

ГОЛОВНА КУХАРЬКА: Вы сьте Німець?

КАРОЛ: Гей, не ем довго в Америці.

ГОЛОВНА КУХАРЬКА: Одкы сьте?

КАРОЛ: З Прагы.

ГОЛОВНА КУХАРЬКА: Но попозерай, та сьме краяны, я ся пишу Грета Мітцельбах а ем із Відня. Прагу прекрасні познам, тадь ем піврока робила у Златій Гускі на Вацлаваку. Та то

є але нагода! Кідь съте мій краян, за ніч на світі не можете одыйти. То мі не смієте зробити.

КАРОЛ: Не йде то. Суть то мої камаратя а я мушу остати з нима.

ГОЛОВНА КУХАРЬКА: Чоловік то з вами добрі думать, а вы ся браните зо вшитых сил.

КАРОЛ: Дякую вам сердечні за вашу ласкавость. Што єм довжный?

ГОЛОВНА КУХАРЬКА: Заплатите, кідь мі вернете тот кошарик. Найпізніше завтра рано го потребує.

КАРОЛ: Прошу.

ГОЛОВНА КУХАРЬКА: Добру ніч, але не робите добрі.

ВЫЛОМЛЕННЫЙ КУФЕР

*(Куфер є отвореный і половина річей з нёго выметана вон.
Замочниці сплять).*

КАРОЛ: Вставайте! Вставайте! Вы собі спите а ту были злодії!

ДЕЛАМАРШ: Што є, дашто хыбує?

(Робінсон бере пиво).

КАРОЛ: Не знам. Але куфер є отвореный. То є предці неопатрность – лячі собі спати і охабити куфер без дозору.

ДЕЛАМАРШ: Не смієте другый раз так надовго одходжати. Треба вам три години на драгу там і назад.

РОБІНСОН: Голодны сьме были, глядали сьме у куфрі їдло.

ДЕЛАМАРШ: Але не было там жадне їдло, также собі го можете зясь спокійні збалити.

КАРОЛ: Знам, же меджі камаратами мусить чоловік хоцьшто знести і був єм на то приправлений, але то є уж велё. Пересплю у готелі а до Буттерфорду не піду. Скоро доїдьте, мушу вернути кошарик.

ДЕЛАМАРШ: Видиш, Робінсоне, є то Німець. Рано єсь ня перед ним варовав, але я такый добрачиско. Волочіме ся з ним цілый день, а зато, же є то гамішний Німець, не може одыйти лем так, але глядять собі причіну з куфром, мусить ся дотулити нашої чести.

КАРОЛ: Выломили сьте мі куфер і надавате і мому народу.

ДЕЛАМАРШ: Але сьте ся выфарбили. Цілий день сьте за мнов ходили, опічили ся по мі, одпозоровали, як што робиме. Мали бы сьте нас за тото іщі одмінити. Та собі дайте порядный позор на пыск!

КАРОЛ: Видить ся мі, же мате дяку ня стрепати.

РОБІНСОН: Каждая терпезливість мать свої границі.

КАРОЛ: Вы радшей будьте тихо, Робінсон, днука сьте зо мнов сугласны, але навонка мусите быти коло Деламарша.

ДЕЛАМАРШ: Хочете го може підплатити?

КАРОЛ: Ани ня не нападе. Ём щастливый, же іду гет, і не хочу уж мати з никым з вас ніч сполочне.

ДЕЛАМАРШ: Кідь уж сьте такый щірый, признайте ся, чом хочете іти до готела?

(Приходжать чашник).

ЧАШНИК: Уж скоро пів години вас глядам. Вшиты шкарпы коло дороги ём перепозерав. Пані головна кухарька вам одказуе, же ей неодкладно треба кошичок, котрый вам пожычила.

КАРОЛ: Ту є.

ЧАШНИК: Пані головна кухарка ся тыж просить, ці справды не хочете переспати у готелі. Тыж далшы двома панове бы были витаны. Покля їх хочете взяти зо собов. Постелі суть уж приготовлены. Ніч є правда тепла, але не є ани кус беспечне спати ту на березі. Даколи суть ту гады.

КАРОЛ: Кідь є пані головна кухарька така ласкава, так потім ей запрошіня прийму.

(Робінсон і Деламарш не реагують).

ЧАШНИК: В такім приладі мам приказ привести вас до готела і однести вашу батожину.

КАРОЛ: *(складать річі до куфра)* Не можу найти фотографію!

ДЕЛАМАРШ: Яку фотографію?

КАРОЛ: Фотографію моїх родичів.

ДЕЛАМАРШ: Мы жадну фотку не виділи.

РОБІНСОН: Росман, жадна фотка там не была.

КАРОЛ: Але то предці не є можлие!

ДЕЛАМАРШ: У куфрі не была жадна фотографія.

(Чашник глядаць у траві).

КАРОЛ: Є незамінима, жадну іншу уж не достану!

ЧАШНИК: Може бы сьме могли переглядати кешені тых панів.

КАРОЛ: Гей, мушу тоту фотографію найти. Але скорше, як зачну позерати кешені, повім іщі, же тот, хто мі фотографію добровольні дасть, дістане куфер ай зо вшыткым.

(Тихо).

КАРОЛ: Мої камаратя собі очівісні жаляють, жебы ся їм позерали кешені. Але і теперь обіцям цілый куфер тому, у чій кешені ся фотографія найде.

ЧАШНИК: Мусиме їх переглядати нараз, затоже інакше бы еден з них міг фотографію непозоровані запотрошыти.

КАРОЛ: *(найде у Деламарша свою машлю, охабить го так)*. Не хочу ніч веце, лем тоту фотографію.

ЧАШНИК: Є то даремне.

КАРОЛ: Думаєм, же суть то мої приятелі.

(Чашник бере куфер).

КАРОЛ: Слухайте, як еден з вас предці лем тоту фотографію мать і принесе мі ей дайме тому до готела, іщі все достане куфер і присягам, же го не удам.

РОБІНСОН: Гей, Россмани *(Деламарш му такой запхатъ рот)*.

КАРОЛ: Што?

РОБІНСОН: Ніч.

6. ВЫСТУП

ГОТЕЛ «ОКСІДЕНТАЛ»

(Головна кухарька приводить Карола до хыжы. Вшелиякы фотографії, позорность выкличе портрет молодого вояка. Вшыткы тоты фотографії походжають іщі асі з Европы).

ГОЛОВНА КУХАРЬКА: Не настраште ся заряджіня, то не є готелова цімра, але єдна цімра з мого квартелю.

КАРОЛ: Барз шумні вам дякую за вашу ласкавість. Думам, же мій куфер уж довго не був беспечніше одложеный.

ГОЛОВНА КУХАРЬКА: Мали бы сьте, наприклад, охоту быти ліфт-боєм? Стачіть повісти гей і будете ним. Є то найліпший зачаток, який собі можете представити. Прийдете до контакту зо вшиткыма гостями, сьте все на очах, просто мате каждый день можность, жебы сьте ся дістали ку дачому ліпшому.

КАРОЛ: То наісто барз тяжка робота. Теперь єм видів єдного хлопця, як настоячкы спить у вытягу.

ГОЛОВНА КУХАРЬКА: То є малый Таліян, пришов з родичами перед пів роком. Теперь вызерать, як кібы тоту роботу не міг нияк раз вытримати. Тварь мать уж цалком впаджену. Але як вытримле в Америці робити іщі пів рока, та з нёго буде о пять років сильный хлоп. Кілько мате? Сімнадцять?

КАРОЛ: О місяць буду мати шістнадцять.

ГОЛОВНА КУХАРЬКА: Іщі лем шістнадцять? Та лем одвагу!

КАРОЛ: Хотів бы єм быти ліфтбоєм. Все ся мі і так любили, припадали мі як оздоба готела.

ГОЛОВНА КУХАРЬКА: Чекайте! Терезо!

ТЕРЕЗА: Прошу, пані головна кухарько.

ГОЛОВНА КУХАРЬКА: Кідь ня будеш рано будити, мусиш іти через ходбу, ту у цімрі спить гость. Є барз унавлений. Розуміла єсь?

ТЕРЕЗА: Гей, пані кухарько.

ГОЛОВНА КУХАРЬКА: Так же добру ніч. *(Каролови)* Я уж пару років барз підло сплю. То наісто наслідкы трапління з минулости. Кідь засплю о третій рано, єм цалком спокійна. О пятій, найпізніше о пів шестій мушу зась быти у роботі. Зато ня мусять будити, але барз осторожні, жебы єм не была іщі нервозніша. Зато ня будить Тереза. Добру ніч.

КАРОЛ: Мам іщі єдну просьбу. Може мі завтра, а може уж скоро рано принесуть мої бывшы камаратя фотографію, яку неодкладно потребуу. Были бы сьте така ласкава і зателефонувати швайцарєви, жебы ня дав закликати?

ГОЛОВНА КУХАРЬКА: Дам швайцарєви коло входу належный розказ.

ТЕРЕЗА І КАРОЛ

(Одходить. Приходить Тереза. Клопкать. Шепчуть).

КАРОЛ: Желате собі дашто?

ТЕРЕЗА: Отворили бы сьте дверї? Ключ є з вашого боку.

КАРОЛ: Почекайте... мушу ся облечі.

ТЕРЕЗА: Не треба. Отворьте дверї, лягнийте собі до постели а я кус почекам.

КАРОЛ: Добрї. Уж лежу.

(Лежыть у постели закрытый аж по карк).

ТЕРЕЗА: Барз вас прошу о пребачіня і прошу: не прозрадьте ня. Не хочу вас даяк довго вирушовати.

КАРОЛ: Може ем ся предці лем міг облечі.

ТЕРЕЗА: Тадь ту зостану лем кус. Можу собі сісти ку дівану? *(сяде собі)* Зостанете ту довго?

КАРОЛ: Іщі то не є цалком істе, але думам, же зостану.

ТЕРЕЗА: То бы было барз добрї, бо ем ту така сама.

КАРОЛ: То мі є чудне, тадь панї кухарька є ку вам така мила. Уж ем собі думав, же сьте родина.

ТЕРЕЗА: Ой, нї, кличу ся Тереза Берхтолдова. Наперед ем ту помагала у готеловій кухні а уж ня хотїли і пропустити, бо тота робота была про ня барз тяжка, а я не ем міцна. Мала ем щастя, панї головна кухарька потребовала дївча на складання сервіток на банкет. Сервітки ем все знала складати а так ня коло себе охабила і поступно ня вышколила на свою секретарьку. Справды іщі не хочете спати?

КАРОЛ: Нїт, нїт, тадь іщі не знам, чом сьте ту пришла.

ТЕРЕЗА: Зато, же не мам з кым побісїдовати. Панї головна кухарька є ку мі така мила, як кібы была моя мама. Останьте ту! Як будете хотїти, можеме быти камаратя. Такой як ем вас увидїла, зачала ем вам вірити. Но і так, представте собі, яка ем підла, достала ем страх, же бы вас панї головна кухарька могла намісто мене зробити своїм таємником, а мене бы пропустила. Може бы то было докінця і барз добрї, кібы сьте мою роботу робили вы, зато же вы бы сьте ей розумїли ліпше. З мене бы був векшый хосен у кухни.

КАРОЛ: Уж є то вирішене. Я буду ліфтбой а вы останете секретарьков.

ТЕРЕЗА: Завтра останьте довго лежати, прийду коло восьмой і zobу-
джу вас, як буду мати час.

КАРОЛ: Вы знате так шыковні будити.

ТЕРЕЗА: Гей, дакотры річі знам.

7. ВЫСТУП

ВЫТЯГ

(Розбігне ся трідицять вытягів.

Карол ся голосить главному чашникови).

КАРОЛ: Пан верхній чашник, посылає ня пані верхня кухарька.

ГОЛОВНЫЙ ЧАШНИК: Вы съте?...

КАРОЛ: Карол...

ГОЛОВНЫЙ ЧАШНИК: Гей. Не мам час, спомяну лем тото найваж-
ніше. Ліфтбой спущать вытяг притиснютём на гомбічку.
Робить ся дванадцять годин так, же ся черять шіхта у день
і в ночі. Металовы части вытягу мусять быти прикладно
выпуцованы, тото гарантуєте з ліфтбойом, з котрым ся мі-
няте в тім самім вытягу. Чім скорше ся научіте курто і глу-
боко кланяти, тым ліпше. Трінгельт хопити уж у воздусі.
Мусить щезнути глубоко у кешеньці вашого лайбика без
того, жебы дахто з вашой твари вычітав ці був великий або
малый. Перед дамами отворяйте двері дакус галантніше і
до вытягу за нима наскакуйте злегка, бо жены, як правило,
наступують вагавіше, як хлопи, – зо страху о свої шматы,
калапы і оздобы. Як вытяг іде, стоїть ліфтбой тісні коло
дверей, де є найменше выразный, хырбетом ку гостём. То
є вшытко.

ЛІФТБОЙ: *(спить у вытягу)*

ГОЛОВНЫЙ ЧАШНИК: Джакомо!

ЛІФТБОЙ: *(Зобудить ся)* Сі, сінёре...

ГОЛОВНЫЙ ЧАШНИК: Дай Каролови свою уніформу, будеш пома-
гати хыжным.

ЛІФТБОЙ: Сі, сінёре...

ГОЛОВНИЙ ЧАШНИК: Може є тото героча під пазухами тверде і спочене. Не вадить. То не Джакомів пот, але пот вшиткых тых ліфтбоїв, котры го носили перед вами, та же ся не дасть нияк раз высушыти. Може, же є то іщі мій пот, бо і я був у молодости ліфтбоєм. Быв ем першый, хто основав організацію, обеднуючу ліфтбоїв. *(Чашиник одходить)*.

ЛІФТБОЙ: Не дасть ся то вытримати, покы собі чоловік не здримле пару минут постоячкы.

*(Ліфтбой давать Каролови звышок уніформи.
Карол обслугує витяг. Тереза му принесе ябко).*

ПІЗНЯ НІЧ. ПРИХОДИТЬ РОБІНСОН.

*(Карол мать у руці ябко. Приходить Робінсон.
Побухать го по плечу).*

РОБІНСОН: Добрый вечур. То єм я, Робінсон.

КАРОЛ: Та вы ся змінили!

РОБІНСОН: Гей, добрі ся мі веде. Скоро каждый день собі дашто куплю. Як ся вам любить моя веста?

КАРОЛ: Не плана. Уж зась велё пете?

РОБІНСОН: Ні, не пю велё. Што інше мать чоловік робити на світі?

(Войде головний чашиник, нащастя п'яного Робінсона не збачить).

РОБІНСОН: Не хотіли бы сьте прийти даколи ку нам? Жыеме собі тепер барз добрі.

КАРОЛ: Позывате ня вы або Деламарш?

РОБІНСОН: Обоми.

КАРОЛ: Та одкажте Деламаршови, же сьме ся розышли на все. Вы двоми мі ублизыли веце як будьхто іншый. Ці сьте собі взяли до головы, же мі не дате покій ани теперь?

РОБІНСОН: Сьме предці камаратя. Деламарш вам одказує, же вам хоче вынагородити вшитко, што ся стало перед тым.

КАРОЛ: Будьте такой тихо. Што, не видите, де сьте?

РОБІНСОН: Россман, єм ваш камарат. А вы ту мате таке красне місце, могли бы сьте мі дати даякы пінязі?

КАРОЛ: Добрї, дам вам трінгелът за днешню ніч. Але лем тогды, кідь обіцяте, же одты такой підете і уж ня нігда не смієте навщівити.

РОБІНСОН: *(лем прикывне, тяжко дыхатъ)*

КАРОЛ: Гей або нїт?

РОБІНСОН: Є мі барз плано...

КАРОЛ: До чорта!

(Тягатъ го ку барьєрі).

РОБІНСОН: Сьте справды добрый хлопець... Уж є по тім... Тоты псиска, што мі то наляли за свинство? *(Є му плано).*

КАРОЛ: Але теперь уж ідьте! Ту суть пінязі!

РОБІНСОН: Не можу одыйти... Я ту умру, так мі є підло. Деламарш ня бере до нобл рештаврацій, але тоты лакотинкы мі не роблять добрї.

КАРОЛ: Ту не можете зостати. Што кібы вас дахто видїв. Вышмарять ня. Хотїли бы сьте то?

РОБІНСОН: Не можу одыйти, кідь сиджу, та іщі ся то дасть вытрити, але не можу встати.

КАРОЛ: *(Бере Робінсона).* Одведу вас ку постели і можете там остати так довго, аж покы вам не буде добрї. Лем ся теперь справуйте розумні. Є то сполочне місце про ліфтбоїв. Кідь обернете на себе увагу, не буду мочі про вас уж ніч зробити. *(Одведе го до постели).*

ЗАСКОЧІНЯ

ЛІФТБОЙ: *(прийде і з головным чашником)* Ліфтбой Россман! Ліфтбой Россман! *(Россман прийде).*

ГОЛОВНЫЙ ЧАШНИК: Одышли сьте без повоління зо свого місця. Знате, што то значить? То значить же сьте пропущеный. Покы таке штось стерплю і пребачу раз, другый раз мі утече зо службы вшыткых штирідцять ліфтбоїв, а я можу вынести по сходоx своїх пять тісяч гостїв сам! *(Карол є тихо).*

ГОЛОВНЫЙ ЧАШНИК: Пришло ті плано?

КАРОЛ: Ніт.

ГОЛОВНИЙ ЧАШНИК: Також ани плано ті не пришло? Бізовні єсь собі выдумав даяке ліпше циганство. Яку маш выгварьку? Може ті даякый гость приказав, жебы єсь наскоро одказав дашто другому гостєви а уж не знаш, хто був тот першый, а другого єсь не міг найти? Вон з тым.

КАРОЛ: Попросив єм єдного ліфтбоя, жебы ня на минуту заступив.

ГОЛОВНИЙ ЧАШНИК: То не стачить. І найменшу неприємность у службі мусиш голосити в канцеларії верьхнёго чашника.

КАРОЛ: Служу ту уж два місяці і нігда єм не одышов зо свого місця.

ГОЛОВНИЙ ЧАШНИК: Але тепер єсь з нёго одышов! (*ліфтбояви*) Знате, хто ся якраз хотїв вывезти горї, кідь тот ту недороблений одыйшов з вытягу? (*шепкать му до уха*).

ЛІФТБОЙ: То є страшне!

ГОЛОВНИЙ ЧАШНИК: Гало... гало... Ту верьхній чашник Ісбарі. Добре рано, панї головна кухарька. Є мі жаль, же єм вас вырушив, як спите, мали бы сьте собі выпинати телефон. Ніт, є то лем така мало важна річ. Є ту ліфтбой, котрый ся пише...

КАРОЛ: Карол Россман.

ГОЛОВНИЙ ЧАШНИК: Кідь собі добрі памнятам, інтересовали сьте ся дакус о нёго, жальбогу ся вам шкаредо одвдячів за вашу ласкавость, одыйшов без доволїня зо службы. Наробив мі непредставительны проблемы а я єм го зато праві пропустив. Вірю, же то не берете трагічно.

(*Войде чашник і зачне шептати верьхнёму чашникови*).

ГОЛОВНИЙ ЧАШНИК: Прєбачте, мушу кінчити. (*Чашникови*) Што то говорите? То є неувіровательне! Джакомо, стрим прошу того хлопця. То є неувіровательне... (*Чашник шепче*).

(*Прийде Тереза, шепче Каролови*).

ТЕРЕЗА: Уж то знать головна кухарька?

КАРОЛ: Головний чашник єй телефоновав.

ТЕРЕЗА: Та потім є добрі, потім є уж добрі.

КАРОЛ: Ніт. Ты собі ани не знаш представити, што проти мене мають. Прошу, не оставай ту, потім ся прийду з тобов розлучіти.

ТЕРЕЗА: Але ніт, не бій ся, зостанеш шумні у нас, поky будеш хотіти. Бо головний чашник зробить вшытко, што хоче головна кухарька, він ей любить, недавно ем ся то дізнала.

КАРОЛ: Прошу тя, Терезо, одыйдь! Не можу ся так добрі обгаєвати, кідь єсь ту. Холем кібы ня пустили. (*Укаже на ліфтбоя*). Не знав ем, же є мій неприятель.

ТЕРЕЗА: Джакомо, прошу, такой пустьте Россмана, тадь го то болить. Пані головна кухарька такой прийде, а потім ся укаже, же му кривдять.

ЛІФТБОЙ: Росказ, молода пані, росказ! (*Притягне собі Терезу ку собі*).

ТЕРЕЗА: Няй вам то Панбог вынагородить!

ПРИХОДИТЬ ГОЛОВНА КУХАРЬКА

ГОЛОВНИЙ ЧАШНИК: Таже так, пані головна кухарько. Долов у спални ліфтбоїв нашли цалком чужого, на мол спитого чоловіка. Тот чоловік зачав робити великий ціркус і все крічав, же то цімра Карола Россмана, же є ёго гостём і же мусить на Россмана почекати і зато, бо му обіцяв пінязі, лем по них одыйшов. Но а хлопці го порядні збоксовали, а я ся ани не одважыв опросити, де і на кілька місцёх крвацать.

ГОЛОВНА КУХАРЬКА: Так. Так говорь предці, прошу, холем словко, Россман!

(Тереза утікать ку кухарці).

КАРОЛ: То правда, же ем того мужа одвів до цімры.

ЛІФТБОЙ: Веце не хочу знати.

КАРОЛ: Тот муж є мій камарат з минулости, пришов ня ту навщівити, але був такый пяный, же не міг сам одыйти. Виноватый ем лем у тім, же ем того мужа одвів до спалні. Вшытко остатне повів на пяну голову і не є то правда.

ГОЛОВНИЙ ЧАШНИК: Так ты єсь му не обіцяв пінязі?

КАРОЛ: Гей. Пінязі ем му обіцяв, бо ня о то жадав. Хотів ем му дати трінгель, што ем заробив через ніч. (*Выберать з кешені пінязі*).

ГОЛОВНИЙ ЧАШНИК: Замотуєш ся все веце і веце. Кібы ті мав

чоловік вірити, мусив бы все забути на того, што єсь говорив перед тым. Як то, же тот трінгель іщі все маш, кідь єсь му го хотїв дати? Хотїв єсь іти даґде за пінязями. Ты все затаюєш, же єсь того мужа опив уж ту в готелі. О тім не мож похыбовати. Бо сам єсь признав, же пришов сам, але сам одыйти не міг. Неясны оставають уж лем два факты. Як єсь найшов приступ до складу зо стравов і де єсь зогнав пінязі на роздаваня?

КАРОЛ: Панї головна кухарько, не думам, жебы єм вам зробив ганьбу, а кібы ся вшытко порядні вышетрило, мусив бы то збачіти каждый дурак.

ЛІФТБОЙ: Каждый дурак! То намірене проти вам, пане Ісбарі!

ГОЛОВНЫЙ ЧАШНИК: Головна панї кухарько, думам, же буде найліпше, кідь охабите послідне слово мі!

ГОЛОВНА КУХАРЬКА: Головный чашник, котрый є найсполягливіший чоловік, якого познам, яснї назвав твою вину, яка ся не дасть вывернути. Але вірю, же днука єсь добрый хлопець. Не мусиш собі робити старости о свою будучность, скорше ся задумай над тым, што ся днесь стало.

ТЕРЕЗА: Ты ся не радуєш, же вшытко так добрі допало?

КАРОЛ: Але гей, могла бы єсь мі такой збалити і принести куфер?

ТЕРЕЗА: Такой то буде. *(Одходить)*.

ГОЛОВНЫЙ ЧАШНИК: Также Россман, єсь моментальні пропущеный.

8. ВЫСТУП

ОКЛАГОМСКИЙ ПРИРОДНЫЙ ТЕАТЕР

(Бубнованя, приходжают артисты.

Оторганный і схалітый Карол ся позерать).

ВЫКЛИКОВАЧ: *(до мегафону)* Великий театар у Оклагомі вас кличе. Днесь до півночі приїмаме театралный персонал. Приїмаме лем днесь, лем раз! Хто теперь не выужье нагоду, не буде ей мати уж нігда! Хто думать на свою будучность, є наш!

Каждый є витаний! Сьме театр, який може кожного по-
требувати! З кожного буде хосен! Хто вирішить, же буде
наш, тому гратулуєме! Няй буде проклятий, хто нам не ві-
рить! Понагляйте ся! О дванадцятій ся вшытко запре і уж
ся не отворить! *(Одходить. Карол перейде через сцену, жебы
ся записав до театру. Як єдну з артісток у костюмови ан-
гела спознать Терезу).*

ТЕРЕЗА: Кароле!

КАРОЛ: Терезо! Што ту робиш? Як ся мать панї головна кухарька?

ТЕРЕЗА: Такой єм тя ту збачіла. Наголос єм трубіла, але ты ня не
спознав. Попозерай, яку єм дістала роботу.

КАРОЛ: Беруть і хлопів?

ТЕРЕЗА: Гей. Мы трубиме дві години. Потім намісто нас прийдуть
хлопи, облечены, як чорты. Половина трубить, а половина
бубнує. Є то барз красне і вшытко того є барз дороге.

КАРОЛ: Думаш, же і я дістану місце?

ТЕРЕЗА: Наісто, яке щастя, же будеме зясь ведно. Залежить само-
собов на тім, яке місце дістанеш. Могло бы ся стати, жебы
сьме ся нияк раз не виділи.

КАРОЛ: Як то?

ТЕРЕЗА: Є то найбівший театр на світї, сама єм го нігда не виділа,
але дакотры колеґинї говорять, же ся скоро не дасть зміря-
ти.

КАРОЛ: Але голосить ся мало людей. Якбач їх тоты ангелы і чорты
скорше одпуджують, як притягують.

ТЕРЕЗА: Ідь, Карле, жебы єсь не спізнив. Попробуй, жебы єсь дістав
місце у тій компанії, і приїдь мі то такой повісти. Бо є іщі
много далшых компаній.

(Трубить).

ВЫКЛИКОВАЧ: Хотите у нас наступити? Єм персональний шеф той
ґрупы і витам вас.

КАРОЛ: Дякую. Чув єм ваше вызвання і голошу ся.

ВЫКЛИКОВАЧ: Барз добрі. Жальбогу, ту не каждый так правильно
вирішить. За вшиткых ту у Великім театрі в Оклагомі вас
витам. Мате документи? Папіря буде теперь перевірене в
канцеларіях. Як сьте чули, можеме потребувати каждого,

але мусиме знати, яку професію сьте дотеперь мали, абы сьме могли каждого дати на справне місце, де може схосновати тото, што знать.

(Канцеларія).

КАРОЛ: Добрый день.

УРЯДНИК 1: Ваши документы, прошу.

КАРОЛ: Нажаль їх не мам коло себе.

УРЯДНИК 1: *(пише)* Не мать їх коло себе. Вы сьте інжінїрь?

КАРОЛ: Іщі ним не єм, але мам середню...

УРЯДНИК 1: Дость! Потім ту не патрите. Ідьте там, до канцеларії про стредошколаків.

(Канцеларія про стредошколаків).

КАРОЛ: Добрый день.

УРЯДНИК 2: Ваши документы, прошу.

КАРОЛ: Не мам їх нажаль коло себе.

УРЯДНИК 2: *(пише)* Не мать їх нажаль коло себе. Скінчили сьте середню школу? Де?

КАРОЛ: В Европі, але...

УРЯДНИК 2: Дость, потім не патрите ку нам. Мусите іти до справной канцеларії.

(Канцеларія Европейскы стредошколакове).

КАРОЛ: Жычу вам добрый день, свої документи нажаль коло себе не мам.

УРЯДНИК 3: Жычу вам добрый день. Приятый! Мено? Мено?

КАРОЛ: Карол.

УРЯДНИК 3: Карол.

КАРОЛ: Россман.

УРЯДНИК 3: Россман. Также сьте приятый до Великого театру в Оклагомі. Представляю вас нашому шефови.

ВЫКЛИКОВАЧ: На здоровья шефа десятой вербовачой группы. Вітця тых, котры глядають роботу!

(Приливають собі).

КАРОЛ: Гало! Вы сьте мі стражили на палубі куфер!

МОЛОДЫЙ ХЛОПЕЦЬ: Рад єм, же вас виджу! Сядьте собі, прошу, коло мене! Або я їду ку вам!

КАРОЛ: *(кричить)* Останьме закла каждый на своїм місці, жебы сьме не вирушovali остатніх, вечера дораз скінчить а потім уж останеме ведно навсе.

ВЫКЛИКОВАЧ: Дайте каждому попозерати фотографію театру! Тото, што вызерать на перший погляд як сцена, то не сцена, то ложа президента Споеных штатів.

ШЕФ: Вірю, же сьте были спокійны з їдлом і привітанєм. Жальбогу, мусиме скінчити гостину, бо о пять минут одходжать влак до Оклагомы. Є то довга дорога, але добрі ся о вас постараять. Представлю вам ведучого транспорту. Мусите го слухати.

УРЯДНИК 1: Скоро! Влак не чекать! Не пізнийте! Уж лем три минuty. До шору! Фрішно! Фрішно!

ВЫКЛИКОВАЧ: Поливка была говеджа і на смак барз делікатна, тото ся дасть повісти і о пулячїм мясі і пащеці.

УРЯДНИК 1: Фрішно! Поклусом. Темпо! Темпо!

(Біжать ку влаку до вагона, про них пририхтованого).

ЕПІЛОГ

Вшытко, што ся діяло в тім малім вагонї, повнім дыму і коло отвореного облака, страчало змысел в порівнянню з тым, што было видно вонка. Ту кінчить текст Франца Кафку.

(к о н е ц ь)

*Російська
драматургія*

ФЕДОР
ДОСТОЄВСКИЙ

Село Степанчіково
і ёго обывателі

Драматизація і переклад:

Василь Турок

Пряшів, 1998 рік

ОСОБЫ:

Єгор Ільїч Ростанєв, дворянин

Саша, єго дївка

Генералша, єго мати

Настя, гувернантка

Бахчєєв

Фома Фоміч Опіскін

Серєжа

Фалалєй

Гаврила

Піндоплясов¹

Генерал

Перепеліцына

Обноскін

Анфіса Петровна, мати Обноскіна

Татїяна Івановна

Мізінчіков

Коровкін

¹ В оригіналі Ф. Достоевського ся хоснує прїзвіско “Відоплясов». Видав, В. Турок заміняв го на “Піндоплясов» як семантично май експресівной.

ПРОЛОГ

СЕРЁЖА: Коли мій уйко Єгор Ільїч Ростанєв одышов до залогы, переселив ся до села Степанчікова, што му припало як наслідство, і став в нїм жыти так, як кебы цілый свій живот був корінным помещіком, котрый нигда не одходив зо своїх маєтків. Суть повагы, якы зо вшыткым спокійны і ку вшыткому привыкнуць. Якраз таку повагу мав і плуковник в залозї. Тяжко сьте сі могли представити спокійнішого і на вшытко согласного чоловіка. Кебы сі дахто надумав го попросити однести дакого на своїх плечах ходем дві версты, він може бы і одніс. Він був такый добрый, же хоцьколи міг на першу вызву дати зо себе хоць і послїдню сорочку. Поставу мав богатырьску. Высокий, з червенима лицями, з білыма, як слонова кість зубами, з темнобарнастов бородков, з могутным голосом і з отвореным сердечным сміхом. Говорив перерыванї і скоро. Было му штиридцять років і цілый свій живот – од шістнадцять років – прослужыв при гусарах. Оженив ся цалком молодой і любив свою жену до беспамняти. Але она умерла і охабила в ёго серцю незничительны і благодарны споминаня. Як уж было повіджене, він ся переселив до села Степанчікова зо своїма дітьми – вісемрочным Ілюшом (при породї котрого померла ёго жена) і старшов пятнадцятьрічнов дівочков Сашеньков, яка по смерти мамы жыла в єднім пенсіонї в Москві. Лемже онедовго уйків дім ся став понашати на Ноїв кораб. А стало ся то так: В тім часї, коли він дістав своє наслідство і одышов до залогы, ёго мамка, генеральша Крахоткіна, котра ся за дотычного генерала другый раз оддала перед шістнадцятьма роками, повдовіла. Тогды ся надумав женити і мій уйко. Генеральша му довго не давала благославліня на собаш, гірко плакала, вытыкала му егоїзм, неблагодарность і же сі ей не важыть. Доказовала му, же ёго маєток і так малый на то, жебы утримати родину на уровни, то єсть жебы выговодати мамку з цілым ей штабом приживниць, мачок, псів і тому подібного. І серед тых плачів, криків і докорів

зразу і цілком нечekanі ся оддала сама, скорше як ся встиг оженити сын, а мала уж тогды штиридцять два роки. Але і ту сі нашла причіну обвинити мого нещастного уйка, кідь го пересвідчувала, же ся оддавать лем зато, жебы мала де быти на стары коліна, бо тото їй не хоче забезпечити ей неучтивый сын, егоіста, котрый сі выдумав неодпустительну дерзость: заложити сі властну родину. Нигда ем ся не дізнав найправдивішу причіну, котра навела такого уважливого чоловіка, яким був небогий генерал Крахоткін, ку свадьбі з штиридцять дворічнов вдовицѣв. Правдіподобні сі думав, же вдовиця матъ якесь грошы. Іншы сі думали, же му просто была потрібна пестунка, бо уж тогды го зачав пренаслідовати цілый рой хворот, котрый го потім, ку кінцю живота, начісто зломив. Знаме є єдною – генерал цілый час їх сполочного живота сі глибоко неважыв свою жену і при любій нагоді высмівав ей безжалостні. Быв то оригінальний чоловік. Напівобразований, притім не глупый, він розгодні опомітовав вшиткыма і каждым, не дотримовав ниякы правила, сміяв ся зо вшиткого і з каждого, і на старость ся зробив подражджений, злый і безжалостный. В службі ся му дарило. Лемже був принучений піти передчасно до залоги, бо на нѣго штось нашли. Лем-лем же не попав під суд і наконець му одобрили пензію. З той причіны ся став злостником дефінітивні. Онедовго му перестали служыти ноги і послідных десять років просидів в креслі; колысали го, як было треба, двома могутны локаї, котры нигда од нѣго ніч не чули, окрем страшных надавок. Карету, колысаве кресло і локаїв платив неучтивый сын. Він посилав матери і то найпослідніше – давав до залоги маєток, выплачав го і знова го заставляв, хоць сам собі не дожычів ани тото найпослідніше, задовжыв ся і не міг з того вийти, але у мамкы оставав і надале егоістом і неблагодарным сыном. Але уйко мав такый характер, же наконець і сам повірив, же є егоіста, і зато, жебы себе искарати і не быти егоістом, посилав мамці фурт веце і веце пінязі. Генералша збожнѣвала свого мужа. Їй ся на тім вшиткім найвеце любило, же є генерал, а она по нїм – генералша. В домі мала свою половину, де цілый час полоекзістенції свого мужа проквітала в сполочности прижывницъ, віщых баб і гадалок. В містечку была важенов особов. Плеткы, позываня за хресну матірь, копійковый преферанс – тото вшитко ей было нагородов за домашні

притисніня. Єдним словом, выужыла зо свого генеральства вышытко, што ся дало выужыти. Генерал ся їй до того не мішав. Але зато перед людьми ся сміяв зо своєї жены безжалостні, задавав сі наприклад такы вопросы:

ГЕНЕРАЛ: Чом єм ся оженив з таков рахетлєв?

СЕРЁЖА: Любив коло себе мати послухачів. Лемже обывателі містечка приходили уж лем зрідкаво. Спробовали завести домашній віст-преферанс. Але гра ся кінчила про генерала такыма захватами, же генералша і ей приживничка в ужасі палили свічки, служыли службы, гадали з карт і з бобів, рздавали колачі в міськскім арешті і зо страхом чекали на пополуднёвы години, коли знова было треба сідати ку картам за стіл і чекати за каждую хыбу гравк, завываня, надавки і лем-лем же не битку. Кідь ся генералови дашто не віділо, перед никым ся не ганьбив. Вискав як баба, надавав як наморник а ставало ся, же порвав вышыткы карты, розогнав грачів по домі, плакав зато, же ся мылять і же шмарили на копу якогось там вышника намісто девяткы. Генерал, як ся му дашто не полюбило, був аж непричетный. (*Гра в карты*) Наконець, коли му зрак ослабнув уж цалком, ёму потрібный був передчитатель. (*Чітання з новинок...*) Но а ту ся обявив на сцені Фома Фоміч. Він ся доставив ку генералови Крахоткіну як приживник на страву – ніч веце і ніч менше. Одкаль ся взяв – уккрыте тмов таёмности. Я єм ся просив на многих місцях на того велёвызнамного чоловіка. І штось єм ся о нїм дізнав. Повідали, же десь-колись служыв і на тій службі пострадав, но і, самособов, «за правду». Іщі повідали, же колись в Москві ся займав літературов. Нічому ся не мож чудовати – грозна неукость Фоми Фоміча не могла му перешкодити займатися літературов. Але істе є лем то, же ся му в животі абсолютні ніч не подарило, і зато був принучений піти до службы ку генералови на функцію передчитателя і мученика. Не было такого понижіня на світї, котре бы Фома не переніс за фалаток генералового хліба. (*Фома іобразат різних звірів...*) Лемже по смерті генерала, як ся Фома став сам важенев і міморяднов особов, він нам не раз говорив, же погодив ся шашком при генералови лем зато, же меджі нима была велика дружба. Же то був чоловік великий, непохоплений, і же лем ёму єдиному – Фомови – одкрывав тайны своєї душы. А же

хочь і він сам, Фома, зображав зо себе вшеляких звірів і іншы жывы образы, то єдині зато, жебы кус розвеселити хвототами поніченого страдальця і приятеля. А меджі тым, тот самый Фома Фоміч, котрый грав у генерала роль шаша, розогравав в другій половині дому, у генералшы, цалком іншаку роль. Генералша сі го аж якось містичні важыла. А за што? То ниhto не знать. Помаленькы він досягнув над женьсков половинов генералового дому нереальный вплив, який ся понашав на вплив розличных пророків і мудерців. Чітав він їм наголос душоспасательны книги, говорив о своїм животі і ним выконаных геройских поступках. Пророковав будучность. Особливо добрі знав тлумачіти сны і майстровскы знав посудити ближнёго. Генерал ся здогадував, што ся дїє в задніх ізбах, і зато іщі безжалостніше тиранив приживника. Наконець вшытко ся змінило – генерал вмер. Смерть мав дость орігіналну. Бывший вольнодумець і атеїста – непредставляючі ся зострашыв. Він плакав, каяв ся, кликав священників. Худак крічав, же не хоче вмерати і аж з плачом просив о одпуцїня Фому Фоміча. Тот послідный факт придав потім Фомі на важности. Але перед самов розлуков генераловой души з генераловым тілом ся стало тото: дівка генералшы з першого манжелства підошла до ёго постели, гірко плакала і хотїла поправиви заголовок під головов страдальця, але страдалець встиг ей хопити за волося і трий раз збуриво торгнути з пінов на устах. О десять мінут він вмер. Дали знати плуковникови, але генералша прогласила:

ГЕНЕРАЛША: Не хочу го відіти, скорше умру, як бы-м го мала пустити в таку скорбну мінуту ку собі на очі.

СЕРЁЖА: Погріб був пренадгерный, самособов за грошы неучтиво-го сына, якого не хотїли пущати на очі. Довго ся перечіла генералша і не хотїла одпустити своїм непокорному сынови.

ГЕНЕРАЛША: Скорше буду сухый хліб їсти і запивати го своїма слызами, скорше піду з паличков по жебраню, як бы-м мала пристати на выдумкы непокорного сына і переселити ся до Степанчікова. Моя нога нигда-нигда не буде в ёго домі!

СЕРЁЖА: Лемже Фома Фоміч уж вів на тоту тему з плуковником переговори. Цілы тоты дні він заганьблєвав плуковника в ёго нелюдськїм їднаню з мамков і довів го аж до зуфалства і слыз. З того часу ся зачав нелюдський і деспотічний вплив

Фомы Фоміча на мого уйка. Фома спозоровав, якого мать перед собов чоловіка, і такой спознав, же ёго роль шашовска уж патрить минулости і што коло такого чоловіка і Фома може бути дворянином.

ФОМА ФОМІЧ: Як же вам буде, кідь ваша властна мати, котра так бы повісти, мать на своїй совісті дні живота вашого, возьме паличку і, операючи ся на ню, трясучіма ся і од голоду высохнутыма руками зачне досправды жобрати? Не є то страшне при ей генералскім визнамі а при тім і ей доброті? Як вам буде, кідь прийде, само собов омылом, під ваши облакы і натягне руку за куском хліба в тім часі як вы, ей родный сын, ся топите в перинах... і попросту кажучі... в роскошах! То є ужас! Ужас! Але найужасніше є то, довольте мі то повісти отворені, плуковник, же стоїте теперь передо мною як бесчувственный стовп з отвореныма устами і джмуркаючі очами, в тім часі, як лем од самой представи такого припаду бы сьте сі мали з коріннями торгати волося і з оч випущати рікы – та што повідам рікы! – озера, моря, океаны слыз! Є ясне, же вшытко ся скінчіло тым, же генералша доведна зо своїма приживничками, псиками, з Фомом Фомічем і з дівков Перепеліцынов, своєв главнов побочничков, ошастливила своїм приходом Степанчіково. Зо зачатку часто споминала на свого покойного генерала. І каждый раз дістав своє і плуковник. Даколи зась, а якраз тогды, кідь дахто був на навщіві у плуковника, вна сі закликала плуковникову дівку Сашку, свою внучку, довго-довго позерала на ней смутныма, многотрадалныма очами (і то мало значіти, же дівка пропала коло такого вітця), заливала ся на цілу годину тихыма трагічныма слызами. Плано было з плуковником, як він в такы мінуты не хапав ей слыз! Єдным словом, обоє – і генералша і Фома Фоміч захопили, же ся скінчіла буря, котра над нима гриміла тільки років в особі генерала Крахоткіна, скінчіла ся і нигда ся не верне. Ставало ся, же генералша з нічого ніч зімліє. Зачінають ся суетня і біготня. Плуковник ся чує виноватый, трясє ся як осиковый листок.

ГЕНЕРАЛША: Ты, сын твердого сердця! Ты мі роздер мої внуторности... *Мы ентрай*¹, *мы ентрай*!

1 **Мы ентрай** (франц. *mes entrailles*!) – мої внуторности.

ЄГОР ІЛЬЧ: Та чім же-м вам, мамочко, роздер вашы внуторности?

ГЕНЕРАЛША: Роздер, роздер, він іщі ся оправдує! Іщі гробіанить!
Крутий сын! Умерам!

СЕРЁЖА: Але якось так ся ставало, же генералша фурт оживала. О пів години плуковник тримать дакого за ґомбічку і выкладать:

ЄГОР ІЛЬЧ: Но, але вна, братку, вна є *гранд дама*². Генералша! Найліпша старенька, знаш, звикла сі на тото вишитко возвышене, ани порівняти не мож зо мною, варваром. Теперь ся на ня гнівать. Самособов, же єм виноватый... Я, братку, іщі не знам, чім єм ся провинив, але самособов, я єм виноватый! Ставало ся, же дівка Перепеліцына, перезріле і сычаще на цілый світ створіня, без павучаёк, з маленькыма їдоватыма очима, з тоненькыма як ниточка ґамбами і з руками, вымытыма в огурковім налеві-росолї, поважовала за свою повинность підняти моралку плуковникови.

ПЕРЕПЕЛІЦЫНА: А то вишитко зато, же не сьте учтивы, то зато, же сьте єґоїста! Зато ображате свою мамочку... Вни к тому не привыкли. Вни – генералші, а вы іщі лем плуковниці...

ЄГОР ІЛЬЧ: Тото є, братку, дівка Перпеліцына. Найліпша дівка, заставать ся мамы. Зрідкава дівка! Ты сі не думай, же то даяка приживничка, вна є сама підплуковникова дівка. Так то є!

СЕРЁЖА: Фома Фоміч заворожыв генералшу дефінітивні. Єден мій знамый, тыж гусар в залозї, докінця твердив, же Фома Фоміч з генералшов мають недоволены стыкы. Самособов, я єм зо злостёв одверг такой гнусный предпклад. Ніт, ту было штось інше, лемже тото інше выходило з характеру Фомы Фоміча, як єм го похопив потім нескорше. Представте собі чоловіка – того найнаничгоднішого, наймалодушнішого, вышмареного з нормальной сполочности, никому не потрібного, напросто без хісна, абсолютні гадячого, але неконечні самолюбивого, а іщі ку тому неталантованого абсолютні в нічім, чім бы міг оправдати своє безмеджне самолюбство. Бо Фома Фоміч є зособлїня самолюбства безграничного а доведна з тым самолюбства особого, котре ся дає при тій найубогішій нічомности, і притім, як уж то бывать, – самолюбства ображеного, подавленого тяжкыма пережытыма неуспіхами, котре выдавлює завість і їд при

2 **Гранд дама** (*франц. grande dame*) – світська дама.

каждій стрічі, при кождім чужім успіху. Не треба ани говорити, же вшытко тото є іщі загущене найгнуснішов образливостѣв, найшалінішов надуманостѣв. Може дахто повість, же є то выняток з правила. Але тогды дозвольте ся спросити: сѣте пересвідчены о тім, же тоты, хто ся согласили і поважують за свою честь быти вашыма шашками, приживниками і похлебователями, пересвідчены сѣте, же вни ся уж зrekli свого самолюбства? А з чого потім походять зависть, плетки, донашаня, огваряня поза очі або рівно при вашім столі? Но говорили сѣме, же Фома Фоміч є якысь выняток з правила. Є то правда. Быв він колись літератом – і не був узнаний. А література є схопна загубити нелем такого Фому Фоміча, самособов, неузнана. Дознав єм ся, же Фома колись в Москві skutочні сотворив романчік, цалком подобный, якы ся тогды друковали десятками, як наприклад Ослободжіня Москвы, вшлияких Атаманів бурок, Сынів ласкы, або Русі в 1104 році... Было то уж давно, але гад літературного самолюбства кусать даколи глубоко і невылічительні, особно у людей мізерных і приглупавых. В тім часі в нїм, думам собі, розвилася тота скалічена хвальковатость, тота жажда похвал і визнаменань. Він і в своїй ролі шашка дав до громады групку похвалюючих го ідіотів. Лем жебы даяк і десь быти першым і похвалити ся – тото была главна ёго потреба! Кідь го не хвалили, так він сам себе почав хвалити. Сам єм чув Фомовы слова у уйка в Степанчікови, коли уж ся там став повным пророком.

ФОМА ФОМІЧ: Не буду я ту меджі вами довго. Не буду. Попозерам, научу вас як і што, укажу, каждого забезпечу, а потім – збогом, піду до Москвы выдавати часопис. Трідцять тисяч людей ся буде сходити каждый місяць на мої преднашкы. Прозвучіть моє мено, а потім ний ся трясуть мої неприятелі! Я напишу таку штуку, од котрой ся затрясе земля і затрищить ціла Росія! А потім, як уж затрищить ціла Росія, то я, выкашлавший ся на славу, піду до монастыря і буду ся молити день і ніч в кїевских пещерах, ний дасть Панбіг щастя цілій нашій власти!!!

СЕРЁЖА: І теперь собі представте, што ся може стати з такого Фомы, як сѣме сі го ту представили, кідь ся достане до приязни і славы патронкы-ідіоткы і окламаного, на вшытко согласного патрона, мого уйка; рабска душа, як выйде з рабства, сама

зачне утискати! Він був шашок і такої сі завів своїх шашків. Аж дошло до того, же добры люде, якы іщі го не барз познали, поважовали то за якусь природну катастрофу, поважовали то за якесь чудо, хрестили ся і одплювали сі. Уж ем говорив о уйкови. Він був добрый до крайности. Быв то чоловік доста делікатный, високого благородства, смілый. Я повідам «смілый», бо він бы ся нигда не заставив перед повинностёв і в тім припадї бы ся не острашыв нияких переград. Душу мав чісту як дітина. В дійсности він був штиридцятьрічнов дітинов, екстравертный, фурт веселый, мав такой доця, же вшыткы люде суть ангелы, преувеличовав добры властности других і там, де їх не мож было предпокладати. Зато жыв властні фурт в ідеалнім світї і при можных неуспіхах на самый перед обвиняв сам себе. Жертвовати себе інтересам других – то є їх осуд. Самособов, же був мягкого характеру, але не з недостатку твердості, лем зо страху, жебы не образив дакого, жебы не був ку нёму твердый; був мнягкого характеру з того, же сі незмірні важыв других людей і вобще чоловіка. А теперь собі представте, же в ёго тихім домї засїла на трон женьска, котра тратила послідны звышкы здорового розуму. Тота ідіотка, нерозлучні зо своїм приятелём ідіотом – ей ідолем, котра ся дотеперь бояла лем свого ґенерала, а теперь уж напроосто никого, ідітка, перед котров мій уйко мусив стояти в позорї лем з той причіны, же была ёго мамов. Зачали з того, же го в тім моментї назвали грубым, неучтивым, нетерпеливым і приглуповатым, а главні, же є еґоїста найвысшого ступня. Інтересантно є то, же стара ідіотка сама вірила тому, што розголошовала. Пересвідчіла уйка, же Фома му є посланный самым Богом, жебы му захранили ёго душу. Бідный уйко, він сам повірив тому, же так глубоко клеснув, готовый був торгати на собі волося, просити о одпущіня.

ЄГОР ІЛЫЧ: Я, братку, сам виноватый, во вшыткім ем виноватый. Я ёму ем довжником, хоць жые у мене, а не він мі. Я ем му вычитав кусок хліба! То єсть, я му нияк не вычитав, лем ся мі може так дашто з языка зорвало. Но, знаме, чоловік пострадав, робив геройскы діла, но і наконець ученый, писатель! Найученіший чоловік... Єдным словом, тот найблагородніший чоловік...

СЕРЁЖА: Іщі-м забыв повісти, же перед словами «наука» і «літера-

тура» мав мій уйко аж божський респект, хочь сам нигда і нічому порядному ся нигда не учів...

ЄГОР ІЛЬІЧ: Якось велику штуку пише... іщі не знам што, але то штось, братку, то штось таке буде..! Дахто ся тому розумить, але про нас, братку, то така іспанська наука, же аж... О виробных силах штось, наісто дашто з політики. Гей, прозвучіть і ёго мено! Тогда і мы двоими через нёго ся прославиме. Він мі то, братку, сам говорив.

СЕРЁЖА: Невольниці скоро порозуміли, хто на маєтку пан, і сильно ся пошкребували за ухами. Раз єм підслухав таку дебату меджі мужиками на господарьскы темы, хочь сам не знав розознати овес од пшениці.

МУЖИК: А што, батюшка, велё єсь царьского плату доставав?

ФОМА ФОМІЧ: А тобі што до того, жебраку? Чом єсь мі своє пысча выставив? Мам ті на нёго наплюти, чі нїт?

МУЖИК ІІ: Батюшка ты наш,.. мы люде темны, непросвіщены. Може ты єсь майор або підплуковник, або може аж саме «Ваше сіятельство». Ани не знаме, як тя маме величати.

ФОМА ФОМІЧ: Жебрак! Познаме вшелиякы платы, ты свиньська голово! Дахто хочь і генерал, але і так ніч не доставать. То значіть, же не мать зашто. Хісна з нёго мало про царя. А я, ага, двадцять тісяч єм доставав, як єм у міністра служыв, але і тоты грошы єм не брав зато, же то была честна функція, своїх грошів єм мав дость. Я свою виплату на просвиту і на погорілых в Казані пожертвовав.

МУЖИК ІІ: Моле-ся, та то ты цілу Казань збудовав, батюшка?

СЕРЁЖА: З уйком бісіда была цалком інакша.

ФОМА ФОМІЧ: Хто сьте были переже? На кого сьте ся понашали передо мнов? А теперь єм до вас засіяв іскру того небесного огню, який горить во вас. Засіяв єм до вас іскру небесного огня, а чі нїт? Одповідайте: засіяв єм до вас іскру або нїт? Одповідайте, горить во вас іскра або нїт?! Дозвольте вам познаменати, же чекам!

ГЕНЕРАЛША: Ме репонд донс³, Єгорушка!

3 **Ме репонд донс** (франц. Mais répondez donc) – Тадь одповідайте, Єгорушка.

ЄГОР ІЛЬІЧ: Присамбогу, не знам, Фома – може щось є в тім напрямі... Може ліпше буде не звідати, а то ся може стати, же ся поциганю...

ФОМА ФОМІЧ: Добрі. Так подля вас я єм такый нічтожный, же ани не стою вашой одповіді. Вы тото хотіли повісти? Но, ний буде так, ний я буду нула.

ЄГОР ІЛЬІЧ: Та нїт, Фома, пробога! Та коли єм то хотів повісти?

ФОМА ФОМІЧ: Вы якраз тото хотіли повісти.

ЄГОР ІЛЬІЧ: Присягам, же нїт!

ГЕНЕРАЛША: Ме мон фій⁴!

ЄГОР ІЛЬІЧ: Мамко, Фома Фоміч, присягам, я не виноватый! То лем так ся мі щось з языка зорвало! Я сам чувую, Фома, же єм глупый, начісто єм глупый! Ани єм дотеперь не спознав, же єм грішний як цап, єгоїста першой категорії і наробив єм тільки зла, же ся чудую, же іщі ня земля носить.

ФОМА ФОМІЧ: Так прецік сі признає, же сьє єгоїста!

СЕРЁЖА: З уйком сьє сі дость часто писали. По єдній довгшій павзі єм зразу од нёго достав писмо, яке ня міморядні заінтересовало. Велё в тім писмі было неясного, змяточного. Лем єдно было цалком ясне. Уйко серьєзні, пересвідчиво просив ня, жебы-м ся як можно найскорше оженив з ёго вихованков, дівков єдного провінціального чіновника, котра была вихована в єднім з найліпшых виховных заряджінь в Москві на уйковы пінязі, а теперь у нёго робила як вихователька ёго дітей.

ЄГОР ІЛЬІЧ: Милый Серёжа, прийдь што найскорше, бо тота дівочка барз нещастна, а ты єсь молодой і школований, благородный чоловік, од котрого чекам, же ей може зробити щастливов. Лем тя прошу, Серёжа, никому о тім ніч не гварь, трим то в найглубшій тайні і тым не даш пропасти тому найблагороднішому сотворію на світї.

СЕРЁЖА: Такой єм написав уйкови, же без стримовань штонайскорше ся виправлю до Степанчікова. Іщі перед тым єм ся стрітив з єдним бывалым уйковым колегом, котрый по дорозі з Кавказу зашов до Степанчікова, розповів мі о Фомі Фомічови і прозрадив, же обоє з генералшов надумали оженити

4 **Ме мон фій** (*франц.* Mais, mon fils...) – Но, сыне мій.

уйка з єднов пречудеснов дівков, старшов і скоро уж начісто напівшаленов, што мать якыйсь необычайный животопис, і півміліона приданого. Тото вшытко так страшні протіворечіло з уйковим писмом. Было вирішене – іду до Степанчікова нелем захранёвати уйка, але і выгнати од нёго Фому!

ПАН БАХЧЕЄВ

СЕРЁЖА: Уж єм ся ближыв до ціля моёй подорожі. Якраз єм ішов через маленьке містечко, з котрого до Степанчікова было не веце як 10 верст, коли мі на кочі пукло колесо. З той причіны єм був вынучений ся заставити коло містных ковалїв, жебы мі го посправляли.

БАХЧЕЄВ: Грішка! Не гундрий сі попід ніс! Выпашу тя!

ГОЛОС: Выпашеш! Їрјавч іщі веце!

БАХЧЕЄВ: Што? Што єсь повів? «Їрјавч іщі веце»? Папулювати будеш?!

ГОЛОС: Та чом ся, до чорта, злостите, слово не мож повісти?

БАХЧЕЄВ: Чом ся злощу, анціаша ті наганям спитого! Чом єсь ся так змалював, же єсь не годен ани на ногах стояти? Як теперь домів піду, хто мі коч посправлять?

ГОЛОС: Зо жалю, пане Степане Алексеечу, з превеликого жалю.

БАХЧЕЄВ: З якого такого жалю, дураку єден?!

ГОЛОС: А з такого, якый сьме іщі дотеперь не зажыли: Фомі Фомічу нас продавають!

БАХЧЕЄВ: Кого? Коли?!

ГОЛОС: Та нас вшытких з Капітоновки! Наш пан, Єгор Ільїч – дай му Боже здравя – цілу Капітоновку, цілу свою дідовизню, подаровати Фомі Фомічу хоче – вшытких сімдесять душ му переписує. «На, ту маш, повідать, Фома»!

БАХЧЕЄВ: Но, іщі тото нам хыбило, гнусак, прижывник Фома – помещік!!! Тьфу, же бы сьте вшыткы камінём стали! Гей, вы! Скорше то посправляйте! Домів, д-о-о-о-мів!!!

СЕРЁЖА: Дозвольте вас позвідати... лем што сьте спомянули о Фомі Фомічу, здасть ся мі, же ёго призви́ско, кідь ся лем не мылю, Опіскін.

БАХЧЕЄВ: А дозвольте ся і вас попросити: з якого боку сі доволюєте інтересовати ся тов особов, а подля мене то не особа, то гнусоба анафемска, яка то особа – лем неконечна ганьба, тьфу!

СЕРЁЖА: Я – Сергей Александровіч, а Єгор Ільїч є мій уйко, мамин брат...

БАХЧЕЄВ: То тот... а-а-а, што вшытку мудрость зьїв? В Петроградї на высоких школах штудовав... Господи, паночку златый, та вас там дочекати ся на можуть! Я теперь сам од них зо Степанчікова, од обїду єм втік, споза пудінгу єм встав. З Фомом за єдным столом сидїти єм не міг! Зо вшыткыма єм ся там повадив, про Фомку проклятого! Но та то стріча! Вы, батюшка, мі перебачте. Я – Степан Алексеїч Бахчеев і вас – ага такого од землі – памятам... Но, хто бы то повів? А дозвольте вас...

СЕРЁЖА: Але хто тот Фома? Як то, же мать таке поставліня, чом го не выженуть з дому батогами? Признам ся...

БАХЧЕЄВ: То ёго выженуть? Та ці сьте здуріли? Та перед ним Єгор Ільїч на палцях ходить! Раз Фома приказав намісто четверьга, же буде середа, та вни там вшытки до єдного середу за четверьг тримали. Та дві середы в єднім тыждні были, бо так хотїв Фома! Думате сі, же-м холем сі кус зациганив? Ани тілько, як за ніхтём – просто штука капітана Кука виходить! Вы лем послушайте, што вам повім. Самі там підете, вшытого ся напозерате. Зо вшыткыма сусїдами ся плуковник Єгор Ільїч погадав – а вшытко через Фомку проклятого... Мать такый бляботавый язык, же лем му го одрїзати і вышмарити на гній, та він і там буде бляботати, аж покля го ворона не здзёбне. Та подумайте собі, він там помещиковых селян по французькы почав учіти... А я так собі думам – выпеш фляшку водкы і заговориш на вшыткых языках одразу... Видав, і вы по французькы: «та-та-та вышла кошка за кота-а-а».

СЕРЁЖА: Гей, я часточно інтересую ся, говорю по... но і так не розумлю... Дозвольте ся попросити. То правда, же ся уйко хоче женити?

БАХЧЕЄВ: Но а што, же хоче? Жень ся, кідь ті так закортїло... Не тото є плане, але штось інше плане... же ваш уйко залюблений, як сибірський коцур, то є ясный факт. Остатнє, то самы

увидите. Плане є то, же з тым барз довго тягать, боїть ся то Фомови повісти і тій старій, ёго матери тыж. А тот за Фому стоїть, боят ся обоє, же молода жена Фому моменталні выжене, та теперь му там таку підпыхають, же аж выповісти ганьба. Який то чоловік, тот Фомка, посудь сам... Перебись ня, наночку. Я ж ті важное хотів повісти...

СЕРЁЖА: Перебачаву ся!

БАХЧЕЄВ: Посудь сам. Посідали сьме обідовати. Та він мене, так ті повім, лем-лем же не зъїв ведно з обідом. Зо самого зачатку віджу: сидить собі, злий, аж в нім ся ціла душа трясє. В ложці воды бы ня затопив. Таке самолюбство го росперать, же ся сам в собі змістити не може! І надумав ся до мене задержати, манірам надумався мене учіти. Чом, повіджете му, я такий товстий? Но, як тот муха: чом ем не тонкий, але товстий? Но, повіджете мі, батюшка, што то за вопрос? Є в тім вопросі дашто розумне? Я му спокійні одповідам: та то уж так Бог дав, Фома Фоміч, еден є товстий, а другий тонкий, зато против божой волі ся мы, смертельны люде, бурити не можеме. Но повіджете, добрі ем му повів? «Ніт», – повідать, – «Ты маш пятьсто невольників, жыєш з готовых пінязей, але хосен державі не приносиш ниякий: треба служыти, а ты фурт дома сидиш і на гармонії граш». А я досправды, як мі кус смутні, на гармонії люблю сі заграсти. Я зась спокійні одповідам: а до якої службы ня возьмузь, Фома Фоміч? До якого мундуру свою тучноту втреплю? Облечу сі мундур, позакапчю ся, а як раз кыхну, вшиты гомбічкы з ня поодскакують, а іщі, Боже заваруй, перед высшым начальством, та, іщі то за пашквіл будуть поважовати. Но повіджете, батюшка, што ем ту таке смішне повів? А він ніт, регоче ся на мій адрес – ха-ха-ха і хі-хі-хі, нияка мудрость, а іщі на французькім діалекті мі надавати почав: «кошон»⁵, – повідать. То і я знам, што значіть кошон. «Ах, ты фізік проклятый, думам собі, ты сі думаєш, же на мі будеш дрыва скіпати»? Терпів ем, терпів – і не вытерпів ем. Встав ем споза стола і перед вшитым честным народом плюск му до тварі: «Согрїшив ем перед тобов», – повідам, «Фома Фоміч, ты мій добродїтель, думав ем собі, же єсь выхованный чоловік, а ты, брат, єсь така іста свиня, як і мы вшиты». Повів ем му то і вышов ем спо-

5 Кошон (франц. cochon) – свиня.

за стола, встав єм од того, што найвеце люблю, од пудінгу!
Зожерте сі пудінг самы!

СЕРЁЖА: Може, же ся мы двоми мылиме, што ся тыкать Фомы Фоміча, може то є натура якась необычайна, талантлива, не барз му розумиме. Чув єм, же колись небоый генерал, муж моєї теты, го мав за такого шашка. Може ся позлостив на цілый світ...

БАХЧЕЄВ: То тот Фомка є такий необычайный чоловік? Ах, Господи, необычайного чоловіка вынашов, тьфу! Домі-і-ів, гет одталь!

СЕРЁЖА: Дозвольте вас зазвідати, вы уж веце не прийдете до уйка?

БАХЧЕЄВ: До уйка? Плюньте на того, хто вам того повів. Я не вытримам довго гнівы, прибігну. В тім ціле моє нещастя, же я єм рянда а не чоловік! За трест мі Бог того Фомку післав. Боягуз єм, паночку, першой класы...

СЕРЁЖА: Але послідны слова єм уж ледва чув. Самособов тот пак дакус циганить – є барз нагніваний і не може быти обективный. Лемже і він пітвердив, же уйко залюблений до того дівчаты. Гм! Хто знать, ці ся я оженю?

УЙКО

СЕРЁЖА: Та то што, Гаврила, і тебе учать по французькы?

ГАВРИЛА: Учать, паночку, на стары коліна. Як скворця.

СЕРЁЖА: Сам Фома учить?

ГАВРИЛА: Він, паночку, може вшытко знать, такий ученый...

СЕРЁЖА: Бісїдовати вас учить?

ГАВРИЛА: До тетрадькы сі мусиме писати, паночку.

СЕРЁЖА: А што то маш в руках... А-а-а, французькы слова руськыма буквами... хытрак. Такому болванови, дуракови посліднєму ся до рук выдавате. Не ганьба ті, Гаврила?

ГАВРИЛА: Та де там, паночку, де там «дурак», кідь нашим панством так дірігує.

СЕРЁЖА: Гм, може і маш правду, Гаврила, ведь ня ку уйкови!

ГАВРИЛА: Соколику мій златий, не можу му на очі ся вказати. Минуле єм ся лекцію не научів. Фома Фоміч ня дав клячати, а я го не послухав. Уж єм старый, соколе мій, Сергей Александровіч, жебы сі зос мене фіглі стругали! Пан ся на ня нагнівали; чом єм Фому Фоміча не послухав! «Він, – повідать, – «ты старый грибе, о твое образование ся старать, высловности ты учить». А теперь ходжу і напамнять ся учу вокабул. Обіцяв мі Фома Фоміч вечур знова экзаментик зробити.

СЕРЁЖА: Іщі єден вопросик, Гаврила: як він визерать? Высокий? Мужный хлопина?

ГАВРИЛА: То Фома Фоміч? Ні-іт, паночку, плюгавенький такой чоловічок.

СЕРЁЖА: Уйко нигда не хотів бути щастливый лем сам. Хотів ня моменталні вести ку своїй родині, уж сьме vykproчили, але уйко ся заставив і цалком нечekanі почав штось...

Єгор Ільїч: А знаш, Серёжа, є ту єден необычайный чоловік, котрого ті представляю.

СЕРЁЖА: То вы о Фомі Фомічу?

Єгор Ільїч: Та тыж і о Фомі, але теперь ті говорю о панови Коровкінови. Я го, Серёжа, недавно стрітив на главній дорозі, познакомив єм ся з ним і запросив єм го до нас на навщіву. Но ты, повідай, збераш ся на службу поступити?

СЕРЁЖА: Тото не мам в плані, уйку. Хочу і надале займатися науками.

ЄГОР ІЛЬІЧ: Науками! То, братку, важне діло. А якыма науками єсь ся займав?

СЕРЁЖА: Мінералогіов, наприклад.

ЄГОР ІЛЬІЧ: Мінералігіов! Мі-не-ра-ло-гі-ов!!! Ех, брат, суть на світі люде, што напросто вшытко знають. Сидиш меджі нима, слухаш, но але і сам знаш, же нічому не розумиш, але на сердці ся так любо зробіть... А знаш чом, бо ту є хосен, ту є розум, ту щастя про вшытких! Тому розумлю! Лем кус почекай, братку, почекай, такого чоловіка увидиш...

СЕРЁЖА: Фома Фоміч!

ЄГОР ІЛЬІЧ: Та чом зась Фома! Пан Коровкін! І Фома Фоміч! Вни оба, то великы люде! Науками ся займають.

СЕРЁЖА: Якыма науками...

ЄГОР ІЛЬЧ: Науками, братку, науками... вобщє науками. Не можу ті повісти, якими науками, знам лем то, же науками! Як о железницях говорить!.. а знаш кус є... но... вольнодумець...! Я єм то спозоровав, як о родиннім щастю почав говорити... Лем шкода, же єм сам не вшыткому порозумів, іншак бы-м ті то вшытко розповів...

СЕРЁЖА: Мі аж до кінця того розговору не было ясне, о кім він говорив: чи о Фомі Фомічови, чи о панови Коровкінови.

ЗА СТАЙНЯМИ

СЕРЁЖА: Єгор Ільч, уйку!

ЄГОР ІЛЬЧ: Серёжа! Ты уж ту! Но слава Богу!

СЕРЁЖА: Слухайте, уйку. Ся мі видить, же кус заваджам мужичкам. Мають до вас даяке важне діло. Што хотять, признам ся, штось ту підозрівам, і хотїв бы-м їх послухати.

ЄГОР ІЛЬЧ: Ах, но видиш, скоро єм забыв. Выдумали, выдумали, же давам цілу Капітоновку, вшытких сімдесять душ до дару Фомови Фомічу! «Не хочеме од тебе іти ку Фомови і баста». Раз єм штось таке повів меджі людьми і тепер така паніка настала. І чом їм тот Фома такий немилый. Почекай, Сергей, я вас зознамлю, то, братку, такий чоловік!

МУЖИЦІ: Не хочеме, окрем тебе никого не хочеме! Вы наш отець, а мы ваши діти!

ЄГОР ІЛЬЧ: Но а тепер уж ідьте, ступайте по своїй роботі, приятелі мої. А як бы дашто, то за мнов, прямо до мене, коли хочете.

МУЖИЦІ: Не давай нас, Єгор Ільч, Фомови, а то заучіть нас аж до самой смерти.

СЕРЁЖА: А чому же вас учіть?

МУЖИК: А учіть він нас, ваша мілость, так – злату ладичку куп а достанеш за то обарянець з дїрков.

СЕРЁЖА: Та як же то, обарянець з дїрков.

ЄГОР ІЛЬЧ: Серёжа, не вірь їм, то вшытко циганьство, лож, огваряня! То вни, дураці, не порозуміли, што їм повідать. Яка ту з обарянца дїрка. А ты, дураку еден, ту гравчіш, гортанку сі дреш! А тобі лем добрі хотять! Ух!

СЕРЁЖА: Прошу вас, уйку, а французький язык?

ЄГОР ІЛЬЧ: То він лем про высловность, Серёжка, єдині про высловность. Ты іщі не вшытко знаш, треба братку наперед вникнути до діла, аж потім дакого винити... Обвинити так легко...!

СЕРЁЖА: Но, а вы што?! Мали бы сьте му вшытко на ровину повісти, так з нами не можете, Фома Фоміч! Ведь мате свій язык!

МУЖИК: Де тота мыша, жебы коцурови бринчок завісила, паночку, га? Я, повідать, тебе, мужика сиволапого, чістоті і порядку учу. Чом маш нечісту рубаху? Та в поту жыме, зато і нечіста! Не каждый день же ей міняти. З чістоты же воскреснеш, зос бруду не тріснеш.

МУЖИК II: А недавно на гумно пришов. «А знате вы, – повідать, – тільки є до сонця верст»? А хто то знать, тота наука не наша, а паньска. «Нїт, – повідать, – ты єсь дурак, мужик, не знаш, што ті є на ужыток, а я, – повідать, – астроном! Я вшыткы божы планіды спознав.

ЄГОР ІЛЬЧ: А ты, Серёжа, знаш, кільки верст до сонця?

СЕРЁЖА: Я знам, уйку, але, з другого боку, учіти невольників астрономії...

МУЖИЦИ: Захрانی нас, наш добрый пане, не дай нам пропасти.

ЄГОР ІЛЬЧ: Но, но, уж ідьте, ідьте з Богом. Богу і царєви ся кланяйте, а не мі... А знаш, любить наш мужичок добре слово. Лемже знаш, Серёжка, не говорь там в гостєвській, же єм з нима ту за стайнями ся сходил. Бо я їх ту прияв, жебы нхто не знав. Знаш, то є такогй делікатной діло...

СЕРЁЖА: Но видите, уж єм ту. Признам ся, же ваше писмо было таке несподіване, же єм...

ЄГОР ІЛЬЧ: Братку златый, уж о тім ани слова! Потім, потім ся то вшытко высвітлить. Я, може, і виноватый перед тобов.

СЕРЁЖА: Вы виноватый передо мнов, уйку?

ЄГОР ІЛЬЧ: Потім, потім, потім ся вшытко обяснить. Але як єм тя чекав! Якый ся з тебе став богатырь, молодець... хотів єм перед тобов вшытко выповісти, ты єсь ученый, мам лем тебе єдного, тебе і Коровкіна. Треба ті знати, же ту ся на тя вшыткы гнівають. Тримай ся, не полош ся, лем покій.

СЕРЁЖА: На мене?! На мене?

ЄГОР ІЛЫЇЧ: На тебе, братку. Што можу робити. Фома Фоміч дакус то... а за ним і мамка... Но, будь насторожений, слухний, не против ся словом, але главні – слухний.

СЕРЁЖА: А то, уйку, перед Фомом Фомічом, вшытко перед ним?

ЄГОР ІЛЫЇЧ: Што мам робити, приятелю милый, я го не оправдую. Направду, може то чоловік з недостатками. Ах, Серёжа, як ня то вшытко непокоїть! А вшытко бы ся то могло так улагодити, што бы сьме вшыткы могли быти спокійны і щастливы! Но але, хто без недостатків? Не зо злата сьме.

СЕРЁЖА: Прошу вас, уйку, позерайте, што він вшытко стварять!

ЄГОР ІЛЫЇЧ: Лем жебы ся то вшытко до порядку дало. Знаш, я там тепер ся бою і вступити. Ага, ты пришов, знаш кільки за то достаңу...?

СЕРЁЖА: Уйку, кідь є то так, я такой теперь підую...

ЄГОР ІЛЫЇЧ: Не-не-не-не! Ани за ніч на світі! Ты єсь мій гость і я так хочу!

СЕРЁЖА: Уйку, повіджете мі такой ту, нашто сьте ня ту кликали? Што од ня чекате, а главні, в чім сьте передо мнов виноватый?

ЄГОР ІЛЫЇЧ: Ани ся не прось! Потім, потім! Вшытко ся то потім высвітлить! Я, може быти, єм дость виноватый, але єм хотів вшытко зробити як честный чоловік і... і... ты ся з нёв жениш! Ты ся жениш, кідь іщі в тобі є хоць лем капка благородства! Але дость, уж ани слова, вшытко ся дораз сам дознаш. Од тебе буде залежати... Главне є, жебы-сь ся там учів, жебы тя добрі прияли, полюбили. Главні не спанікуй там...

СЕРЁЖА: Уйку, але хто там у вас буде, ведь я в тій сполочности нигда не був, так што...

ЄГОР ІЛЫЇЧ: Што, дакус ся боїш? Е, то ніч, вшыткы свої, всхоп ся! Якось ся фурт за тя бою.

СЕРЁЖА: Слушайте, уйку, я вас так люблю... одпустьте мі отвореный вопрос: мате ся ту з даким оженити або ніт?

ЄГОР ІЛЫЇЧ: Та од кого єсь того чув? Но видиш, приятелю златый, я ся не хочу женити. Але мамка, сестра а главні Фома Фоміч сі желають, жебы єм ся оженив з Татьянов Івановнов з розуму, то єсть на хосен цілою родини. Я знам, вни мі лем добрі хотять. Але я за ніч на світі ся з нёв не оженю. Я ани гей, ани ніт не повів, а вни сі подумали, же єм согласный...

Вни хотять, жебы-м завтра, наїсті завтра повів розгодне слово. Завтра маме родинне свято, а я не знам, што мам робити. А к тому вшиткому іщі ся Фома, не знати чом, на ня назлостив. Мамка тыж. Я, братку, ся ті признам, я лем тебе чекав, тебе і Коровкіна... хотів ем вам вшитко, цілу свою душу выллити...

СЕРЁЖА: Но кідь так, я ся в моменті переоблечу і в моменті ем там, в гостёвській.

ЕГОР ІЛЫЧ: Так, так, лем ся переоблеч, то барз добрі, то найліпше, што можеме зробити, а я їх там покус підготовлю. Вни там тепер чай пють. Фома Фоміч любить пити чай такой, як ся зобудить.

СЕРЁЖА: Слухайте, уйку, зо вшиткого, што ем ту відів і чув, ся мі видить, же сьте...

ЕГОР ІЛЫЧ: Стружляк, або іщі гірше! Так уж то доповідж докінця. Што уж мам, братку, з тым робити? Я і сам о тім знам. Прошу тя, прошу, прийдь там чім скорше.

ПИНДОПЛЯСОВ: Кравату возьмете аделаидиной фарбы, або ту тот з тыма маленькыма коцками?

СЕРЁЖА: Попозерав ем на нёго і указало ся, же він був тыж достойный інтереса. Так тото є кравата аделаидиной фарбы?

ПИНДОПЛЯСОВ: Аделаидиной...

СЕРЁЖА: А аграфениной фарбы нїт?

ПИНДОПЛЯСОВ: Нїт, такой ани быти не може.

СЕРЁЖА: А то уж чом?

ПИНДОПЛЯСОВ: Непристойне мено, Аграфена...

СЕРЁЖА: Як непристойне? Чом?

ПИНДОПЛЯСОВ: То є ясне: Аделаїда, в крайнім припадї, заграничне мено, благородне, а Аграфенов можуть называти хочьяку, і тоту найпоследнішу бабу!

СЕРЁЖА: Та ты што, розум стратив або нїт?

ПИНДОПЛЯСОВ: Не стратив ем, мам го здоровый, правда, то ваша воля, обзывать ня вшелиякыма словами. Але моєв речов многы генералы, та аж дакотры грофы з головного міста, были спокійны.

СЕРЁЖА: Як ся кличеш?

ПІНДОПЛЯСОВ: Піндоплясов...

СЕРЁЖА: А! Та то ты Піндоплясов?!

ПІНДОПЛЯСОВ: Так то уж буде...

ПИТЯ ЧАЮ

СЕРЁЖА: Здравствуйте, уйку...

ЄГОР ІЛЬЧ: Здравстуй, здравстуй, братку, але мы ся уж звитали, не ганьб ся... Но а теперь, мамко, довольте мі, жебы-м вам представив.... ага, наш молодой прибузный, кус ся ганьбить, але вы го і так наісто будете любити. Мій племянник, Сергей Александровіч...

ГЕНЕРАЛША: То є тот вол-ті-жёр?

ЄГОР ІЛЬЧ: Вна братку ту і там кус перестрілить, але то ніч, то вна лем так, од доброты сердца. Ты, главні, на сердце, на сердце позерай.

ТАТЬЯНА ІВАНОВНА: Гей, сердце! Сердце! Ха-ха-ха-ха-ха!!!

СЕРЁЖА: Мали съте правду, уйку, кідь съте ня упозорнили, же ся можу заганьбити. Я ся отворені признам - нач то буду таїти? – же дотеперь ем майже не знав дамску сполочность, а теперь, кідь ся мі то стало, же-м так нешыковні і незграбні пришов до гостёвской, моя поза ся мі віділа як поза стружляка. Не мам правду? Чітали съте «Стружляка»?

ЄГОР ІЛЬЧ: Справні, справні, цалком есь потрафив. Тото, братку, іщі ніч не є. Но, кус есь ся заганьбив і баста! Але я, наприклад, при першім моім вступі до сполочности, я ем ся, но не будете мі вірити, я ем ся поциганів! Н-о-о-о! То є інтересне послухати... Лем што ем поступив до достойницькой школы, выдав ем ся в Москвы на навщіву. До одной барз богатой і в Москві знамой родини. Пришов ем, прияли ня. В гостёвскій повно народу, вшытко – тузы. Вшыткым ем ся поклонив, потім ем сі сів. А домашня пані до мене: «А мате, молодой пане, даякый валалик»? Не мав ем тогды ани куркы, а не то іщі валалик. Вшыткы на ня позерають. Но, мав ем повісти правду, ніч не мам! Але я – ніт, не вытримав ем! «Мам» – повідам, – «сто сімнадцять душ». І чом ем лем іщі

і тих сімнадцять приплів? Кідь уж циганич, так цигань заокруглєныма чіслами – но не мам правду? Але через міну-ту подля одпоручаня писомного, што єм зо собов принїв, вышло наяво, же єм голый, як соколик, а ку вшыткому іщі-м ся поциганив. Втік єм гет од них, тогды іщі єм ніч не мав, не то што теперь. Тристо душ од уйка Афанасія Матвеєвіча і іщі двісто душ з Капітоновков од бабкы Акуліны Панфілов-ной... Выходить дашто веце як пятьсто душ. То є добрі! Але од тогды єм ся зарік, же веце циганити не буду.

ОБНОСКІН: Але я бы на вашім місті ся не зарікав, хто знать, што вшытко іщі ся може стати.

ЄГОР ІЛЬЧ: Та то правда, правда! Бог знать, што ся може стати. Але што, што же ся стало?

ОБНОСКІНА: Я єм пересвідчена, цалком єм пересвідчена, мысьє Серж, якось так, ні? – же вы в тім вашім Петербургу были не барз великым поклонником дам. Я собі думам, же то є вольнодумство, яке не мож перебачіти. І признам ся вам, мене то удівлює, ну просто ся тому барз чудую.

СЕРЁЖА: Не ходив єм до сполочности... але тото, то ніч, я ся позна-комлю, але дотеперь єм лем сидїв дома...

ЄГОР ІЛЬЧ: Штудовав науки...

СЕРЁЖА: Але, уйку, вы фурт зо своїма науками. Ани іщі сьме ся не стигли пообнимати, а він мі уж такой зачав говорити о якимсь то Коровкінови, феноменалнім філософови, і перше, што мі уйко повів, было, же чекать того чудодійствен-ного філософа з якимсь надприродным нетерпінєм... з ласкы к наукам, самособов...

ГЕНЕРАЛША: Хто то є, о кім то він...

ПЕРЕПЕЛІЦЫНА: Гостів сі ту Єгор Ільч накликали, ученых, садыль їх одкальсь зберають...

ЄГОР ІЛЬЧ: Але гей, я єм забыв, цалком єм забыв – чекам Коровкі-на. Чоловік науки, чоловік, який прославить стороча... То вна фурт, як ся нагнівають, шмарить дашто на землю, але то лем як ся нагнівають... ты, братку, тото не позерай, але чого єсь о Коровкінови повідав? А наш Серёжа в Петербургу мі-нералогіов ся занимав. То, братку, што вшелякы каміня зберають і изучають?

СЕРЁЖА: Гей, уйку, каміня...

ЄГОР ІЛЬЧ: Гм, велё є наук і вшытко на ужыток. А я, братку, по правді, і не знав, што то є мінералогія. Іщі в дачім іншым як так, але в науках єм глупый, отворені ся каям.

ОБНОСКІН: Отворені ся каяте?

САША: Няньку!!!

ЄГОР ІЛЬЧ: Што, душко моя?!

ОБНОСКІНА: Серж, мі ся так видить, же ся мусите розгодні направити. Я вірю, же науки, умелці, списователі, тото вшытко мать своє значіня, але тото не може быти нагородов за дамы! Жены, жены, молодой чоловіче, вас формують, і зато без них не мож, цалком не мож!

ТАТЬЯНА ІВАНОВНА: Не є можлие! Не є можлие! Слухайте, слухайте, я ся вас хочу позвідати...

СЕРЁЖА: Я вас слухам, мадам...

ТАТЬЯНА ІВАНОВНА: Я ся вас хотіла позвідати, чі сьте к нам пришли надовго або ніт?

СЕРЁЖА: Присам веру, не знам... подля того, яков буде сітуація...

ТАТЬЯНА ІВАНОВНА: Сітуація! Яка ту може быти сітуація! О, шаленство! Стійте! Стійте! Слухайте, знате, што вам повім? Сьте доста подобный на єдного молодого феш-а-а-а-ка! Сашенька! Настенька, памнятате? Він ся доста пригадує того, от шаленство, памняташ, Сашенька! Сьме ся возили на кочі і стрітили... на коні і в білій уніформі... іщі на ня обернув свій лорнет, неганебник! Памнятате, я єм ся закрыла шалом, але єм не вытримала, одкрыла єм ся і закрічала єм му: неганебник! А потім єм шмарила на драгу мою пукету... Памняташ, Настенька?

ЄГОР ІЛЬЧ: А де є Фома? Ідьте дахто за Фомом Фомічом, як же без нёго чай...

ПЕРЕПЕЛІЦЫНА: Уж сьме были...

ЄГОР ІЛЬЧ: Но, говорили сьте з ним?

ПЕРЕПЕЛІЦЫНА: Говорили, говорили...

ЄГОР ІЛЬЧ: Но? Што він...

ПЕРЕПЕЛІЦЫНА: Довго мі ніч не одповідали. Якусь математічну задачу рішали. Пітагоровы ногавиці на моїх очах нарісовали, сама-м то віділа. Підняли на ня очі і таяк бы першый раз ня

увиділи. «Не піду,» – повідають, – «там тепер ученець пришов, та уж як нам бути коло такого світила». Так ізволили ся выядрити – коло такого світила.

ЄГОР ІЛЬЧ: Но, то єм сі міг думати! Та то він о тобі, Сергей, говорить, же «ученый» і «світило». Но, што мам тепер робити?

СЕРЁЖА: Признам ся вам, уйку, же то є такий смішний одказ, же не мать ціну ся ним заоберати. Я ся чудую, же го берете важні.

ЄГОР ІЛЬЧ: Ох, братку, не знач ты напросто ніч!

ПЕРЕПЕЛІЦЫНА: Та тепер уж пізно проявляти лютость, як вшиткы злы причіны од вас самых од самого зачатку розпочали, Єгор Ільч. Як одрубують голову, за волосём уж не плачуть. Як бы сьте послушали мамку, тепер бы сьте не плакали.

ЄГОР ІЛЬЧ: Та чім же єм виноватый, Анна Ніловна, бійте ся Бога!

ПЕРЕПЕЛІЦЫНА: Я ся Бога бою, Єгор Ільч, а вшытко тото ся діє зато, же сьте єгоїста і свою матір не любите. Чом сьте зо самого початку сі їх волю не важыли? Вны суть вам мати. А я вам неправду не буду говорити, я єм сама підполковникова дівка, а не хочьяка там...

ГЕНЕРАЛША: Зато, же він ображать свою матір.

ЄГОР ІЛЬЧ: Мамко, змілуйте ся! Та де же я вас ображам?

ГЕНЕРАЛША: Зато, же єсь тот послідный єгоїста, Єгорушка.

ЄГОР ІЛЬЧ: Мамко! Мамко! Цілых пять днів ся на ня гнівате, а за што?! Я єм довго був тихо, мамко. Не хотіли сьте ня чути, та ний тепер люде послухають. Я никого не ображам! Я і начну з того, же Фома Фоміч є тот найблагородніший чоловік, но в данім припаді був ку мі несправедливый.

ОБНОСКІН: Гм!

ЄГОР ІЛЬЧ: Но позерайте, з чого ся то вшытко зачало. Перед тыж-днём подорожовав через наше губернске місто мій бувалый начальник генерал Русапетов з супругов. Само собов, такой єм пішов за ним і закликав єм го до нас на обід. Но, повім вам, тот найблагородніший чоловік, якого познам, пообіцяв прийти. Я страшні радый, обіднав єм музыку, кухарів і вшытко подобне. Лемже тото вшытко ся не залюбило Фомі Фомічу. Сидів за столом, подали му ёго облюблене їдло, і як выскочїть «Ображають ня, ображають»! А я ся прошу: «А хто же тя, Фома Фоміч, ображать?»

«Вы тепер на ня кашлете, тепер генералами ся занімае, тепер про вас генерале інтереснішы, як я». Пришов святочны дзень. Генерал ся оправдаў, же не можа прыйти, бо му штось не вышло. Я ку Фомові. «Но, Фома, будь спокійны, не прыйде генерал». «Ніт, павідаць Фома, я сам ем тепер про вас вшытко ёдно, такі як генерал. Докажце мі, же сі ня важыце». «А чім ті я мам доказати, же сі тя важу»? «А гварыце мі днесь цільны дзень «Ваше прэвасходзіцельство», а потім увидзіме, ці мате ку мі уважэння. «Но, ту уж ем не вытрымаў, каям ся, отворені ся каям!» «Фома Фоміч, та тото дзель цалком не можа. Я не мам право ця павышыці за генерала! Лем сі падумаі, хто павышые на генералів! Як ті можа павісці «Ваше прэвасходзіцельство»? Но а тепер уж тыждзень ся на ня гніваць. О тобі, Серёжа, чув, же есь учены, я ем на віні». «Уж тепер не ем я про вас учены». А тепер, як ішці ся дознаць о Коровкінові... Но, прошу ця, посудзь, в чім ем ту такі віноваты!

ГЕНЕРАЛША: А в тім есь віноваты, же есь завістлівы, Ёгорушка...

ЁГОР ІЛЬІЧ: Мамко! Вы ня прыправіце о розум, вы не свої, вы чужді речі гаворіце, мамко!

СЕРЁЖА: Чув ем, уйку, од Бахчеева, же Фома Фоміч завідів вам іменіны і твэрдзіць, же і сам він мать заваі іменіны.

ЁГОР ІЛЬІЧ: Народеніны, братку, народеніны, а не іменіны. Він ся лем несправні выядрів, але то народеніны.

САША: Не мать жадны народеніны!

ЁГОР ІЛЬІЧ: Як же не мать народеніны?

САША: Та які народеніны, няньку! Вы просто цыганіце, жебы сьце самі себе абманулі і выговілі Фомі Фомічу! Народеніны мав в марцу.

ПЕРЕПЕЛІЦЫНА: Яку вольность дітям давають! Замаіраваці хотять бабоньку!

ЁГОР ІЛЬІЧ: Саша! Саша! Спамятай ся! Што є з тобов, Саша!

САША: Не буду тихо, няньку! Не буду тихо! Мы вшыткі сьме доваго тэіпілі од Фомы Фоміча, од вашога гадячога, зопсутога Фомы Фоміча! За тото нас Фома Фоміч вшыткіх загубіць, бо му кажды фурт і до омерзэння гаворіць, які він мудры, велікодушны, благородны, учены, змішаніна вшыткіх кладів, які лем можа быці, якісь попуі, а

Фома Фоміч як тот найтупійший дурак вшиткому повірив. Будете відіти, вшитких нас зожре, а на вині сьте вы, няньку! Гадячий гад, Фома Фоміч, вшиткым то повім, никого ся не бою! Він є глупак, вертихвост, тіран, неблагородный, твердого сердця, злопамнятливый, клеветник, циганить аж ся з ліса порошыть... Ах, я бы го моменталні выгнала з двору, але татко го збожнює, татко з нёго розум потратив!

ГЕНЕРАЛША: Ах!

ПЕРЕПЕЛІЦЫНА: Голубку мій, Агафія Тімофеевна, ангеле мій! Воду, дайте скоро воду!

ЄГОР ІЛЬІЧ: Воду, воду! Мамко, мамко, заспокойте ся! На колінах вас прошу!

ПЕРЕПЕЛІЦЫНА: О хлібі, о воді вас тримати, з тмавой коморы вас не пуцати, чоловікоубийці вы сатаньскы!

САША: Буду, о хлібі і воді буду, нічого ся не бою! Я ся свого нянька заставам зато, же сам себе ся застати не знать! Хто є він, хто є ваш фома Фоміч перед моім няньком? Няньків хліб їсть, а при тім нянька понижує, неблагородный! Та я бы го на фалаткы розорвала, вашого Фому Фоміча! На дуел бы-м го вызвала і ту го такой забила аж з двох револверів!

ЄГОР ІЛЬІЧ: Саша! Саша! Іщі єдно слово і зо мнов є кінець, абсолютный кінець!

САША: Татку!!! Тату! Но вы такой добрый, розумный, прекрасный, веселый чоловік, вы мате быти забавлянков в руках того неблагодарного чоловіка, на сміх ся будете про нёго выставляти?! Няньку! Златый мій, няньку!

ГЕНЕРАЛША: Вон!!! Вон з того дому, вон!!! Нашто ту пришов, жебы ту ани з нёго смрад не зістав! Во-о-о-о-н!

ЄГОР ІЛЬІЧ: Мамко, мамко, што робите, так то є Серёжа, він к нам на навщіву прийшов!

ГЕНЕРАЛША: Якый Серёжа? Спростость! То є Коровкін, він пришов Фому Фоміча од нас выгнати. Вон, спростаку!

СЕРЁЖА: Уйку, кідь є то так, то я, то я, пребрачте мі...

ЄГОР ІЛЬІЧ: Сергей, Сергей, што робиш? Но теперь уж зясь тот... Мамко, так то є Серёжа; Серёжа, ты єсь мій гость, зостань ту, лем тя прошу, дагде ся на час сховай, вна ті одпустить, вна є добра, лем теперь ся гнівать, але вна одпустить...

А ты то?! Што ся стало, повідай, розбойник!

ГАВРИЛА: Фома Фоміч приказав мі, жебы єм ту пришов, а самі ідуть за мною... Я на екзамент, а він...

ЄГОР ІЛЬЧ: А він?!

ГАВРИЛА: Танцёвав...

ЄГОР ІЛЬЧ: Танцёвав!

ФАЛАЛЕЙ: Танцё-ё-ва-а-а-в!

ЄГОР ІЛЬЧ: Комариньского?

ФАЛАЛЕЙ: Кома-а-ари-и-ньского-о-о-!

ЄГОР ІЛЬЧ: А Фома Фоміч го поймав?

ГАВРИЛА: Поймав...

ЄГОР ІЛЬЧ: Зарізали сьте ня!!! Пропала моя голова!

ПНДОПЛЯСОВ: Фома Фоміч!

ЄГОР ІЛЬЧ: Чаю, дайте, чаю...! Лем жебы був што найсолодший. Фома Фоміч любить чай солодкий, ты справды любиш, Фома, барз солодкий.

ФОМА ФОМІЧ: Та што уж тепер з чаєм ня отравлюете, лем сі выпийте сам што найсолодший!

ЄГОР ІЛЬЧ: Фома, зознайте ся, мій сестринич, якраз тепер пришов, Сергей Александровіч!

ФОМА ФОМІЧ: Чудую ся, же вы фурт якось сістематічні ня перерушуете, плуковник, вам о ділі говорять, а вы – лем сам Бог знать, о чім ся бавите... Віділи сьте Фалалея?

ЄГОР ІЛЬЧ: Відів єм, Фома...

ФОМА ФОМІЧ: Так вы сьте віділи! Но та я вам го іщі раз укажу, кідь же сьте віділи. Можете ся покохати вашим ділом... в моралнім змыслі. Подь ту, ідіот, подь ту, ты голадський ксіхте! Но, подь же, подь, не бій ся! Но, повідajte мі, видить хтось з вас в тім чуднім ідіотскім ксіхті штось прекрасне? Я під тым розумлю штось возвышене, людськы прекрасне, а не даякый червений храпунський ксіхт!

ОБНОСКІН: В нім штось прекрасне? Мі ся видить, же то є порядний фалат сурового біфтеку і ніч веце...

ФОМА ФОМІЧ: Гей, ты, говедо, подь ближе, дай, ний ся на тя

напозерам... Чом єсь папулю розтворив? Кыта лыгнути хочеш? Ты прекрасный? Одповідай, єсь прекрасный?

ФАЛАЛЕЙ: Пре-е-е-красны-ы-ы-й!

ОБНОСКИН: Ха-ха-ха-ха!

Фома Фоміч: Што єсь робив на дворі за стайнями? Одповідай, ідіоте! Чуєш?!

ФАЛАЛЕЙ: Та-а-а-а-нцёва-а-а-в!

ФОМА ФОМІЧ: А што же єсь танцёвав? Одповідай!

ФАЛАЛЕЙ: Комариньского!

ФОМА ФОМІЧ: А хто такый комариньский? Што то є? Якось не можу порозуміти з того, што ту одповідаш, што то за танець, хто комариньский?!

ФАЛАЛЕЙ: Му-у-жі-і-к...

ФОМА ФОМІЧ: Значіть то якись визнамный мужик, кідь про нёго і танці складають? Одповідай! Якый є то мужик – паньский, ерарный, слободный, невольник, економічний, но якый! Суть вшелиякы мужиці.

ФАЛАЛЕЙ: Економі-і-і-чны-ы-й!

ФОМА ФОМІЧ: А-а-а, економічний! Чуєте, вшиткы? Новый історичный факт – комариньский мужик економічний!

СЕРЁЖА: Прошу вас, уйку, як не заставите того дурака, я за ся не ручу...

ЄГОР ІЛЬЧ: Ты бы єсь Фома уж міг пере... ага, представлям ті моёго сестринича, штудовав мінералогію...

ФОМА ФОМІЧ: Прошу вас, плуковник, не перебивайте ня з вашов мінералогіов, до котрой вы, на тільки є мі то знаме, ся розумите, а може і іншы, як гуска до пива. Но, я ті підскажу, якый то мужик: напив ся в корчмі до безпамнятства, пропив кожух а потім ся голый пустив горі уліцёв танцёвати. А теперь ты мі повідж, чім ся прославив тот мужик, я од тебе тото хочу знати. Но!

ФАЛАЛЕЙ: Ганьблю ся повісти...!

ФОМА ФОМІЧ: Ганьбиш ся повісти, але не ганьба ті робити? Чули сьте, плуковник? А теперь мі повідж, Фалалей, што ся ті снило днесь в ночі. Н-но-о-чі! Повідай!

ФАЛАЛЕЙ: Днесь в ночі ся мі снив білый бык...

ФОМА ФОМІЧ: Што?!! Зясь білий бык? Тото суть тыж плоды вашой выховы, плуковник! Нормальный чоловік бы мав в сні відіти штось возвышене, своїх начальників або добродітелів, царя, генералів, господа Бога, кідь хочете, але не білого быка!!! Што то є білий бык, плуковник, як не доказ грубости, неотесаности і примітивізму в а ш о г о Фалалєя? Но а теперь ідь на кухню, Фалалєй. Іщі днесь, за малу хвільку ты будеш круто потрестаний за свої танці. Але кідь нїт, кідь і теперь мене на тебе поміняють, то я іщі днесь одыйду з того дому, і веце моя нога ту не вкročить! Будь я або він! Но а теперь щезни, ідь гет!

ОБНОСКІН: Як ся мі здасть, аж барз сьте строгий...

ЄГОР ІЛЬІЧ: Якраз, якраз, якраз!

ФОМА ФОМІЧ: Но повіджете мі, плуковник, што же роблять вшиткы тоты літераты, новинарі, учены, мыслителі? Як то, же їх не інтересує, яки співанкы співають, яки танці танцює руський народ? Што же роблять вшиткы тоты Пушкіны, Лермонтове, Гоголі? Чудую ся. Народ танцює Комариньского, тоту апотеозу п'яньства, а вни співають о даяких незабудках! То є соціальный вопрос! Няй мі зобразять мужика, але мужика благородного, што не хластать, лем робить самы про штат благородны веці, котрым може завидіти і такий Александер Македонський. Я знам Русь і Русь знать мене! Няй зобразять того мужика, хоць і голодного, але спокійного, котрый не протестує, але благославить свою бідність! Няй сам богач наконець принесе му до дару своє злато, няй при тій прилежитости ся вшиткы доведна полюблять, главне, же сьме вшиткы Русы, но нїт?! Тото є проєкт будучности... Але теперь што видиме? О незабудках ся пише, з другого боку выскочить з корчмы п'яний мужик, напівголий і давай танцєвати комариньского! Де ту є розум, де грація, де моралка? Не знам то похопити!

ЄГОР ІЛЬІЧ: Яка тема ся ту завязала! Філософський розговор, до чорта! Фома Фоміч, ага, мій сестринич, він ся тыж заоберав літературов, зознайте ся.

СЕРЁЖА: Про Бога вас прошу, уж ня веце не представляйте!

ФОМА ФОМІЧ: Іван Іваныч! Ага, якраз сьме говорили: який мате вы погляд?

МІЗІНЧІКОВ: Я, вы ся мене просите?

ФОМА ФОМІЧ: Гей, вы. Звідам ся вас зато, же є мі драгоцінна каж-
да думка воістину розумных людей, а не якыськох пробле-
матичных мудерців, што їх фурт представляють і нароком
выписують з Петербургів, жебы їх вказовали як в ціркусі...

МІЗІНЧИКОВ: Як хочете знати мій погляд, так то я з вашим погля-
дом согласный.

ФОМА ФОМІЧ: Павел Степановіч! Віділи сьте даколи таке морь-
ске чудо з лядьсков тварєв? Попозерайте на нєго, та він ня
зїсти хоче, цілого зажива! Гей, ты, ворона, подь гу мі! Тото
перед вами тот Гаврила: за грубость є потрестанный тым, же
ся мусить учіти французькый діалект. Но, Француз, мысе
шематон, вытримати не може, кідь му говорять «мысе ше-
матон»; знаш лекцію?

ГАВРИЛА: Навчів єм ся...

ФОМА ФОМІЧ: А парле-ву франсе?⁶

ГАВРИЛА: Уй мысе, же-ле-парль-ен-пе⁷ ... Ага, до якої ганьбы єм ся
дожив на стары коліна!

ФОМА ФОМІЧ: Што? Што єсь повів?!

ГАВРИЛА: Ні, Фома Фоміч, не грубіяньством суть слова мої, але
каждый чоловік на світі образ Божий на собі носить, образ
Божий і божу подобу. Мам уж шістьдесять три роки. Мій
отець Пугачова-звіря памнятать.

ЄГОР ІЛЬІЧ: Но, та уж дость, дость, Гаврила, заспокой ся.

ФОМА ФОМІЧ: То ніч, то ніч, ний сі побісїдує, та то ваши плоды,
плюковник.

ГАВРИЛА: Вшытко повім, ніч не буду таїти! Як мі руки звяжуть,
язык не завяжуть. На стары коліна ня ты, Фома, нутиш по
заморьскы брехати. Ніт, пане, нелем я сам дурак, але і іншы
люде зачали говорити, же сьте лютий чоловік, а же наш пан
перед вами як мала дїтина. Може і вы самы сьте лем-лем
до генерала не дотягли, але сьте такый злобный чоловік як
даякый фурій!

6 **А парле-ву франсе?** (*франц.* Parlez-vous français?) – Ці бісїдуєте вы по французскы?

7 **Уй мысе, же-ле-парль-ен-пе** (*франц.* Oui, monsieur, je le parle un peu) – Айно, сударь, слабенько говорю.

ФОМА ФОМІЧ: Як! Він сі доволить мі надавати? Мі, та то досправ-
ды бунт, взбура!

ГЕНЕРАЛІША: Поважте го до ланців, до ланців!!! Такой моменталні
го, Єгор, за вояка дай, повяж го і за вояка!

ФОМА ФОМІЧ: Як! Та то раб, халдеець, гамлет! Осмілив ся мі нада-
вати! Він, він, рянда на мої чіжмы! Він осмілив назвати ня
фуріов!

СЕРЁЖА: Признам ся, же я в данім моменті цалком суглашу з Гав-
рилом.

ФОМА ФОМІЧ: А тото мать бути што?! Та ты єсь ту хто?!

ЄГОР ІЛЬІЧ: Фома Фоміч, то є мій сестринич, Серёжа...

ФОМА ФОМІЧ: Ученець! Так то тото ту і є ученець?! Ліберте-егалі-
те-фратерніте?⁸ Журналь де-деба! Ніт, братку, циганич! Ту
не Петербург, нам через розум не перейдеш! Плюю на твої
де-ба! По вашому де-ба а по нашому ніт слаба! Ученець – та
тівко ты знаш, я сім раз тівко забув! Такый єсь ученець!

СЕРЁЖА: Та він спитый...

ФОМА ФОМІЧ: Хто, я?!

СЕРЁЖА: Гей, вы!

ФОМА ФОМІЧ: Спитый?

СЕРЁЖА: Спитый.

ВЫЗНАНЯ ЛЮБОСТИ

НАСТЁНЬКА: Глядала єм вас...

СЕРЁЖА: А я вас... Повічте мі, не єм в шаленім домі?

НАСТЁНЬКА: В шаленім домі не съте в жаднім припадї...

СЕРЁЖА: Але, кідь є так, што ся потом робить? Крістовы раны! По-
вічте мі о тім вшыткім дашто! Повічте мі, вы знате, чом ня
ту позвали? Знате, якы мать заміры мій уйко, перебачте,
може вшытко, што повідам, є лем якесь блузнїня, але він ня
нагварив, жебы єм вас попросив о руку...

8 Ліберте-егаліте-фратерніте (*франц.* liberté, égalité, fraternité) – Свобода,
рівенство, братство.

НАСТЕНЬКА: Та то є, то є шаленство! Не гварьте мі такы річі, прошу вас.

СЕРЁЖА: Яке шаленство, він мі то сам в листї написав.

НАСТЕНЬКА: Він вам таке написав? Но але, який він, обіцяв, же не буде писати, яке шаленство, яке шаленство! Я сама ся того бояла! Боже мій, який він чоловік, а вы съте му повірили, пришли съте як на конї, нашто то было робити?!

СЕРЁЖА: Признам ся, не чекав ем такый поворот, я собі напротів думав...

НАСТЕНЬКА: Ох, вы і думал? А прошу вас, укажете мі того писмо, што вам писав.

СЕРЁЖА: Прошу. Але де я вас можу відіти? Не може быти, жебы тот розговор був наш послїдній.

НАСТЕНЬКА: Нїт, нїт, не треба, не треба! Закінчме вшытко нараз теперь, я вас серёзно прошу...

СЕРЁЖА: Так то значіть, же уйко ся ку мі заховали, яки бы з розуму зышли. Чого ня потім ту кликав?! Чуєте... Што то за шум? Іщі еден вопрос – повідajte мі – і того умре зо мнов – повідajte мі отворенї: є уйко до вас залюбленный або нїт?

НАСТЕНЬКА: Вышмарьте тот блуд з головы раз і не споминайте то веце! І вы іщі ня доразьте – та як бы був залюбленный, не хотїв бы ня оддати за вас! Вы досправды не розумите, о што ся ту іде? Чуєте тот крик?

СЕРЁЖА: Але ведь то є Фома Фоміч!

НАСТЕНЬКА: Само собов, же Фома Фоміч, але теперь ся о мі бавлять, зато же вни тыж твердят тот самый незмысел, што і вы, же є залюбленный до мене, але затоже ем худобна, а вни го хотять оженити з іншов, хотять од нёго, жебы ня выгнав з дому. А ёму як о тім повідать, тратить над собов контролу, тогды він готовый розторгати і самого Фому Фоміча.

СЕРЁЖА: Так того вшытко правда! Значіть, він ся теперь ожениць з тов шаленов глупанёв Татьянов?!

НАСТЕНЬКА: Я не буду чекати, знам веце як вшыткы остатны, вни го теперь на фалаткы розодруть, до гробу го заженуть. Я такой завтра, моменталні одыйду, такой завтра... Повічте то і ёму, бо є ся з ним ани стрїтити не можу, слїдять за ним, главні тота бабкина служка Перепеліцына... Повічте му, ний

ся о ня не боїть, же радшей десь буду служыти, на хліб сі за-
рабляти, як быти прічінов ёго мук. Но, Боже мій, який там
крик! Нїт, я мушу їм то вшытко повісти до оч, я там мушу
піти, ний ся стане, што хоче! Збогом!

ГАВРИЛА: Подьте к уйкови.

СЕРЁЖА: К уйкови? А што є з ним, што ся з ним робить? Хто там з
ним?

ГАВРИЛА: Самы сідять. Чекають!

СЕРЁЖА: Кого? Мене?

ГАВРИЛА: За Фомом Фомічом послали.

СЕРЁЖА: За Фомом Фомічом? А де остатні? Де генералша?

ГАВРИЛА: Во своїх ізбах. Замліли, а теперь лежать і плачуть...

ВАШЕ ПРЕВОСХОДИТЕЛЬСТВО

ЄГОР ІЛЬІЧ: Серёжка, дорогой мій, вшытко ся скінчіло, вшытко
вырішене! Приняв рішення. Я теперь уж буду стояти на сво-
їм. Мамка зясь замліли, але я їм укажу, же іщі мам характер!

СЕРЁЖА: Але што ся стало, уйку, чом ту був такый крик?

ЄГОР ІЛЬІЧ: Посылам Фому гет з мого дому.

СЕРЁЖА: Уйку! Ніч ліпшого сьте не могли выдумати!

ЄГОР ІЛЬІЧ: Чекам ту Фому. Післав єм за ним. Теперь будь він або
я! Нашто маш тоту французьку тетрадку? Гет з нёв! Спаль,
поторгай! Я єм твій пан, я ті розкажую, жебысь ся не учів
французький язык.

ГАВРИЛА: Но, слава тобі, Господі!

ЄГОР ІЛЬІЧ: Так што є! Де є Фома Фоміч?

ПІНДОПЛЯСОВ: Фома Фоміч сі не желають ся доставити ку вам, ду-
мають собі, же такый поступ з вашого боку є барз грубый,
также Фома Фоміч изволили ся барз образити.

ЄГОР ІЛЬІЧ: Приведь го ту! Притягний го хоць за ноги! Дотреп го
як хочеш! А ты іщі почекай, іщі не рвий тетрадку... А ты...
знаш што, Серёжка – не было ліпше, кібысь пішов одтыль?
Я ті потім вшытко розповім, га? Зроб то про мене...

ФОМА ФОМІЧ: Ці то мої уха чули таку грозьбу? Плуковник?

ЄГОР ІЛЬЧ: Твої, твої, Фома, заспокой ся. Сядь сі. Поговориме спокійно, приятельскы, братьскы. Видиш, Фома, мы ся не згоднеме в даякых пунктах... Не буде ліпше, як ся розыйдеме? Ага, ту маш 15 000 рублів стріберных, то є вшытко, што мі зостало в готовости... Лем сміло бери... я повинный, я мушу тя забезпечити. Ты єсь велё про мене зробив, ніч мі не довгуєш, лемже в главнім пунктї ся розходиме. Завтра або позавтра... або коли сам хочеш... ся розыйдеме. Підеш до міста. То лем пару верст од нас, я ті там куплю слухный домик мімо тых грошей, што ті давам, будеш нас через святкы навщівляти, будеме жыти як в раю!

ФОМА ФОМІЧ: Пінязі! Де же суть тоты пінязі? Дайте їх, дайте їх ту чім скорше! Ага, ту їх мам. Послідны, рівно пятнацять тисяч, ага. Гаврила, возь собі тоты пінязі. Але ніт! Дайте ту тоты пінязі, дай їх ту, Гаврила! Дай ты тоты міліоны, ний їх порву, роздупкам, ний їх оплюю, розшмарям! Мі, мі давають грошы! Мене хотять підкупити! Ту мате, ту мате тоты міліоны! Ага, так з нима наложыть Фома Опіскін, кідь іщі сьте то не знали, плуковник!

ЄГОР ІЛЬЧ: Ты єсь великий чоловік, Фома! Ты – найблагородніший з людей!

Фома Фоміч: Тото я знам.

ЄГОР ІЛЬЧ: Фома! Одпусть мі! Я єм перед тобов подляк, Фома! Повіч мі, як мам загладити тоту уражку?

ФОМА ФОМІЧ: Нияк, нияк, плуковник! Такой завтра, завтра уж не буде моєї ноги во вашім домі. Як грубо зо мнов поступили! На, ту маш, Фома, пару юдашских стріберных, лем ідь мі з оч!

ЄГОР ІЛЬЧ: Одпусть мі то, Фома, забудь на то!

ФОМА ФОМІЧ: Одпусть мі, забудь... Але як, кідь сі ня не важыте?!

ЄГОР ІЛЬЧ: Важу сі тя... за честность, за великий розум, за бескорыстность...

ФОМА ФОМІЧ: А кідь сі ня важыте, так чом мі не можете повісти «Ваше превосходительство»?

ЄГОР ІЛЬЧ: А може і повім, такой зарань ті повім «Ваше превосходительство»?

ФОМА ФОМІЧ: Ніт, ніт не зарань, а теперь, зарань то буде само собоу, але теперь мі то повідчте, моменталні!

ЄГОР ІЛЬЧ: Але як же то, Фома, з нічого ніч «Ваше превосходітельство»?

ФОМА ФОМІЧ: Як з нічого ніч, я вам поможу, плуковник. Говорьте за мнов. А не забудьте ся легенько поклонити, так як ся з генералами говорить. Так, говорьте: Як єм неконечні радый, же мам таку велику можность просити од вас оправдана в тім, же єм такой од зачатку не спознав благородну душу Вашого превосходітельства... Н-н-о-о... Чую іщі ту о якімсь Коровкінови. То што за припад?

ЄГОР ІЛЬЧ: Він добрый, чоловік науки, я го чекам, він уж буде добрый, Фома.

ФОМА ФОМІЧ: Но увидиме, выскушаме і Коровкіна. Но, плуковник, я іщі вам не можу цалком одпустити. Образили сьте ня до крови. Але як сі одпочіну, помолю ся за вас, потім ся увидить. А теперь ідьте ку своїй родительниці, приклякнийте і просьте од ній одпуціня.

МІЗІНЧІКОВ

МІЗІНЧІКОВ: Мам надію, же мі дозволите ся з вами познакомити?

СЕРЁЖА: Я і сам радый, же сьте сі нашли кущічок часу про мене. Вы знате, што ся ту діє?

МІЗІНЧІКОВ: Вшеліаке ся ту діє. Є ся на чім посміяти...

СЕРЁЖА: Лем посміяти? Проклятый Фома! Єм пересвідчений, же він є причіна вшыткого зла в уйковім домі! Проклятый скот!

МІЗІНЧІКОВ: Сьте ся аж барз на нёго нагнівали.

СЕРЁЖА: Аж барз єм ся нагнівав? Ведь то є шаленый дім! Я... Я... просто одтыль счезну, тото зроблю!

МІЗІНЧІКОВ: Я суглашу з тым, же вшытко тото ся барз понашать на шаленый дом...

СЕРЁЖА: Так чом сьте ся там в гостёвскій тварили так богоровно, чом сьте ся не застали уйка? Він прецік і вам давать свою стріху і свій хліб.

МІЗІНЧІКОВ: А нашто? Мене бы такой завтра выгнали з того дому. А я вам отворені повім: мої околности так ся зложили, же

мушу бути вдячний за каждый фалаток хліба в домі вашого уйка.

СЕРЁЖА: Не барз ня інтересують вашы околности, але єдно бы-м хотів од вас чути: перед хвільков Фома Фоміч одказав ся взяти пятнадцять тисіач, котры уж тримав в руках. Відів єм то на властны очі.

МІЗІНЧІКОВ: Шыковні, я єм то од Фоми не чекав.

СЕРЁЖА: Але він ся зрік пінязей! Чім сі то высвітлите? Є такый благородный?!

МІЗІНЧІКОВ: Зрік ся пятнадцять тисіач, жебы потім пізніше згребсти вшытко! Треба чекати великы зміны. Теперь Єгор Ільіч послухать Фома на словічко. Не дай Бог іщі ся і ожениць...

СЕРЁЖА: Так вы сі думате, же буде тота гнусна свадьба і уйко ся ожениць з тов шаленов ідіотков?!

МІЗІНЧІКОВ: Вшытко може бути. Вна шалена, але барз богата. А іщі ку тому мамка уйкова і Фома ся боять, же сі возьме Настеньку-гувернантку, а тота потім положыть кінець ростяганюся мамки і Фоми. Знате што, мам к вам єдно просьбу.

СЕРЁЖА: Просьбу? Зроблю вшытко, чім можу бути хосенный.

МІЗІНЧІКОВ: Знам, же любите свого уйка. Желате му то найліпше, і з того буде выходіти моя просьба. Знате, діло дость просте. Я хочу унести Татьяну Івановну і ожениць ся з нёв.

СЕРЁЖА: Признам ся вам, нічому не розумлю...

МІЗІНЧІКОВ: Знате, говорити властні нїт о чім. Мам великы довгы і жыю фактічно без копейкы. Пришов єм ту ку уйкови скоро босый і голый. А ту єм увідів тоту Татьяну Івановну. Такой ся у мене обявила думка.

СЕРЁЖА: Перебачте, вы хочете їй формалні попросити о руку?

МІЗІНЧІКОВ: Боже храни! Та мене бы одталь такой выгнали. І вна сама бы не была согласна. Але я ї предложу штось романтічне – ізо мнов утечи, то вна на шалену свою голову з радостёв зо мнов утече.

СЕРЁЖА: Но а в чім мать спочівати моя поміч?

МІЗІНЧІКОВ: Хочете, жебы вашого уйка ожениць з тов шаленов?

СЕРЁЖА: Не хочу о тім ани чути!

МІЗІНЧИКОВ: Поміч проста. Поможете мі її увезти і звінчати ся з нёв.
Завтра мусиме любым способом помішати Єгорови Ільчу,
жебы її попросив о руку. А як буде треба, то побити Фому
Фоміча, жебы мали іншы старости як свадьбу.

СЕРЁЖА: А повідajte мі, вы окрема мене нікому о тім не говорили?

МІЗІНЧИКОВ: Признам ся вам, же в тім вопросі ем зо себе зробив
великого дурака. Розповів ем то, кому бы сьте думали?
Обноскінови? Ані не знам, як ем міг так страшні сам собі
нашкодити.

КРАЙНЄ НЕДОРОЗУМЛІНЯ

СЕРЁЖА: Уйку, ледва ем ся вас дочекав.

ЄГОР ІЛЬЧ: І я потребуу з тобов говорити. Скінчу з Піндоплясов
вом і потім ся набісїдуеме.

СЕРЁЖА: Не почекають тотя річ? Та він бізовні з даякыма глупостя-
ми. Што же таке важне мать?

ЄГОР ІЛЬЧ: Но та видиш, братку, не любить ся му ёго властне при-
звіско, хоче го змінити.

СЕРЁЖА: Призвіско змінити? Но, уйку, мушу вам повісти, же лем во
вашім домі ся можуть одогравати такы чудеса.

ЄГОР ІЛЬЧ: То і я бы міг повісти, але з речі мало хосна. Побісїдуу з
ним сам, бо мі уж два місяці не дасть покій.

ПІНДОПЛЯСОВ: Неважное призвіско...

СЕРЁЖА: Та чом же не важное?

ПІНДОПЛЯСОВ: Бо з нёго ся одражать вшыляка гнусность.

СЕРЁЖА: Але чом гнусность? Но а кідь так, як ей змінити? Хто мі-
нять призвіска?

ПІНДОПЛЯСОВ: Прошу вас, та ці мають люде такы призвіска?

СЕРЁЖА: Припушам, же маш призвіско дакус чудне, але што ся
дасть з тым теперь робити? І твій отець мав таке призвіско.

ПІНДОПЛЯСОВ: То є ясне, же через родича ем ся достав до такой
многострадалной сітуації, затоже через тотя призвіско
мушу вшелякы жартики і затаєны усмішки знашати.

СЕРЁЖА: Ставлю ся хочь о што, же то є діло Фоми Фоміча!

ЕГОР ІЛЬЧ: Нїт, нїт, братку, ты ся мылиш. Фома сі го досправды выбрав за секретаря, але то є вытко, тільки ёго вшыткой роботы. Самособов, же Фома го здоконалив, справив з нёго благородного чоловіка...

ПИНДОПЛЯСОВ: Так тото є точно повіджене, же Фома Фоміч є моїм істинным благодотворителём.

ЕГОР ІЛЬЧ: А ку тому вшыткому Піндоплясов іщі і віршы пише!

СЕРЁЖА: Віршы? Но, іщі тото ту хыбило!

ЕГОР ІЛЬЧ: Віршы, істый талант! Мамці на іменины таке написав, же сьме вшыткы лем роты поотваряли: і з міфології там у нёго, і музы літають, і цалком ся му то рімує – сам Фома му то оправляв! Но і таким способом ся му благородный романтизмус в голові обявив. Фома ня просив, жебы-м го з подданства на слободу пустив. Та я, признам ся, і без Фоми то уж давно хотів зробити. Но а теперь як такый поета з таким призви́ском... Як го надрукуєш?

ПИНДОПЛЯСОВ: Неблагороджене призви́ско...

СЕРЁЖА: Та він тоты віршы друковати хоче?

ЕГОР ІЛЬЧ: Фома так вирішив... за мої пінязі. А зборник буде присвячений Фомови, зато же го вшестранні розвив. Фома сам предслово пише. Но а теперь собі представ, же на титулній стороні буде написано: «Зложыв ПИНДОПЛЯСОВ»!

ПИНДОПЛЯСОВ: «Плач Піндоплясова».

ЕГОР ІЛЬЧ: Но видиш, іщі і плач... А вшыткы тоты крітіці такы строги...

СЕРЁЖА: А што, може уж выбрав даке призви́ско?

ЕГОР ІЛЬЧ: Та каждый тыждень нове. А фурт якись такы ніжны, квітчасты – Олеандров, Туліпанов, але зо зачатку хотів, жебы го называли Грігорій Верный, але потім ся то тобі самому не злюбило, бо хтось з дворовых людей нашов на то рим: Скверный. Верный – Скверный.

ПИНДОПЛЯСОВ: Зато єм го потім змінив на УЛАНОВ.

ЕГОР ІЛЬЧ: І з тым єм согласный був, выдав єм приказ о зміні призви́ска на Уланов. Три дни єсь був Уланов. Вшыткы стїны в бесідкі пописав церузов – Уланов. Потім ей мусили пере-

фарбити. По трёх днёх – крах. Выдумали му рім Болванов.
Уланов – Болванов...

ПНДОПЛЯСОВ: Но, як єм міг zostати Улановом? Та то на сміх!

ЄГОР ІЛґІЧ: Та яке єсь іщі там выдумав, припомянь мі, якое єм забыв.

ПНДОПЛЯСОВ: Танцев... Кідь уж мам быти плясуном, та няй буде по заграничному. Танцев.

ЄГОР ІЛґІЧ: Но гей, Танцев. Дав єм і тому призви́ску своє суглашіня, братку Серґей, але ту му так ріму придумали, же аж ганьба повідати.

ПНДОПЛЯСОВ: Танцев – Сранцев.

ЄГОР ІЛґІЧ: Но а днесь пришов, же зясь мать нове призви́ско. Но признай ся, што за призви́ско єсь собі знова выдумав!

ПНДОПЛЯСОВ: Ессбукетов...

ЄГОР ІЛґІЧ: Та ці ся не ганьбиш, Грігорій, думав єм, же-сь мудр-їшый, призви́ско з названя крему на руки і парфіну!

СЕРЁЖА: Прошу вас, уйку, та то є дурак, але абсолютный дурак!

ЄГОР ІЛґІЧ: Видиш, Серёжка, він фурт коло Фомы, также ся і ёго бою... Та і люде зато не знашають, же вшытко Фомови до-нашать. Но ідь, ідь Грігорій ку Фомові. А ты, Серёжка, не втікай од мене. Мам лем тебе на світі, тебе і Коровкіна.

СЕРЁЖА: Но добрі, добрі, уйку. А теперь мі повіджете, вы віділи На-стасью Євграфовну?

ЄГОР ІЛґІЧ: Ех, брат, о ній вшытка тота куцапація пішла... Але мам про тя, мам про тя єдну річ... Знаш, мы там вирішыли, же завтра Фомови заблагожела́ме к народени́нам. Было бы добрі, жебы і ты му заблагожелав, як бы было добрі, жебы сьте ся помирили.

СЕРЁЖА: Уйку! Уйку, я з вами о важнім ділі – а вы?! Повічте мі, што ся робить з Настасёв Євграфовнов!

ЄГОР ІЛґІЧ: Знаш, Серґей, жебы-м зажегнав вшыткы тоты чудеса, што ся роблять в домі, жебы-м успокоїв мамку, выгласив єм, же ты єсь формальный жених Настасі Євграфовной і же ты ей завтра попросиш о руку! Зато ей не выженуть з дому, але і ты виріс в їх очах.

СЕРЁЖА: Уйку, вшытко, што ту теперь говорите, є блуд! Та знате вы, же Настенька іщі днесь одталь одыйде, кідь уж не одышла;

вна мі тот намір сама повіла і ніч ей уж не може заставити? Своім одходом вас хоче захранити перед тым, жебы вас оженили з тов дурепов Татьяна Ивановнов!

ЄГОР ІЛЬЧ: Де є теперь? Де є, не знаш? А я дурак уж був цалком спокійный, же ся вшытко улагодило, а вно ся іщі лем зачінаць! Ты мусиш, мусиш ся з нёв ожениць, інак нашто єм тя ту кликав з Петербургу?

СЕРГЕЙ: Гей, і я собі так думав, лемже вна мі повіла НІТ! Повный одказ!

ЄГОР ІЛЬЧ: Одказала... А я мам завтра попросити о руку Татьяну Ивановну.

СЕРГЕЙ: Тоту шалену!!! Уйку, уйку!!!

ЄГОР ІЛЬЧ: Може ся з нёв стрічу, Сергей, і ты з нёв ся ожениш, давам ті слово, же ся з нёв ожениш...

КАТАСТРОФА

СЕРЁЖА: Зістав єм сам. Мій став був безвыходный. Мене одвергли, але уйко іщі ня фурт хотіли ожениць – хоть і на силу. Але де він пішов? Повів, же іде поглядати Настеньку, і пішов до саду. Думка о тайных стрічах ня не охабляла.

ОБНОСКІН: Перебачте, але я... нияк єм не чекав, же ся з вами ту стрічу.

СЕРЁЖА: Ани я з вами... тым веце, бо єм чув, же сьте уж одышли.

ОБНОСКІН: Нїт... то я лем одпроваджав мамку... Можу ся на вас обернути як на найблагороднішого чоловіка на світї?

СЕРЁЖА: А з чім же?

ОБНОСКІН: Віділи сьте даму, котра была зо мнов в бісідці?

СЕРЁЖА: Відів, але-м ї не спознав.

ОБНОСКІН: А, не спознали? Тоту даму я скоро возьму за жену.

СЕРЁЖА: Ёратулюю вам, але чім вам можу помочі?

ОБНОСКІН: Лем єдным: прошу вас, нікому не повідайте, же сьте ня віділи ту в садї з тов дамов. Вы тыж можете быць женихом і я потім зо свого боку...

СЕРЁЖА: Тс-с! Хтось іде!

ОБНОСКІН: Де? Та то наісто Фома Фоміч! Боже мій, а іщі крокы з другого боку. Чуєте?! Збогом! Лем іщі раз вас прошу!!!

НАСТЁНЬКА: Боже мій, яка неопатрность, шак знате, же за вами слідають!

ЄГОР ІЛЫЧ: Настенька, ангеле мій, ты ся мусиш оддати за Серёжу, мусиш, бо інакше ты загублять, обоє нас загублять!

НАСТЁНЬКА: Та вы ня уж веце не любите, вы ніч не видите, не видите, як ся траплю! Я лем вас люблю, і не оддам ся за никого іншого на світі! Уж давно вас люблю, але ани за вас ся не оддам, а такой завтра піду гет з вашого дому і вступлю до монастыря.

ТАТЬЯНА ІВАНОВНА

СЕРЁЖА: Убога дітина – сиротка, яка виростала по чужіх домох, потім худобне дівча, потім худобна дівка, наконець, худобна стара дівка. Татьяна Івановна почас цілого свого убогого жывота випила аж до дна свою чашу трапління, сиротства, принижуваня, і цалком спознала повну горкость чужого хліба. Од природы мала веселый характер, дакус легкомысельна, іщі зо зачатку дость легко несла свій осуд, але з роками ся почало вшытко міняти. Помаленькы Татьяна Івановна почала жовтіти і худнути, зробила ся подразженов і углубила ся до неограниченых представ, котры были перерушованы гістерічныма слызами і захватами плачу. Чім веце про ню пропадав реальный світ, тым веце ей овладали фантазмагорії, якы ся нигда не дали зреалізувати. Великы богатства, женихы прекрасны, князі, бароны і наконець він – він ідеал красоти – умелець, поет, генеральскый сын, вшытко сполу або окремо по єднім, вшытко тото ся їй зачало представляти і в снох і за білого дня. І сразу осуд сі з нёв зажартовав дефінітивні. Достала звістку, же їй помер єден старый прибузный, який не мав нияких прямих потомків, і їй припало велике наслідство. Сто тісяч рублів в стрібрі достала такой. Тота грімаса осуду доконала діло сказы начісто. Розлучіла ся убога Татьяна Івановна з послідныма звышками здравого розуму. Лемже Татьяна Івановна не роздумовала, але вірила. Женихы і гаваліры

різних рангів, воєнськы особы і цивілы, поеты, котры были в Паріжі, і тоты, котры были лем в Москві, з бородками і без бородок, іспанці і неіспанці (але переважні іспанці), стали перед нёв дефіловати во дни і в ночі в ужасных множествах, якы выкликали у позорователів важны знепокоїня. А в реальнім животі і вшиткы почали ліхотити, підлизувати ся і были ку ній вбачливы і милы. Татьяна Івановна ани не підозрївала, же тото вшитко роблять про пінязі. Чомсь была пересвідчена, же ся з нічого ніч выткы люде направили і стали ся вшиткы до єдного ласкавы і добры. Неперестайні ся купували новы шаты, чіпки, клобуку, пантлыкы, образыкы, взоры, псыкы, квітя... Три дівкы цілыма днями шыли їй шаты, а сама Татьяна Івановна од рана до вечара, часто і вночі, стояла перед зеркалом і вшитко тото на собі міряла, скушала, вертіла ся. Ани не чудо, же генералша, котра мала тыж заглєне реалне виджіня, пришла на думку оженити уйка з Татьянов Івановнов, властні з ей пінязьми.

УНОС

БАХЧЕЄВ: Вставай, хлопче, вставай! Він іщі позерать. Пів години з ним трясусь!

СЕРЁЖА: Та што ся стало? Тільки годин?

БАХЧЕЄВ: Годин, паночку, іщі мало... Але вставай, шалена втікла, їмати ї їдеме! Вставай! І уйко тя чекать!

СЕРЁЖА: Татьяна Івановна? З Мізінчіковом?!

БАХЧЕЄВ: Та што ся ті робить! З яким Мізінчіковом? З Обноскіном!!!

СЕРЁЖА: З Обноскіном!

ЄГОР ІЛЬІЧ: Ага, ту є! Уж єсь то чув? Обноскін, Обноскін, хто бы сі міг подумати!

МІЗІНЧІКОВ: Од такого плюгавого чоловіка мож было чекати вше-
ляку гнусность!

БАХЧЕЄВ: Та што, їдеме чі нїт? Або до ночі будеме сказкы повідати?!

ЄГОР ІЛЬІЧ: Їдеме! Їдеме, братя!

БАХЧЕЄВ: Ага, ту є подорожня!

ЄГОР ІЛЬЧ: Татьяна Ивановна! Мы вшыткы вас так любиме і важыме сі вас, же сьме сами пришли вас позвідати, якы мате далшы наміры. Сашко з Настеньков уж наісто проплакали ціле днешне рано.

ТАТЬЯНА ІВАНОВНА: Ах, одвезьте ня одталь чім скорше, чім скорше ня одвезьте!

ЄГОР ІЛЬЧ: Значіть, вшытко ся скончіло, пане Обноскін! Татьяна Ивановна, ідеме!

ОБНОСКІН: Але, як то посудиме з другого боку то... ваш поступок в моім домі...

ЄГОР ІЛЬЧ: А ваш поступок в моім домі, пане? Який був ваш поступок? А іщі ку тому, тот дім, не є ваш дім!

ОБНОСКІН: Не одсуджуйте ня, Єгор Ільч! То вшытко – не я, а мамка! Я, я з благородным цілём тото зробив. Я бы помагав бідным... Хотів єм заложыти надацію, хотів єм з тых пінязі платити штудіум про талантливых, але бідны діти. Так єм хотів з тым богатством наложыти, а не то, жебы дашто таке, Єгор Ільч...

БАХЧЕЄВ: Штіпендію заложыти!!! Такый як ты заложыть! Ногавиць порядных не мать, а до якоїсь штіпендії лізе! А де же тота – родітельниця! Ручу за то, же там дагде за фіргангами сидить або під постіль од страху залізла!

ЄГОР ІЛЬЧ: Степан! Степан!

АНФІСА ПЕТРОВНА: Што ту є?! Што ся ту робить? Вы, Єгор Ільч, вторгли до благородного дому, страшыте дамы, розказуєте! Та што то мать быти? Я іщі не стратила розум, хвала Богу, Єгор Ільч! А ты, папуча! Ты уж перед нима на задок упав! Твою матірь ображають в ей властнім домі, а ты уста ростворив! Што ты за чоловік по тім вшыткым?! Ты – рянда, а не мій сын по тім вшыткім! Стоп! Вы лем так не підете, Єгор Ільч! Яким правом хочете насилу одвезти Татьяну Ивановну? Вам ся не любить, же утекла перед вашыма сітями, котрыма ї опутала ваша мамка і гнусный дурак Фома Фоміч! Вы бы ся самы хотіли оженити з Татьянов Ивановнов! Самы сі пестуете ваш гнусный інтерес!!! Не мам правду, Татьяна Ивановна? А кідь мам правду, то яке мате право з цілов своєв бандов вторгнути до моєго дому і насилу тягати тото благородне дівча до свого дому? Я не дозво-

лю, не дозволюю!!! Подьте, Татьяна Івановна, то ваші непри-
ятелі, не слухайте їх, подьте, я їх дораз одталь выпроваджу!

ТАТЬЯНА ІВАНОВНА: Ніт, ніт! Я не хочу, я не хочу! Якый він мі
муж? Не хочу ся оддавати за вашого сына! Якый він мі муж?!

АНФІСА ПЕТРОВНА: Не хочете! Не хочете...! Пришли сьте ту, а те-
перь не хочете? Мы з вами выдавки мали... вы вночі з ним
утекли... мы маме доказы... вы тепер мусите заплатити!
Вы ся за нёго не можете оддати, Татьяна Івановна, він при
собі тримать свою гувернантку, він з нёв жые!!!

ТАТЬЯНА ІВАНОВНА: Блазня, шалё!

БАХЧЕЄВ: Шт-о-о-о!!!

ТАТЬЯНА ІВАНОВНА: Шалё, шалё...

БАХЧЕЄВ: Стій! Стій!

ЄГОР ІЛЬІЧ: Та што з тобов Степан Алексеєвіч?!

БАХЧЕЄВ: Уж мам того вшиткого дость! Няй вшитко бере чорт! Уж
ем дость старый, мадам, жебы сьте ку мі з амурами підлі-
зали! Радшей, матушка, ту на дорозі помру! Збогом, мадам,
коман-ву-порте-ву⁹!

ЄГОР ІЛЬІЧ: Степан Алексеєвіч, перестань ся дурачити, сїдай, час
домів...

БАХЧЕЄВ: Кашлю на вас!

МІЗІНЧІКОВ: Да-а-ава-а-а-й наповно!

БАХЧЕЄВ: Стій, стій! Стій, разбойник! Стій, душегубець про-
клятий!!!

НОВОСТІ (КОНЕЧНЕ РІШЕННЯ)

ЄГОР ІЛЬІЧ: А знаш што, братку Сергій, цілу ніч ем не спав, письмо
Фомі Фомічу ем писав.

СЕРЁЖА: Фомі, письмо? А нашто?

9 **Коман-ву-порте-ву** (*франц.* Comment vous portez-vous?) – «Як ся маєте?». (У тім контексті тота фраза (російськ. «Как поживаете?») є нелогічною; Бахчєєв слабо ся розуміє на французькім языку, межи тым підставляє хочькі фрази по французьки – на манір звиків аристократичного російського общества).

ЄГОР ІЛЬІЧ: Вшытко єм му написав, о мі і о Настеньці! О тім, же ей хочу просити о руку...

СЕРЕЖА: Одповів уж вам?

ЄГОР ІЛЬІЧ: Нїт...

СЕРЕЖА: Уйку, не сполїгайте ся на Фому, наробить вам такого...

ЄГОР ІЛЬІЧ: Нїт, нїт, Сергей, ты ся мылиш, він мать свої хыбы, але в такім ділї, як моє одношіня до Настенькы, ... він ся не оповажить, він не сміє то розголосити о нас з Настеньков, бо потім, потім, Сергей, ся уж не дасть нікому вірити.

ПЕРЕПЕЛІЦЫНА: Єгор Ільїч, мамка ся на вас просять, вас по цілім домі глядають і не можуть найти.

ЄГОР ІЛЬІЧ: Боже мій, запізнив єм! Но та теперь буде! За то єм за тобов скочів, жебы сьме нараз там пришли... Уж біжу... біжу, Анна Ніловна, біж-у-у-у...

ІЛЮША ІМЕНИННИК

САША:

Девятнадцять вояків!
позбрав дон Педро Гомез
і повів їм: «Девятнадцять»!
пустьме прапоры по вітру,
на голосных трубах трубме
і триснійме мы до бубнів,
гет од Памбы мы одступме!
Хоць сьме тот град не добили,
но прісягу даме сміло
на сумління і на честность,
же не порушыме нігда,
што сьме давно обіцяли:
девять років сьме не їли,
ніч не їли мы николи,
окрем доброго молока!

ЄГОР ІЛЬІЧ: Та то фанфарон, з чого ся тішыть! Девять років молоко пив... Та што в тім доброго... радшей кебы по цілім баранї воякам дав, голодом їх не морив.

САША: Няньку, та то жартовны стишки!

ЄГОР ІЛЬЧ: Віджу, тепер уж віджу: то є сатіра бо... як же ся то называть алегорія. А може на даякого заграничного воеводу, як думаєш, Сергей? То невинна, благородна сатіра, котра никого не ображать... сип дале, Сашенька!

САША:

Повзбуджены таков речов,
 девятнадцать кастільянців,
 колышучі ся на конѣх,
 наголос слабо закрічали:
 «Санкто Яго Компостелло!
 Честь і слава дону Педру!
 Честь і слава льву Кастільї!»
 Їго каплан, добрый Дієго,
 так засычав через зуби:
 «Коли б я був воеводом,
 присягав бы-м їсти мнясо,
 і запивати сантуриньским!»

ЄГОР ІЛЬЧ: Но видите! Не повідав єм? Лем єден чоловік в цілій армаді мать розум, і то якийсь каплан! Хто то є, Сергей, може їх капітан?

СЕРЁЖА: Монах, духовна особа, уйку.

ЄГОР ІЛЬЧ: Та я сі то тыж думав. Но, Сашенька, рецітуй далше.

САША:

І, як зачув то дон Педро
 закрічав голосным сміхом:
 «Подаруйте му барана,
 бо так красні жартовав!»

ЄГОР ІЛЬЧ: Нашов сі час ся реготати, та то дурак! Барана! Значить і тогды были бараны! А хто написав тоты стишки?! Мусив то быти мудрый поет, не мам правду, Фома?

ФОМА ФОМІЧ: Гм...!

САША: То пан Кузьма Прутков написав, няньку, в «Современнику» то было надруковане!

ЄГОР ІЛЬЧ: Но гей, «Современник». Далє – «Отечественные записки» – прекрасна назва; Сергей, што повіш! Мож повісти, цілий штат сидить і записує. Хосенный журнал, а який грубый!!! А науки в нїм такы, же аж очі з ямок вылізають... Минуле прийду до кабінету, лежить книга – три страниці

єм нараз одмахав! Просто єм уста отворив, а заперти забыв!
Но о вшыткім на світі высвітліня – што таке лопата, міт-
ла, граблі, вили... Подля мого мітла є мітла, але там нїт –
по ученому то якась міфологія, емблема... Ага, як то є! До
вшыткого ся додумали...

ФОМА ФОМІЧ: Готово, Гаврила?

ГАВРИЛА: Готово...

ФОМА ФОМІЧ: І мериндю єсь мі положыв на віз?

ГАВРИЛА: Положыв...

ФОМА ФОМІЧ: Тогды і я єм готовый... Дозвольте мі теперь, плуков-
ник, попросити перестати з літературныма дебатами і міт-
лах і вилах. Вы можете продовжати без мене. А я ся з вами
лучу навікы, хотїв бы єм вам повісти пару послїдних слов.

ЄЃОР ІЛЬІЧ: Фома, Фома, та што з тобов, де ся збераш?!

ФОМА ФОМІЧ: Вырїшив єм піти світ за очі і зато єм сі наяв обычай-
ный валальскый віз за властны пінязі. Я єм бідный, ЄЃор
Ільїч, але за ніч на світі теперь не возьму ваше злато, якого
єм ся щі вчера зрік.

ЄЃОР ІЛЬІЧ: Про Господа Бога, Фома, та што того вшытко значить?!

МІЗІНЧІКОВ: Но, распочала ся історія (Здалека чути гром).

ВЫГНАНЯ ФОМЫ

ФОМА ФОМІЧ: Што то значить? Чудую ся такому вопросу! Вы іщі
мате одвагу позерати ся мі прямо до оч? Розяснийте мі тоту
послїдню психологічну задачу з людської неганебности і
тогды я одыйду обогаченый з зіпсутости людського роду.

ПЕРЕПЕЛІЦЫНА: Господи, як ся тварить!!!

ФОМА ФОМІЧ: Я оправданий сі думати, же точно знате, о які не-
ганебности я говорю.

ЄЃОР ІЛЬІЧ: Але то не є можливе, Фома, ты єсь вшытко не так порозу-
мів і говориш о чімсь, што не є і не было!

ГЕНЕРАЛША: Фома Фоміч, голубе, што єсь то надумав?!

ФОМА ФОМІЧ: Но а теперь слухайте, збогом вшыткым! Благослов-
лям вас вшытких, благословлям і тебе, Фалалей, забудь

комариньського. Пам'ятайте Фому! Гаврила, посадь ня до воза, старий.

ЄГОР ІЛЬІЧ: Ніт, Фома, я тя не пущу лем так!

ФОМА ФОМІЧ: То значить, же ня хочете сперти насильно?

ЄГОР ІЛЬІЧ: І насильно, як буде треба!!! Ты єсь ту того дость повів і мусиш пояснити! Ты не так прочітав моє писмо, Фома!

ФОМА ФОМІЧ: Ваше писмо!!! Ваше писмо! Ага, ту є ваше псмо! Ту є! Я го рву, тото писмо, я плюю на тото писмо! Я топчу ногами ваше писмо і выполням тым довг перед чоловіченством! Ага, што я з ним роблю! Видите! Видите! Видите!

ЄГОР ІЛЬІЧ: Повторям ті, Фома, ты не порозумів! Я їй хочу просити о руку, я глядам своє щастя!!!

ФОМА ФОМІЧ: Руку! Вы обдурили тоту дівку, а мене циганите, кідь просите ей о руку! Я вас вчера в ночі відів з нёв в саді під криками!

ЄГОР ІЛЬІЧ: Фома! Кідь ты іщі о тім дашто повіш, то зробиш найгнусніший поступок на світі!!!

ФОМА ФОМІЧ: Я розпространю тото ваше таємство і роблю найблагородніший поступок. Сам Бог ня на то послав, жеб-м обнажав вшиткы пакости світа! Гей, знайте вшиткы, же вчера в ночі ем го застав в саді під криками з тов ту дівков, што ся так невинні тварить!

ПЕРЕПЕЛІЦЫНА: Ах, яка ганьба!!!

ЄГОР ІЛЬІЧ: Фома, Фома, перестань, бо за ся не ручу!

ФОМА ФОМІЧ: А він, він ня хотів обманути лживим писмом, мене честного і вшиткым добра желавшого чоловіка, жебы загладити свій злочін! Гей, злочін, бо з найневиннішой дівчини зробив...

ЄГОР ІЛЬІЧ: Іщі єдно недоброй слово о тім дівчатю і я тя забю, Фома, присягам, же тя забю!

ФОМА ФОМІЧ: Я доповім тото слово... бо з найневиннішой дівчини сьте стигли зробити курву!!!

ЄГОР ІЛЬІЧ: Гаврила, підоймий го, посадь на віз, і жебы о мінуту по нїм в Степанчікови не зістав ани смід!!!

БАХЧЕЄВ: Ту го маш, праздничок...

ЄГОР ІЛЬЧ: Мамко, мамко, уж є вам легше? Можете ня выслухати?
Мамко, чули сьте клевету а теперь чуйте і оправданя. Мамко, я люблю тоту благородну дівчину, люблю єй давно і нигда не перестану любити. Зробить щастныма мої діти і буде вам добров невістов на стары коліна. І зато такой теперь, коли суть ту мої приятелі і люде з родини, ставам на коліна перед нёв і прошу, жебы мі зробила бесконечну честь тым, же буде согласна стати ся моєв женов!

ГЕНЕРАЛША: Єго-о-о-рушка-а-а!!! Голубчіку мій, верний Фому Фоміча!!! Верний го, гулубчік, жыти без нёго не можу!!

ЄГОР ІЛЬЧ: Мамко, та вы ніч не чули з того, што єм вам говорив?! Я не можу вернути Фому по тім, як він оплював того невинного ангела.

ГЕНЕРАЛША: Матушка ты моя, родненька моя, не отдавай ся за нёго! Не отдавай ся, але прось го, жебы вернув Фому Фоміча!

ПЕРЕПЕЛІЦЫНА: На смерть заморите вы свою мамку, на смерть! А вы, Настасья Євграфовна, бы сьте не мали зваджовати мамку з їх сыном, то і Господь Бог заказує!

ЄГОР ІЛЬЧ: Анна Ніловна! Тримайте язык за зубами, уж єм того од вас дость вытерпів!!!

ПЕРЕПЕЛІЦЫНА: І я ся дость натерпила! Не єм ваша раба, я і сама плуковникова дівка! Ногы моєї веце не буде во вашім домі, такой днесь...

ЄГОР ІЛЬЧ: Настась Євграфовна, чули сьте мою просьбу до вас?

НАСТЁНКА: Ніт, Єгор Ільч, ніт! Мы сьме похыбили... не може тото быти, видите самы, але я о вас буду фурт думати лем тото найліпше і... і до кінця живота ся буду за вас молити...
(*сильный гром*).

ВШЫТКЫ: Господи, то Ілья-пророк!

ПЕРЕПЕЛІЦЫНА: А Фома Фоміч, што з ним теперь ся в полі стане?

ГЕНЕРАЛША: Єгорушка, верний го!!!

ПЕРЕПЕЛІЦЫНА: Лем так налегко з дому пішли, не взяли сі ани плащ, ани амбрелку... Забе їх теперь перун, наісто забе!

БАХЧЕСВ: Без пардону забе, а потім іщі го доджіком змачать!

СЕРЁЖА: Будьте тихо хоць лем вы... Уйку, уж лем про Настеньку, ани не думайте вернути Фому Фоміча...

ЄГОР ІЛЬЧ: Не бій ся, Настя ображена не буде, о того я ся постараю... Мамко, заспокойте ся, я верну Фому Фоміча. Іщі не міг далеко одыйти. Але лем під єднов подмінков... Ту наголос перед вшыткыма одпросить Настасью Євграфовну! Іншак поріг мого дому не переступить. Сам я піду зо Степанчікова до армады, бо уж ту мам вшыткого дость! Што є з тобов, одкаль, а де Фома?

ГАВРИЛА: Коло ліса єм го охабив. Кінь ся блискавиці острашыв, скочів з возом боком, віз ся перевернув...

ВШЫТКЫ: А Фома?!

ГАВРИЛА: До шанцу упали... Бік сі наразили і заплакали... Я єм коня выпряг і так на коні єм вам того пришов повісти.

ЄГОР ІЛЬЧ: А Фома там остав?!

ГАВРИЛА: Остали, встали зо землі і пішли дале, підперавши ся з палічков...

ЄГОР ІЛЬЧ: Ко-о-о-ня!!!

БАХЧЕЄВ: Ніт, паночку, Фома Фоміч бы може і счез одтыль, але іщі не надышов тому час: златорогих быків до коча іщі му не позганяли! Будьте спокійный, паночку, вшытких з дому одстранить, але сам іщі остане! Він іщі нам вкаже!

ВШЫТКЫ: Ведуть го, веду-у-у-ть!

СЕРЁЖА: Не перешло ани десять мінут і втягли до гостёвской Фому Фоміча. Не чудуйте ся, же так скоро, бо тайны ту ніт ниякой. Фома Фоміч, як остав сам серед буркы і доджу, побрав ся з палічков дале, лемже ся так перестрашыв, же го уж не вернуть назад, аж ся обернув і почав зо вшытких сил втікати назад до Степанчікова. Уйко го уж застав в селі, так ся Фома наглив до Степанчікова...

ФОМА ФОМІЧ СОТВОРИВ РАЙ НА ЗЕМЛИ

ФОМА ФОМІЧ: Де ня то привели?

МІЗІНЧІКОВ: Проклятый храпунь, та як бы не знав, де го привели. Увидите, як тепер ся убогим буде робити.

ЄГОР ІЛЬЧ: Ты єсь дома, Фома, меджі своїма. Може бы-сь ся

переблїк, бо так іщі захворієш... А може бы-сь дашто выпив, Фома?

ФОМА ФОМІЧ: Малагы бы єм теперь выпив...

БАХЧЕЄВ: Малагы ся му захотїло. І вина сі такого запросив, што ниhto не пє. Та хто пє теперь малагу, окрем такого як він, подляка! Тьфу, вы вшыткы прокляты ідіоты, та вы іщі му, вы іщі му не знам што поцілуйте!

ЄГОР ІЛЬІЧ: Фома, а теперь як єсь сі оддыхнув і знова єсь з нами... я розумлю, як єсь обвинив найблагородніше сотворїня, то требало бы...

ФОМА ФОМІЧ: Де, де тота моя невинность? Де мої златы днї? Де мое злате дїтинство, як єм невинный і прекрасный бігав по полях за ярным мотылём? Вернийте мою невинность, вернийте!

ЄГОР ІЛЬІЧ: Фома!!!

ПЕРПЕЛШЦЫНА: Хоць сьте, хоць лем теперь были тихо!

ФОМА ФОМІЧ: О, не ставляйте мі монументы, не треба, не треба! В своїх сердцях мі поставте монумент, а веце ніч не хочу, не хочу, не хочу!

ЄГОР ІЛЬІЧ: Фома! Уж дость! Заспокой ся! Не маме што ту говорити о монументах! Ты ня лем выслухай... ты, хоць єсь мі і добрі хотїв, Фома, але кус єсь то перегнав, ты ся помылив, Фома...

ПЕРПЕЛШЦЫНА: Та перестаньте уж з тым, хочете забити нещастного чоловіка або што?! Лем зато, же є во ваших руках?

ЄГОР ІЛЬІЧ: Анна Ніловна, тихо будьте вы самы, а я знам, што говорю. То є святе дїло. Дїло чести і справедливости. Фома! Ты мусиш такой теперь просити о одпушїня дївча, котре єсь образив.

ФОМА ФОМІЧ: Яке дївча, яке дївча єм образив? Де є? Де є тото дївча, напомнимте мі дашто о тїм дївчатю.

НАСТЄНЬКА: Нїт, Єгор Ільїч, не треба нияких одпушїнь! Нашто тото вшытко? Дайте тому покій.

ФОМА ФОМІЧ: А-а-а, теперь сі уж споминам... Боже, споминам сі! О помогте, помогте мі вшыткы, повіджте – то правда, же ня одталь выгнали як найпаршывішого пса? Є то правда, же до ня перун стрїлив? Правда є і то, же ня одтыль

вышмарили через заперты двері? Є то правда? Вшитко тото правда? А зашто, зашто єм так пострадав? Нїт, плуковник, кідь дахто во мі утвердив думку, же ваша взаємна любов є злочінна, то были вы сам, і нихто, лем вы! Мало того, вы преступник і перед тым дівчатєм, бо ей чісту і благонравну душу, про вашу нешыковність і єгоїстичну недовірливість вы увергли до огня огварячок і до тяжких підозрінь! Я, може, аж барз горячо єм дав волю своїй злости, але за благородны мої думкы і переживаня, за свою старость о вашій нравности вы мене вышмарили з облака! Як єм падав з розбитого облака, подумав єм сі: «Так ся кінчіть вшитка доброта, за доброту не чекай одплату!»! Но а потім єм ся вдавав о землю і уж одтоль сі не споминам, што зо мнов было! Стійте! Мушу то закінчити! Што ся стало по моїм падіню, не знам. Знам лем єдно, же теперь, мокрый і готовый хопити хвороту, я стою ту, жебы-м вас обоє зробив щастливима! Плуконник! Подля многих признаков, яки я ту не буду споминати, єя ся пересвідчив, же ваша любов была чіста, хоць і злочінні недовірлива. Збитый, униженный, обрaжений підозрінєм, же єм хотів вашу любов розбити, я вам теперь хочу показати як ся «мстить» Фома Фоміч за свої оскорблїня! Дайте мі вашу руку, плуковник! Дайте і вы мі вашу руку... подьте, подьте, мила дітино...!

МІЗІНЧІКОВ: Што то задумує тот нечоловік?

ФОМА ФОМІЧ: Соединяю і благослаблю вас. Будьте щастливы. Так ся мстить Фома Опіскін. Ура-а-а-а! На колїна, діти, на колїна перед найніжнішов матерїв, просьте єй благославлїня!

БАХЧЕЄВ: Шампаньского! Ура-а-а!

ПЕРЕПЕЛІЦЫНА: Нї-і-і-т, не шампаньского, але свічку Богу поставити, перед образом ся помолити і образом благославити, як ся вшиткыма набожныма людьми робить.

ТАТЬЯНА ІВАНОВНА: Настенька, Настенька, ты го любила, а єм ани не знала. Настенька, ці досправды любиш того блазня? Настенька, слухай, ты не богата, я ті подарую трідцять тисяч, я єм ті уж давно хотїла подаровати, і вы не протестуйте, блазень.

БАХЧЕЄВ: Матушка ты моя, голубко злата, прошу тя, одпусти мі, не знав єм твое злате сердечко.

ТАТЬЯНА ІВАНОВНА: Шаленство!

ФОМА ФОМІЧ: Одпущам вам вшыткым! Діти мої, обоймийте ня, я зоставам!

ВШЫТКЫ: Оставать!!!

ФОМА ФОМІЧ: Подь ту, подь ку мі, ты мій вічний мучітелю, подь ту. Повіч, Фалалей, што ся ті сніло днесь вночі? Теперь знова увидите, плуковник, увидите свої плоды... Но, Фалалей, повідай! Я чекам, Фалалей!

ФАЛАЛЕЙ: *(плаче)* У-у-у-у-у...

ФОМА ФОМІЧ: Видите, видите, плуковник, што з нёго вырастать во вашім домі? Но, Фалалей, што ся ті сніло?

ФАЛАЛЕЙ: О бі.....

БАХЧЕЄВ: Повіч, же ся ті о мі сніло...

МІЗІНЧІКОВ: О вашій доброті, тото му повідж...

ФАЛАЛЕЙ: О вашій доб..... О білім быко-о-о-ови...

ФОМА ФОМІЧ: Кідь ня нароком дразниш тым білым бычком, Фалалей, знам, же тя ку тому навели, але кідь нїт, одпущам ті вшытко, Фалалей, бо я в кождім привык відіти образ і подо-бу Господа. Плуковник, дайте Фалалееві цукрю!

ПІНДОПЛЯСОВ: Господін Коровкін!

ЄГОР ІЛґІЧ: Коровкін! Самособов, ем радый... але і так не знам, ці го мам теперь запросити... Як ты думаеш, Фома?

ФОМА ФОМІЧ: То ніч, то ніч, ния ся зучастнить нашого щастя.

ПІНДОПЛЯСОВ: Найпокорніше вам глашу, же Коровкін ся нахад-жать в не барз пристойнім расположіню...

ЄГОР ІЛґІЧ: В не барз пристойнім расположіню?! Што ту треплеш!

ПІНДОПЛЯСОВ: Так точно, не в терезвім состоянні душы...

КОРОВКІН: Перебачте, панове! Я... тото... но... кус ем...

ЄГОР ІЛґІЧ: Коровкін... слухайте!

КОРОВКІН: Антанде... представлю ся вам... я дітя природы...! Але што я виджу? Ту суть дамы...? То ніч, не бій ся! Представиме ся і дамам. Наймилішы дамы! Вы видите нещастного, котрый, но... уж... і так дале... Остатне ся не доповідать. Гудьба, польку!!!

МІЗІНЧИКОВ: А не хочете сі кус поспати?

КОРОВКІН: Поспати? Вы ня ображате...

МІЗІНЧИКОВ: Ани кус... знате, по такій дразі цалком на хосен...

КОРОВКІН: Нигда. Ты сі думаш, же ем пьяный? А, окрем іншого, де ся у вас спить?

МІЗІНЧИКОВ: Подьте, я вас там одведу...

КОРОВКІН: До оборога? Ніт, братку, не обдуриш ня! Я уж там ночовав... А, то є єдно, ведь ня! Чом бы з добрым чоловіком не пішов... Заголовки не треба, воякови не треба заголовків... А ты мі, братку, диванчік, диванчік выдумай... слухай, ты єсь добрый хлопець, маш сердце... єдного ромеа, лем так, жебы муху задавити... выдумай єдного, значіть, руменіге, но ... рюмочку.

МІЗІНЧИКОВ: Добрї, добрї...

КОРОВКІН: Добрї, та чекай, треба ся попрощати: Адйос, мадам е мамзель... Вы сьте ня, так бы повісти, наскріз просвітили... Но але, што уж теперь, потім сі то выясниме!... Але лем ня зобудьте, як ся то вшытко зачне! Момент... не як ся вшытко зачне, але пять минут перед зачатком!!! Без мене не зачіна-ти!!! Чуєте? Не зачінати!!!

ЗАКІНЧІНЯ

СЕРЁЖА: ... і рівно сім років такого сполунаживання ся достало моєму уйкови і Настенькі з Фомом Фомічом. До самой своєї смерти ся Фома злостив, дув ся, бадив ся, грішыв. Ани сі не мож представити, до яких неспутаных фантазій доходила його перенасичена порожня душа в вынахаджаню тых найлукуловских капрізів. Трий роки по уйковій свадьбі умерла його мамка, моя бабка... Осиротівший Фома був в такім ставі, же ся з ним уж не дало вытримати... Але помаленьки і тото переходило. В домі почала проявляти ся рука і розум нової господарьки – Настеньки. А на тоту сі уж не міг выскочіти ани Фома Фоміч. Ёго вплив на уйка помалы ся меншив. Фома ясно почувствовав, же му Настенька, майже, розумить.

Онедовго Фома стих, зробив ся ласкавий і кроткий... Але ставало ся з ним штось чудніше: зачав впадати до якогось магнетичного сна: нараз з нічого ніч в середині слова скамянїє і так каменём сидить в тій самій позі богзнать як довго. Наконець Фома прокляв уйка за «образи» і перешов бувати ку панови Бахчєєвови. Фома Фоміч лежить теперь в гробі коло генералшы. Настєнька і Єгор Ільїч даколи там зайдуть по прогульці. А Татьяна Івановна умерла три роки тому. Умерла нечekanі. Ціла родина рихтовала на бал, зразу їй пришло плано, сіла собі до кресла – і вмерла. В тім роцї, як вмерла Татьяна Івановна, оддала ся і дівка Перепеліцына. Теперь ся вадять з мужем з рана до вечура. Вна бє ёго дїти, свої їй Бог не дав, а ёму, мужови, драпле ніхтями ксіхт і фурт му выкладать, же є плуковникова дівка. Мізінчіков ся тыж примазав. Выкашлав ся на свадьбу з Татьянов Івановнов, зачав ся учіти польногосподарству і уйко му найшли роботу господаря у єдного свого знамого грофа. Теперь ся став помешіком і веде своє господарство до великой просперіты. Здасть ся, же то суть вшыткы. Момент, лем же ем не забыв – Гаврила барз постарів і цалком забыв говорити по французькы. Зоз Фалалея вырос добрый погонич, а Піндоплясов скінчів в шаленім домі і, здасть ся, там і умер... О пару днів піду до Степанчікова, але то уж буде інша історія.

(к о н е ц ь)

АНТОН ЧЕХОВ

Дядя Ваня

Образы з паноптіка світа, што ся страчає

Обробка:

Святослав Спрушаньский

Переклад:

Василь Турок

ОСОБЫ:

Серебряков Александер Владімірович, професор-пензіста

Єлена, ёго друга жена, 27-рочна

Соня, Софія Александровна, ёго дівка од першой жены

Войницька Марія Васильевна, вдова, свекра Серебрякова,
бабка Соні

Дядя Ваня (Войницький Іван Петрович), її сын

Маріна, пестунка у маєтку Войницьких

Астров Михаїл Львович, дохтор

Телегін Ілья Ільїч, збіднілий помещик

ПЕРШЕ ДІЙСТВО

АСТРОВ: Душно! Бруд, смрід, змерьк і дым...

МАРІНА: Люде, левы, орлы, перепілкы...

АСТРОВ: Повны хыжы людей...

МАРІНА: Рогаты олені, павукуы, стихлы рыбы...

АСТРОВ: Звірята ведно з хворыма...

МАРІНА: Морськы звiзды, невидимы людськым оком... Словом...

АСТРОВ: Як ем прийшов домів, принесли выгыбкаря зо станіці...

МАРІНА: Вшыткы жывоты завершыли свій блудный круг...

АСТРОВ: Положили го на стіл – і....

МАРІНА: згасли!

АСТРОВ: ... А він взяв тай умер!

МАРІНА: Уж тісячі віків не носить земля ани єдну живу істоту.

АСТРОВ: Душно.

МАРІНА: Душно. Съме порожні... є депримуєчо страшні-престрашні.

АСТРОВ: Штось ся во мі пробудило. Зачало ня трапити сумліня, як бы-м того хлопа забив... Ліг ем сі, запер очі... Так... і подумав ем:

МАРІНА І АСТРОВ (*через себе*): Тіла живых істот ся во прах обернули і вічна матерія їх на камінь обернула, на воду, хмары; і душы вшыткых сплынули до єдной сполочной душы світа. Тов душов ем я! Во мі ся злучили свідомости людей з пудлами звірів. Памнятам сі вшытко, вшытко, вшытко... Каждый живот жыю од знова, в собі самій, ем сама, осаміла! Раз за сто років отворю уста, жебы-м заговорила, а мій голос звучить смутні в тім порожнім просторі... Нихто ня не чує! Блукам ся... без думок, без волі, без сотрясіня живота! Цне ся мі за чоловіком. Ем ту як заятий, шмарений до порожній глубокой діры... Не знам де ем, што ня чекать...

АСТРОВ: (*уж сам*) ... і подумав єм сі: ці люде, котры будуть жыти по нас, о сто, о двадо роки; тоты, котрым мы теперь пробива-ме драгу, ці сі на нас спомнянуть?

МАРІНА: Пий, лем пий, мій мілий!

АСТРОВ: Не хоче ся мі.

МАРІНА: Ани водку?

АСТРОВ: Ніт, днесь не пю! Є так душно!

(*Павза*).

АСТРОВ: Бабко, як довго ся мы уж познаєме?

МАРІНА: Од потопа світа! Як єсь до нас прийшов, то щі жыла Вера Петровна, Сонічкина мати. Вера, уж то є тівко роки... (*задумать ся*) А може, і веце...

АСТРОВ: Барз єм ся змінив?

МАРІНА: Барз. Тодыль єсь був молодый, мудрый, шумный, а теперь єсь старый. А пеш!

АСТРОВ: Здер єм ся... Став єм ся іншим чоловіком. Знаш, живот є в своєї сущности смутный, глупый, брудный... і збыточный! На каждім кроку самый глупак... Жыєш міджі нима і помалы і ты ся ставаш глупаком.

МАРІНА: Осуд.

АСТРОВ: Але я, бабулє, щі цалком не оглупнув! Лем чувства, чувства во мі якось выгасли... Нич не хочу, нич не потребу, никого не люблю... може лем тебе люблю (*цілує єй*).

МАРІНА: Мав бы-сь дашто з'їсти...

АСТРОВ: Ніт! Думам сі: тоты люде, што будуть жыти по нас о сто, двадо роки – спомнянуть сі на нас? Ніт, они сі не спомнянуть.

МАРІНА: Люде сі не спомнянуть, але Господь Бог сі спомняне.

(*Ваня ставать споза дивана*).

ВАНЯ: Но, так сі не спомнянуть.

АСТРОВ: Выспав єсь ся?

ВАНЯ: Гей... (*хавкать*) Одколи ся ту зявив професор зо женов, спю, де приїде! Вшытко є у нас горі ногами... Перед тым сьме ведно зо Сонєв робили. Теперь робить лем Соня. А я спю, їм і пю!.. Лем спю, спю і спю!

МАРІНА: Тото, вера, як не перед добрым! Професор ставать о дванастиї, в самоварі од самого рана вшитко кыпить, вшиткы на нёго чекавуть... Вночі чітать і нараз: Чай! Чоловік жебы про нёго самовар рихтував... Тото, вера, не перед добрым!

АСТРОВ: Як довго щі ту зостануть?

ВАНЯ: Сто років. Професор рішив, же ся ту усадить.

МАРІНА: І днесь. Самовар уж дві години на столі, а они ся прохаджавуть.

СЕРЕБРЯКОВ: Яка краса... Ту... у вас...

МАРІНА: Панове, чай!

ТЕЛЕГІН: Прекрасні...

СОНЯ: Татку...

СЕРЕБРЯКОВ: Вынесите мі го до кабінету. Днесь щі мушу дакус поробити.

СОНЯ: У нас ся ті буде наісто любити...

(Тіни ся трапят, близьыт ся постава Телегіна).

ВАНЯ: Горячо, душно, а наш великий ученець в ґероку і калошнях!

АСТРОВ: Боїть ся о себе.

ВАНЯ: Але она... є красна. Красна! В животі ем не відів шумнішу жену.

ТЕЛЕГІН: *(зъявить ся міджі свічками)* Ці ся везу через поле, ці ся прохаджам по саді, або позерам на тот стіл, ці підойму свій позирк на небо, без перестаня чувую в собі якусь особенну радость!

ВАНЯ: *(надхнені)* Тоты очі... прекрасна жена!

ТЕЛЕГІН: Лем радость жыти! Вшиткы ту жыєме в покої і гармонії – што щі веце можемо хотіти?

АСТРОВ: Ваня, што маш нове?

ВАНЯ: Нич, вшитко по старім. Ём фурт еднакий, а може і гірший. Змінив ем ся. Нич не роблю, лем треплю дві на трий, як сєнілный дідо. Моя стара ворона, маман, вічні штось сплітать о жєньській еманціпації, а при тім єдным оком позерать до гробу, а другим – глядять во своїх книгах «рано нового живота».

АСТРОВ: А професор?

ВАНЯ: Од рана до пізньої ночі сидить во своїм кабінеті і пише. Пише і пише! Цілий свій живот лем фурт пише! А што з того?! Жаль папіря! Радше бы мав написати свій животопис! То бы была «Історія!» Старый сухарь і імпотент, напівучений, в пензії! Ревма, мігрена, параліза, жарливість, зависть і стигомам¹. І тота руїна собі спокійні жые на маєтку своїй першой жены, зато, же на місто не мать грошы. Вічні ся скаржит на властне нещастя, хоць мать необычайне щастя! Сын обычайного алкоголіка, без таланту, беа науки, схопности – а досяг научны титулы, дали му катедру, є зятём сенатора! Просто: «екселенція, визначна особность!» Лемже правда є інде! Є – ниhto, нула. Цілых двадцять пять років жые надарьмо. Збыточні. З других! Вышов до пензії, а ниhto го не знать! Є абсолютні незнамый і безвизнамный. Але попозерай на нёго: перехожеує сі, як напівбог! А тота самоупевненость, вымогы!

АСТРОВ: Не завидиш му так дакус?!

ВАНЯ: Гей, завиджу! Успіхы у жен! Моя сестра, ёго перша жена – красна, ніжна, чіста, як синє небо, шляхетна і великодушна – мала веце обожателів, як він штудентів. Любила го так, як можуть любити лем ангеле. А...

ТЕЛЕГІН: (здалека) Душно!

ВАНЯ: Моя мати го до днесь збожнює і позерать на нёго як на сято-го. А...

АСТРОВ: Ёго друга жена...

ВАНЯ: Красна і мудра Єлена – сі го взяла, як уж був старець. Дала му свою красу, молодость, слободу, свою притяжливость...

АСТРОВ: А є му і вірна?

ВАНЯ: На жаль, є.

АСТРОВ: Чом на жаль?

ВАНЯ: Зато, же ей вірность є абсолютно фалошна. Клати старця, котрого не можеш выстати, є неморалне. Але забивати в собі нещастну молодость і живити неекзистуюче чувство – є щі неморальніше!

ТЕЛЕГІН: (плаксиво) Ваня, але же... хто зрадить жену, то не є вірный чоловік! Тот прецік може зрадити і власть!

1 **Стигомам** (словац.) – манія пронаслідованя.

ВАНЯ: (злостні) Будь тихо, Ілья!

ТЕЛЕГІН: Ваня! Моя жена втекла од мене на другий день по свадьбі, з другим, желанным обожателём... Зато, же так виглядам. Але і по тім вшиткім ей до днесь люблю і ем ей вірний. Помагам ей, як лем можу. Свій маєток ем ей подарував на вихову діти, котры мать зо своїм желанным мужем. Знам, повісте сі: ошалів! Прийшов о вшитко! О щастя, о любов, о пінязі... Але зостала мі гордость! А она? Молодость мать уж давно за собов, краса завяла, желанный муж умер, діти од нёй одыйшли... Так мі повіджете, што щі ей зостало?!

(Войдуть трий грації: Соня, Єлена і Войницька).

АСТРОВ: (Єлені) Так ем ту! Прийшов ем, властні, оглядом вашого мужа. Писали сьте, же є барз хворый. Але видить ся мі, же уж начісто выздравів.

ЄЛЕНА: Гей, вчера вечур мав плану наладу, скаржыв ся на ноги, але днесь ся уж ліпше чує...

СОНЯ: (активні) Та ходем сі з нами дайте чай!

ТЕЛЕГІН: Чай уж схолоднів!

ЄЛЕНА: То нич, випеме го студений. Іван Іваныч...

ТЕЛЕГІН: Перебачте, прощу... Не Іван Іваныч, але Ілья Ільїч... Ілья Ільїч Телегін. Сонічку ем ніс на хрещія. А ёго екселенція, ваш пан муж, ня барз добрі знать. А так теперь бывам ту у вас! Може сьте ня рачіли збагнути. Каждый день ем з вами...

СОНЯ: Ілья Ільїч є нашов правов руков. (Ніжні). Подьте, налію вам...

ВОЙНИЦЬКА: Боже мій!

ВАНЯ: Што є вам, маман?

ВОЙНИЦЬКА: Забыла ем вам то повісти... Трачу памнять... Днесь ем, наприклад, достала письмо. Прочітала-м сі го... А теперь уж не знам, што в нім стояло.

АСТРОВ: Интересно.

ВОЙНИЦЬКА: Интересно, але скорше страшно!

ВАНЯ: Ничого ту нїт страшного, маман. Пийте чай і будьте тихо.

ВОЙНИЦЬКА: Але я хочу говорити!

ВАНЯ: Уж пятьдесят років сі ту лем говориме і говориме, а притім сі чітаме шилиякы глупоты. Уж бы сьме могли з тым конечні перестати!

ВОЙНИЦЬКА: Перебач, Жан, але за послідній рік єсь ся так змінив, же тя нияк не познавам. Даколи єсь мав свої ясны погляды, був єсь живов особностёв...

ВАНЯ: Я?! Я же єм був живов особностёв?! Абсурдніший жарт сі не знам ани представити. Мам штиридцять сім років! До-теперь, точно так, як і вы, єм заперав очі, жебы-м не відів дійсний світ. Правдыву реальность! Думаєм сі, же роблю добрі! Але теперь виджу, же то было щі гірше. Кібы сьте лем знали! Цілы ночі не спю. Лем-лем же не ошалію од злости і зуфалства, же єм так глупо промарнив дорогоценный час. Пропас єм свій живот! Боже мій, што вшытко єм міг!

СОНЯ: Ваня, єсь отравный..!

ВОЙНИЦЬКА: Вшытко єм міг! Ты сам!!! Мав єсь дашто робити!

ВАНЯ: Робити? Каждый не може быти пишуций перпетум мобіле, як ваш герр-професор!

ВОЙНИЦЬКА: Што тым хочеш повісти?

СОНЯ: Маман, Ваня, прошу вас!

ВАНЯ: Добрі, добрі, єм тихо, тихо! Єм тихо і спю. А спю, а спю, а спю!..

(Павза).

ЄЛЕНА: Днесь прекрасна погода.

АСТРОВ: Є душно...

МАРІНА: Душно...

ЄЛЕНА: Не є ани тепло, ани зима...

(Павза).

ВАНЯ: За такой погоды є найліпше ся завісити.

АСТРОВ: Так, та вам барз красні дякую.

(Телегін ладить гітару, Телегін граєть, вишиткы тихо слухавуть).

АСТРОВ: Но, што уж, я помалы піду.

(Очами штось глядять).

СОНЯ: Так скоро? То є дось неприємне... Прийдьте до нас... даколи ... на довше! Наприклад, на обід!

АСТРОВ: Знате, кідь я... Та... нашто бы... і так уж пізно а... *(нараз Маріні)* Знаш што, бабчо, принєсь мі погарча водкы!

(Маріна одходить – павза).

ЄЛЕНА: Повідам, же любите...

АСТРОВ: *(скоро і настрашені)* Ліс!

ЄЛЕНА: Ліс??? Но, то може бути на хосен, але не шкодить то вашому скutoчному занятю? Покрыль знам, сьте дохтор!

АСТРОВ: Лем Бог знать, яке є на тій землі наше реалне посланя.

ЄЛЕНА: А вас то інтересує?

ВАНЯ: *(іроніцькы)* А щі як!

ЄЛЕНА: *(Астровови)* Щі сьте молодый, вызерате... так на тридцять, но-о-о на штиридцять... сім років... А вы лем фурт: ліс і ліс! То мусить бути дось еднообразне.

СОНЯ: *(активні)* Наopak, є то необычайні інтересне! Михайл Львовіч каждым роком высаджує все новы і новы лісы. Уж достав за то бронзову медалію і діплом. Давать позор, жебы люди не нищили стары стромы. Кібы сьте го так чули... Исто бы сьте му дали за правду. Повідать: «Лісы скрашують землю, учать чоловіка розуміти красоті, выкликують в нім вознесены чувства. Лісы мінявуть суровый клімат. В країнах з мнягкым кліматом люде суть покійнішы і ніжнішы. Красны, шыковны, чувственны. Їх реч є ніжніша і погыбы граціознішы. Процвітають там наука, умія, філософія... Одношіня хлопів ку женам є повной елеганції і шляхетности...»

ВАНЯ: *(зо сміхом)* Браво! Браво! Вшытко тото є шумне, лемже не доста пересвідчівє. Так же дозволь, приятелю, жебы єм сі і надале выгрівав дім дрывами і бударь сі поставив тыж з обычайного дерева.

АСТРОВ: *(Єлені)* Лем нерозважный варвар і тупець докаже нищити вшытку тоту красу. Нищити то, што сами не докажеме вытворити. Лемже чувственный чоловік є обдарований творчов силов. Мав бы хранити то, што є му Богом дане, або пожычене. Лемже днешній чоловік не творить, він лем нищить! Лісів є фурт менше і менше, рікы высыхавуть, звірята гынуть, счезавуть чудесны образы країны, погода ся згіршує, а наша земля є зо дня на день худобніша і худобніша! Суха і запущена. Вы ся мі може будете сміяти, але як я іду коло строму, котрый єм захранив перед знищенєм, або слухам як шумить мододый ліс, котрый єм высадив властныма руками, думам собі, же тот світ є так дакус і в мойй моці. А же кідь буде о тісяч років чоловік щастніший, так то буде

і моєв заслугов. Кідь посаджу березину а потім виджу, як ся колыше во вітрі, як зазеленіє, охопить ня така гордость, же і я... Я... *(входить Маріна, на тацкі несе погарик водкы)*

МАРІНА: Лем пий, пий, мій златенький!

АСТРОВ: Але, я... *(нє)* я уж мушу іти! Наконєць, тото вшытко може є шалєнство. Чєсть імію кланятися! *(одходить)*.

СОНЯ: *(одходить за ним)* Коли до нас зясь прийдете?

АСТРОВ: Не знам...

СОНЯ: Зясь аж за місяць?

*(Соня з Астровом одышли. Тєлєгін з Войницьков остали.
Єлена і Ваня ся достають ку собі)*

ЄЛЕНА: Дохтор має змучєну і нєрвєзну тварь. Інтерєсный чолєвік. Соні ся очєвідні любить. Она до нєго залюблєна! А я ї розумлю... Быв ту уж трий раз а я мала перед ним фурт трєму. Ани раз єм з ним нормальні не поговорила. Недала-м му наяво свої сїмпатії, позорность. Наїсто сї о мї думать, же єм плана...

ВАНЯ: Но, істо...

ЄЛЕНА: А вы, Іван Петровіч стє ся зясь поводили нєпрїстойно. Днєсь сьтє ся при фрыштыку повадили з профєсором. Як є тото вшытко маліхєрнє!

ВАНЯ: Нєнавїджу го!

ЄЛЕНА: Але чом? Він є точно такый самый, як і вы! О што він гірший од вас?

ВАНЯ: Кібы сьтє ся так могли відіти! Свою тварь, свої погыбы... Як ся вам лєм тяжыт жыти! Як ся вам лїнить жыти!

ЄЛЕНА: Гей, матє правду. Ліновость і нуда! На мого мужа вшыткы надаватє, а мї проявлятє сочувство. Сєгінятко! Мать старого мужа! Божє, як вам ня жаль! Як я тот жаль аж барз добрі знам. Астров мав правду. Вшыткы знатє лєм нищїти! Уж скоро по вас нє остане нич на тій землі. Бєз змыслу нищїтє лїсы, людєй, самых сєбє. Вдяка вам дораз на свїті нє будє ани вірность, ани чїстота, ани любов, ани схопность пожєртвованься. Чом ся на чужду жєну нє можєтє позєрати абсолутні нормальні? Зато, жє вшыткыма вами рядить дїявол сказы! Перед вами нич ся нє спасє: ани стромы, ани птахы, ани чолєвік, ани жєна, ани прїятель...

ВАНЯ: Таки речі не люблю!

ЄЛЕНА: Іван Петрович, знате чом мы двоє сьме приятели? Зато, же сьме обоє нудны і отравны люде. Добрї чуєте – нудны! А не позерайте так на мене, я то не люблю.

ВАНЯ: А як мам на вас позерати, кідь вас люблю? Вы сьте мое щастя... Мій жывот, моя молодость! Знам, же у вас не мам няку надій... Але я ани не хочу. Лем мі дозвольте позерати ся на вас, слухати ваш голос... Тихо. Тихенько...

ЄЛЕНА: Тихше..!

ВАНЯ: (Єлені) Дозвольте мі говорити о мойй любови ку вам. Не одганяйте ня од себе! Могло бы то про мене быти найбівше щастя, яке днесь мам..

ЄЛЕНА: Тихо! Тихо! Чуєте? Ближытсья.

ВАНЯ: Буря!

ДРУГЕ ДІЙСТВО

СЕРЕБРЯКОВ: Боже, як ту душно...

ВАНЯ: Буде буря.

(блеск)

СЕРЕБРЯКОВ: Хто ту? То ты?

ЄЛЕНА: Я.

МАРІНА: Та як, золотенький? Болить? І мене болить. А щі як!

СЕРЕБРЯКОВ: Ох ты... Незнесителный біль!

ВШЫТКЫ: Душно... (здалека)

СЕРЕБРЯКОВ: Проклята, неприятна староба! Жебы ей чорты зяли! Зостарів єм. Противный єм сам собі. Та і вам вшыткым мусить быти неприятно позерати ся на ня!

ЄЛЕНА: Говориш о своїй старобі так, як бы сьме мы вшыткы были винуваты, же-сь зостарів.

СЕРЕБРЯКОВ: А на самый перед єм тобі неприятный!

ЄЛЕНА: Схопив ся вітор! Дораз буде падати...

ВАНЯ: Буде буря!

СЕРЕБРЯКОВ: Ніт, ніт! Не охабляйте ня з ним! Та він ня...

СОНЯ: То не слушне, няньку...

ЄЛЕНА: Нихто не спить, вшыткы падавають од намагы, лем ты сам...

СЕРЕБРЯКОВ: (*іронічні*) ... сі жыю, як в семім небі!

ЄЛЕНА: Упала ті дека.

СЕРЕБРЯКОВ: Задримав ем і сніло ся мі, же мам ліву ногу чужду...
Од страшной болести ем ся зобудив. Ніт, то не ревма... Тів-
ко годин?

ЄЛЕНА: За десять минут пів...

(*Павза*).

СЕРЕБРЯКОВ: Ніт, ніт! Не охабляйте ня з ним! Бо він ня...

ЄЛЕНА: Што?

СЕРЕБРЯКОВ: Од чого ся мі так тяжко дыхать?

МАРІНА: То ваша хворота. Небіжка, Сонечкіна мамка, тівко раз про
хвороту в ночі не спала, марніла, так вас любила...

ВШЫТКЫ: (*здалека*) Душно...

ЄЛЕНА: Єсь змучений. Не спиш.

СЕРЕБРЯКОВ: Не ем глупак, розумлю тому. Єсь молода, здрава,
красна... Хоче ся ті жыти а я ем старець – мертвець. Но, але
што? Знам, є то глупе. Фурт жыю. Але уж барз скоро вас
вшыткых ослободжу. Уж то не буду довго натягувати.

СОНЯ: Прошу тя, хто є на тя зведавый, на твої розмары, замашкы.
Може ся то дакому любить, але мене з того ласкаво охаб! Не
люблю то.

СЕРЕБРЯКОВ: Вдяка мі сьте вшыткы высылены і нещастны. Нищіте
сі молодость. Жывот!

ЄЛЕНА: Будь тихо! Утрапив єсь ня!

СЕРЕБРЯКОВ: Вшыткых ем утрапив.

ЄЛЕНА: (*гістеріцькы*) Уж то не знесу! Повідж, што од ня хочеш?!

СЕРЕБРЯКОВ: Нич.

ЄЛЕНА: Так уж будь тихо, прошу тя!..

(*Павза*).

ВАНЯ: Буде буря.

СЕРЕБРЯКОВ: То є необычайні: як заговорить Іван Петрович, толь вшыткы слухате. Але як говорю я, в тім моменті сьте вшыткы нещастны. І мій голос про вас неприятный. Егоїста і деспот. Але чі на стары коліна не мам право на егоїзмус?

МАРІНА: Стары люде суть, як діти. Хотят, жебы їх дахто пожалував. Лемже старых уж никто не пожалує...

СЕРЕБРЯКОВ: А не заслужу сі то? Я не мам право на спокійну старость? На то, жебы люде были ку мі уважны?

ЄЛЕНА: Нихто ті не бере твої права.

(павза, клепканя, озывать ся мелодія)

СЕРЕБРЯКОВ: Цілий живот єм в науці робив. Звык єм сі на свій кабінет, на універзіту, на важених колегів – і нараз єм ся очутив в атій ту гробниці.

ЄЛЕНА: Уж далі не можу... Будь про Бога тихо!

СЕРЕБРЯКОВ: Каждый день виджу тых самых глупаків, слухам їх порожні речі... Я люблю успіх, славу, рух... А ту єм як на выгнанстві.

МАРІНА: Подьте, мій мілый, подьте до постелі... Подьте, сонечко моє...

СЕРЕБРЯКОВ: Беспрестайні лем споминати, благожелати ку успіху іншым, бояти ся смерти... Я щі сі хочу дашто ужыти!? Уж не владам! Не мам на то дось сил! То мі не хочете одпустити ани мою старость?

ЄЛЕНА: Кус почекай! За пять, шість років буду стара і я.

ВАНЯ: *(Серебряков ся шалено і щастні розосміє)* і я.

СЕРЕБРЯКОВ: Тівко годин?

ЄЛЕНА: Єдна.

СЕРЕБРЯКОВ: Ту так душно...

ВШЫТКЫ: *(повторюють здалека)* Є так душно.

ВАНЯ: Буде буря...

СЕРЕБРЯКОВ: Ніт, зясь він! Подай мі капкы зо стола!

ВАНЯ: Идьте уж спати! Прийшов єм вас при нім вымінити.

СЕРЕБРЯКОВ: Най ідуть спати, але і ты идь. Прошу тя! Не протестуй!

СОНЯ: Татку, будьте тихо! Ваня, а ты тыж перестань!

СЕРЕБРЯКОВ: Єлена, не охаб ня з ним! Соня! Та він ня...

ВАНЯ: Дай їм уж конечні покій. Най сі оддыхнут. Уж другу ніч не спали. Липового чаїку ті зварю... Крижы ті загірю... Господу Богу ся за тя помолю...

СОНЯ: Татку, заспокой ся, уж пізно!

СЕРЕБРЯКОВ: Він ня....

ВАНЯ: Тото є уж досправды смішне.

МАРІНА: Подьте, мілий мій, ідеме ведно, до постели.

СЕРЕБРЯКОВ: Подьме! Уж такой подьме!

(Серебряков, Маріна і Соня одходять).

ЄЛЕНА: Добив ня. Ледвы стою на ногах.

ВАНЯ: Він вас, а я сам себе. Уж третю ніч не спю.

ЄЛЕНА: Тот дім..! То є шалений дім. Ваша мати ненавидить вшытко і вшыткых, окрім професора. Професор – є нервозный, мі не вірить, а вас ся боїть. Соня гнівась ся на отця і на мене. Не бісїдує зо мнов уж два тыждні. Вы ненавидите моєго мужа і очевидно погоржуєте своєв матірєв. А я? Я єм з того зо вшыткого на нервы. Проклятый дім!

ВАНЯ: Перестаньте!

ЄЛЕНА: Съте образованный і розумный чоловік. Мали бы съте знати, же тот світ є незнесительный і страченный не про злочінців ці пожары, але про ненавість, неприязнь а вшыткы тоты маліхерности. Намісто того своєго фюфляня бы съте малы вшыткых помірити і зблизыти.

ВАНЯ: *(фізіцкы ся дотыкає Єлены)* Наперед ня приближте ку собі самому!

ЄЛЕНА: Перестаньте! Идьте гет!

ВАНЯ: Дораз стихне додж. Ціла природа ся напе і сластні сі збыхне. Але мене днишня буря не освіжила. Днєм і ночов ня пренаслідує думка, же єм сі тот живот бесповоротні знищів. Таяк бы-м ани минуле не мав. Гупо єм сі го промарнив в дрібницях і баналітах. А будучность? Страшит ня своєв бессмысленность. Ту мате мій живот і мою любов! Єлена! Возьте сі їх! Што мам з нима робити?!

ЄЛЕНА: Як мі повідаєте о своїй любові, не знам, што бы єм вам мала

на то повісти. Перебачте, але я вам не можу повісти нич.
(*Хоче одійти*).

ВАНЯ: Я терплю, як виджу, же в тім домі гине і другий живот, тот
ваш! Нашто щі чекаєте? Нашто щі... похопте, Єлена...

ЄЛЕНА: (*уперто, на нёго*) Иван Петровіч, сьте п'яний!

ВАНЯ: То є дось можливе...

ЄЛЕНА: Де є дохтор?

ВАНЯ: У мене в ізбі, спить.

ЄЛЕНА: Чом сьте і днесь пили?

ВАНЯ: Так ся то холем кус подобать на живот... (*шмарить ся на ню*).

ЄЛЕНА: Перед тым сьте нияк не пили а нігда сьте того велё не набісідували... Ідьте спати! Є мі з вами....

ВАНЯ: Моя Єлена. Красна! Чувствительна!

ЄЛЕНА: (*побурені*) Охаб ня! То є неприємне! (*одходить*).

ВАНЯ: (*сам*) Одышла... (*павза*) Чом ем ся до нёй не залюбив перед
десятьма роками? Чом ем ей не попросив о руку? Вшытко
бы днесь было таке просте! Была бы моёв женов... Обоє бы
нас пробудила буря. Ёй бы выстрашило гримліня, а я бы ей
тримав в обнятах. Обоє бы сьме были щастливы. Боже мій!
Чом ем старый? Чом мі не розумить? Тото ей вічне філосо-
фованя, тоты ей нерозумны погляды о заніку світа, тота ей
лінивость жыти – тото вшытко з цілою душою ненавиджу.
(*павза*) Одурили ня! Гей, одурили! Збожнював ем профе-
сора! Дер ем на нёго, як кінь! Зо Сонёв сьме з того маєтку
выжмыкали і тото остатне; як козы на торзі сьме продава-
ли олій, горох, сыр... Самі сьме сі нич не желали. З копеек
сьме нашпорили тісячі, а вшытко ёму посyłали. Быв ем на
нёго гордый. На ёго научну роботу, жив і дыхав ем лем про
нёго! Вшытко, што повів і написав, было про мене сяте...
Боже мій, а теперь? Якый є выслідок цілого ёго живота: не
зостала по нім ані една-едина сторонка, едно ізречіня, што
бы мало даяку годноту. Є абсолютні незнамый, обычайна
нула! Нихто! А я з ним! Обабранный! Гей, глупо обабранный!
(*Входить припитый Астров і Телегін. Телегін бринькать на гітарі*).

АСТРОВ: Грай!

ТЕЛЕГІН: Вшыткы спят!

АСТРОВ: Грай! (*співать, по часі Ванёві*) Буря ня зобудила. Тівко годин?

ВАНЯ: Не знам.

АСТРОВ: Єсь ту сам? Віділо ся мі, же чую ей голос. Прекрасна жена!

ВАНЯ: Теперь ту была.

АСТРОВ: А він?! Лем лікы і рецепты. З Харькова, з Москвы, з Тулы...
Во вшыткых містах го уж мавуть повны зубы. Є хворый, або ся лем так притворює?

ВАНЯ: Хворый. І старый.

(*Павза*).

АСТРОВ: Што ті?

ВАНЯ: Дай мі покій.

АСТРОВ: Може єсь ся залюбив до пані професоровой?

ВАНЯ: Є то моя приятелька.

АСТРОВ: Жена може быти хлопіві приятельков лем в такім сліді:
наперед – знама, потім – міленка, а аж потім – приятелька.

ВАНЯ: Глупа філософія.

АСТРОВ: Гей, зачінають ся зоз ня ставати глупак. І пияк. Обычайні ся наплю так раз за місяць. В такім ставі ся ставам необычайні безочливый і дерзкий. Толь є мі вшытко єдно! Родят ся во мі тоты найвеликоліпнішы планы до будучности. Перестану ся поважувати за ідіота і вірю, же приношам чоловіченству превеликий хосен... Вытворю сі свою властну філозофську сістему, а вы вшыткы сьте в ній лем такы маленькы хробачікы... Мікробы. Ілья, грай!

ТЕЛЕГІН: З цілою душою бы-м рад, але похоп, в домі вшыткы спят!

АСТРОВ: Повів єм: грай! (*Телегін тихо брынкають*). Мали бы сьме сі выпити... Видить ся мі, же щі зостав коняк. А як ся розвиднить, підеме... (*Приходить Соня*).

АСТРОВ: Одпусьтєте, не єм позбераний... (*Скоро ся зберать, Телегін счезне*).

СОНЯ: Ваня, зясь сьте ся спивали з дохтором. Він був фурт такый, але чом ты? В твоїх роках ті то нияк не пристане.

ВАНЯ: Чом до того плетеш мої роки? Кідь чоловік не жьє скучотный живот, холем ся оддавать снам. В кождім припаді є то ліпше, як нич.

СОНЯ: Коло дому роблю вшитко сама, начісто єм выстала... А ты?
Сны! (*спозорнить*) Ваня, ты маш в очах слызы!?

ВАНЯ: Якы слызы? Нич таке... Глупость! Видиш, а теперь єсь ся на
ня позерала, як твоя небіжка мама. Міла моя... (*зуфало єй
цїлує*) сестрічко моя...! Де є теперь? Де сьме мы?! Кібы то
лем відїла!

СОНЯ: Што? Што кібы відїла?

ВАНЯ: Є мі душно... Чую ся мізерні... Но нич... Потім... То нич... Нич,
нич. Іду... (*одходить*)

СОНЯ: Михайл Львовіч!

АСТРОВ: Но што?!

СОНЯ: Самы сі пийте тівко хочете, але Ванєві не давайте, єму то
шкодить.

АСТРОВ: Добрї, веце уж не будеме пити. (*навза*) Іду домів. Рішено і
баста. Поки запряжуть, буде ся розвидняти.

СОНЯ: Ліє. Почекайте до рана.

АСТРОВ: Буря нас обыйде, лем краєм нас захопить. Піду.

СОНЯ: (*глядать дашто*) Не хочете дашто зьїсти?

АСТРОВ: Може бы-м дашто...

СОНЯ: Я в ночі люблю поїсти. Може ся ту дашто найде. Повідавуть,
же... Берьте сыр. (*Обоє їдять*).

АСТРОВ: (*по часі*) Днесь єм нич не їв, лем єм пив. (*вытє сі*) Як дозво-
лите. Никого ту нїт, можу говорити отворенї. Знате, во ва-
шім домі бы-м то не вытримав ани місяць. Задусив бы-м ся
в тій... атмосфері. Ваш незносительный отець, Ваня зо своїм
свойболєм, ваша сенїлна баба, а наконець – ваша мачоха,
Єлена...

СОНЯ: Што?

АСТРОВ: Чоловік бы мав быти цілый прекрасный: тварь, облечіня,
душа, думкы... Гей, є красна... але лем спить, їсть і ходить...
Боже, як тота ходить. Вшиткы сьме очарены єй красотов.
Але то є вшитко! Не мать ниякы повинности, роблять за
ню иншы... Просякла лїнивостєв! Не мам правду? Порож-
ній живот прецїк не може быти чїстый. (*навза*) А може ся
до нєй односю аж барз строго. Сам не єм спокойный зо сво-
їм животом, так як і Ваня... А зато дудраву. Дудраме обо-
ми... Ставаме ся отравныма.

СОНЯ: Вы не спокійны зо своїм жывотам?

АСТРОВ: В асновному го люблю... І кідь, якім є то уж жывотам? Провінціалный, малый, трапный. Ненавиджу го з цілой своёй душы. А мій властный, особный жывотам?! Тыж в нім не виджу нич выняткове. Знате, як чоловік іде в ночі лісом, а далеко увидить світло, забуде на вшытку усталость, на темноту, на страсті, не позорує порошну драгу. Лемже я, я не мам вдалеку нияке світло. Я уж од жывота нич не чекам. Просто не люблю люди... Уж давно никого не люблю.

СОНЯ: Никого?

АСТРОВ: Никого. Якусь нігу чую може лем ку вашій няньці – давна згадка. Вшыткы коло мене суть ту еднакы: заосталы, брудны... Поверхні думавуть і чувствують. Єднодухо суть глупы. Унавляють ня. Дакотры суть гістерічны, розорваны, ненавидят ся... Іншы нарікавуть, хворобні ся огварявуть, закрадавуть ся к чоловіку од хырбета, позеравуть на нёго скося і вынашавуть одсуджіння: «То є псіхопат! То є кар'єриста!» А як уж не знавуть, што повісти, додавуть: «То є чудацкіска! Чудак! Любить ліс – є чудак! Не їст м'ясо – чудак! Галантний ку женам – чудак!» Прямый, чістый, слободне одношіння ку природі і людём, то днесь уж не екзістує... Єднодухо го ніт! (*Хоче выпити*).

СОНЯ: Ніт! Прощу вас, барз вас прощу... Уж не пийте!

АСТРОВ: Чом?

СОНЯ: Не пристане вам то! Сьте елегантный хлоп, мате ніжный голос... сьте інший, як вшыткы остатні... Сьте прекрасный. Так чом же ся хочете понашати на остатніх людей, котры пють і гравуть карты? Не робте то, прощу вас! Фурт повідаєте, же люде нищать то, што їм было дане. Так чом же нищите сам себе? Не робте то!

АСТРОВ: (*подавать ей руку*) Уж не буду пити.

СОНЯ: Давате мій своє слово?

Істров: Мате го.

СОНЯ: (*дотык рук*) Дякую.

АСТРОВ: Видите, а є то! Вытерезвів єм. Уж єм цалком терезвый! А таким зостану аж до кінця своёго жывота. (*попозерать на годинку*) Так, продовжуйме. Як повідам: мій час уж

перейшов... Про мене є уж на вшытко пізно... Зостарнутый, стяганий, звулгарнів єм... Вшыткы чувства во мі отупіли. Видить ся мі, жебы-м уж не міг ся ку нікому притулити. Никого не люблю а... уж ани никого не буду. Што щі ня може дакус завзяти, так то є красота. Ку ній не єм рівнодушный. Кібы ся Єленї Андреевні хотіло, поплела бы мі голову лем една радість... Але то не є любов, то є лем...

СОНЯ: Што?

АСТРОВ: Нич... То є лем так...

(Павза).

СОНЯ: Повіджте мі, Міхайл Львовіч... Кібы єм мала приятельку, або молодшу сестру, а вы бы съте ся дознали, же она... но, повіджме, же вас любить... Што бы съте зробили?

АСТРОВ: *(покорчіть плечами)* Може нич. Не знам... Дав бы єм ї на-яво, же ся не можу до ній залюбити... Але з тым сі теперь не ламайме головы. При таких речах бы съме ани до рана не скінчили. Но, як мам ити, так уж є найвысший час... Збогом, моя златенька. *(Одходить)*

СОНЯ: *(сама)* Нич мі не повів... Ёго душа і серце суть щі надале передо мнов позапераны. Але чом ся теперь чую така щастна? *(сміє ся)* Повіла єм му: съте елегантный, шляхетный, мате ніжный голос... Або то не было треба? Ёго голос ся трясє і гладкать.... А то, о тій сестрі, не порозумів... Яке є то грозне, же-м така невказна! Я то знам, же не єм красна. Знам то, знам то... Знам! Вера, некрасна, некрасна!..

(Приходить Єлена).

ЄЛЕНА: *(вшытко отворять)* Є ту так душно. Уж по бурі. Холем кус свіжого воздуха! Воздух!

(Павза).

ЄЛЕНА: Де є дохтор?

СОНЯ: Одыйшов. *(Павза).*

ЄЛЕНА: Софія!

СОНЯ: Прошу?!

ЄЛЕНА: До коли щі ся будете на ня гнівати? Нич злого съме сі не зробили. Чом маєме быти неприятельками? Скінчме то...

СОНЯ: Сама єм хотіла... *(обойме єй)* Так, а конець гнівам.

ЄЛЕНА: Нарештє (Доятя. Збачить їдло). Што то мати бути?

СОНЯ: Михайл Львович вечеряв.

ЄЛЕНА: І вино є ту... Потыкаме сі?

СОНЯ: Потыкаме.

ЄЛЕНА: З єдного погарика... (наливать) Так то буде лїпше. Но, так – Соня?

СОНЯ: Елена? (Выпють і поцілюють ся). Уж давно ем ся хотїла з тобов змірити, але даяк ем ся ганьбила... (плаче).

ЄЛЕНА: Чом плачеш?

СОНЯ: То нич, то лем так...

ЄЛЕНА: Но, так уж дось, стачило... (плаче) Позерай і мене єсь расплакала. (Павза). Гніваш ся на ня?! Думаеш сі, же-м сі твого отця взяла из корысті... Присягам, взяла ем сі го з любви. Вірь мі! Очарував ня як ученець. Днесь то уж знам... Не была то настояща любов, лем такий вымысел. Лемже толь ся мі відїло, же тота любов є настояща. Не можу зато. А ты єсь ня од свадьбы забивала твоїма підозривавыма очами.

СОНЯ: Забудьме на то! Одтеперь уж мір. Мір! Добрі?

ЄЛЕНА: Не мала бы-сь так позерати на люди. Не пристане ті то. Людєм мусиме вірити! Інак ся не даст жыти!

(Павза).

СОНЯ: Повідж мі, але зо серця як приятелька, єсь щастна?

ЄЛЕНА: Ніт.

СОНЯ: Знала ем то. А щі: хотїла бы-сь молодого мужа?

ЄЛЕНА: (погласкать ей) Правда же бы-м хотїла. (Сміє ся).

СОНЯ: Любить ся ті дохтор?

ЄЛЕНА: Гей.

СОНЯ: (сміє ся) Одыйшов, але я фурт чую ёго голос, крокы... Попозерам до кута а виджу ёго тварь. Я о тім не хочу говорити наголос! Ганблю ся! Виджу ся ті глупа? Признай ся. Повідж мі о нім дашто.

ЄЛЕНА: А што?

СОНЯ: Є мудрий, вшытко знать, вшытко докаже... Лічіть, садить лісы...

ЄЛЕНА: Ліс, медицина – в тім то не є. Похоп, Соня, він є талант! А знаш, што є то талант? Одвага, слободна воля, шырокий розлет. Посадить стромы, а такой думать на то, што з нёго буде о тісяч років. Сние о щастю людства. Таки люде суть рідкостны. Таких треба любити... Добрі, пе – но а што? Талантований чоловік у нас мусить пити! Не може быти чістый. Таких люди просто мусиме любити. *(Цілує ей)*. Сонічка моя, з цілого серця ті го желаю... Тівко щастя, за-служыш сі го... *(стане)*. А я... я зостану навікы нещастна. Нудна і епізодна роль... і в музыкі, і в театрі і в супружестві, і во вышитках моїх ласках – фурт і садыль ем грала лем епізодну роль. *(Зачне взрушені ходити по сцені)*. Ніт про ня щастя на тім світі. Ніт! *(плаче)* Соня, я ем нещастна. Барз, барз ем нещастна!

СОНЯ: *(сміє ся, закрыває сі тварь)* А я?! Я ем щастна, така щастна!

ЄЛЕНА: Хочє ся мі грати... Грати! Ту а такой!

СОНЯ: Так грай, Єлена, грай! *(обойме ей)* Грай!

ЄЛЕНА: Почекай, твій отець не спить, є хворый... гук го злостить. Идь ся го попросити. Як дозволить, заграю. Идь!

СОНЯ: Іду! Іду! *(одходить)*.

ЄЛЕНА: Уж ем давно не грала. Гей, буду грати! Буду грати і плакати. Плакати, як глупаня. *(Кричить)* Буду грати! Він є хворый, але я буду грати! *(плач і вздор)* Є хворый... Але я буду... Буду грати...! Буду... Буду грати!

(Павза).

СОНЯ: *(приходить)* Не доволить!

ТРЕТЕ ДІЙСТВО

СОНЯ: За пятнадцять минут ціла.

ЄЛЕНА: *(читать з візитки)* «Будьте розумна! Во ваших жылах прудить горяча кров, так будьте русалков! Конайте слободні ходем раз в животі. Чім скорше ся залюбите!» *(Соня поперзєрать на годинку)*.

СОНЯ: Боже, як ту душно...

ЄЛЕНА: «На знак міру і приятельства вам посылам ружы...»

СОНЯ: Щі рано їх принесли.

ЄЛЕНА: Осінні ружы – прекрасны, смутны ружы....

СОНЯ: Осінні ружы, прекрасны смутны ружы....

(Обі позеравуть з облака до далкы).

ЄЛЕНА: А уж є ту сектембер. Як ту лем пережыеме зиму. *(Отравлені)* Боже, умерам од нуды. Не знам, што ту мам робити.

СОНЯ: Интересуй ся господарьством. Уч діти, ліч. То ті не старчіть? Покля сьте не прийшли, ходили сьме з Ванём на торг продавати муку.

ЄЛЕНА: Не знам то робити. Ани бы ня то не бавило. То лем в сентименталных романах про глупы жены учать і лічать селянів. Знаш сі ня представити, як дакого выучую або лічу?!

СОНЯ: Я зясь не хаплю, як можеш не учіти і не лічіти. Лем почекай, і ты сі ту звикнеш *(хоче ёй обняти)*.

ЄЛЕНА: Нігда!

СОНЯ: Єсь отравна! Не знаш сі найти своє місце. Глубоко ся нудиш! А то є хапляве. Лем попозерай: Ваня нич не робить, лем ходить за тобов, як тінь. Я тыж охабила свою роботу. Злінивіла єм. А дохтор, котрый ку нам ходив так раз за місяць, є ту денеденні. Докінце, запустив і свої лісы... Так то далі не піде...

ЄЛЕНА: Што тя трапить? Но так, дорога моя...

СОНЯ: *(кладе сі голову на ёй персы)* Ты... ты мусиш быти чародійка *(плаче)*.

ЄЛЕНА: Но так, дось. Дось... *(гласкать ёй по волосях)*. Старчіло! Перестань! Де є дохтор?

СОНЯ: В ізбі. Штось пише... *(Выбух плачу)* Шість років го люблю! Веце як свою матірь. Садыль го виджу, чую, чувствую... Позерам ся на двері; бесперестання ся мі видить, же якраз в тій хвильці войде. Теперь є у нас каждый день, але на мене ся ани не попозерать, таяк бы ня не відів... Ходжу за ним, перша навязую розговор, позерам ся му до очі... Стратила єм гордость, не можу ся овладати... Страшні терплю! Не мам нияку надію. Вчера єм ся не стримала і признала єм ся зо своёв ласков Ванёви... І служобництво то знают. Вшыткы то знавуть. Цілу ніч єм ся молила... Боже мій, дай мі силы...

ЄЛЕНА: А він?

СОНЯ: Не відрить ся на ня. Єм шкаредна.

ЄЛЕНА: Але маш... прекрасне волося.

СОНЯ: Як є жена шкаредна, тодиль ї говорят: Мате прекрасны очі!
Мате прекрасне волося!

ЄЛЕНА: Знаш што? Побісідую з ним. Осторожно, в назнаках... До-коли будеш жыти в неістоті?... Соголасиш? (*Соня прикывне*). Любить ці не любить, то ся легко дознаме. Не трап ся... Вшытко з нёго вытягам, ани то не збагне. Мы лем потребу-єме знати: гей чи нїт. Як нїт, так потім най ту ани не ходить. Гей? (*Соня механічно прикывне*). Но а выслух му зроблю та-кой теперь! Хотів мі вказати якысь накресы... Идь по нёго!

СОНЯ: Гей, гей, повім, же хочеш відіти ёго накресы... (*заставить ся*)
Повіш мі чісту правду?

ЄЛЕНА: Повім! Правда най є уж хочьяка, не є нїгда така страшна,
як неістота.

СОНЯ: Нїт! Неістота є ліпша... Оставать нам ходем надія... (*одыйде*).

ЄЛЕНА: (*сама, задумані*) Чудный чоловік... не є нич гіршого, як кідь чоловік спознать чужу тайну а не може помочи. (*Павза*). Не любить ей, то мі є ясне... Але чом бы сі ей не міг взяти? Не є вказна, але про провінціала, а щі в ёго рокох, бы то была выборна выигра. Мудра, добра, чістотна... нїт, нїт, то не є в тім... (*павза*) Цалком тому убогому дівчати розумлю. Се-ред той ту зуфалой нуды, сивых людських тіні і баналіт ся зъявить нараз. Він інший, як остатні! Образованный, інте-ресный, привабливый. Як бы серед темной ночі выйшов на небо ясный місяць... Піддати ся ёго очарованю, забыти на вшытко. Може ем ся дала і я очарити... Але лем кус. Гей, без нёго ся нуджу, але як сі на нёго спомняну, так ся посміхую... Ваня мі пише, же во мі клокаче горяча кров. «Будьте Русал-ков. Зробте слободні дашто ходем раз в жывоті...» А чом бы нїт? Вылетіти од вас вшытких як вольный птах. Од ваших малатных і сонных тіл, речі, думок, снів і душ... Ходем на момент забыти, же вы вшыткы на тім світі екзістуете. Же сьте!.. Лемже я... я ем боягуз, не мам на то одвагу... Може бы ем могла упасти перед нёв на коліна і плакати, просити ей о одпущіня... (*Астрів входить з мапами. Суть то альбумы на знамкы*).

АСТРОВ: Добрий день. (*Подватор і руку*). Же сьте хотіли відіти...

ЄЛЕНА: Гей, вашы мапы...

АСТРОВ: Самособов. Але вас того може не буде інтересовати.

ЄЛЕНА: А чом же?

АСТРОВ: В порядку... Попозерайте! (*маніпулує зо знамков*) То є мапа нашого края з перед пятьдесятёх років. Зелена фарба – то суть лісы. Як видите, половину цілого простору заберать ліс. А ту, де на зеленім червене значіня, ту садыль жыли лосы і козы...

ЄЛЕНА: Люде, левы, орлы і куріпки...

АСТРОВ: Наприклад, на тім ту озері жыли лебеді, гускы, качкы...

ЄЛЕНА: Рогаты олені, павуки, тихы рыбы...

АСТРОВ: А же, як сі споминавуть тоты найстаршы люде, ту были цілы хмары ростодивных птахів...

ЄЛЕНА: Морськы звізды, невидителны людським оком... Словом...

АСТРОВ: Окрім сел, ту видите роstrушены малы валаликы, самоты, осады, водны млины... Было ту велё худобы і коні. То видите подля синёй фарбы. Наприклад, ту є синя фарба темніша, то значіть, же ту были цілы стада. На кождім дворі были і трий коні.

(*Павза*).

АСТРОВ: А теперь попозерайте ту. Так то выгляділо перед двадцять пятёма роками.

ЄЛЕНА: Вшыткы жывоты завершыли свій смутный круг... і згасли!

АСТРОВ: Ту є уж залісна лем третина цілого простора.

ЄЛЕНА: Уж тісячі років не носить земля ани єдного живого створіня.

АСТРОВ: Лосы щі даякы zostали, але коз уж нїт. Зелена і синя фарба блідне. Перейдьме але ку третій мапі. Наш край теперь.

ЄЛЕНА: Чую порожность...

АСТРОВ: Зелена фарба є лем – де ту. Зостали по ній лем плямы.

ЄЛЕНА: Тіла живых істот ся обернули на прах, а вічна матерія їх змінила на каміня, воду, хмары...

АСТРОВ: Счезли і лосы, і птахи, і лабуді... і козы! По бывалых самотах, осадах і млинах ани сліду.

ЄЛЕНА: (*паралелні з Астровом*) Єм сама. Самітня. Раз за сто років отворю уста, жебы-м проговорила, а мій голос звучить смутні в тій пустоті... Нихто ня не чує! Блуджу... Без мысли, без волі, без горячого живота! Хоче ся відіти чоловіка. Єм ту як в заятю, шмарена до порожній, глубокой діры. Не знам, де єм, а што ня чекать...

АСТРОВ: Просто: образ поступной дегенерації. Тота о таких десять, пятнадцать років буде тотална. Можете повісти, же суть то впливы цивілізації, же старый живот мусив попустити місце новому. Гей, тото вшытко бы-м порозумів, кібы на місці знищених лісів ся будовали драгы, новы железниці; кібы ту стояли модерни фабрики, заводы, школы, пошты, театры... Люде бы были здоровы, богатшы, мудрішы, щастнішы. Але ничого такого ту нїт! Фурт тоты самы комары, біда, недостаток драг, культуры. Пожары, заплavy, хворобы... Дегенерація як наслідок надлюдського боя о голу екзистенцію. А ей причина?! Тупость, неукость, омеженость. Голодный, худобный і хворый чоловік – жебы ся заґріти, наїсти ці захранити свої діти – в бої о голый живот, інстинктивні вшытко нищїть. На будущность і вышы ідеалы не думать. Так же: днесь є уж майже вшытко знищене, але нич нового ся не вытворило. (*стриз*) Виджу, же вас тото ани кус не інтересує.

ЄЛЕНА: Повім вам чесні, думам на штось цалком інше. Пребачте. Я вас теперь мушу маленько выпочути.

АСТРОВ: Выслух?

ЄЛЕНА: Гей, выслух... Лемже цалком невинный. Побісїдуєме і забуде, гей?

АСТРОВ: Гей, я согласный...

ЄЛЕНА: Іде о одну молоду особу... О мою невластну дівку, Соню. Любить ся вам?

АСТРОВ: Гей, я сі ей важу.

ЄЛЕНА: Любить ся вам як жена?

АСТРОВ: (*по часі*) Нїт.

ЄЛЕНА: Щі дві-три слова, а уж то буде. Нич сте їх не спозорували?

АСТРОВ: Нїт.

ЄЛЕНА: (*ближе ку нёму*) Не любите ей, же?! Выджу вам то по очам.... Похопте: она терпить... Перестаньте ту ходити. Вы – разумный чоловік; вы то похопите... Одыйдте, одыйдте...

АСТРОВ: (*істрачені*) Кібы сьте мі то повіли перед місяцём-двома, може бы-м щі подумав, але теперь... Я... мам уж вшытко за собов... Ани не мам коли... (*покорчіть плечами*) Але як же терпить, так самособов.

ЄЛЕНА: Боже, який неприємный розговор! Така-м з нёго ціла змучена...Но, хвалабогу, маме то уж за собов. Забудеме... (*навза*) Аж ем очервеніла...

АСТРОВ: (*позерать ей до оч*) Вы сьте але хытра!

ЄЛЕНА: Што тым хочете повісти?

АСТРОВ: Хытра! Нашто вам быв тот выслух? А не тварьте ся так зачудовані. Вы найліпше знате, чом і про кого ем ту каждый день. Сьте дравець!

ЄЛЕНА: Дравець?

АСТРОВ: Роскошный дравець. Красна і гладка ласичка... Вы потребуєте жертвы. Уж цілый місяць нич не роблю, на вшытко кашлю, тужобні вас глядам – а тото ся вам любить. І барз! Но што? Перемогли сьте ня, а то сьте знали і без выслуху. (*гесто*) Здавам ся вам, ем ваш, зьїчте сі ня!

ЄЛЕНА: Вы ошаліли!

АСТРОВ: (*сміх через зубы*) Не мате одвагу...

ЄЛЕНА: Не ем аж така зла і підла, як вы сі думате! Присягам! (*Хоченіти*).

АСТРОВ: (*заставить ей*) Днесь одыйду і веце ся ту не верну, але... (*обзре ся*) Де ся стрітíme? Повідайте скоро, де? Дахто може прийти, так повідайте! (*вашиново*) Сьте красна, роскошна... Лем раз поцілуйте.. Дозвольте мі поціловати хоць лем ваше пахняче волося...

ЄЛЕНА: Присягам вам...

АСТРОВ: Нач присягати?! Не треба. Слова ту суть збыточны... Сьте красна! Тоты руки! (*Цілує ей*).

ЄЛЕНА: Так уж дось!.. Стачіло. Идьте гет... (*вырве ся*) Што сьте ся, поминули на розумі?

АСТРОВ: Мусиме ся просто стрітити! Так повідайте, де? (*Возьме ей коло пасу*).

(*Входит Ваня. Заставить ся. Вшытко видить.*

Єлена з Астровом ёго ніт).

ЄЛЕНА: Овладайте ся... Охабте ня... *(розны погыбы)* Нїт! *(хоче ся выдерти)*.

АСТРОВ: *(тримать ей)* Прийдь завтра ку мі... коло другой... Добрі? Гей? Прийдеш?

ЄЛЕНА: *(вбачить Ваню)* Пустьте ня! *(одступує ку окну)* То є страшне!..

ВАНЯ: *(дотык рук)* То нич... нич... Но, дорога моя... Во ваших жылах клокоче горяча кров... Зробте слободні дашто холем раз в животі.

ЄЛЕНА: *(з гнівом)* Дайте мі покій! Яка суровость! *(хоче одыйти)*.

ВАНЯ: *(не пустить ей)* Но, но, но. Одпусьте мі, потішіня моє. Перебачте мі. *(цілує ї руку)* На знак міру і приятельства вам принашам пукету руж... Осінні ружы – прекрасны, смутны ружы.

АСТРОВ: *(в роспачох)* Упрімні повіджене, вказує ся нам прекрасна осінь... І озимины суть обстойны. *(навза)* Рано было зятягнуто, выпадало то на додж, а теперь – сонце.

ЄЛЕНА: Душно...

АСТРОВ: Гей, днесь є цалком обстойный час...

ВАНЯ: За пять минут ціла...

АСТРОВ: Вера, лем жебы ся нам тоты дні так не курчали... *(балить мамы, одходьт)*.

ВАНЯ: Гер професор высловили желаня, жебы сьме ся днесь по обіді о єдній годині вшыткы зыйшли в салоні. Хоче нам штось выявити.

ЄЛЕНА: Дашто барз важне.

ВАНЯ: Што таке лем уж нам выявить? Пише глупости, трепле глупости, а щі гу тому жарлить. Нич веце!

АСТРОВ: Ваня! Перебач, але...

ВАНЯ: Нїт, лем ся покохай... *(указує на Єлену)* Ледваже ходить, ліниво ся мотать, напорожнє жыє... Барз міле! Барз!

ЄЛЕНА: Поможте мі! Снажте ся, жебы-м з мужом щі днесь одталь одышла! Чуєте? Щі днесь!

ВАНЯ: Гей, добрі... Вшытко єм відів, вшытко знам.

ЄЛЕНА: *(кричить)* Чуєте ня?! Я мушу одталь одыйти щі днесь! Днесь!

(Входьт Серебряков, Соня, Маріна, Войницька, Телєгін).

ТЕЛЕГІН: Я то зо здоровлям тыж не мам в порядку. Уж два дні полі-
гую, голова ня якось...

СЕРЕБРЯКОВ: Де суть вшыткы? Не люблю тот дім. Як блудиско.
Двадцять шість великих хыж, але як ся то вшытко позашы-
вать, нигде никого не можу найти. Так де сьте..?

ВШЫТКЫ: Ту сьме... Вшыткы.

СЕРЕБРЯКОВ: Панове, рачте сі посідати!

ВОЙНИЦЬКА: Александре, одфотографуйте нас щі раз і пішлийте мі
тото фото.

СОНЯ: (к Єлені) Што повідав?

ЄЛЕНА: Потім.

СОНЯ: Повідав, же ку нам веце раз не прийде?.. Гей? (Павза). По-
відж, же гей?

(Єлена прикывне).

СЕРЕБРЯКОВ: Посідайте, панове, прошу вас. Соня!

(Соня не чує, смутні стоїть).

СЕРЕБРЯКОВ: Не чуєте!? Соня, Ваня, бабко, сядте сі! Будеме ся фо-
тографовати! Панове, хочу вас пожадати о поміч і раду.
Не барз ся заобыйду без конзултації з вами... Є на часі
вырішыти маєтковы права. Єм старый і хворый. Мій живот
ся уж хылить ку кінцю... На себе уж не думам, але мам мо-
лоду жену і слободну дівку. (Павза). Ту жыти дале не можу.
Не єм про таку провінцію сотворений. А жыти в місті з пі-
нязі, якы вынашать тот маєток, не дасть ся. Мусиме найти
такый виход, котрый нам забезпечить істу суму зіску. Єден
такый вихід єм нашов. (Спів силнішає, нараз выбух). Пред-
лагаю продати маєток! Як вложиме придбаны пінязі до цін-
ных паперів... пару тісяч щі нам зостане... будеме сі мочі за
них купити меншу вілу во Фіньску...

ВАНЯ: Почекай! (Высочіть). Я може плано чую. Повторь то щі раз.

СЕРЕБРЯКОВ: ... купити меншу вілу в Фіньску...

ВАНЯ: Не тото Фінсько... то перед тым, што єсь повідав.

СЕРЕБРЯКОВ: Навргую продати маєток.

ВАНЯ: Гей! Видиш, то є оно. Продаш маєток. Прекрасно! Який на-
пад!!! А де даш одпрятати мене, матір і Соню?..

СЕРЕБРЯКОВ: То щі передіскутуєме. Не можу прецік думати на вшытко нараз.

ВАНЯ: Почекай! Я єм ся може зошалів. Аж дотеперь єм сі глупо думав, же маєток патрить Соні. Мій небогый отець купив тот маєток як придане про мою сестру!

СЕРЕБРЯКОВ: Гей, маєток патрить Соні. Сперечать ся дахто? Без Сониного одобрія бы-м ся го не одважыв продавати. Але... я то, властні, хочу зробити про Сонине благо.

ВАНЯ: Так тому не мож увірити! Або ошалів я, або...

ВОЙНИЦЬКА: Жан, не заперечуй Александрові! Він знать ліпше, як мы, што є про нас добре а што плане.

ВАНЯ: Ніт! То, гадам, не думате важні!?

СЕРЕБРЯКОВ: Не розумлю, чом ся так гніваш?! Не повідам, же мій план є ідеальний. Як го вшыткы будете тримати за планый, так не буду на нім стояти. (Павза).

ТЕЛЄГІН: (нерозгодні) Я, ваша ексцеленція, не плекам ку науці лем глибоку честь, але і родинны чувства. Брат жены мого брата...

ВАНЯ: Перестань, Ілья. Мы теперь бісїдуєме серьєзно... Теперь добрі слухайте... Тот маєток бы наш отець нігда був не купив, кібы я ся не зрік наслідства на хосен сестры, котру єм любив з цілого серця. Лемже то не вшытко. Десять років єм ту дер, як кінь, жебы-м нянів довг при купіню маєтку сплатив...

СЕРЕБРЯКОВ: Жалію, же-м тот розговор вобще зачав.

ВАНЯ: Маєток є днесь без довгів і просперує лем вдяка моїй властній усилновности. А теперь, як єм уж зостарів, ня хотят од-таль выгнати?!

СЕРЕБРЯКОВ: Не розумлю, чого ся властні домагаш!

ВАНЯ: Ты то досправды не розумиш?! Двадцять пять років єм рядив тот маєток, робив єм, посылав єм ті вшыткы пінязі, а ты мі за тото ани раз не подяковав. По цілый час єм од тебе доставав смішных пятьсто рублів рочні. Ани раз ті не зышло на мысль придати мі хоць лем рубель!

СЕРЕБРЯКОВ: Міг єсь сі сам придати, кільки єсь хотів!

ВАНЯ: Чуєте? Чом я не крав?! Чом ня вшыткы зневажуєте за то, же-м не крав?

ВОЙНИЦЬКА: (*прісні*) Жан!

ТЕЛЄГІН: Ваня, не треба нищити добры одношіня. Не треба!

ВАНЯ: Двадцять пять років єм ту з матірєв і Сонєв сидів, як кыр-тиця, запертый міджі штирёма стінами... Вшиткы нашы думкы і чувства патрили лем тобі. Вднину и в ночі сьме гово-рили лем о тобі, о твоїх ділах. Пышили сьме ся тобов, твое мено сьме высловлювали, як сяте...

ТЕЛЄГІН: Тото не треба, Ваня, не треба...

СЕРЕБРЯКОВ: Не розумлю, што тым хочеш повісти?

ВАНЯ: Твої статі і книги сьме познали наспамнять... Быв єсь про нас высшов істотов. Лемже тепер ся мі конечні отворили очі! Пишеш о уміню, але му абсолютні не розумиш! Вшиткы твої роботы, котры єм так любив, не стоят ани за піпку багова! З глубкы душы тя опровергаву! Окламав єсь нас! Підвів!

СЕРЕБРЯКОВ: Панове! Утиште го конечні, бо такой одыйду!

ЄЛЕНА: Чуєте! Иван Петрович, жадам вас, жебы сьте были тихо!

ВАНЯ: Не буду тихо! (*Серебряковови*) Я щі не скінчів! Знищів єсь мі живот! Дякуючі тобі єм промарнив найліпшы роки свого живота! Ты єсь мое проклятя!

ТЕЛЄГІН: Я не можу... Не можу....

СЕРЕБРЯКОВ: Што од ня хочеш? Яким правом говориш зо мнов таким тоном? Ты єсь нула! Як є маєток твій, так сі го бери!.. Я ся без нєго обыйду!

ЄЛЕНА: Моментальні одтыль одходжу! (*Кричить*). Уж ту дале не вы-тримам!

ВАНЯ: Збабранный живот! Быв єм талант! Быв єм жартовный, мілый, красный. Образованный і одважный. Кібы-м був жив нормальні, міг бы з мене быти Шопенгавер, Достоевскій... (*злом*) Замотав єм ся, стратив... Я ошалію!..

ВОЙНИЦЬКА: Послухай Александра!

ВАНЯ: Мамочко! Мамочко... Стратив єм і надію! Што мам робити? Ніт, радшей уж нич не гварьте! Знам... Знам, што мам зро-бити! (*вырве ся і прудко выбігне*)

СЕРЕБРЯКОВ: Што тото вшитко мало значіти? Панство, збавте ня того шаленця! Не можу з ним остати під єднов стріхов! Так

цалком близко! Най одыйде він, або ся vystягую я. Але
остати з ним і надале в тім домі не можу...

ГЛЕНА: Днесь одталь одыйдеме! Такой ся то мусить зарядити!

СЕРЕБРЯКОВ: Нула!!!

СОНЯ: *(через слезы)* Няньку, будь к нам мілосердный! Я і Ваня
сьме такы нещастны... Спомнянь сі, як Ваня з бабков по
ночах переводили про тебе книги, переписували твої ру-
кописы... цілыма ночами... Цілы роки сьме з Ванём роби-
ли без оддыху. На себе сьме ся бояли стровити хоть лем
копійку. Вшытко сьме посылали тобі... Мусиш нас похо-
пити, няньку!

ЄЛЕНА: *(подраждєні)* Но так, Александер, пробога, поговорь з ним...
Прошу тя!

СЕРЕБРЯКОВ: Добрі, поговорю з ним, як сі бажаєте. Іду за ним. *(Од-
ходить)*. Але узнайте, же...

ЄЛЕНА: Будь к нёму лагодный, заспокой го...

МАРІНА: Ціла ся трясеш, дівчатко мое! Дам ті липового чайку. Не
трап ся, то нич не є. Позерай ся, як ся нам розогнили, когу-
ты єдны! Когуты ся забавили *(закікірікать)* – і перестануть.
(Закікірікать) – і перестануть. *(Соня з Єленов ся придавуть
ку кікіріканю, бавлять ся. За сценов вистріл)*.

СЕРЕБРЯКОВ: *(тручать з ним)* Тримайте го! Затримайте го! Він
ошалів!!!

ВАНЯ: *(вбігає)* Де є?! А, ту єсь! *(Вывказує ярость)*.

ЄЛЕНА: *(шмарить ся на Ваню, хоче одоброти револвер)* Дайте го ту!
Дайте мі го!

ВАНЯ: Пустьте ня! Пустьте ня, Елен! *(Вистріл, настане паніка)*.
Боже, што то роблю! Што то... роблю!.. Мушу... Мушу...!
(Вистріл) Зясь мімо! Не трафив єм...

ЄЛЕНА: Не зостану ту ани годину... Одыйдьме! Уж такой одтыль
одыйдьме!

ВАНЯ: *(з гнівом і терпкостёв)* Чом... Чом?! *(Шмарить револвер на
землю і выслєный падає на столець)*.

ЄЛЕНА: Одвезьте ня одталь..! Я ту не можу зостати, не можу! Од-
везьте ня... Або ня забийте! *(Звук рітмічного дупоту споза
сцєны. Дупот ся зосилнює)*.

ДІЙСТВО ЧЕТВЕРТЕ

МАРІНА: Так буде ліпше...

ТЕЛЕГІН: Уж є найвысший час. Є ту душно. Мусиме скорше!

МАРІНА: Дораз нас можуть закликати розлучіти ся.

ТЕЛЕГІН: Вера, уж ідуть!

МАРІНА: Так то буде ліпше.

ТЕЛЕГІН: А як ся боять!.. Но, не было їм суджене ту бывати. Не было. *(Павза)*.

МАРІНА: Так то буде ліпше.

ТЕЛЕГІН: Зясь будеме жыти по старому, як даколи. Рано о осьмій чай, о єдній обід, а вечур...

МАРІНА: ...будеме вечеряти! Вшытко по порядку, як у люди... По християньскы. *(Збыхне сі)*. Боже, як давно уж ем не їла різанкы.

ТЕЛЕГІН: Вера, вера... Давно ся у нас не робили різанкы. *(Павза)*. Барз давно... Днесь рано сі ку вам выкращую і зразу хтось за мнов: «Так як же ты, приживнику!» Так мі то прийшло на жаль!

МАРІНА: Нач сі таке дашто припуштяш. Перед Богом сьме вшыткы приживници. А потім, вшыткы штось робиме. Ваня, ты, я, Соня, вшыткы... А де Соня?

ТЕЛЕГІН: В саді, з дохтором фурт глядавуть Ваню. Боять ся, жебы сі дашто не зробив.

МАРІНА: А де піштоль?

ТЕЛЕГІН: *(шепче)* Сховав ем го!

(Обоє ся сприяжнецькы сміють. Приходять Ваня і Астров).

ВАНЯ: Дай мі покій. *(Маріні і Телегінові)* І вы! Охабте ня самого! Идьте гет!

ТЕЛЕГІН: Добрі... добрі....

МАРІНА: Когут! *(Закірікають, обоє одыйдуть)*.

ВАНЯ: Дайте мі вшыткы покій!

АСТРОВ: З найбівшов радістєв! Уж давно ем мав одталь одыйти! Щі раз ті повідам: не одыйду одтыль, покля мі не вернеш то, што єсь од ня взяв.

ВАНЯ: Я єм ті нич не взяв.

АСТРОВ: Гей? Но, добрі. Щі дакус почекам, а потім буду мусити поужыти насильство.

ВАНЯ: Як хочеш. (*Павза*). Справив єм зо ся шаленяка! Два раз єм выстрілив і ани раз єм не трафив! То сі до смерти не одпущу!

АСТРОВ: Кідь ся ті так барз хотіло стріляти, так єсь сі мав сам впа-
лити кульку до головы.

ВАНЯ: Чудне... Зробив єм спробу о вражду, а не заперли ня. То значіть, же сі думате, же-м шаленый. (*Сміх*). Добрі, єм шаленый! А тот, хто під масков професора крыє свою несхопность, тупость і цїнізм, тот не шаленый?! Ани тота, што ся одаст за старця, а потім го підводить. Я вас відів! Відів єм, як єсь ей обнимав!

АСТРОВ: Гей, обнимав єм ей! А ты... Ты єсь то хотів!

ВАНЯ: Нїт... шалена є тота земля, што щі вас носить!

АСТРОВ: То є прекрасна глупость!

ВАНЯ: Но а што! Єм невмінимый шаленяк, так мам право молотити глупости.

АСТРОВ: Старый трік. Ты не єсь шаленый, ты єсь єднодухо нещастник. Чудак, паяц. То єсть – цалком нормальный чоловік.

ВАНЯ: Ганьблю ся! Кібы єсь лем знав, як ся ганьблю! Тото страшне почутя ганьбы ся не даст порівняти з нияким фізічным болєм. (*смути*) Я то не вытримаю! Што мам робити? Што мам робити?

АСТРОВ: Нич. Жыти так і надале.

ВАНЯ: Боже мій... Дай мі дашто! Мам штиридцять сім років, а як ся, не дай боже, дожыю шісдесятки, так мі зоставать щі тринадцять років? Што мам робити, чім їх мам заповнити? Розумиш... (*Тисне Астровові руку*). Розумиш, кібы было можне пережыти збыток жывота якось наново. Жебы-м ся єдно рано пробудив з думков, же єм свій живот зачав жыти наново. Же ціла моя минулость є забыта. Роспила ся, як дым. (*Плаче*). Зачати так новый живот! Але як? З чого?!

АСТРОВ: (*злостні*) Ты єсь добрый! Новый живот? Прошу тя, не будь наївный! Наша сітуація є безнадійна.

ВАНЯ: Та мі на то дашто дай!

АСТРОВ: (*злостні кричить*) Перестань! (*мірніше*) Тоты, што придуть по нас – о сто, о двадо рокив – тым будеме вшыткы на сміх. «Як могли так глупо і трапні прожыти свої жывоты?» Але они може найдуть ключ ку щастю, ку ліпшому жывоту. Але мы... Мы двоми маме лем єдну надію. Же як будеме лежати во своїх трунах, навщівлят нас красны зъявліня. (*Здыхне сі*) Вера так... В цілім атім ту краї были лем двоми скушны люде: ты і я. А не перейшло ани десять рокив, а тот отупный, міщанський жывот нас втяг до себе. Ёго гнилы выпары нам отравили кров. Стали сьме ся точно такыма самыма глупаками, як і вшыткы іншы. (*Живо*) Але і так: верний мі, штось мі взяв!

ВАНЯ: Я ті нич не взяв.

АСТРОВ: Взяв єсь мі з ташкы фляшочку з морфієм. (*Павза*). Слухай, як уж хочеш за каждую ціну ся забити, так идь до ліса а там ся застріль. Але морфій мі верний! Щі сі будуть думати, же єм ті го дав я... Не дось, же тя пак буду мусити ростиати... Не думай сі, же то даяка сласть.

(*Приходить Соня*).

ВАНЯ: Дай мі покій!

АСТРОВ: (*Соні*) Софія Александровна, Ваня мі украв морфій і не хоче мі го вернути. Повіджете му, же є то... глупость. Не мам час. Мушу уж йти. (*Павза*).

СОНЯ: (*ніжні*) Верний го, Ваня! Верний го! Може єм так само нещастна, як і ты, а прецік не зуфам. Терплю! І буду терпіти, покля ся мій жывот сам од себе не скінчить. Так терьп і ты! (*Павза*). Верний то, Ваня! (*Цілує го*). Вытримай то! Верний! Верний то! Ваня! Вытримай! Вытримай!..!

ВАНЯ: (*Без слов выйме фляшочку, подаст єй Астровові*). (*Соні*) Але мусиме зачати робити! Чім скорше, бо я уж дале не можу... є єдно што...

СОНЯ: Гей, гей, робити... Лем што їх одпровадиме, мусиме зачати робити...

АСТРОВ: Так, а теперь уж мушу йти.

(*Приходить Єлена*).

ЄЛЕНА: І мы дораз одходиме... Іван Петровіч, идьте ку Александрові, дашто вам хоче повісти.

СОНЯ: (*Тягать Ваню за собов*) Подъме, подь уж! Мусиме ся помірити. Є то нутне.... (*обоє одыйдуть*).

ЄЛЕНА: Одхаджам. (*Подавать му руку*). Збогом.

АСТРОВ: Уж?

ЄЛЕНА: Днесь съте мі обіцяли, же одталь одыйдете.

АСТРОВ: Уж то буде. (*Павза*). А што кібы съте zostали? Га? До завтра... У мене...

ЄЛЕНА: Нїт! Зато ся на вас позерам так сміло, бо є вирішене – одходжаєм! Мам ку вам єдну просьбу. Хотіла бы-м, жебы съте сі о мі не думали нич плане.

АСТРОВ: (*гестом*) Останьте, прошу вас. Узнайте сама: На тім світі не мате нияку утіху, залюбы, нияку роботу, посланя, нийкий животный ціль. Не екзістує нич, што бы вас заінтересовало, повзнашало. Скорше ці не скорше і так ся вздате чувствам – тому ся не выгнете. А кідь то мать быти в Харькові або в Курську, так най то є радше ту!.. Ту бы то мало холем поезію... Наконець, і осінь є красна...

ЄЛЕНА: Съте комічний... Не гнівам ся на вас, буду на вас рада споминати. Съте інтересный і орігінальный чоловік. Мы двоє ся уж веце нігда не увидиме, так чом то скривати? Залюбила єм ся до вас. Куцінько... Но, так подайме сі руки і розыйдьме ся як приятели. Не споминайте ня в злом.

АСТРОВ: (*задумані*) Як бы съте были в своїй сущности і добра, і мудра, але і таємна, дивна. Прийшли съте ту зо своїм мужем і вшыткы, што ту дотоль нормальні жыли, робили, штось нормалне вытваряли, тоты вшыткы свою роботу мусили охабити. Ціле літо ся жертвовали лем вам! Обоє – він і вы – съте нас напустили своєв лінєв і порожнім животом. Высали съте з нас вшытку енергію. Стратили съме силу, волю і смак до живота. А я єм ся, до кінця, щі і залюбив... цілый місяць єм нич не робив... Єдным словом, де вкročите вы і ваш муж, там вносите розлад і хаос... Єм присвічений, же як бы съте ту zostали, вшытко бы спостнуло. Загинуло. Я бы умер... Але ани вы бы съте не выйшли зо здравов скоров. Также: идьте!

ЄЛЕНА: Фініта ла комедія!

АСТРОВ: То є необычайне... Познали съме ся а одразу... ся уж не увидиме.

ЄЛЕНА: Так то уж на світі бывать...

АСТРОВ: Покля сьме ту самі, покля Ваня зясь не прийде з пукетов, довольте,.. жебы-м вас... на розлучку... поціловав. Можу? *(Цілує єй на лице)*.

ЄЛЕНА: *(выздрить ся)* Но што, холем раз в животі! *(Цілує го, одторгнуть ся од себе)*. Желам вам вшытко добре. Уж мушу ити.

АСТРОВ: Идьте, идьте, чім найскорше!

ЄЛЕНА: Видить ся мі, же ту хтось іде. Фініта!

*(Входять Ваня, Войницька, Телегін і Соня.
Везуть на возику Серебрякова).*

СЕРЕБРЯКОВ: Што было, было! Забудьме на то. За тых пару годин ем ту того тівко пережив, жебы-м був схопный написати о тім цілый трактат, як треба жыти. На поучіня будучім генераціям. *(Погляд)* Приїмам твое оправданя і сам тя прошу, жебы-сь мі одпустив. Збогом! *(трий раз ся з Ванём поцілує)*.

ВАНЯ: Вшытко зостане по старім. Будеш доставати точно тівко, тівко есь доставав і перед тым. *(Єлена обнимать Соню)*.

ВОЙНИЦЬКА: Александер, дайте ся зясь одфотографовати і пішлийте нам своє фото. Самі знате, як я вас люблю.

ТЕЛЄГІН: Збогом, ваша екселенція! А не забудьте на нас!

СЕРЕБРЯКОВ: Збогом... Збогом вшыткым... *(Астровові)* Дякую вам, вшыткым, за приємну сполочность... Важу сі вашы погляды і надхнутя, але дозвольте щі пару слов на розлучку: Панове! Треба робити! Треба робити! *(Вшыткым ся хоче поклонити, не дарить ся му то)*.

СОНЯ: Треба жыти!

ВАНЯ: *(Цілує руку Єлені)* Збогом... Одпустьте...

ЄЛЕНА: *(доля)* Збогом... *(Поцілує го на чело)*.

*(Серебряков хоче одыйти. Не дарить ся му то.
Рука з палицёв наглі допаде на хрбет Єлены.
(Мовчать. Чути особистый звук тиха.
Вшыткым є яось тяжко. Душно).*

АСТРОВ: Одыйшли.

МАРІНА: *(входить)* Одыйшли?

СОНЯ: Одыйшли...

ВАНЯ: Одышли.

ТЕЛЕГІН: Одышли.

ВОЙНИЦЬКА: Одышли.

СОНЯ: *(втерать сі очі)* Най їм дасть Господь Бог щастну драгу.

ВАНЯ: Тяжко мі є...

АСТРОВ: Зато професорові упав камінь зо серця.

ВОЙНИЦЬКА: Того уж ту не достанеме за нич на світі.

СОНЯ: Так, Ваня, подьме дашто робити.

ВАНЯ: Робити, гей, робити...

МАРІНА: Зясь будеме жыти, як даколи... Вшытко є на порядку...

СОНЯ: Уж є то, вера, давно, як сьме так сполочні сиділи...

ВАНЯ: Думам сі, же не маме тинту.

СОНЯ: Смутно мі, же одышли.

ВОЙНИЦЬКА: Одышли.

АСТРОВ: Одышли...

СОНЯ: *(жыво)* То нич! Вшыткы одыйдуть. Але мы зостанеме, жебы сьме зачали новый живот. Наперед выпишеме учты. Пиш..!

ВАНЯ: «Учет ... про пана...»

(Вшыткы стихнуть).

МАРІНА: *(хавкать)* Якось ся мі спати захотіло...

АСТРОВ: Тото тихо. Пера скріплят, чути сверцка. Тепло є ту, приємні...

Ани ся мі не хоче одыйти.

(Чути звлашный звук тиха. Астров позерать на мапу Африкы).

МАРІНА: Де ся так наглиш, мілый мій?

ТЕЛЕГІН: Щі сі посидь.

АСТРОВ: Не можу.

СОНЯ: Коли ся зясь увидиме?

АСТРОВ: Найскорше в літі. В зимі не барз... Але кібы ся дашто стало, так мі дайте знати – прийду.

МАРІНА: То хочеш піти без чаю?

АСТРОВ: Ніт.

МАРІНА: Може бы єсь сі і водкы выпив?

АСТРОВ: *(нерозгодні)* Може гей... Ніт! Днесь не пю! *(Підійде ку мані Африкы)*, В тій Африці мусить быти теперь порядні горячо, што? А тот жывот?!

(Вшыткы на нёго попозеравуть).

ВАНЯ: Вера, же гей.

(Маріна подавать поднос, на котрім є погарик водкы і фалаток хліба)

МАРІНА: Послідній! На здрава, мій мілый! *(Глубоко ся му поклонить, сяде сі).*

АСТРОВ: Ніт, не одпроводжайте ня, не треба! *(Одходить. Соня го одпроваджать).*

(Павза. Чути необычайный звук тиха).

МАРІНА: Одыйшов. *(Павза).*

СОНЯ: *(вертать ся)* Одышов...

ВАНЯ: Одыйшов...

(Соня сі сяде).

МАРІНА: *(Збыхне)* Тоты наши гріхы...

(Телегін тихо ладить гітару).

ВАНЯ: Кібы-сь лем знала, як мі є тяжко!

СОНЯ: Што ся дасть робити, мусиме жыти!

(Павза).

СОНЯ: Треба жыти! Будеме жыти! Прийде час, коли порозумиме, чом тото вшытко. Чом на світі тівко траплія. Але до толь... треба жыти. Мама перед собов довгый-предовгый ряд днів і вечерів... Будеме терпезливо знашати вшыткы випробованя і раны, котры нам пішле осуд. А як прийде наша година, покорні умреме, а там, за гробом, сі повіме, же сьме терпіли і плакали, же нам не было легко... А Бог ся над нами змилює. Потім увидиме жывот ясный, красный, повный гармонії, зарадуєме ся, а на теперішне наше нещастя сі спомнянеме з усміхом. Одпочінеме сі! Я тому вірю! Вірю тому... Самооддано, з цілого моёго серця... Ваня, я тому вірю! Вірю тому! *(Утрапені)* Оддыхнеме сі! *(Телегін тихо грає на гітарі).* Оддыхнеме сі. Зачуєме ангелів, увидиме небо повне

діамантів... Увидиме, як ся вшытко зло нашої планети, вшытко наше трапління затопить в мілосерденстві і любові, котры заліють світ, а наш жывот буде тихый, покойный і ніжный, як гласканя. Я тому вірю, вірю... (*Втерать собі і Ванёві слызы*) Чом плачеш, Ваня? (*Через слызы*) Не познали сьме во своїм жывоті прецік лем радість? Щастя? Любов? (*Кричить*) Почекайте нас! Не одхаджайте! Не охабляйте нас! (*обімають Ваню*). Оддыхнеме сі! Ту так душно!.. Оддыхнеме сі! (*Здалека чути якесь клопканя. Телегін тихо грає*). Оддыхнеме сі!

(*Павза. Чути необычайный звук тиха. Дусиве порожнє*).

Познамка:

до заключного монологу Соні будуть продерати ся тексти:

Люде, левы, орлы і куріпки...

Словом... вшыткы жывоты, вшыткы жывоты завершили свій жалостный круг і згасли!

Чути пустоту... є депрімуючі, страшні, пристрашні. Тіла живых істот ся обернули в прах і вічна матерія їх перемінила на каміня, воду, хмари а душы вшыткых сплынули до єдної – сполочной душі світа. Тов душов єм я!

Єм сама. Самітня. Раз за сто років отворю уста, жебым проговорила, а мій голос звучить смутні в тій пустоті... Нихто ня не чує. Блукам ся... без мыслі, без волі, без сотрясіня жывотом! Цне ся мі за чоловіком. Єм ту як заята, шмарена до порожнєй, глубокой діры... Не знам, де єм і што ня чекать...

(*к о н е ц ь*)

*Словацька
драматургія*

МАРТИН КУКУЧИН

Непробудженный (Темный)

Драматизація:

Матуш ОЛЬГА

Переклад:

Василь Турок

ОСОБЫ:

Ондраш – Ондраш Махуля

Мати – ёго мати Зузка

Отець – ёго отець Яно

Тетка – ондрашова тетка, мамина сестра

Бежанка

Ѓазда (Бежан) – ей муж

Зузка – їх дівка (Бежанчіна)

Яно – обрученик Зузкы

Ѓаздыня

Биров

Бировова

Хлоп

Хлоп II

Хлоп III

Жена

Жена II

Жена III

Крайчір

Крайчірова

Гусар

Циган

Циганка

I.

ЖЕНА: Гори-и-и-ть! Гори-и-и-ть!

ХЛОП: Де?

ЖЕНА II: Ага, там, позерайте!

ЖЕНА III: Горите, люде, горите!!!

ПАРОВОК: Гудаци, грайте!!!

ХЛОП: Гори-и-ить! Гори-и-ить!

ЖЕНА: Хтось підпалив, зо шопы вийшло!

ЖЕНА II: Підпалив хтось, не вийшло з кухні!

ЖЕНА III: Ратуйте! Горить, ратуйте!!!

ХЛОП: Гасити, гасити! Воду, носити воду!

ХЛОП II: Сикалку, сикалку!!

ХЛОП III: Биров, давай ключі од сикалки!

БИРОВ: *(глядають по кешнях)* Та панбог знат, де єм їх...

ХЛОП: Ключ, скоро ключ...

БИРОВ: Та я не мам... то жена їх одкладала!!!

ХЛОП II: Де ёго жена, глядайте бировову жену!

ХЛОП III: Та там десь, на тій нещастній свадьбі!

ХЛОПОВЕ: *(до бирововой жены)* Ключ, ключ, де є ключ?

БИРОВОВА: Та який ключ, од сыпанця ці од сусіка!?

ХЛОПОВЕ: Од буды... сикалку... ключ!!!

БИРОВОВА: Та я го ту не мам, буде дагде дома за грядов!!

ХЛОПОВЕ: Ту є, ту є, ту є, скоро за сикалков!!!

ХЛОП: Тече, не тримать воду!

ХЛОП II: Замастити глинов!

ХЛОП III: Не глинов! Не глинов! Дайте муку, скоро муку!!!
(Бежаниці) Дайте муку, мате?

БЕЖАНКА: Не мам нич. Окрали ня, орабовали, підпалили...

ХЛОП: *(несе муку)* Вшытко гет, набік... Замастити, замастити...

ВАЛАЛ: Босорка їм го вымінила, таке красне подарене дїтинча.

ЖЕНА II: А чом ся на ярмарку на налпу позерала...!

МАТИ: Махуля барз бановав. Ёго жена мала жывотом заплатити погляд на властну дїтину. Але, неборка, оддала ся до волі Божой і іщі з бівшов любовлєв пригорнула сі на сердце свое дїтинча. Май щі го любила такого, як кідь бы было таке, яке сі го выснила.

ОТЕЦЬ: Тым веце одпало вітцєві од сердца. Не міг на нёго ани попозерати.

ХЛОП III: Каждый раз в нїм сердце завмерало, трапив го тяжкий біль. Жена ся го не оповажила позвідати, што му є. Добрї знала, што го мучить. Раз ся му осмілила повісти:

МАТИ: Яно, нич не жалїй. Была то воля Божа.

ОТЕЦЬ: Як бы-м не жалїв, кідь маме дїтя, але – ох, што то за дїтя, то не дїтя. Вшыткы люде ся мі сміють, на очах їм видно, як ся радують з мого нещастя. Добрї мі сердце не пукне. Радують ся мі поза плечі – думают, же сі не виджу далше од носа.

МАТИ: Нихто ся ті не сміє – нихто! Та то не погане, жебы ся з твого нещастя сміяли.

ОТЕЦЬ: Же не сміє! Же не сміє! Тобі добрї повідати, же не сміє, кідь ся ани не укажеш меджі світом – не сміє...! Ішла бы-сь до поля, так як я, або до коваля: Вера, відїла бы єсь, як ся сміють! А чом бы ся не сміяв родич, што мать шумне дїтинча на родичові, што мать неподарене! Боже, кібы я мав дїтину, як єм сі желав! А-а-а-х!

МАТИ: Видиш, я го і так люблю, прецік є то створіня Боже. І ты до нёго привыкнеш, найтяжше го взяти першый раз на руки. *(Яно пробує)*. Єсь му отець...

ОТЕЦЬ: Нїт, Зузко, нїт! Ідь – не можу. Видить Бог і світ – не можу. Лем на нёго подума-м а уж мі добрї сердце не пукне. Як бы-м го міг взяти на руки? Было бы може ліпше, кебы го не было.

МАТИ: Не ругай ся Богу, Яно! Дотеперь сьме лем добро принимали од Нёго – а про едно зло мали бы сьме ся му ругати? Нї, што на нас допустив, будеме терпезливо нести.

ОТЕЦЬ: Што мі з того, же мам вшиткого дость, кідь то не мам кому охабити?

МАТИ: Люде позерають лем за тым, што не мають. А то, што мають, сі не важать ани за мак.

ВАЛАЛ: В корчмі глядав утіху по першый раз. Уж была тверда ніч, як ся дотручав домів. Жена властным очам не вірила, жебы то было можне – та то не був ей Яно.

ХЛОП ІІІ: Із затаєным дыхом слідовала каждый ёго крок.

БИРОВ: Але він ся не трапив ани о жену, ани о никого. *(Дітина зачне плакати).*

ОТЕЦЬ: Н-о-о, што уж не спиш? Ляж сі а спий! Най гравчїть, кідь хоче і до рана...

МАТИ: Ляж сі і ты, Яно, уж ніч.

ОТЕЦЬ: Я? Ой нї... не мам сна – ту мі добрі... дай мі покій – ой, покій...

ВАЛАЛ: З красных снів го выторгнув ёйк дітины, што якраз днесь так непокійні спала.

Яно выскочів на ноги і побрав ся ку жені.

Штось грозне ї пошептав на ухо.

З ужасом скрічала.

МАТИ: Пробога, Яно! Гет! Гет! Не кладь руки на невинне дітя!

ВАЛАЛ: Было му жаль, што ся стало, але не ішов по жену, закликати ей назад до дому.

Зостав сам. Не мать му хто ани наварити, ани порядок зробити. Як смутно му дома!

І пішов ся зясь потїшыти там, де був вчера.

Так тырвало рік-два. На валалі не мав, де голову притулити.

Перед зимов ся ховав у палінчарні. А на ярь ся стратив з валалу цалком.

Не зістало по нїм ани слуху, ани виду.

Буде дагде в Пешті а там ся десь тулять, кідь щі му палінка послїдню постіль не постелила.

Зуза бывала у сестры. Кідь одлучіла дітину, ходила на заробкы. Але цілый живот уж їй був гіренький. Їй, потуплений жені, матері.

Бочіла од людей, як лем могла. Одразу і там віділа, де ей не было.

Наконець смерть ей ослободила од вшиткой трапы живота. Хлопець зістав під опатеров теткы.

II.

ВАЛАЛ: Розум дале похрамкавать за віком. Лем память і фантазія ся розвивають на уйму природнього розсудку і розуму.

Як штось рішіть, є то фурт дїтиньске. Люде і тетка з ним дотеперь накладають як з недорослым дїтваком. Жыє сам, без чоловіка, без сердця, котре бы му розуміло. Ровесници ся од нёго одтягують. Меджі малыма дїтьми мать найвеце приятелів.

ЗУЗКА: Ондраш, Ондраш!

ОНДРАШ: А ці то ты, Зузко?

ЗУЗКА: Но, вставай скоро а їдж!

ОНДРАШ: А што ті так напонагло?

ЗУЗКА: Видиш, што теперь!

ОНДРАШ: Ага... і ты ідеш... мгмм, мгмм! (*ість*). На! Уж порожні – а ідь!

ЗУЗКА: Што ся гніваш? Наісто обід не добрый був. Знаш, теперь при роботах – мусиш дашто і перебачіти.

ОНДРАШ: Вера, обід! Наїв єм ся аж по тадыль...

ЗУЗКА: І так ся чомсь гніваш!

ОНДРАШ: Я?! Ах, я ся, вера, не гнівам.

ЗУЗКА: Но, добрі, кідь ся не гніваш – такого тя рада виджу. Нафуканців не люблю, бо такой ходять як бочка, кідь їм дашто на ніс сяде.

ОНДРАШ: Нафуканців... Та на ня ани не позерай – не пущу зато ани єдну слызу. Як хочеш!

ЗУЗКА: Та я знам, я знам (*фалошні сі вздыхне*). Барз єсь пышный, ани ся на ня не выздриш. Не знам чом, але ани до двору ся не выздриш, як гускы женеш. Не знам...

ВАЛАЛ: Прінцезна є – прінцезна! Вера, прінцезна.

ОНДРАШ: Но-о, мерзить тя то, мерзить? Може май бы тя мерзило, кебы Яно Дубравчін ся не выздрів на тя.

ЗУЗКА: Тот? Про мене за мене, буду мати легку голову...

ОНДРАШ: А што, погнівали сьте ся?

ЗУЗКА: Цалком сьме ся розышли, на фурт.

ОНДРАШ: Не жалій, же сі тя не возьме. Не був бы тя ани годный. Таку, вера, нигде не найде, хоць сі ноги по коліна зодре.

БАЛАЛ: Най тече вода, якыма хоче рурами, лем ный буде чіста. Ный хвалить, хто хоче, лем ный хвалить.

ЗУЗКА: Передо мнов то гвариш? – Але потім – він тыж так гварив...

ОНДРАШ: А ты жалієш за ним! Не жалій нич!

ЗУЗКА: Як бы-м не жаліла: мене охабив – мать другу!

ОНДРАШ: Не бій ся, я тя не зохаблю! Памняташ, тівко раз ем ті пошептав в школі, кідь есь не знала? Лем тобі ем пошептав, ты была зо вшиткых найліпша, рад ем тя відів. Раз ня за то збили...

БАЛАЛ: Гей, був, вера, на бівшій спекоті, як кебы лежав на сонці.

ОНДРАШ: Же сі памняташ..! А ты потім од ня бочіла, як бы сьме ся нигда не были віділи. А кідь есь ся зышла з тым Дубравчіним, так ня то мерзило! Но, але теперь є уж добрі.

ЗУЗКА: А што теперь?

ОНДРАШ: Теперь? Допасу а потім ся возьмеме. Підеме шумні на фару, оглашкы ся напишуть. О катехізмус ся не бій – я одповім і за тебе. А потім нам буде цілый світ завидіти.

ЗУЗКА: А їсти, што будеме їсти?

ОНДРАШ: Їсти? Дашто лем выпасу – дость нам буде про нас.

ЗУЗКА: Але есь дость пропас, кідь ті хыблять гускы?!

ОНДРАШ: Ани єдна. Вірь мі – ани єдна.

ЗУЗКА: А де ся поділа Фіялчіна гуска? Тобі то давають за вину, і Рубаловы ся на тя жалують.

ОНДРАШ: Фіялчіна гуска! Кідь пішла до ліса. Было їй треба там ходити? Могла уж розум мати! А Рубаловых гуска пришла до мів. То знам наісто. Відів ем ей, як драгов змітала. Але мусіла їм з двора втечі – нигда не мала дость. Заблукала ся дагде до саду. Зотровив ей дахто, а теперь на мене звалують.

ЗУЗКА: Но, їсти уж бы сьме мали што, лем же де будеме бывати?

ОНДРАШ: Но, вера. У тетки... там велика комора, буде нам добрї.

ЗУЗКА: Я – але я ся не хочу по чужых домох поневїряти, я ся хочу лем свого тримати.

ОНДРАШ: Добрї... збудую маленький домик.

ЗУЗКА: А в чім підеш на собаш?

ОНДРАШ: В чім? Мам в чім...

ЗУЗКА: Мусиш мати лахы, як іншы парібці.

ОНДРАШ: Дасть мі ушыти тетка – як допасу. Повідала, же мі кожушок купить.

ЗУЗКА: Але пінязі мусиш мати, жебы сьме мали з чого жыти. (*Одходить*).

ОНДРАШ: Ты – не втікай! Напозарани субота, прийду сі за пірком.

ЗУЗКА: Ні! Позарани ні! Та я ті повім, коли будеш мати прийти. Щі нехтік не квітне. Знаш?

ОНДРАШ: Добрї, добрї! Гмм... буде з нїй жена, добра робітниця. Ходить, як шандарь, буде нам двом пасовати. А Дубравчін? Але, што там, тот ей не є гідный.

III.

ОНДРАШ: Тетко, як бы сьте знали!

ТЕТКА: Як бы-м знала, не мусів бысь мі гварити.

ОНДРАШ: Но але, штось вам повім...

ТЕТКА: Но, уж лем повідж, як є дашто приємне.

ОНДРАШ: Же ці приємне! Буду ся женити!

ТЕТКА: Што, зясь маш страшків в голові? Женити?!

ОНДРАШ: Гей, женити.

ТЕТКА: А з кым? Ці не з мітлов?!

ОНДРАШ: Зузку Бежанчіну.

ТЕТКА: Ноле, тя прошу, ня не злосьь. Зузку Бежанчіну! Лем так – Зузку Бежанчіну. За тебе, сыне, ани Циганка не піде, а не щі Зузка Бежанчіна. Што єсь сі зясь на тій паші набрав до головы! Повідала єм ті, жебы-сь там лем так збогдарьма не

выліговаў! Але жебы-сь сі там дашто з Нового завіта перече-
таў. Зузку Бежанчїну!

ОНДРАШ: Гей, Зузка, піде за ня, повідала...

ТЕТКА: Лем кідь бы начісто з розуму зышла!

ОНДРАШ: Повідала мі, лем што допасу, буде свадьба.

ТЕТКА: Но, та ей старый тя особашыць, але друком по голіві. Же мі
то во валалі нікому не повіш, бо стигне ся дашто дочути, та
ті язык з гортанкы вытягне.

ОНДРАШ: Але кідь Зузка хоче...!

ТЕТКА: Повідам, же ся му розум чістить. Лем сі поваж: як може тебе
Зузка хотіти. Газдівска дівка – жебрака, найшумніша дівка –
страшка! Попозерай на ся, ани жебрак так не ходить.

ОНДРАШ: Але уж не буду – од днесь!

ТЕТКА: А ты – знаш ты, хто сі ей возьме? Уж порукована за Яна
Дубравового. На ярь помагав у Бежановых орати і теперь
там косить. Также Зузка бы Дубравового охабила, а тебе бы
сі взяла? Фуй, пек ті бідо!

ОНДРАШ: Уж ся розышли, повідала, же го не хоче.

ТЕТКА: Та хто ті тото вшытко натрубив?! Повідж же мі, але справед-
ливу правду!

ОНДРАШ: Она мі то повідала, як мі принесла їсти на пашу!

ТЕТКА: Но? Але радшей ті могла повісти, жебы есь сі ту, ага, коліно
поплатав. Паробок! Фуй, же ся лем не ганьбиш такім ходи-
ти як страшок. Попозерай на ся, якім есь. Жебы хоць лем
есь ся і позберав як люде.

ОНДРАШ: Гей, куплю сі ногавиці і губаню. На Вшыткых Святых мі
купите калап і янчаркы, а потом...

ТЕТКА: Ідь до ліса і наодлуплюй зо стромів деревяны грошы. Кідь ті
за них ушыють ногавиці і губаню – добрі.

ОНДРАШ: За тото мі не ушыють, але за то, што выпасу!

ТЕТКА: Нигда нич, ани грайцарь, вшытко есь пропас. А я, грішна
створа, старай ся, як го заодіти, заобути на зиму.

ОНДРАШ: Я буду мати лахы, ушыють мі. Я не одпас ани єдну гуску –
звалюць на ня.

ТЕТКА: Но, добрі, але де будете бывати? Думаеш сі, же тя там за при-
сташа возьмуць а будуць тя там обхаджати?

ОНДРАШ: Старый нам дасть садик, а в нїм збудую хыжу.

ТЕТКА: Лем як ї зліпиш – з болота або глины...

ОНДРАШ: Деревяна буде, з найліпшого дерева.

ТЕТКА: Але то ся до великого побераш. І пасти, і лахы сі дати ушыти, і жении ся, і хыжу збудовати. Кібы-сь знав і руками так робити як языком, то бы было.

ОНДРАШ: Лем купте вовну на лахы. Попрядеме іщі до осени, покля дашто буде...

ТЕТКА: Сынку, покыль дашто буде, до тых час і десята вовна наросте на вівцях. О, то ся ты не бій! *Лем* ся не загравай з такыма вецями як женіня. Як то старый зачує, тот тя на місці забє. Но а молодой Дубрава, тот ті карк выкрутить.

ОНДРАШ: Я ся не загравам, ани не буду. Мі повідала, я ся буду женити.

ТЕТКА: Тихо будь, безбожна дітино! Не роб сам зо себе сміха – дость же сі го други роблять. Помоль ся Богу, жебы ті дав дар Духа святого і розуму доброго.

IV.

БЕЖАНКА: Ёй, уж як давно сьте у нас не были! Мали бы сьме вам дати яйце, лем што вас до нас принесло?

ТЕТКА: Але, лем сі подумай: што сі тот хлопчиско не взяв до головы. Хочє ся женити!

БЕЖАНКА: Ёй, не гварьте таке!

ТЕТКА: А створо Божа, же сі твою дівку возьме.

БЕЖАНКА: Но але, жебы таке?!

ТЕТКА: Вєра, так! Лем-лем, же ся мі штось од злости не стало. Іщі женіня нигда не спомнянув, лем днеська ся з тым похвалив.

БЕЖАНКА: Жебы ся му зясь дашто поробило? Она тота ёго голова не цалком на місці. Є як дітина.

ТЕТКА: Правдаже, є цалком без розвагы. Лемже то го мусів хтось побаламутити. Повідав мі, же то твоя дівка.

БЕЖАНКА: Же што?!

ТЕТКА: Же му обіцяла, як му вынесла їсти. До осени мать бути і свадьба.

БЕЖАНКА: (*Розрегоче ся*) Вшытко може бути! Вера, вера – зясь ей даякый перун в голові засвітив.

ТЕТКА: Оле ей повідж, ний му дасть покій. Бо лем я з ним буду мати трапління.

БЕЖАНКА: Правда... правда. Знате, то молоде створіня. Меле вам і сплітать без найменшого порядку, моя дівка рада пофиглює. Од маленька было таке міле, вшыткого ся хапало, же аж не дай Боже. Лемже їй теперь повім, ний му не морочить голову, неборакови.

ТЕТКА: Гей, повідж їй, ний ся з ним радше ани не схаджать. Потім му то вийде з головы.

БЕЖАНКА: Но, а якже? Правда, же му вийде.

V.

БАЛАЛ: Ондраш Махуля робив важны крокы ку свадьбі.

Такой тот вечур сі поплатав ногавиці, жебы му тетка не мала што вышмарити на очі.

Хотів скоро рано выганяти і зато скоро рано зашов за їдлом на поле. Їсти му днесь давали сусіде пониже Бежановых. І зачудовали ся домашні, кідь так скоро впалив до дому.

Іншый раз приходив перед полуднєм, як уж їдло было холодне; днесь было щі в горці.

ГАЗДЫНЯ: Но, сынку, днесь есь якомь скоро став. Мусів есь слабше повечеряти – не так як ся патрять. Жебы есь ся аж так коло Зузкы їсти ганьбив? Ондраш, справды, требало бы ся по дачим выздрити. Роки втікають... Постарай ся о ся, кым есь молодый, бо на старість уж нескоро.

ОНДРАШ: Но, гей! Уж ем ся постарав.

ГАЗДЫНЯ: Но, смоть го, бодай ті добрі было! Але на свадьбу ня закличеш, хотіла бы-м щі сі дашто ужыти...

БАЛАЛ: Ондраш не обіцяв нич. Мав бы їх мати на свадьбі, кібы закликав каждую, котра ся му понукне.

ОНДРАШ: Не мате дашто з'їсти? Пішов бы єм уж...

ГАЗДЫНЯ: А што ті так напонагло. І о дві години маш часу дось. Уж видко піну, почекай, покыль скупить.

ОНДРАШ: А од вечура вам дашто не зостало? І студене з'їм.

ГАЗДЫНЯ: Щі то мі хыбить, жебы-сь ня огваряв, же тя студеным кормлю. Я лем не знам, што ся ті днесь стало, же ся так наглиш.

ОНДРАШ: Выганяти хочу, выганяти...

ГАЗДЫНЯ: А нашто? Щі ани телята не выганяли... Ці хочеш перед теляром?

ВАЛАЛ: Гускы выганяти, то не жарт! На тото треба тівко щі шыківності, як на веджіня войська. Крыє ся то перед пастырём, позерать, як ся му з очі стратити. Але Ондраш знать вшыткы тайны свого заместнаня – проникне через вшыткы закутя гусячого розуму...

Бо перед вшыткым страхом з Ондраша гутонить єдна з другов без перестаня.

ОНДРАШ: Гінда – яй-яй! У-у-у-у-у! Гаф-гаф-гаф!

ВАЛАЛ: Гускы підыйшли ку дому Бежановых. Ондраш ся позерать, хто выжене гускы. Не видно никого, ани гусок.

БЕЖАНКА: Проклятый гыд! Таяк бы ся были до землі пропали!

ОНДРАШ: Дагде будуть схованы. Гінда, гінда! Яй-яй!

ГАЗДЫНЯ: Ани ня не видиш од великой роботы. Што-то стругаш?

ОНДРАШ: Лем...

ВАЛАЛ: Не прозрадив свою тайну.

ГАЗДЫНЯ: Моле, тівко габарок! Де їх лем набрав, таку силу? Акурат мі треба, міг бы-сь мі єдну дати.

ОНДРАШ: Но – тоту!

ГАЗДЫНЯ: А, вера, буде. Позрийме ся на нёго – як ей порядні справив. Но! Што лем ті за ню дам. Муку ті не треба, кідь тя по дворох годують...

ОНДРАШ: Дате мі дакус вовны, але дакус веце. Ваша може найбівша.

ГАЗДЫНЯ: А нашто ті буде вовна?

ОНДРАШ: А нашто бы была? – на ногавиці.

ГАЗДЫНЯ: Гм, хочеш ся прибрати, добрі маш! На вечур сі прийдь – достанеш.

ВАЛАЛ: Вечур, покля до піввалалу пришов, габаркы уж мав розхипаны. Газдынї му вовны веце як требало пришмарили. Радовало їх, же ся до дачого доброго пустив. Лем єдну габарку не хотїв уж нікому перепустити. Обіцяв, же завтра їх принесе зясь цілу вязанку.

БЕЖАНКА: А што же єсь мі принїс? Што?

ОНДРАШ: Габарку [колотівцю]. Знав єм, же не мате, так єм...

БЕЖАНКА: А бодай тя гуска копла! Яка шумна! Вера, же ся мі зыйде. А што тіко за ню просиш?

ОНДРАШ: Ніч.

БЕЖАНКА: Ей, ба! Та як же бы то было? Задарьмо ся ани Господу Богу не молиме.

ВАЛАЛ: Выбігла на під і одвалила рядный фалат солонины.

БЕЖАНКА: Ты, дівча – я не знам, што-то... але тот гусярь ся якось коло нас фурт крутить.

ЗУЗКА: Но а?

БЕЖАНКА: А лем же рано нам сам з кучі гускы выгнав. Та щі нікому не зробив. Теперь нам зясь габарку принїс... а нич за ню... А вчара вечур ту была ёго тетка ся пожаловати, же є цілый побаламученый... лем женити і женити... Же якось лем на тебе думать.

ЗУЗКА: Шаленяк спростый! (*Вибігла*).

БЕЖАНКА: Яке дівчатиско! Вшытко ся му підкладать. Молодых зятів на каждый палець десять! Лем так за нїв бігають. Но, хвала Господу Богу!

VI.

ВАЛАЛ: Час іде, тече, як з гускы вода. Утікають скоро. Ани ся не наздаш, а стоїш там, де ся ті жадать, або перед чім ся трясеш. Але Ондраш Махуля то не може повісти. Не жебы му втікав – час ся вличе, як слимак.

Ледвы перечекать день божый. Каждая година ся му видить як рік. Якбы ніт? Чекать го тівко щастя.

А то вшытко му мать упасти до рук єдного дня...

Наперед – выплата, потім новы лахы а наконець – собаш...

Выплату тужобні чекать, як хворый світло по довгій ночі.

А чом бы не чекав, хыблять му лем тоты дві гускы, што му Зузка на полі вытыкала.

Але од толь не стратив ани єдну. А то є што повісти.

Ляхы будуть днесь-завтра ушыты.

А од опалок тыж буде мати. Мать уж три опалкы з ядлівцёвого коріня выплетены. За такую опалку достане шумный грош.

Бо така опалка перетырвать і двох газдів.

Але найтяжше зогнати новы лахы, потім до свадьбы уж лем воробячий крок.

ОНДРАШ: Гм... пришов єм ку жені, ку вшыткому. У Бежанів ня рады видят – но але чом бы і ніт! Гускы єм їм нашов, і габарку приніс, а теперь... Теперь їм дам іншакый подарунок. До вечара го може лем выплету. Ех, тому Дубравові єм повтерав пыск! Буде тот памнятати! Гмм... што як, але бы сьме ся з нёв мали десь зыйти. Не був єм од тых час з нёв на слові... Тото перо. Она, правда, шумне обіцяла... гм, але перо, перо буде. Найтяжше мати лахы. За атот калап мі го не пришпілить! Мусю тетку за новым післати. Но а опалка дораз буде, мам ся холем на што зась дати, як там хочу піти. Кібы єм ей нашов дома. Але мало коли є дома. Мусю ей пантлик купити, або хуца... но!

ВАЛАЛ: Перед вечаром з готовов опалков зайшов до Бежановых. Порозерав ся по домі – окрім старой, не відів там никого.

БЕЖАНКА: Може, нам зясь дашто несеш...?

ОНДРАШ: Мгмм...

БЕЖАНКА: Ты... опалка ся нам зыйде, як будеме бандуркы брати. На великы. Щі кібы-сь єдну выплів на дрібны. Вшыткы ся нам поламали – на сміх! Ніт, ніт, то бы єм ся ганьбила прияти. Тівко есь ся натрапив, закля есь натягав тіке коріня. Нодем на, не гнівай ня. Але, што ся му робить? Каждый

день ту штось принесе, а взяти нич не хоче. На, бери і їдь!
А чом не хочеш?

ОНДРАШ: То бы ня не цтило!

БЕЖАНКА: А мене бы то може цтило! Мене бы то цтило! Кід не хочеш пінязі – як хочеш, але я не хочу твоєї опалкы. Хто же бы взяв од жебрака палицю.

ОНДРАШ: Я не єм жебрак. Щі їх мам пять. Тоты продам. А од вас не прийму ани ґрайцаря!

БЕЖАНКА: Но але чом?!

ОНДРАШ: Та зато!

БЕЖАНКА: Але уж бысь міг повісти!

ОНДРАШ: Но... мав єм вам при роботах помагати... але не міг єм, не мав єм коли... но...

БЕЖАНКА: Помагати? Гмм-гмм...

ОНДРАШ: Гей, молоды зятёве помагають, мі бы ся тыж патрило, але як повідам...

БЕЖАНКА: (*посмішні*) Мілий мій зять! Лем хто тя выправ! А хто ті повів, сыне мій, же будеш нашим зятём?

ОНДРАШ: Зузка...

ВАЛАЛ: Хотіла му штось повісти, але не могла...

БЕЖАНКА: Ніт, тоту радість му не можу показити. Небожатко моє, зошаліло начісто... Але тій я повім. Такой баламуты наробити! Їдь, сыне, домів. Але жебы-сь ся не похвалив нікому, же ті повідала.

ОНДРАШ: О, ні, ани жывой душі. Тетка, штоправда уж знать, але тота нікому не повість.

БЕЖАНКА: Но, уж лем єсь наробила чуда! Лем не знам, што будеш робити.

ЗУЗКА: А што?

БЕЖАНКА: З тым гусярём.

ЗУЗКА: Ейга! Но, вера!

БЕЖАНКА: Думаєш сі, *же* то жарты? Вера, же не знам, як ся го стрясеш. Цілый є поплечений. Лем мі повідж, што то было меджі вами, уж мусило штось быти.

ЗУЗКА: Нич не было, нич.

БЕЖАНКА: А то я зясь не вірю. Ей, то уж ніт! Тот бы ся на сліпо не спохыбив. Цілый є аж перемінений. Так мі го жаль, як нігда.

ЗУЗКА: Але, вірьте мі, мамо, не было нич. Принесла єм му їсти і стріла-м з ним дві-три слова. Шаленяк, міг знати, же то не было досправды.

БЕЖАНКА: Нещасна дїтино, што єсь наробила! Прийдеш до речі про нич за нич. Будуть на тя позерати, як на даяку блударьку. Было нам то треба?

ЗУЗКА: (*шепотом*) Лем єм му повіла, же, же...

БЕЖАНКА: Но, яке «же»? Гадам не то, же го любиш?

ЗУЗКА: (*Покрутить головов – тайть*).

БЕЖАНКА: Же за нёго підеш?

ЗУЗКА: Ани тото, лем єм ся му пожаловала.

БЕЖАНКА: Пожаловала? А што єсь ся му ты мала жаловати? Ці ті є отець ці брат. А на кого єсь ся му жаловала?

ЗУЗКА: На Яна, же ня охабив...

БЕЖАНКА: А то была правда? Досправды тя охабив?

ЗУЗКА: Вечур сьме ся погнівали, але потом сьме ся подобрили.

БЕЖАНКА: Ей-га, ей-га! Але нашто ся му жаловати? Повідж мі, нашто!?

ЗУЗКА: Праві же нашто, *і* я уж баную! Кібы-м радшей была оніміла! Але він, як єм му принесла їсти, так чудні позерав на ня. Не приговорив ся мі, таяк бы сьме ани не были з єдного валала. Мерзило ня то. Хотіла єм му лем дашто повісти... Та єм ся му пожаловала на Яна. Так то было!

БЕЖАНКА: Но, уж ся стало. Што ся стало, зле ся стало. Лем жебы-сь до речі не пришла. Я ся лем того бою. Поваж сі лем, кебы отець...

ЗУЗКА: Він то не чує, хто бы му повів?

БЕЖАНКА: Ей, дівко моя, чорт не спить. А Яно? Тот нич не повість? З вітцєм суть як єден палець: отець тыж не буде тримати язык за зубами.

ЗУЗКА: (*Погляд – што робити?*)

БЕЖАНКА: Но што, но што – хто же ті ту дасть рады? Найлішпе бы было, кебы сьме собаш одбавили якнайскорше.

ЗУЗКА: Кебы скорше, чім скорше.

БЕЖАНКА: Але ту зясь щі немаш куплене ани на перины, ани на шаты. Якубський ярмарк сьме сі шумні пропасли – теперь можеме чекати аж до Ілія. А покыль ся щі того вшытко пошые, дасть до порядку, Господи Боже! Лемже найгірше щі буде з вітцём.

ЗУЗКА: Не мусить быти вшытко нове – свадьбяне, святочных шатам дость, а остатне до выбавы ся по свадьбі докупить. Но, як?

БЕЖАНКА: Так сі думам, же собаш бы міг быти тыждень перед Вшыткыма Святыма. Лемже то мусить з отцём побісїдовати Яно. Главні, ний повість, же уж ся в ґаздївстві без невісты не годны заобыйти. На того отець дасть.

VII. ОГЛАШКЫ

БАЛАЛ: Бежан тыж уж повідав, же вшытко буде на Вшыткых Свя-
тых, а ту уже оглашка!

Справды, хто бы то вшытко так поперевертав?

Молоды, нихто інший...

Повідать, же копача їм треба. Лем най му вірить, хто хоче. Через жнива ся заобышли без нёй, а як треба копати, уж не годны! Но – хто му повірить?

ЖЕНЫ

БАЛАЛ: Йой, та то загада, така загада.

Про бабы не є нич зауїмавіше, як розмотавати гузлі.

Розмотали го – але были тихо.

Во вінці піде до вінчання, а ці як?

ОНДРАШ: Габарку уж мають, і опалку. Мам іщі єдну опалку принести, але тоту іщі не мам. Як лем там піду? Іщі сі

подумають, же єм прийшов за тоту габарку грошы просити. А мав бы-м піти, Зузці повісти, же поставуж того тыждня підеку крайчирові, жебы ся і она пошыковала. Піти...? Але як? (*Їмать гускы*). Але єм тя поїмав! Не бій ся – не забю тя. Но-но, лем ся не бій, не уближу ті. Но, так, не бій ся, ту ты нич не зыішь. Дораз і так по ты прийду.

БЕЖАНКА: Шура-шура, шурочка моя – шура, шура! Ох, Боже – не могло ся то стати іншый раз! Чоловік не знать, де му голова стоїть, а іщі ся мусить за гусками обзерати. Лем жебы ей дагде не одпас! Рік што рік высїділа дванадцятєро, нигда такой гускы не буде. (*На Ондраша*) Де є моя гуска?!

ОНДРАШ: Не пришла вам?

БЕЖАНКА: Бы-м ей віділа, кібы была пришла! Правда же не пришла!

ОНДРАШ: А не заблукала ся десь по валалі за гртанков?

БЕЖАНКА: А што бы ся мала моя гуска за гртанков блукати!? Ці ей не накормлю кжде рано, каждый вечур?

ТЕТКА: Што єсь зясь наробив – ты кылявцю?! Уж сі єсь, вера, пошыв губаню і ногавиці! Такой бы-м му карком закрутила! Што лем робить на тій паші! Теперь уж будеш мати виплату: три гускы одпас намілобогу! Уж виджу, не достане ани грайцаря.

БЕЖАНКА: Але моя гуска, моя! Не дала бы-м ей, кебы ей і златом выважыли!

ОНДРАШ: Мусіла на паші зістати.

БЕЖАНКА: Ах, ей – ідеш до чорта! Тота на паші зостане... тота мать вєце розуму, як десятєми такы, як ты! Тота бы зостала! Уж мусю іти, бо мі колач пригорить. Добрї ся майте.

ТЕТКА: Біж до чорта за гусков. Ани мі без нєй домів не ходь!

ОНДРАШ: Не приведу, іщі зато не приведу... нароком – але принесу... жебы знали, принесу! Але як ся гнівать... тота Бежанка про єдну гуску! Не будеш ся ты довго гнівати.

ТЕТКА: Господи Боже! Што то ся мі днєсь робить? То вшытко про нєго, вшытко! Што-м ся за нєго намолила, а оно надарьмо – надарьмо. Обторганий ходить, як страшок, а пропасе вшытко – вшытко.

ОНДРАШ: Натє – то Бежановы післали... выслуга...

ТЕТКА: А гуска?

ОНДРАШ: Ейга, гуска ту. Приніс єм ей з пашы.

ТЕТКА: *(сердечні ся засміє)* Досправды? Приніс єсь ей? А як єсь ей нашов?

ОНДРАШ: В лозиню ся ї захопила о кореник лаба. Не могла сі помочі.

ТЕТКА: Слава Господу Богу! Лем кідь є ту!

ОНДРАШ: Натє... приніс єм вам...

ТЕТКА: Ніт, ніт, не буду, тобі ся зыйде, лем з'їдж сам.

ОНДРАШ: Я? Я уж їв... то про вас.

ВАЛАЛ: Мать сердце... Ой, сердце мать. Дав бы і сорочку зо ся. Не ублизыть ани мусі. Не завадить до никого. Як кебы го ани на світі не было.

ТЕТКА: А не мать никого, окрім мене. Нихто го не направить на добре діло, лем я: ей, не зохаблю я го, не зохаблю. *(Ондрашові)* Сядь сі ту ку мі на лавку. Так!

ОНДРАШ: Тетко, вшыє тоты ногавиці і тоту гуню?

ТЕТКА: А якже. Правда же мусить. По выплаті, такой тоту неділю будуть на тобі. Підеш в них до церкви. Підеме доведна, так як єсь з небіжков матірєв ходив – Господь Бог ей ослав!

ОНДРАШ: А не міг бы їх скорше вшыти? Повіджете му – до неділі.

ТЕТКА: А нач бы ті были на неділю? До церкви не ходиш, ани нич.

ОНДРАШ: Може бы-м пішов...

ТЕТКА: А гускы?

ОНДРАШ: Попасете їх вы. Барз бы-м хотів чути оглашкы – уж буде друга.

ТЕТКА: А хто ті то повів? Хто ті бісїдовав о оглашках?

ОНДРАШ: Вна. Вы мі не жычіте той радости – затаїте передо мнов вшытко, што добре. Лем кідь ня треба грїшыти, не стримате нич. Кебы не она, ани бы-м не знав, же маме оглашкы. А на першій єм сі ани не був. Ани пантликы єм ї не купив.

ТЕТКА: Кому?!

ОНДРАШ: Їй, їй. Молодый зять ся мать вказати – а я?

ТЕТКА: Ніт, моя дітино – не купуй ты нич. Дай їй покій... Ани не попозерат до того боку!

ОНДРАШ: Але перед оддаванєм? Перед вінчанєм? Та што бы світ на того? Лем сі роздумайте!

ВАЛАЛ: Неборак! Што з ним, а щі теперь перед самов свадьбов! Робила бы то, кебы мала Бога при собі? Бог ї то одплатить!

ТЕТКА: Ідь, сыну мій, ляж сі, одпочінь. Зарань мусиш скоро вставати.

VIII.

КРАЙЧІР: Свадьбу так наскоро переложыли, же што мало быти готове за десять тыжднів, теперь мушу стигнути за два. Молодому новий облек ціфрований; а ціфер – тівко ся лем змістить! Дружбім тыж што-то, ту ногавиці, ту гунї... А якраз теперь ту іщі зачав забіговати і гусярь. Двадцять два років му нич не было треба – ани ногавиць, ани гунькы, а теперь... Каждый Бога день отравує. Та іщі нигда таке не было! Лем єдина створа мать Бога при собі – Ондрашова тетка, тота зясь ходить просити, жебы-м му тоты лахы не вшив. Нич з таков радістєв не выконам, як тоту просьбу.

ГУСАР: *(вступає до ізбы)* Добрый день желям вшыткым восполук!

КРАЙЧІР: Добрый день, чім можу послужыти?

ГУСАР: Новы ногавиці потребуу ушыти, бо буде екзецірка, а на тых ся мі уж постав прочухав...

КРАЙЧІР: Ёй, зясь нова робота, зясь клопота. Та кебы не так вшытко нараз. Рожі, рожікам..!

КРАЙЧІРОВА: Ту-у-у єм. А што треба? *(Збачить гусара. Правдіподобні ся уж давніше знають)*. А-а-а, пан офіцірь...

КРАЙЧІР: Вось їм міры на ногавиці *(Приправить сі папірь і церузу)*. Будеш цісла крічати, а я їх позаписую.

КРАЙЧІРОВА: А шытка цісла...

КРАЙЧІР: Вшыткы, теремтете...

КРАЙЧІРОВА: *(Зайдуть за шірму так, же гусарові видно лем голову. Крайчирова зачінає міры брати, крайчір в куті шыє)*.

КРАЙЧІР: Но, та тівко довжка?

КРАЙЧІРОВА: Двадцять пять центликів...

КРАЙЧІР: Не повідав єм? Перше цісло тота кыка не видит. То наісто буде сто двадцять пять. Сто двадцять пять. Позерай там порядні! Грубка?

КРАЙЧІРОВА: Грубка чого?

КРАЙЧІР: А чого щі бы мала быти? А теремтете, крижованя ті небесне, та што ты там міряш? Сонебес бы тя побив, ты – єдна кыко непричасана... *(Гусар в зметку утїкати, крайчір і без розмыслу имарить Ондрашовы лахы, сам сідать шыти)*. На, шый му, кед єсь му так красні поміряла. *(По хвільці збачить омыл, але махне на то руков)*. Но, кідь є так, най є так! Збодний му і тоты ногавиці, най сі їх мать. Мі суть гусаровы пінязі такы, як і гусярёвы. А такый худобный іщі скорі заплатить, як тоты магнаше, што ремеселника лем за нич не мають...

ВАЛАЛ: Крайчір подля жадості Ондрашовой доготовив лахы.

Тетка выгрїшыла крайчіра, але лахы виплатила, звязала їх до зайдкы і замкла в ладі.

ОНДРАШ: Но, уж не буду обдертый ходити, не мусите ся за ня ганьбити. Теперь уж і до церкви можу піти, лем іщі калап не мам. Завтра сі го піду купити, і пантликы на нёго.

ТЕТКА: Але, што ся будеш наглити! До выплаты іщі, Боже мій...

ОНДРАШ: Я, мі калап треба... Кідь мам вшытко нове... Гм – як бы-м ішов до церкви... Досправды – вы дашто готовите?

ТЕТКА: А што мам готовити? Не мам што готовити.

ОНДРАШ: Но... шак ся то у Бежановых вшытко одбавить... Уж печуть! Днесь уж і ялівку забили.

ТЕТКА: Уж? То уж на свадьбу!

ОНДРАШ: Быв єм там, як ей забивали... в боїску... Зузка втекла з дому: не могла ся на то позерати – а я зостав, я не втік.

ТЕТКА: Повідала єм ті, жебы-сь ся там не волочів – што не слухаш...?

ОНДРАШ: Мусю помотати. Што бы повіли?

ТЕТКА: Без тебе бы ся барз добрі обышли.

ТЕТКА І БЕЖАНКА З РАДОСТНИКОМ

ТЕТКА: Вера, ани бы-м ся не споділа, же нам таку загыбель робити будете – ты і твоя дівка! Хлопчиско, небожатко, бы був при покою, ниґда му нич не пришло до розума – покля го не побаламутила. Айно, же то лем з похабости ся ей пригодило, а оно зясь – іщі і ты ей помагаш! Я не знам, што сьме ті коли зробили! Каждому дам покій, а прецік ты каждый скубне, де лем може. Але чом? Чом?!

БЕЖАНКА: А што ся мате жаловати – мы не зробили нич ани вам, ани хлопцёви.

ТЕТКА: Не зробили! Та я знам, же вам то нич, кідь із хлопчиском выйдеме на сміх! Але як то про вас нич не є, піду к твоєму хлопови або до Дубравовых і розповім їм, як ся обходите з моім хлопчиском... Они уж не повідять, же то нич. Буду відіти, ці то іщі є правда на світі!

БЕЖАНКА: Прошу вас, не гнівайтесь, тетко. З чістого сердця вам повідам, же-м вам не хотіла біду робити. Але што-м мала робити? Він пішов на поле, нашов мі гуску, приніс ей на руках до двору, а я бы-м го мала засмутити? Уж єм мала на языку, же му повім, жебы Зузці не вірив, же сі з нёго блазня зробила, але як єм попозерала до той розрадостеной тварі, сердце мі не дало. Повіджете, ці лем мы причінов того? Чом го так жалієме? Хто то знать. Півгаздіства бы-м за то дала, кебы ся то дало якось переіначіти, змінити, направити.

ТЕТКА: Та што уж направиш, кідь уж пізно. Што вышмариш, то уж не хопиш. Мій хлопчиско не знать циганити, думать сі, же і іншы правду гварять, а іщі як му обіцять дашто така дівка! Повіджете, ці бы і другый вдячні не вірив? Но а кідь го збаламутила, же піде з ним на собаш... А до того іщі і лахы му вшыли. Раз не знам, як сі з ним пораджу, кідь прийде тот собаш. Але сподівайме ся на Бога. Як сьте сі то знали насновати, та теперь сі то одснуйте! Лем вам буде ганьба, як сі куній приклякне перед олтарём, ёму, вера, ніт!

БЕЖАНКА: Повіджете вы му, што є во веці, вас найскорше послухать.

ТЕТКА: А што сі думаеш, же моє сердце з каменя? Тобі го было жаль, а мі го не жаль? Мали сьте му повісти – твої дівці бы на слово повірив. Мі уж не повірить. На мої слова уж не дасть нич...

БЕЖАНКА: А чули сьте, што на ню выдумали, же ся наглиме зо свадьбов? *(Бежанка шось шептать тетці на ухо)*.

ТЕТКА: Ой, планый світ, планый світ!

БЕЖАНКА: А знате, чом ся так наглиме? Про нич інше, лем про вашого хлопчиска, жебы ся довго на ню не лакомив. Чім скорше ся свадьба одбавить, тым скорше сі ей вышмарить з головы.

ТЕТКА: Но але што зробиме, жебы вам на свадьбу не пришов? Я не знам, што буду робити.

БЕЖАНКА: Дагде го выправте.

ТЕТКА: А ті піде? Штось му вшытко на долонь выложила, коли мать быти собаш?

БЕЖАНКА: Але мы думали, же о свадьбі уж знать.

ТЕТКА: Но уж ся стало, дарьмо є!

БЕЖАНКА: Ой, стало ся, стало!

СВАДЬБА

БЕЖАНКА: Най ся одбавить лем так потихы. Теперь уж каждый цундравець мать свадьбу з музиков. Не мусиме довгы парады строїти, што при свадьбі звышить, даме молодым до газдівства. З того ходем дашто будуть мати.

ГАЗДА: А чом бы-м не зьїднав циганів?! Што, ці на то не мам! Не дам сі дівку лем так по темрі одвезти, же бы то нихто не відів! Я ся женив з музыков, ний ся і она оддасть з музыков! Ходем мі не буде мати што вышмарёвати на очі.

БЕЖАНКА: Але і она хоче без музыки...

ГАЗДА: А то уж чом? А ці розум потратила?

БЕЖАНКА: Лем так – не хоче, жебы ся нам в домі згон робив.

ГАЗДА: Стара! Стара! Ты і з твоєв дівков, сьте сі штось наварили в тій кухні бабській! Не думай сі, же-м ваш шаленяк. Я уж давно штось нюхам, штось, што мі до головы не іде. То тыж мусіло лем од вас выйти, же ся так наглиме.

БЕЖАНКА: Дубравовым треба помочи...

ГАЗДА: Ідеш мі з таков выгварков, ты, стара квоко! Дубравовы не

мають десятку, жебы сі копачку наняли! Лем сі поваж, не є то спроста выгварька?! А мі то хотіли забеленьгнути на ніс! Вы, бабы, з довгым волосём а куртым розумом! Мі? Но але мі?! Та што я ем про вас – бочкора? Гей? Бочкора?! Такой теперь мі ту приведеь тоту твою распещену! Я ї прочішу розум! Я ї вкажу згоны! (*Мати приведе дівку*). Повідж мі ты – ты, – а, моле, ся ани ті не попозерать до оч! Та што, єсь девятыдесят девяты валалів выпалила! Што ся ня так боїш? Ясну стрелу ті наганям! Ты штось выпекала! Повідай, чом не хочеш музику, чом?!

ЗУЗКА: Та то лем самый згон, а іщі к тому за три дни...

ГАЗДА: Про ню то згон! Но але моя свадьба то быв тыж згон? Тісяч острокованых: а іщі зато буде музика! А іщі довше, як інде. Хто ня ту хоче учіти!!

ЗУЗКА: Няню, не гнівайте ся, я лем хотіла...

ГАЗДА: Ага, она хотіла... а музика буде, буде, буде! Мі в моім домі ніхто не буде розказовати! Ту в моім домі! Подь ту, попозерай мі до оч! Но ідь на бік, а ты стара чортицё, оле подь ту... ідеш мі!!! (*Зузка наголос плаче, старый зо старов шитось гестікулюють, потім крік: "Карк ті выкручу... ты єсь їх зводила... таку ганьбу як є... не годна тот вінець носити". Бухнуть двері, Зузка з матірєв зостануть выти серед хыжы*).

ПОЇДНАНЯ МУЗИКИ

ГАЗДА: (*по циганьскы*) Бодай тут те поражіне, ге рома!

ЦИГАНКЫ: Йой, фтікайме, бо гаджо нас хоче бити! (Як утікають, перевернуть цигана, што іде опроті газдови).

ЦИГАН: Бодай тут поражіне, ту діліні, ріконі! Кобылы, не мають, што робити, поразили бы тя на пукиль, діліні, ріконі!

ГАЗДА: Так є, Кучо, прийдеши мі грати на свадьбу?

ЦИГАН: Та не прийду, прийду. Та тобі нїт? Шак твій отець фурт дакус нашым циганкам раз бандурі, раз муки ...

ГАЗДА: Але та ся мусиме поїднати...

ЦИГАН: Поїднаме ся...

ГАЗДА: То бы єсь грав дружбовский в неділю пополудни, в понеді-

лок свадьба, а вівторок бы-сь то вшитко закінчив.

ЦИГАН: Та ці я не знам, та я од дітини з нянєм лем по свадьбах, та ты ня не фчій... Я знам шытко – і вербунк, і рядовый, та ту такого *ніт*, жебы-сь ішов на край світа, та такого не найдеш.

ГАЗДА: Лем не гварь, бо Окаль зос Полаты тя уж перебрав!

ЦИГАН: Окаль? Тото зожаліте, што му з носа капчіт, та тот іщі ся в попелі гравав, як я уж баронці на каштіль в Гамбурку грав. Та я *мав* тото ту (*вказує на голову*), што він мать тото ту (*вказує на задок*). Та він іщі ани не чув так грати, як я грам! Прісамчалескар! Та *то* такый прімаш на цілый світ не найдеш, як я, жебы мі так панбіг превелебный з неба помагав, кідь правду не гварю, прісамчалескар!

ГАЗДА: Но та повідж, тівко хочеш?

ЦИГАН: Но так як другы цигане, та і мы...

ГАЗДА: Достанеш пять кухны, бо будете пятёми, 25 корун, выпити і тоты пінязі, што вам до басы з дружбівського нашмаряють.

ЦИГАН: Ёй, який єсь богатый, такый єсь мудрый. Та за кухен ті мам грати? Трий дні, што такый тонкий, ага, як мое ухо, та жебы ня хворота тримала, кідь ті буду грати, та нігда шог!

ГАЗДА: Та што бы-сь хотів?

ЦИГАН: Та палінкы...! Та ті кухен дам, тівко хочеш, га то нашы циганкы од газдів носят!

ГАЗДА: Добрі, намісто двох кухні ті дам літру палінкы, добрї?

ЦИГАН: Та добрї, но.

ГАЗДА: Но, але собі мусиш сам пораховати – за пять кухні, тіко ті вийде палінкы?

ЦИГАН: Та пять літор, ні?

ГАЗДА: Та тось плано раховав...

ЦИГАН: Та вісем, та што іщі ся ті мало видит?

ГАЗДА: Ты лябджеш до блуду, намісто того, жебы-сь раховав. Позерай ту на пальці, пять пальців та то будуть пять кухны, а се два пальці є една літра палінкы.

ЦИГАН: Но, та най буде.

ГАЗДА: Ту маме два пальці, два кухні – една літра.

ЦИГАН: Но, та най буде.

ГАЗДА: Далшы два – зясь літра. Уж маме дві літры. А уж маме лем єден палець, єден кухен. За два кухны была єдна літра, но а за єден?

ЦИГАН: Та літра...

ГАЗДА: Та як може быти за єден кухен тыж літра!?

ГАЗДА: Але я думам не на такый тонкий як ухо, але на тот грубий...

ГАЗДА: Ага...

ЦИГАН: Видиш, який єсь глупый!

ГАЗДА: Но та най буде і за тот пятый тыж літра! Та доведна трий літры палінкы і 25 корун.

ЦИГАН: Та я на двацет пятёх корунах не приставам. Та то барз мало. Шак басы дочіста розбиты, та ся били в Краснім Броді, та атот, што мав ніс, як дышиль, мі з боканчов до бас скочів на струны – а струны дороги, як хворота.

ГАЗДА: Но та буде трицять.

ЦИГАН: Но та най буде.

ГАЗДА: Ту маш задавок, фляшку палінкы, але з ручки до ручки, гуслі до залоги. Ты бы палінку выпив, а на свадьбі бы мі грав небесный жаворонок, а гейже?

ЦИГАН: Та шак Циган мать даяке слово, ні?

ГАЗДА: Гей, кебы ся не звав “Циган».

ЦИГАН: Верон, де ся пурані лавута, гіне провудер про карфін. (*Верон принесе гуслі без струн*).

ГАЗДА: Ага, та то він ту такы гуслі до залоги давать, знать, знать, што робить, бо єм ся дізнав, же на тоту свадьбяну неділю го уж были їднати парібці з Габуры!

ЦИГАН: Та жебы ня так покрутило, жебы ня зимна роса на пецу спалила! Кідь то правда! Верон! (прийде, Циган ся на ню зажене) Ты шалена, та якы єсь мі гуслі принесла, те діліні, ме кайсі пфагер джі лавута дава летернеста, та я такому доброму газдові такы гуслі дам, ты шалена! (*принесе новы, давать*). Но, шукар лавута.

ГАЗДА: Но та тото уж гей, ту маш завдавок. Напий ся! Клич і Люнгу з басамі, най нас одпровадит гу мосту!

ЦИГАН: Люнго, аф, те башавел барікане гаджеске, бо лел ромнья.
(Люнга прийде, грають, вишитки співають).

СВАДЬБА

(Ондраш замкнутый в коморі. Крікы, звуки, найде сокыру, бурить, розбивать двері на коморі, не дарить ся му. Зузка з Яном ся собашать в церкві, скурчаний собашный рітуал, родиче, валалчане, славность. Мав бы то быти сімультаний дій під краснов мелодієв церковного обряду, Ондраш на покраї зуфальства).

СВАДЬБА У БЕЖАНОВЫХ

(В хыжі свадьба в повнім пруді. Цілий валал сидить за столами. Цигане грають, молоды танцюють, старты ся гостять а молоды женаче ся бавлять на дрылянку з тыма, хто хоче выйти вон або хто приходить днука. Крікы – “На здравя молодым!» “На здравя!»)

ЖЕНЫ: (на молодых женачів). Не мате розуму ани за наперсток! (Молоды женаче спрацувають якогось запізненого – дрыляють сі го єден на другого). Та ці сте пошаліли? Дайте му уж покій, дораз впаде, як згнита грушка! (сміх) До того весіля ся ближить Ондраш. Моле, який пышний, ани словко не стратить.

Не видиш, же мать нову гуню. Гі-і-і, і калап новый!

Ондраш! Та ці ся женити будеш, до карікы, ці што?!

Попозерайте, бабы, якы на нїм ногавиці, лем так квітнуть!

ТЕТКА: Но ты потвора єдна... така ганьба – ты стопе єден!..

ЖЕНЫ: Але го охабте! Не заваджать нікому – най ся позерать і по-веселить!

ТЕТКА: Не треба тому нияких веселостей – дость што мать на собі!

БЕЖАНКА: Подьте, тетко, холем до кухні. Іщі сьте ту і так не были. Але най іде і він. Може і він дашто буде мати з нашої радости.

ОНДРАШ: (пришли до кухні). Пустьте ня ку ній, што ня зясь тримате!

ТЕТКА: Тихо будеш! Ани не писний!

ОНДРАШ: (Бежанці) Видите, так зо мнов роблять од божого рана!
Ани на собаш ня не пустили, лем што єм їм втік.

БЕЖАНКА: Но, але є уж по...

ОНДРАШ: Та як то?

БЕЖАНКА: Вера, же уж – сыне мій радостный.

ОНДРАШ: Без мене? Лем без мене? Хто... як?

БЕЖАНКА: А уж, вера, так, без тебе...

ТЕТКА: Чекали тя, видиш..! Радила єм ті, жебы-сь то з головы
вышмарив. А тепер маш зато, жесь їм вірив!

ОНДРАШ: А хто ей – хто сі ей взяв?

БЕЖАНКА: Но, та Яно Дубравовых.

ОНДРАШ: Но видите, тетко, нашто сьте ня заперли до коморы і три-
мали цілый день насилу?

БЕЖАНКА: Небожатко... (Давать му фалат білого колача).

ОНДРАШ: (Перший раз ся евідентні взбурить при Бежанці). Небо-
жатко... Тепер уж небожатко! (Вбігне меджі молодых жена-
ців, котры го зачнуть дрыляти, як сноп соломы, од єдного к
другому). Регот... (Ондраш ся тручат меджі женачами, але
упрені ся фурт позерать на Зузку, котра танцює з молодым
і не спущать з нёго залюблены очі). Як лем го рада видить –
рада видить – рада видить... (Розбігнув ся, локтями сі про-
бив драгу і выбіг вон).

ОТЕЦЬ: (Ондраш сидить задуманий перед домом на деревах, голова
в долонях, плаче. Отець ся довго на нёго позерать). Ты чій
будеш, як ті мено?

ОНДРАШ: А што вам до того?

ОТЕЦЬ: Ей, сынку, не мав бы-сь так неслухні одповідати, бо не
знаш, з кым бісїдуєш. Ондраш, а тетка днука?

ОНДРАШ: Днука... А што сьте, хто сьте, чого сьте пришли?

ОТЕЦЬ: Може зато, жебы-м ті поміг...

ОНДРАШ: Скоро сьте ся вшиткы здогадали... Уж тепер мі можете
помагати! (Отець зайде до дому, де свадьба, з хыжы выбігне
Зузка з Яном).

ЗУЗКА: Ёй, як ту приємні, черствый воздух...

ЯНО: Дораз прийду, лем сі одскочу за хыжу. *(Обоє ся сміють, Яно ся стратить).*

ЗУЗКА: Ондраш, то ты?

ОНДРАШ: *(сторгне ся)* Зузка! Пришла єсь! Но а теперь подьме. І вечур нас зособашать...

ЗУЗКА: Але я уж єм з Яном Дубравчіным.

ОНДРАШ: Уж мі повідали – призабыв єм... Не підеш зо мнов, до-справды не підеш?

ЗУЗКА: Не чекала єм тя, я не хотіла піти за тебе – то єм тя лем циганила, знаш? Циганила єм ті, хотіла-м піти за Яна Дубравового, а тебе єм лем так баламутила!

ОНДРАШ: Уж є нескоро, уж барз нескоро! Вшытко... вшытко...

ЗУЗКА: Розум стратив, розум, Боже будь при нас! *(Приходить Яно, Зузка сі го скоро одваджать за руку до дому, повного веселости і гуляку).*

(Ондраш помалы ставать, закладать апокаліптичний пожар, де наконець вшытко жыве, окрім нёго, згорить).

МАТИ: Ондраш, Ондраш, де єсь...

ОТЕЦЬ: *(тыж уж як дух)* Нїт го, втік, уж му не было помочі...

МАТИ: Уж нікому не было помочі, бо вшыткы сьте там на землі пошаліли... А де пішла наша дітина? Непробуджений, темный...

ОТЕЦЬ: Там, до будучности...

МАТИ: До будучности? Видиш, чом сьме ся о нёго не старали? Боже, Боже, застав го, бо за ним не остане нич, лем кыржавы слїды і спалена земля.

(к о н е ц ь)

КАРОЛ ГОРАК

Адолф Івановіч
Добрянський

(Зоря на небі, а над головою штранг)

Переклад:

Василь ТУРОК

Пряшів, marec 2003

ОСОБЫ:

Добрянський Адолф Івановіч

Елеонора, його жона

Бабка

Мати

Віктор Добрянський, брат Адолфа

Мірослав Добрянський, сын Адолфа

Маска 1

Маска 2

Серб

Слуга

Гурбан

Цісарь

Тіса

Бах

Генерал

Урядник

Судця

Форґач

І. ЧАСТЬ

1. ІДЕНТИФІКАЦІЯ У ЛЬВОВІ

УРЯДНИК: Так, шумні по порядку: іщі раз: мено!

ДОБРЯНЬСКИЙ: Добрянський.

УРЯДНИК: Ціле мено!

ДОБРЯНЬСКИЙ: Адолф Івановіч Добрянський.

УРЯДНИК: Народжений в році...

ДОБРЯНЬСКИЙ: 1817, вісімнадцятого децембра в Рудлёві.

УРЯДНИК: На тых 65 років вызерате барз добрі. Заместнаний?

ДОБРЯНЬСКИЙ: Выступив ем зо штатной службы.

УРЯДНИК: Выступив?! Пензіста... А в голові преступность против штату!

ДОБРЯНЬСКИЙ: Дозвольте! Што то ту треплете!

УРЯДНИК: Женатый!?

ДОБРЯНЬСКИЙ: Жена Елеонора, роджена Мілвіус.

УРЯДНИК: Діти?

ДОБРЯНЬСКИЙ: Пять дівок: Ольга, Вера, Ірена, Гелена, Алексія і сын Мірослав. Штирёми сынове нам умерли...

УРЯДНИК: Бывалы професії?

ДОБРЯНЬСКИЙ: Банський урядник, ведучій банський урядник. Комісарь руських інтервенчных войск.

УРЯДНИК: Але, але, в котрім році?

ДОБРЯНЬСКИЙ: 1849. Такой за тым діштріктуалный референт в Ужгороді в роках 1849 – 1850, а в роках 1850 – 1851 в Кошицах.

УРЯДНИК: Фі-га! Така функція в тых часах... Школований...

ДОБРЯНЬСКИЙ: В роках 1851 – 1853 секретарь Єднотного крайньского штатного органу в Будині...

УРЯДНИК: Фііі-га! Велике звіря сьте были, мілостивый пане. Образованя?

ДОБРЯНЬСКИЙ: Не бісідуй зо мнов так, дураку! – Гімназії: Лево-ча, Рожнява, Мішколц, філософія: Кошиці, Ягер. В Ягрі єм выштудовав і право. В роках 1836 – 1840 Баньска і лісницька академія в Баньській Щавніці. Року 1847 Высока технічна інжінїрська школа у Відню.

УРЯДНИК: Помалше, помалше, не стигам то писати...

ДОБРЯНЬСКИЙ: Дай, напишу то сам: 1853 – 1860 міністерський радця у Варадині.

УРЯДНИК: Одліфровали вас од родини до Відня і Будина, одрізали од свого корїня, збавили ся вас!!!

ДОБРЯНЬСКИЙ: 1860 – 1864 – наперед при Угорьскім заступительськім уряді, пізніше – при Угорьській раді в Будині!

УРЯДНИК: Дістали сьте мілость, жебы вас мали на очах!!!

ДОБРЯНЬСКИЙ: 1864 – радця при кралёвській Угорьській дворній канцеларії у Відню!

УРЯДНИК: Прекрасні! Лемже видно, же то не моє писмо!

ДОБРЯНЬСКИЙ: Окрем родного русиньского, знаю девять чужжіх языків!!!

УРЯДНИК: Великий єсь ты пан, шкода тя дати хробакам жерти! Ха-ха-ха!..

ДОБРЯНЬСКИЙ: Шкода ті ня? Мене? А за што?!

УРЯДНИК: Тобі было треба чинити взбуру? Державну зраду? Чуєш? Суд буде о пару годин, уж ті майструють шыбень! Ха-ха-ха!

ДОБРЯНЬСКИЙ: Віджу, же ся в смерти не визнаш – теперь не вішають, теперь стріляють...

УРЯДНИК: Коли прийде твій обгайця?

ДОБРЯНЬСКИЙ: Сам ся обороню против кривых обвинінь...

УРЯДНИК: Віриш собі, мілостивый пане, віриш... Не познаш ты львівських судців, але ани папіря, што на тя пришли з Будина. Послати ті попа?

ДОБРЯНЬСКИЙ: Не кувикай...

УРЯДНИК: Жаль мі тя. (в українськім языку) На якого чорта ты, мій друже, ліз сюди, у Львів! Навіщо ты відійшов із державної службы? Напиши, коли це було!

ДОБРЯНСКИЙ: По австро-угорськiм вирiвнанню – нецiлых двадцять рокiв по мадярськiм бунтi в 1848 роцi. Доты бывшы неприятелi Австiяци i Мадяре ся знова по братьскы поцiлювали i почали знова нiчити слабы, а главно, славянськы народы – Русинiв, Словакiв, Чехiв, Сербiв. Зато ем одышов в роцi 1868 зо штатной службы.

УРЯДНИК: I зачав есь гаджовати в Чертiжнiм! Но, час летить – допиш iщi там того – того на тя пришло з Будина: “Пiдпорив заложене Духновичом у Пряшовi Общество св. Йоана Крестителя. В роцi 1865 з ёго iнiцiативы vznikло Общество св. Василия Великого, што было главнов культурнов iнституцiй Русинiв в Угорську. До року 1871 був ёго председом.» Пiдпис, датум 3. май 1882, Львiв.

ДОБРЯНСКИЙ: Уж есь спокiйный?

УРЯДНИК: Быв бы-м, кiбы iщi было на погарик палiнки i дуган. Ага, цiлу нiч ем з вами пересидiв...

ДОБРЯНСКИЙ: Налiй ci на голову студеной воды, на судi будеш свiжий, як рыба!

УРЯДНИК: Но, онедовго буде мати кат повно работы. Може щи ся тi придам. Оно перед смертiв ся дасть вшеляк полегшати...

2. САМОТКА

ДОБРЯНСКИЙ: Жебы ся досправды одважили? Такый кiнець? Што ся мi то привiджать? Цiлий живот ем честнi служыв цiсарёви, державi i свому народу, а теперь на стары колiна – як 65-рiчний сиджу в арештi i чекам на суд, котрый ведуть цiсарёвы судцёве, судцёве того цiсаря, котрого ем iз збранёв в руках боронив перед бунтом, перед анархiёв? *(Кричить)*. Не пришло писмо од цiсаря?! Писав ем му писма! Послали сьте му iх? Описав ем му до деталiв цiле моё абсурдне обвинiня. Я, котрый ем навикнутый ся рушати – путовати, перешов ем цiлу Европу в службах цiсарства – Вiдень, Прага, Будин, Варадин, Ужгород, Петроград, Москва, Львiв, Орадея, Острава, Чертiжне, моё миле Чертiжне, з моiм милим народом. То за них, за моiх Русинiв ня так ненавiдять, же ня заперли, як звiря, мiджi штири стiны – мене, вольного чоловика, ту – до той дiры! Сам, сам, лемже они не знають,

же ку мі через зароштуваний облак ходить моя зоря, мої
найблизшы, мої надії, мій Бог і дух Карпат...

3. МАТИ І БАБКА

БАБКА: Горьте, горьте дрывця, даме мы вам сырця.

ДОБРЯНЬСКИЙ: Де тот сырець?

БАБКА: Куркы го выдзёбали...

ДОБРЯНЬСКИЙ: Де тоты куркы?

БАБКА: До помый спадали...

ДОБРЯНЬСКИЙ: Де тоты помый?

БАБКА: Свині їх выхлиптали...

ДОБРЯНЬСКИЙ: Де тоты свині?

БАБКА: До ліса повтікали...

ДОБРЯНЬСКИЙ: Де тот ліс?

БАБКА: Травов заріс...

ДОБРЯНЬСКИЙ: Де тота трава?

БАБКА: Дівка ей выжала...

ДОБРЯНЬСКИЙ: Де тота дівка?

БАБКА: За попа ся оддала...

ДОБРЯНЬСКИЙ: Де тот піп?

БАБКА: До Бескида втік...

ДОБРЯНЬСКИЙ: Де тот Бескид, де тот Бескид, де тот Бескид, де є!!!

БАБКА: Ш-ш-ш-ш, дїтинко моя, спий, спий, Бескид нам не втече,
то наш осуд, а од того іщі ніхто не втік, спий... Ех, Адик,
Адик – як ты будеш жыти: напів Руснак, напів Німець Адо-
лф по дідови, Івановіч – по вітцёви... Боже, боже, спий ді-
тинко злата, спий, бо будеш велё силы потребовати, жебы
тя тот світ не змолів.

МАТИ: Спий, мій сыночку, принесу ті зо загороды червену ружоч-
ку (*Співать німецьку співанку «Рислайн, рислайн, рислайн
рот...»*). Ах, Долфі, Долфі мій маленький – Долфі Івановіч...
Я і з татом ся любиме, а ты есь ружічка той любости – наш
Долфі, але ці тому світ буде розуміти? То не барз добре міс-
це про любость атот ту світ... А зато спий, наберай сил, мій

сыночку, приготов ся на довгу і тяжку дорогу животом, дітинко моя...

4. ПЕРША РЕТРОСПЕКТИВА

СЕРБ: Мы, Сербы, довго боронили Европу перед турецькыма нава-
лами. Мы сьме были тот турня хрістіанства, котра доказа-
ла утримати іслам перед мурами Европы.

ДОБРЯНЬСКИЙ: Є то правда, же каждый сербский штудент три-
мать в єдній руці перо, а в другій – шаблю?

СЕРБ: Жылот нас научів сполігати ся на збрань. (*Указує*). Першу ата-
ку ведеш до выšky головы, потім прудко цофнеш, півкрока
доправа, а здолы догоры швыкнеш!

ДОБРЯНЬСКИЙ: (*Добрянський пробує*) Згоры на голову, а пак – здо-
лы...

СЕРБ: Не мать хыбу! З тебе бы був добрый сербский паробок!

ДОБРЯНЬСКИЙ: Я – хрістіан, а заповідь є: “Не убий!”

СЕРБ: У войні з неприятелями хрістіанства є лем єден закон: Шаб-
ля – то не гріх, правда – то не сміх!

ДОБРЯНЬСКИЙ: Лемже, хвалабогу, войны уж поминули.

СЕРБ: Войны нігда не поминуть. Ани теперь. Чую, война близко, сам
ей зажыеш!

ДОБРЯНЬСКИЙ: (*Одшмарить шаблю*) Жебы-сь нігда не мав правду!

ГУРБАН: (*Підойме шаблю*). Гурбан Йозеф Мілослав – Словак. Не
учіме ся воєвати, жебы сьме ся жывили смертєв інших, але,
як настане незвратный момент правды, зо зброєв у руках
мусиме знати сохранили наше діло. (*З Гурбаном до містно-
сти прийдуть дві маски – чорна і біла*).

ДОБРЯНЬСКИЙ: Мате стыкы зо Сербамі?

ГУРБАН: Зо Сербамі, Русамі, Хорватами, Чехами а теперь, дасть
бог, і з Русинами. Якраз єм читав стихи, які мі послав єден
словеньский поет:

Уж до слободы дзвін,
Кліче народы він!

Тот найсправнійший репертоар до днешніх часів!

МАСКА 1: Гей, угорська революція мусить зошмарити ненавистних Австріяків!

ГУРБАН: Лем Австріяци в Угорську шырять зло?

МАСКА 1: Лем Австріяци – бо суть Німці, не так, Адолфе Івановічу? А в Угорську суть лем Маляре – єднотный народ, тот ся мать поставити за свою слободу!

ДОБРЯНСКИЙ: А де Русины, Румуны, Словаки, Сербы, де тоты вшиткы?

МАСКА 1: Тоты вшиткы – то Угры! Не маме што ся теперь ділити иа маленькы родинкы, бо ся ослабиме . Наш ціль – єднотне прогресівне Угорсько!

ГУРБАН: А хто нам повість, што є прогресівне про скоро мертвы народы? Ты, Маско?!

МАСКА 2: Може дось было політики. Пане Добрянський, танцюєте?

ДОБРЯНСКИЙ: Як медвідь міджі пияками... але... *(Танцюють. З плейбеку чути віршы Сладковичовой «Маріны»)*. Красна Маско, укажеш мі свою тварь?

МАСКА 1: То є против правил... Машкарный бал мать тыж свої правила...

*(Чорна Маска тягать за руку білу Маску,
в запасі їй сторгнуть маску).*

ЕЛЕОНОРА: Но, а є по правилах! Таку ганьбу єм сі не заслужыла! Ой, вы єден! *(Грозить палчіком чорній Масці)*.

ГУРБАН: Што уж: млада панї Елеоноро, мам Вам честь представити ведучого баньского урядника Адолфа Івановіча Добрянського. Адолфе, то є Елеонора, дівка головного баньского дозорці пана Мілвіуса.

(Свадьбяный поход, віршы Сладковичовой «Маріны»).

ЕЛЕОНОРА: Буду ті вірнов женов, дітєм ніжнов матірєв. Жыйме шумні в любви аж до смерти... Буду любити вшиткы наші діти, а як дакотре похворіє, буду го обходити з великов ласков.

МАСКА 1: А як ті умре?

ЕЛЕОНОРА: Буду мати великий-превеликий жаль.

ДОБРЯНСКИЙ: Буду ті вірным мужем. Садыль на світї, де бы

ня повинности не загнали. Од днешнього дня – аж по свою смерть.

МАСКА 1: Умреш в арешті!

ЕЛЕОНОРА: А чом?

МАСКА 1: Бо так му суджене!

ДОБРЯНСКИЙ, ЕЛЕОНОРА: Счезний! Счезний, чорний гаде! Апаге, сатане! (*Спамятатъ ся в арешті. На чєлі му выступив студєный пот*). Боже, чом ня так скушаш?!

5. РЕВОЛЮЦІЯ

МАСКА 1: (*звучить “Марсельєза»; приносить до цєлы заставы, пушкы, трубы, бубны*). Адолфе! Час революції є ту! (*Маска ся оберне на другый бік – є з нєго Кошут*). Є начасі зошмарити ненавіджений, затухнутый режім в Австрії! Мы, молоды, мусимє змінити тот тіранський режім на перший сїгнал зо Западной Европы – з іскры ся розгорить великий пожар революції і змін в цілій Европі! (*Оберне ся на третій бік – є з нєго міністер Бах*).

ДОБРЯНСКИЙ: Я не люблю революцію, є темна, під єй плахту ся змістить велє несправедливости!

МАСКА 1: (*Бах*) Але без революції нїт зміны! Ниякий тіран не одступить лем про красны очі просячого чоловіка! Мы мусимє быти приготовлены на великы крокы, бо монархія ся уж-уж россыпле!!!

ДОБРЯНСКИЙ: Ліберте? Фратерніте? Егаліте? Ці досправды про каждого чоловіка? Про каждый народ? І про мій, русинський?! З Бахом єм ся стрїтив у Відню, з Кошутом в Будинї, з Гурбаном в Баньській Щавніці – каждый з них твердив штось, што было правдов лем про нєго – а де універзална правда? Де є правда про Руснака!!! Ці ся раз стрїтимє вшиткы на єднім місці і поглядаме сполочну правду, правду про вшиткых?!!!

МАСКА 1: (*крутить ся на вшиткы боки і повторює*) Тому Добрянському треба выкрутити шыю – трий раз.

ДОБРЯНСКИЙ: Люде! В Пешті выпукла революція! Підданство є зрушене! Земля буде належати вшиткым! Вшиткы народы

суть рівноправны! Лемже в Пешті твердять, же наперед революція, а пак – права! Яка то революція, кідь зо собов не несе в моменті свого взнику вшыткы права? То похыб-на революція!!! Мерькуйме, бо наконець нас, малы народы Австрії и Угорьска, не буде кому охоранити!!!

ЦІСАРЬ: Я, я вас охраню! Присягам, же вам поможу! Лем треба за-ставити мадярьскы войска! В Пешті присягали, же шмарять цісаря до Дунаю і на престол посадять мадярьского краля!

ТІСА: Было виголошене штатариум! Того зрадцю Добрянського моменталні поїмати і такой завісити на першый стром! Завтра буде одвод! Вшыткы повинні, наступите до угорьской армады, котра такой переможе Австріяків!

ІІ. Ч А С Т Ь

1. ЛЬВІВСКИЙ ПРОЦЕС

УРЯДНИК: Мілостивый пане, заспали сьте, вставайте! Зачінаєть ся суд.

ДОБРЯНСКИЙ: Облечу сі цісарський мундур, на груди сі дам вшыткы награды.

УРЯДНИК: Не давайте собі тоты медалії, нагнівате судців.

ДОБРЯНСКИЙ: Не украв єм їх, визнаменали ня за роботу і за-слуги про монархію.

УРЯДНИК: Стійте, покля вас не закличуть.

2. В СІНЁХ СУДУ

СУДЦЯ: Заперли сьме єденацять підозрілых з протиштатной роботи і державной зрады. Свідкове, котры у Відню підломили довіру цісарьского двору в Добрянського, суть: кардинал Ледоховський, галічський містодержатель, дале – жытелі Львова: Земьялковський і Лебель. Зато, же підсудимый Адолф Добрянський є обчаном Угорьска, выжадали сі нашы австрійскы суды о нім посудкы од угорьского міністерства. Коломан Тіса послав подробну жалобу на

Адолфа Добрянського як неприятеля Угорська. Ведно з Добрянським суть заарештованы: ёго дівка Ольга Грабарь, Осиф Марков, Бенедикт Плоштяньський, Іван і Владимір Наумовічовы, Николай Огоновський, Ізідор Рембіцький, Аполон Нічай, Ян Спундер і Олекса Залуський. Обвиніня підсудимых з державной зрады суть такого важного характеру, же їм грозить найвысший трест, трест смерти на шыбеніці. *(Добрянському)* Рекомендую вам, жебы сьте собі наняли адвоката.

ДОБРЯНЬСКИЙ: Обвиніня суть виконштрованы, я невинный, обгаёвати ся буду сам.

СУДЦЯ: Лем помалы, лем помалы. Наперед назбераме доказы. Покля повісте слово на свою обгаёбу, побудете сі шумных пару місяців у арешті. Уж конечні похопте, же не іде о гру на фасьолькы, але о вашу шыю.

ДОБРЯНЬСКИЙ: Прецік ня цісарь не охабить на росторгнутя пре дузятым судом! Рісковав ем за нього своїм жывотом!

3. ДРУГА РЕТРОСПЕКТИВА

ДОБРЯНЬСКИЙ: Пане генерал, я Адолф Добрянський, главный баньський інжінір, котрый робить у Відню у графа Кубека. Мусив ем втечі перед мадярьскыма гонведами. Як велитель цісарьских войск ня наісто прихылите.

ГЕНЕРАЛ: З Галіча вдариме на мадярьских повсталців, котры обсадили Підкарпатську Русь. Стиснеме їх з двох боків. Зо западу атакуе Будин генерал Гойнау.

ДОБРЯНЬСКИЙ: Треба висвітлити народу, же приказы мадярьских повсталців вступовати до їх войска не платять на теріторії Угорська. То не є гражданьсков повинностёв наших селян.

ГЕНЕРАЛ: На теріторії, котру обсадиме, до веджіня даме нам лояльных людей. А тоты нахылять жытелів на наш бік!

ДОБРЯНЬСКИЙ: *(Речнить к народу)* Словаци, котрых ведуть Штур і Гурбан, ся намагають дістати право на самоідентифікацію свого народа через сам народ. Хотять то зробити зо зброев в руках! Мають написаний і свій просьбопис. І мы, угорьскы Русины – так як ем то повів уж в Ужгороді, Левочі, а говорю то і ту в Пряшові – мусиме ословити нащу

інтелігенцію – священиків, учителів, юристів. Сконціпуємо свої жадости і однесьме їх цісарєви до Відня! Ная сьме в рамках Австрії зьєднотиме із Галіцієв. То єм написав і до Москвы – Руській думі!

ГОЛОС: Ная посолство ведно з паном Добрянським приготувлять панове Духновіч, Павловіч і Шолтес!!!

СЛУГА: Мілостивый пане! Мадярьскы войська рано штурмовали нашы войська, генерал Шлік нарядив одступ, Мадяре приходжають од Кендіць, цісарьскы войська одступили ку Воронову.

ДОБРЯНЬСКИЙ: Скоро запрягай коні. На віз посадь жену і діти, але уважай, бо жена в тяжи – чекать третю дитину!

БАХ: Ваше цісарьске величество, сітуація є барз важна. Мадярьскы повстальскы войська, якы веде Генерал Гергей, обсадили скоро ціле Угорьско і готовлять ся на штурм Відня.

ЦІСАРЬ: Уж отдавна тверджу, же мадярьска шляхта є віроломна. Бунт, який викликали, є того ясным доказом. Руський царь Николай I. мі приобіцяв поміч! Руськы войська суть повны рішительности задусити угорьський бунт. Пан генерал якраз приходить з Москвы, жебы з нами проаналізовав деталлы інтервенції руськой царьской армады.

ГЕНЕРАЛ: Ваша цісарьска мілость! На наших граніцях з Руськов імперіов стоїть приготовлена півмільіонова руська армада, яка повна рішучости настолити порядок в Австрійській монархії. Тепер треба з вашого боку выбрати людей, якы будуть з руськыма войсками ведно робити вшытко про то, жебы ціла акція ся подарила. Найліпшы бы были порадацєве, котры добрі знають географічны і воєньскы особитости Угорьска.

ЦІСАРЬ: Кого рекомендуєте, пане міністре Бах?

БАХ: Ту перед вами, ваша цісарьска мілость, стоїть Адолф Добрянський, еден з найліпшых топографів у нашій імперії, який до деталлів знає сітуацію у вышнім Угорьску, говорить перфектні по руськы, бо сам походить з Русинів вышнього Угорьска.

ЦІСАРЬ: Довіряєме людём, як пан Добрянський, котрый своєв роботів і своїма поглядами освідчив вірність нашій монархії.
(Славностна музика).

ДОБРЯНСКИЙ: (*самы з Бахом*) Пане міністре, вчера сьме передали грофови Голуховскому русиньску просьбу за припоїня Угорьской Руси к Галіції. Просьбу підписала майже вшытка русиньска інтелігенція. Зато єм, поправді повіджено, прийшов з делегацій ту, до Відня. Як сьте вирішили в нашім ділі?

БАХ: Рішати тепер в тых часах вашу проблему, мілий приятелю, бы вело ку бівшій анархії. Вшытко мать свій час. Скінчіме з бунтом, потом прийде на ряд ваша просьба... Я пересвідчений, же то буде таке рішїня, яке успокоїть ваше народностне чувтованя.

ГЕНЕРАЛ: Пане Добрянський, призначую вас цивільным комісарём третёго воєньского корпусу генерала Рудігера!

ДОБРЯНСКИЙ: Але я не вояк, нігда єм не пролляв ани капку кровли.

ГЕНЕРАЛ: Плануєте змінити по поражці бунту сітуацію вашого русиньского народа... А на тото треба заслуги, пане Адолфе Добрянський. Є война, а тота вирішить вшытко! Прямова-ня удару руських войск плануєме через Земплін, а зо северу од Кракова через Карпаты.

ДОБРЯНСКИЙ: Через нашы русиньскы землі!.. (*Трубы, войновий рев, хаос, тма*).

ГЕНЕРАЛ: За боєву статечность, одвагу і геройскы skutky даю тото найвысше визнаменаня руськой імперії Адолфу Івановічу Добрянському – Орден святой Анны. (*По часі – трубы, боєвий покрик*). За боєву статечность і одвагу. За заслуги перед своєм отчизнов і перед Російськов імперіов, даю тото найвысше визнаменаня Адолфови Івановічу Доряньскому – Орден святого Владимира!

БАХ: Добрянський, барз ся з тьма руськыма медаліями міджі людьми не вказуйте...

ДОБРЯНСКИЙ: Пане міністре Бах! То не суть порожні чачкы! То суть найвысшы руськы визнаменаня, якы єм дістав в бою за нашу сполочну отчизну. Надїям ся, же сьте не забыли на обіцяня – по поражці бунтарів вирішити судьбу Русинів в Австро-Угорьску.

БАХ: Не забыв, не забыв... А з тьма медаліями єм то думав добрі!

МАСКА 1: За што, властні, воюєш ты, скурвый сыне?!

ДОБРЯНСКИЙ: За свободу славянских народов в Австро-Угорьску! (*Пробере ся, як по довгій хвороті*). Пане генерале, був єм хворый, з войны глашу ся до службы!

ГЕНЕРАЛ: Далє.

СЛУГА: Пане генерале, є ту депутація мадярских грофів. (*Дасть листину Добрянському*).

ДОБРЯНСКИЙ: (*Читать*) Міністер внутра Коломан Тіса і двоми грофы!

ГЕНЕРАЛ: Што хотять?

СЛУГА: Хотять з вами говорити міджі штирєма очіма.

ДОБРЯНСКИЙ: Мам одыйти?

ГЕНЕРАЛ: Зістаньте ту. Закличте їх.

ТІСА: Пане генерале, жадам вас о розговор міджі штирєма очіма.

ГЕНЕРАЛ: Я мам лем єдно око, так то бы був розговор лем міджі трєма очіма, а то бы было дось мало, зато буде розговор міджі пятєма очіма. Пан Добрянский ту зістане!

ТІСА: (*цїлый несвїй*) Мам на сердцю захрану мадярского престолу, а зато мі дозвольтє, пане генерале Паскевічу, преподати вам історічну пропозицію. Няй руський царь Николай І. прийме од нас протекторат над Мадярском.

ГЕНЕРАЛ: Хочете захранити мадярский престол за ціну нашої зрады австрійского цісаря?! Хочете ся нам шмарити коло шії, хочь нас ненавидите.

ТІСА: Пане генерале, приймийте нашу понуку.

ГЕНЕРАЛ: (*по російськы*) Вы сошли с ума!!! Мы русские прішли в Венгрію спасать престол Франца Йосіфа, австро-венгерского кесаря!

ТІСА: Наша понука виходить із чістых замыслів нашого угорьского діла, котре і наперек кровопроливаню...

ГЕНЕРАЛ: Будьте тихо! Кто бы ся одважив предступити з таков понуков перед царя Николая! Вон, бо вас дам повішати! (далє *по російськы*) Вон, ты блядь продажная!!!

ДОБРЯНСКИЙ: Мадярскы войска ту під Вілагошом зложать збрань. Надходить час вирівнання вшитых народів. Одтеперь про нас вшитых будуть платити єднакы права, єднакы заканы.

ЦІСАРЬ: Вшыткым моім вірным підданым, котры стояли при своїм цісарёві в планых часах, буду приятный і наповню їх желаня до такой міры, до якой мі то моя функція дозволить!

БАХ: Выграли сьме!

МАСКА 1: Выграли Русы, а не вы!

БАХ: Мадярів треба хопити під карк!

ГУРБАН: А Словаків?

БАХ: Розділити на два воєнскы діштрікты: братіславскый і кошицькый! Шаріш, Абов, Земплін споїти до єдного діштрікту – кошицького! Ёго начальником наставлям генерала Бордоло. Жупы Ужгородську, Бережску, Угочску і Мараморошску злучіти до єдной з центром в Ужгороді на челі з комісарём Ігнацом Вілецом. Ёго правов руков буде референт Адолф Добрянський. За што єсь воёвав?

ДОБРЯНСКИЙ: За ослободжіня Славян, якы жыють під Карпатами!

БАХ: *(назначіть побічникови очіма)* Не спустити го з очей!

ДОБРЯНСКИЙ: Завести написы уліць в містах, де жыють Русины, по русиньскы.

В канцеларнях і на урядах русиньска реч ся вживати буде, жебы народ тому розумів.

На народных школах – русиньска народна реч. В Ужгороді отворити гімназію з учебным языком русиньским.

Заложыти русиньску препарандію. В ей будованю мі поможе брат Віктор Добрянський.

В урядах на русиньскых теріторіях будуть урядовати русиньскы урядници.

Дано в Ужгороді, фебруар 1849. А вшыткым – слободу!!!

ХОР: *(ославлёваня слободы!)*

МАСКА 1: Не вірь Мадярам, не вірь Австріякам, не вірь Русам, вірь лем собі.

ДОБРЯНСКИЙ: Але як не будеме нікому вірити – пошалієме!

БАХ: Дас іст шкандал!!! Што то там стваряють тоты Рутеніше швайнегунды? Ужгородський окрес зрушити!!! А тых двох шефів переложыти! Шкандал!!! Адолф Добрянський як першы в

монархії дозволив Руснакам приступ до публічного, політичного і народностного живота!

МАСКА 1: *(обходить хор)* А ці собі вы, Словаци, в словацько-руснацьких валалах дасте урядовати і учіти діти по руснацькы?

ГОЛОС: Но вера... Дось было мадярчіны... Дось і русинчіны...

ГОЛОС 2: Як дось русинчіны, та якраз іщі ся лем зачала!

БАХ: Не повідав єм? Самы розброї! Вілеца і Добрянського переложити, бо такого чуда натворять!... А із тьма языковима новотами – кінець! Наступить там жупан Табоді! А буде там порядок!

ДОБРЯНСКИЙ: Пане міністре! Відень предсі не може забути на наші заслуги!

БАХ: Успішність монархії є і в ротації кадрів!

ДОБРЯНСКИЙ: Пане владный комісарю. Голошу ся як діштріктный референт, переложений з Ужгороду.

УРЯДНИК: Ту, в Кошицях, майже вшитко мадярське. Інакше, спокійна служба. Одоберете ся до вашого родного Шаріша – а на Маковіці, в Плавчу, Грабкові і Сукові вышетрите неправости, котры чинять барон Палочай і гроф Форґач.

ДОБРЯНСКИЙ: Але як то, панове шляхтичі? Єм цісарів політичний комісарь, прецік народ був од панщини ослободжений по розбитю бунту, а вы з ним нарабляте, як з худобов у минувлых сторочах. Подля конштитуції суть вшиткы люде рівны!!!

ФОРґАЧ: *(у Відню)* Познате наш стародавний шляхтицький форґачівський род. Ёго заслуги перед двором тыж. Але што сі тот ваш Добрянський дозволять, то є нонсенс! Твердить, же обычайный хлоп є холем такой самый пан, як сам цісарь!!!

БАХ: Такой го прикликати!

ДОБРЯНСКИЙ: Пан Форґач і по зрушіню підданства нутить роботувати валальських людей на своїх полях шість днів в тыждню. Евідентні порушує закон. То істо узнать і ёго величество, пан цісарь.

ЦІСАРЬ: Бене, бене. Узнаме пану Добрянському, же го мадярська страна не любить, як і тот факт, же є вірний нашому двору. Зато піде робити до Будина як секретарь цивільного і воєньского губернатора князя Албрехта. Вы – чоловік в найтяжших про нас часах – випробований...

ДОБРЯНСКИЙ: А хто буде жупаном в Кошицах?

МАСКА 1: Гроф Форґач...

ФОРґАЧ: Долов тоты руснацькы назвы! Жадный руснацькый язык в урядах!!!

БАХ: Успішность монархії є і в ротації кадрів. В Будині вас потребу-
ють, як сіль. На дакий рік-два...

УРЯДНИК: Підете сконтролювати мукачівський арешт.

ДОБРЯНСКИЙ: Як сьте могли допустити таке нелюдське заобхад-
жання.

УРЯДНИК: То є арешт! А сидять в нїм злочінці!

ДОБРЯНСКИЙ: Хто суть тоты люде?

УРЯДНИК: Злочінці..! Чеськы штуденты. Готовили повстаня проти
Відня!

ДОБРЯНСКИЙ: Зліпшыти страву. Змінити самоткы – ний суть по
двое у целах. А каждый дістане іщі єдну деку!

Ваше величенство! Чеськы штуденты, котры з дїтячой не-
розважности готовили таке саме дїтинське повстаня, уж
давно осознали...

ЦІСАРЬ: Обернийте ся на міністра Баха.

ДОБРЯНСКИЙ: Пане міністер...

БАХ: Попозераме ся на то... *(Урядникови)* Послати го дале...

УРЯДНИК: Добрянський, маме про вас функцію міністерського
радці.

ДОБРЯНСКИЙ: В Будині?

УРЯДНИК: Ні, во Варадині...

ДОБРЯНСКИЙ: А родина? В тім місті повсталці понукали трон
руському царєви.

БАХ: Вшеліяке ся ставало, але ротація кадрів фунгує дале. Варадин!

МАСКА 1: Што то з тобов роблять, чоловіче, спамнятай ся! Та ты
никого ани нич не зрадив, ани єсь ся не запродав, фурт єсь
хотїв служыти людєм! А така одплата!!!

ДОБРЯНСКИЙ: Холем ся вырву з той гнусной політики і буду ро-
бити в своїй професії. Знаш, кілько поля захраниме про
робітних людей меліораціов? І нашы там жыють – Русины,
холем їм дакий хосен з того буде.

МАСКА 1: Підеш там до того запропащія?!

ДОБРЯНЬСКИЙ: Піду.

ЦІСАРЬ: Шкода охабити того Адолфа Добрянського в тім Богом за-
бытім Варадині. Міг бы быти на хосен у Будині.

БАХ: Мате правду, величество. За тых сім років сі го облюбили і Ма-
дяре, треба го зась посунути на шаховніці. Ротація.

ТІСА: Австрія того року прогала войну з Італіов коло Солферіну.
Европа мусить быти ушорена подля волі народів.

МАСКА 1: Австрії тече до боканч, монархії грозить роспад.

ЦІСАРЬ: Треба закликати до Відня малярських політіків і порадили
ся з нима о обновліню конштитуцного жывота в Угорьску.

ТІСА: Мадяр любить свою країну і свою народность веце як ціле
людство, веце як слободу, веце як себе самого, веце як Бога,
веце як свою вічну спасу. Гей, повів то гроф Карой Зай, а я з
ним согласный.

ДОБРЯНЬСКИЙ: Треба робити розділ міджі народностів полі-
тичнов і народностів історічнов, етнографічнов. Родову і
языкову народность кладу найвыше, бо она походить од
Бога. Політична народность – од людей. Кідь мі дахто по-
вість – вы сьте Угры, бо жыете в Угорьску, я му повім: Угорь-
ско сотворили люде, а русиньску народность – Бог. Она є
про мене высший закон! В Угорьску жыють Мадяре, Німці,
але і Словаці, Русины, Румуны, Сербы, Хорваты. Суть мо-
менты в історії світа, кідь з народности може выникнути
народ! Нашы часы суть тым моментом!

МАСКА 1: Він позерать до будучности, гадать, як циганка!

ДОБРЯНЬСКИЙ: В недалекій будучности Европа змінить свою тварь.
Буде то Европа єднотна політично, з рівноправныма народа-
ми і народностями, буде то Европа слободных людей!!

МАСКА 1: Но то уж лем буде покров!!! Га-га-га! Таке не екзітує, все
дахто буде зверьха! Іщі ся насмієме! Ты, пророку....

ЦІСАРЬ: Програла сьме битку з Італіанами при Солферіні. Програ-
ли сьме битку з Прусаками. Зась ся озывать бунтарство.
Світ бы мав быти установленый подля волі народів.

БАХ: Кібы сьме то так зробили, завтра ся Австрійска імперія россы-
пле, як хыжка з карет.

ЦІСАРЬ: Самы монархію не утримleme. Русы...

БАХ: Русы помогли минуле проти Мадярам. Тепер ся то не є можливе.
Руська война з Турецьком на Крымі нас поставила проти собі. Притім Мадяре чують знова можливість...

ЦІСАРЬ: Може бы-м мав зась попросити руського царя.

БАХ: Не екзистує! Радше ся договорьме з Мадярами. Заклічимо їх політиків, наробимо дакус крику коло конштитуції, в дачим поволиме і тым захраниме нашу монархію...

ТІСА: Договорилисьме ся! Назва монархії тепер є: Австро-Угорська монархія! Няй є цісарь Франц Йозеф корунований в Будині за угорського краля!

ДОБРЯНСКИЙ: Тото є даяка велика гра Австрії, котрій іщі цілком не розумлю. Пізніше може похоплю. Але кідь ся рушать ціла Европа, мусиме ся рушати і мы. Мусиме мати заступлїня в Угорськїм сеймі!

МАСКА 1: Не стачіла ті приучка з революції? Втікав єсь вночі з грубов женов?!

ВІКТОР: Брате, до чого то вшытко дішло! Вшытка наша намага, вшыток талант і розум наших людей, вшытко вышло нанивіч! І в світськїм, і в релігійнім жывоті ся вшытко по тім вырівнаню обернуло против нам, Русинам, і іншым таким убогым народам в тій ту проклятій богом державі. Памняташ, яксьме по революції зачінали в Ужгороді? Першы споміджі вшыткых славянських народів в Угорськусьме мали своє урядництво, своїх священників, пестовалисьме в школах наш язык! А тепер што?! Содом і Гомора! Не зістав камінь на камні. Чом єсь тихо!!! Та повідж дашто! Як жыти? Што буде дале? Не з нами двома, не о свій жывот ся бою, але о людей!!! Далисьме їм надій, потягли за собов, а тепер їм маме повісти: захрань ся, хто можеш?

ДОБРЯНСКИЙ: Я сам не знам што... Ты старший, маш веце опыта, може ты найдеш выход зо сітуації.

ВІКТОР: Потішыв єсь ня, лем што є правда... Слухай, а може ся уж не оплатити ани жыти, можесьме уж оджыли своє...

ДОБРЯНСКИЙ: Што ті такы думкы по розумі ходять...? А родина? А люде, котры ті вірили? А ты сам, котрый єсь був все тот найбівший оптиміста?

ВІКТОР: Што ту треплеш о оптимізмі, брате!! Вшытко, цілий живот падать до пропасти...

ДОБРЯНЬСКИЙ: Вікторе, перестань думати на найгіршы річі, оберний ся на Бога, їдь міджі наші просты люди – увидиш, они фурт знають, што мають робити. Они знають, же тот – не перша і не остатня катастрофа, што постигла і іщі постигне наш народ. Не треба ся такой сполошати, прислухайме ся людём, може найдеме выход... Може... Їдь збогом домів, а я прийду з дітми за тобов надовше... Оддыхнеме сі, в покою перебереме ситуацію – мусиме найти выход.

СЛУГА: Пане Добрянський, пришло вам писмо...

ДОБРЯНЬСКИЙ: (*читать*) З великим жалём в сердці і смутком в очах вам ознамлюеме, пане Адолфе Добрянський, же ваш брат Віктор Івановіч Добрянський зо свого піштоля стрілив собі до головы з умыслом заподіяти собі смерть, але же недобрї поцілив, зістав живый, але лежить тяжко поранений і є без змыслів, непритомный. Як можете, скоро прийдьте, бо не знаме, доколи буде жыти. Уважаючи вас и вашого брата ваши приятелї.

ДОБРЯНЬСКИЙ: Господи Боже! О, Господи Боже! Та зашто єсь на нас зослав таку тяжку кару! (*падать у несвідомость*).

ДОБРЯНЬСКИЙ: (*в угорьскім сеймі*) Кідь сьте мі не дозволили повісти мою реч, выдам ей в новинках!

ТІСА: То не думаете серьёзно! Жадате рівноправность. Монархію хочете ділити на автономны области: німецьку, мадярьску, словеньску, русиньску і румуньску. Вшыткы народности мають мати свої школы – народны, середні, высокы! То є чісте шаленство! Хочете ся сепаровати?!

ДОБРЯНЬСКИЙ: Не хочу одокремлену землю, але рівно-правность!!!

ТІСА: Але жебы сьте знали, же не єм ваш неприятель, нукам вам в угорьській владі місце міністра торговлі. Кохам ся у вашій мадярчині, де сьте ся так красні научили говорити по мадярьскы?

ДОБРЯНЬСКИЙ: Познам ситуацію, коли і вы дось шумні говорили по руськы. Там, у генерала Паскевича.

ТІСА: Но та тодыль збогом! (*урядникови*) Зліквідовати!

ДОБРЯНЬСКИЙ: (*сынови*) Мірку, но конечні тя віджу, сыну мій.

Даколи ся о тя бою, але ты маш тугый корінчік, якбач з тобов іщі наш Господь мать свої плани! Але як налегко єсь облечений? Дораз буде зима, а ты без шапки, без теплого плаща. Но нич, направиме то! На, я ті дам свій плащ і свою теплу шапку, а мені слуга з дому принесе. Мушу сі тя хранити, зістав єсь мі лем сам хлоп, наслідник мена Добрянських....

МІРКО: Але, тату, теперь так вшиткы молоды ходять, така мода, я не можу...

ДОБРЯНСКИЙ: Слухай, не переч мі, і так ся мало о тя старам! Яка то уж може быти мода, кідь ті холодно. Перехолодиш ся, дістанеш запалїня, о Боже, не хочу ани додумати! Мірку, без теплого шатя тя не пущу!

МІРКО: Но добрі, добрі, возьму сі їх – ой Боже, но што уж...

ДОБРЯНСКИЙ: А як там мамка, сестры? На Великдень прийду до мів, уж ся барз тішу. Но, ідь, ідь, будь з Богом а поздрав там дома, теперь мам барз велё роботы...

СЛУГА: *(по великім ломозі)* Мілостивый пане! На вашого сына напали якись люде, лем што вийшов з нашого дому на улицю! Уж го несуть цілого закровленого!

ДОБРЯНСКИЙ: Незнамы люде! Што за нез... Жебы їх марія богова скарала!!! Моя шапка, мій плащ! Мірку мій, Мірочку, лем мі не умрий, мій єдиный сынку! Боже! Свою властну дітину єм послав на смерть! Уж жебы радшей мі розбили голову, лем тобі нїт, нїт... Та што єм кому зробив?!

МАСКА 1: Та бо ся фурт стопарчіш! Так ті треба, дураку старый!

4. ЛЬВІВСКИЙ СУД

УРЯДНИК: Суд ся зачінає.

СУДЦЯ: В руках тримлете обшырну жалобу львівського суду зо зрады отчізны. Не буду вам іщі раз повторяти, же за такый злочін є лем єдна кара. Де мате обгайцю?

ДОБРЯНСКИЙ: Перед судом ся буду боронити сам.

СУДЦЯ: Маме ту нагляд мадярської влады на політичны активіты Адолфа Івановіча Добрянського, підписав го сам міністер внутра мадярської влады Коломан Тіса. А тот матеріал, пане Добрянський, не є про вас приязный. Подля того матеріалу патрите міджі політичны живлы в країні, які ся од

непамняти намагають звергнути режим а видати го напо-
спас руському царёви! Є ту на вас уданя, же сьте тайні утри-
мовали контакты з руськыма урядами, же сьте руський
шпiон, же сі вас пестує сам руський царь, який сние о авст-
рійскім і угорьскім престолі. Знаме, же сьте на пряме поз-
ваня царя нащівили Петроград і Москву, де вас привітали
хлібом і солёв. Руськы жены вам даровали стріберну ложку,
яка была зготовлена подля взору руськой народной ложки.
Тота ложка была найджена на вашім маєтку в Чертіжнім.

ДОБРЯНЬСКИЙ: Кідь уж вшитко знате, наісні вам не уникло,
же нёв найчастіше їм мачанку – што, як знамо, тыж не є
австро-угорьске їдло. Але смакує мі з нёй барз добрі!

СУДЦЯ: Але то не запрете, же ся з вами радив царь Александер.

ДОБРЯНЬСКИЙ: Мав єм бісїду з царём Александром, але мав єм,
наприклад, велё раз і розговор з цісарём Францом Йозе-
фом і з ёго міністром Бахом і з міністром Коломаном Ті-
сом. Также певный єм того, же говорити з дакым, радити ся,
высловлєвати свої назоры не може быти ниякий злочін. То
лем містны львівскы панове Земілковский і Лядоховский
ня очорнили у Відню, бо уж лем сам Бог знать, якы тенден-
ції слїдують самы тоты панове.

СУДЦЯ: Сьте обвиненый, же ведете панславістичну пропаганду про-
тив монархії. Обвинїня паде на цілу родину Добрянських і
на далшых ваших пронаслїдователїв.

ДОБРЯНЬСКИЙ: Кідь ня поважують за зрадцю отчїзны, та потім,
хто є Коломан Тіса, сучасный міністер внутра в Угорьску,
котрый під Вілагошом прийшов понукнути руському царё-
ви угорьску коруну! Быв єм свідок тому, як прийшов іщі з
двома магнатами за генералом Паскевічом! А тото мі пан
Тіса як свідкови ёго ганебного поведжіня не може забути!
Тото є правда, а уж то наконець мусило выйти наяво.

СУДЦЯ: Пишуть ту о вас, же сьте нутили грекокатолицьких вірників
переступити на православіє. То є тыж акт зрады отчїзны!

ДОБРЯНЬСКИЙ: Не памнятам о тім, жебы-м когось нутив здати ся
своєй релігії. Мій отець був грекокатолицький священник,
сам єм прихылник грекокатолицького віроісповіданя, о чім
може засвідчити і сам цісарь Франц Йозеф, коло котрого єм
не раз клячав на католицькій богослужбі у Відню!!!

СУДЦЯ: Тримайте ся писомного обвиніння!

ДОБРЯНСКИЙ: Обвинюєте ня, же ем фанатічні прославляю свою народность в Угорьску. Не заперам, же ем русиньской народности в Угорьску. Але цілый живот ем честні служив австрійській коруні, а пізніше і Австро-Угорьску. Як вам заваджать, же ношу тоты награды на свой груді, так знайте, же мі їх переважні прикапчав сам цісарь Франтішек Йозеф за заслуги в боях за монархію! Лемже на моїх грудях суть і іншы одзначіння, котры мі были уділены за вынаходы в землемірстві, меліорації, за баньскы патенты – а тото вшытко ем робив про людей в Угорьску, про polegшаня їх живота незавіслі на тім, какой хто є народности. Робив ем то про вшыткых, бо каждый мать право жыти достойно під сполочным сонцём!

СУДЦЯ: Але не заперечіте вашы коншпірації з Русами!

ДОБРЯНСКИЙ: Коншпірації... Якы коншпірації! Є абсурдным, жебы ся наша література і ціла култура мала одорвати од сполочных славянських основ! Од церковнославянського языка, языка Кіріла і Мефодія! Поужываня азбуки прецік не є выдумков руського царя! Контакты з братами Славянами так на выході, як і на западі прецік ся не можуть класіфіковати як зрада отчизны!!! Іншый суд і іншый судця може бы мали діаметрално іншакый нагляд.

СУДЦЯ: Обвиненый Добрянський, вызывам вас, жебы сьте своїма інвективами не ображали наш суд. Ваше послідне слово?

ДОБРЯНСКИЙ: Не ем собі свідомый, жебы-м ся допустив дакого преступку, котрый бы міг против мі підняти даяке підозріння. Як обвиніння не решпектує основны законы, потім є того обвиніння протизаконне. Зато бы припадне моє одсуджіння на основі такого обвиніння росколысало сітуацію в країні і наробило бы явне зло в шырокій європській посполитости. Жадам своє ослободжіння!

СУДЦЯ: Суд в зложіню дванадцятёх членів ся одобере до другой містности, де вирішити. Одведьте обвиненого. *(По хвильці)*. Дванадцять присяжных суду вирішило, же Адолф Добрянський голосами сїм против пятём є невиный! І остатні обвинены і суджены суть позбавлены вини. Вшыткы суть пропущены на слободу! По скінчіню процесу є заказане Адолфові Добрянському вернути ся до свого родного краю!

ДОБРЯНСКИЙ: Не можу жыти в Чертіжнім, але мам право на пензію на території Австрії. Піду до Відня, пожадам авдієнцію у цісаря. Пан цісарь...

ЦІСАРЬ: Зостаріли сьме, Адолфе Добрянський, обидвоми. Чом все робиш проблемы?

ДОБРЯНСКИЙ: Ваше величество, цілий живот вірні служу Відню. Ряджу ся законами, котры бы мали платити єднак во Відню, Будині, Чертіжнім ці у Львові.

ЦІСАРЬ: Жый у Відню, ту наісні мої закони суть платны. Будеш брати пензію 5000 гулденів на рік, як мій бывший дворный радця. А дай сі уж конечні покій з політіков.

ДОБРЯНСКИЙ: Пане цісарю! А дасть ся і так? Хоць уж чоловік мать сімдесят років, лем так сидіти коло облака і лем так ся позерати на віденьску уліцю? Од рана до вечора?

ЦІСАРЬ: Та ідь до Інсбруку, там маш горы, скоро як дома... Конець-кінців, там маш оддату дівку... а як гварю, влагой ся уж конечні... А без владного повоління не одходжай з Інсбруку. Ани тя в тім місті без одобріння урядів не сміє ніхто навщівляти... Конець авдієнції...

МАСКА 1: А баста фіглі! Заслужена пензія і з таким малым арештом. Жена буде в Чертіжнім, а ты ей будеш посылати пінязі.

ДОБРЯНСКИЙ: До смерти єм був уж лем два раз в Чертіжнім. На особну цісарєву перепустку – раз на шість тыжднів, а другыраз на трий дні.

5. ШІСТЬ ТЫЖДНІВ У ЧЕРТІЖНІМ

ДОБРЯНСКИЙ: Сливковый сад, котрый єм атыма своїма руками высадив перед двадцятёма роками – як красні зацвів! (*Зда-лека чути співанку «Камняна, Камняна...»*). Не є то мій родный валал, але барз сі желям, жебы єм ту міг умерти.

МАСКА 1: Ани тото ті не є суджене. Мусиш там, до Інсбруку. Мусив єсь одыйти?

ДОБРЯНСКИЙ: Мусив, але плакав єм як мала дітина. Жыти міджі своїма людми, в роднім краю, то як бы зажива був в раю. Але рай, як видно, не був сотвореный про мене.

(*Хорал з панахиды*).

ДОБРЯНСКИЙ: Єсь ту, коло мене, Елеоноро?

Жена: Єм ту, Адолфе.

ДОБРЯНСКИЙ: *(Рецітує вірши А.Сладковіча з «Маріны». Замовкне на пів слові).*

Жена: *(Продовжує рецітовати вірши зо Сладковіча).*

*(До Сладковічовых віршів співають
«Рислайн, Рислайн, Рислайн рот...»).*

БАБКА: *(як замовкне пісня і вірши)* Горьте, горьте, дрывця, даме мы вам сырця...

МАТИ, ЕЛЕОНОРА: Де тот сырець?

БАБКА: Куркы го выдзёбали...

МАТИ, ЕЛЕОНОРА: Де тоты куркы?

БАБКА: До помый спадали...

МАТИ, ЕЛЕОНОРА: Де тоты помый?

БАБКА: Свині їх выхлиптали...

МАТИ, ЕЛЕОНОРА: Де тоты свині?

БАБКА: До ліса повтікали...

МАТИ, ЕЛЕОНОРА: Де тот ліс?

БАБКА: Травов заріс...

МАТИ, ЕЛЕОНОРА: Де тота трава?

БАБКА: Дівка ей выжала...

МАТИ, ЕЛЕОНОРА: Де тота дівка?

БАБКА: За попа ся оддала...

МАТИ, ЕЛЕОНОРА: Де тот піп?

БАБКА: До Бескида втік...

МАТИ, ЕЛЕОНОРА: Де тоты Бескіды, *(до еха)* де тоты Бескіды, де тоты Бескіды... Бескіды...Бескіды...Бескіды....

БАБКА: Адолфе Івановічу! Вітця єсь мав Руснака, матірь – Німкыню, а жену – Словачку. А кым будуть твої потомкы, Адолфе Івановічу Добрянський?

ДОБРЯНСКИЙ: *(в еху з плейбеку)* Будуть людьми... людьми – з русиньским корінём!

(к о н е ц ь)

*Русиньска
і войводино-
русиньска
драматурґія*

ДЮРА ПАПГАРГАЇ

**Агафія –
старого попа дівка**

Драма в шість образах

Переклад із войводи́норуси́ньского:

Ярослав Сысак

ОСОБЫ:

Агафія, старого попа дівка
Митро Поповіч, старший піп
Марча, служниця
Юста, мати Марчі
Осиф, молодый піп
Давід, жид, обходник
Паленкаш, дяк, учитель
Василь, церьковник
Михал, валальський биров
Янко, маєтний ґазда
Лацкань, старый хлоп
Петро, молодый хлоп
Ержа, качмарька
Яков, гудак

*Діє ся в Руськім Керестурі у другій половині XVIII. ст.,
недовго по заселїню валалу.*

І.

*(Перед фаров. Додж переставать. Люде в чорнім,
чекають отця духовного Митра).*

ЯНКО: Не видно го?

ПЕТРО: Як кідь бы го хмара однесла. Ани сліду.

МИХАЛ: Та де ся пустить чоловік по такім доджу?! Видите, яка за-
гыбель.

ПЕТРО: Думаєте, же і так не змокне?

ЯНКО: Залезить од того, выдкы хмара занесе.

ПЕТРО: Тадь гей. Кідь задує з бабиного кута, буде го чути за ягода-
чов, а кідь затягне з Косцелиска, за церьковачов.

ЛАЦКАНЬ: Проклятый був тот, што го так научів, і тот, што го по-
слав міджі нас.

ВАСИЛЬ: Господь Бог най му поможе. Слабости ёго най му переба-
чїть.

ЛАЦКАНЬ: Кідь я го исповідам, бодай бы го, на тім і на тамтім світі!

ПЕТРО: Видите, яка слота. Конї, може, дагде залїзли у мочарёх.

ЛАЦКАНЬ: Што мі ты ту політізуєш! Залїзли... Залїз він до Видичо-
вой корчмы. Запив ся з даякым схізмати́ком, нянько му дю-
лайский. Лем най мі бабу поховать, та му я оберну дышель.

ВАСИЛЬ: Не соблазней, Лацкань. Чом бы із схізмати́ком?

ЛАЦКАНЬ: А ты хвостик му заношаш, а не знаєш чом, га?

МИХАЛ: Охаб чоловіка на покою. Што ті він виноватый, же ті баба
під грядов лежить?

ЛАЦКАНЬ: Тігать ня за язык. А з попом ведно “Іже херовімы» спі-
вають.

ЯНКО: Співаме і мы.

МИХАЛ: Тадь гей.

ПЕТРО: Співаме... Што є у тім злого?

ЛАЦКАНЬ: Што? Не чуєте, же він на першім приношіню при “Іже херовімы» не патріарха, але патріархів выпоминать?

ЯНКО: Та, може, то так треба.

ЛАЦКАНЬ: Треба єдного по нашім. Лем восточна неспоєна схізмати́чна церьков їх має веце.

МИХАЛ: Іштеном!¹ Може то так в книжках записане.

ЛАЦКАНЬ: Е, мій пане бирове! Гварю ті я, вшытко то політіка. В книжках записане, істо. Але не в наших унія́тських.

МИХАЛ: Може, му ся такы до рук дістали.

ЯНКО: Бог єден. Хто хоче віровати, буде віровати, хоць кільки їх там буде у книжках записане.

ПЕТРО: Книжка мудріша, як піп.

МИХАЛ: Книжка наймудріша.

ЛАЦКАНЬ: Михале, не політізуй. Ты з ня знаєш порцію здерти і без книжки. Тримаш коло Митра. Добрый ті є, бо тя тамтот отець духовный за пархы натїгав, з паліцїв ті на голові гырї навывивав, за аспостату тя выголосив... А з Митром бысь ведно ай бандуркы садив...

МИХАЛ: Меркуй ты, Лацкань, што бісїдуєш! Зо мнов фі́глї нем сабат², знаєш!

ЛАЦКАНЬ: Добрї, Михале, не пасовав єсь ся з попом Митром в церькві на третій день Русаля перед великов службов?

МИХАЛ: Та... Уразив ня. Я му: церьков бы съте могли, отче, чістіше тримати, терня із цінтеря выкорчовати, а він мі: “Дарьмо ты, Михале, валальский биров, кідь я руський Кралєвіч Марко...

ЛАЦКАНЬ: І?

МИХАЛ: Хопив ня коло пасу і звалив до крыласы.

ЯНКО: А вы му не хотїли довжный зістати, гейже, вуйку Михале?

МИХАЛ: Та чій лем не дам із собов перед людьми посеред церькви набивати, анціаша му ёго, та му ёго!

ЛАЦКАНЬ: Гей, гей. Креніцканя мусила цілу службу божу на ногах

1 **Іштеном!** (*мадяр.* Istenem!) – Боже мій!

2 **Нем сабат** (*мадяр.* nem szabat) – не мож.

одстояти, бо сьте ей крыласу поламали. А Митро у службі з цілов руков благословив, бо з правов притримовав хусточку на спухнутім оці.

ЯНКО: Е, най! Най знає, же і наш биров не з ошціны.

ПЕТРО: Най видить, што то перша валальска рука.

МИХАЛ: Але наляло. З пивніць до тыждня не мож буде воду вытігати.

ЯНКО: Долины ся выляляли. Як худобу на пашу выженеме?

ЛАЦКАНЬ: Та чі мі до худобы? Што я з бабов буду? З бабов што? Бодай бы го отець дялайський, та бы го...

ВАСИЛЬ: Не соблазною, Лацкань!

ЛАЦКАНЬ: «Не соблазною, Лацкань, не соблазною, Лацкань!» Принесу вам мертволу ту на фару, та і потім ховайте, хоць по Сятій вечері, кідь хочете! Бабу мі уж знесло. Лежить од пятниці рана упокоена, а отця духовного нїт із Кулы уж два дни. А ты мі: «Не соблазною та не соблазною»...

ЯНКО: Може ся чоловікови наїсто дашто стало.

ЛАЦКАНЬ: Гей. Може быти, же натрафив на підле вино. А підле вино на добру палінку не йде.

ПЕТРО: І тото політіка, вуйку Лацкань?

ЛАЦКАНЬ: Заткай пыск. Зелений єсь іщі.

ЯНКО: Тобі, Лацкань, вшытко з чорным обтягнуте. Чей на уречіня? Чоловік – жывыи твір, вшытко ся стати може.

ЛАЦКАНЬ: Знаю. Але чом ся тото все ёму стане, Бога му ёго...

ВАСИЛЬ: Прийде він. Не грїш душу. Бабі уж, Лацкань, не поможеш, уж їй вшытко єдно.

ЛАЦКАНЬ: Але мі не вшытко єдно, розумієш, Василю? Мі не вшытко єдно! Чути ї, чути! Розумиш? Знаєш, як то чути, кідь здує мертвого, га? Знаєш? Не був, хто послїдне помазання, грїхы не був, хто одпустити... Хыжа ся мі ціла засмерділа... Нїт, хто поховати, а ты мі: не соблазною, Лацкань, та соблазною, Лацкань! *(Шмарить калапом до землі).*

ЯНКО: *(по павзі)* Перед пятнадцятёма роками, хлопчіском був, якось сьме ся праві пристяговали, тыж так. Лягти не переставало скоро до Вілії. Із відрами сьме воду по

тыжднёви черпали а все нова надходила. Худобі не было што дати. У хыжы вода, у стайні вода. По воді сьме ходили, до воды ховали... Е, а видиш, ту сьме.

ЛАЦКАНЬ: А тобі, Янку, лежала зношена баба під грядов?

ЯНКО: Е, моя іщі сама выламле свій ферталь. Рука ей ту аде грубша, як твоє стегно.

ЛАЦКАНЬ: Бог ня покарав. Та чом не умерла, покы ся палінка не варила.

МИХАЛ: Влагойте ся, Лацкань. Не мож проти вітру...

ЛАЦКАНЬ: Лем політзуй! Не мож протів вітру, не мож протів влады, не мож протів попа... А завісити ся мож, Михале, га?

ПЕТРО: На такій хвілі, Лацкань?

МИХАЛ: Не выдумуй. Тадь ани бабу ті не є хто поховати.

ПЕТРО: А вам бы ани дзвонити не поволив, а не іщі ховати!

ЯНКО: Перед храмом божым сьме, люде! Не соблазняйте! Нашто нам нараз два гріхы на карх! Влагой ся, Лацкань. Із латём собі не поможеш.

ЛАЦКАНЬ: Волів єм хоць сербского із Пиньвіц закликати. Было бы то кус дорожше, але бы-м був чістый і перед бабов, і перед Всевышнім.

ВАСИЛЬ: Перед собов бы-сь не був.

ЛАЦКАНЬ: Зато і страшу ту. Своїй віры ся тримам, а она ня аде а...
(Бє ся по гудзиці!)

ПЕТРО: Політіка...

ВАСИЛЬ: Вшытко то про хвілю. Пса бы гріх было выгнати до такого, а не іщі чоловіка.

ЛАЦКАНЬ: Віджу, віджу... Не тяжко вдовцёви залізти і по шумній хвілі, а де іщі по такім. Слухай, Василю... кідь піп до рана не стигне, ховайте ей ты і дяк.

ВАСИЛЬ: Я? Штось, при собі? Люде божы, як я можу лем так хрещену душу на другый світ одправити? Не выдумуй, Лацкань!!

ПЕТРО: Вуйку, Василю, А чом бы не? Та кільки раз сьте уж утріню і вечурню намісто отця духовного одспівали?

ЯНКО: Исто, чом бы не, Василю?

ВАСИЛЬ: Та майте розум, люде! Утріня, то утріня. Робітний день і

так ниякого у церькви нїт. Але де же я можу погріб одправити, бабу розгрішыти, усопшого на другый світ загнати. А я! Тото уже не! То попова робота.

МИХАЛ: Але попа нїт! Хто буде ховати, кідь ёго нїт?

ВАСИЛЬ: Най то рішыть Владыка.

ЯНКО: Е, докы ты стигнеш до владыкы, може знесе іщі тринадцять баб.

МИХАЛ: Бістош!³ Не є ту што одкладати. Мы ті дали суглас.

ПЕТРО: Видите, што же ся боїте, кідь і валальска влада каже. Чій лем не хочете, же бы сьме закликали пиньвіцького?

ВАСИЛЬ: Е, не, е... Бировова і церьковна, то дві розлічны влады. Таку я тяжобу на свою душу нияк не возьму. Гріх од Бога і подумати.

ЛАЦКАНЬ: А не гріх гнити наверх землі, Василю?

ВШЫТКЫ: Ты то покінчіш. Мусиш, Василю, послухай. Другого виходу нїт. Поховай і... (*із фары виходить Агафія, за нёв Марча*).

ВАСИЛЬ: Не, не... Кішасонько⁴, повіджте їм, же я то не можу... Же я не смію таке дашто. Повіджте їм, кішасонько. (*Агафія приходить на середину. Хлопи обступують*).

ЛАЦКАНЬ: Говорили сьте, же вам отець прийде о годину. Де же є?

ПЕТРО: Не дость нам ганьбы на цілый валал, та іщі тото!

МИХАЛ: Ей не, ей не... То уж веце не будеме терпіти. Валалу потрібный честный отець духовный.

ПЕТРО: Од мене не достанете веце ани корець ярця, високоблагородна.

ЛАЦКАНЬ: Ани форінт, ани ґрайцарь веце на церьков не дам.

ЯНКО: Самы собі підете робити, панство моє, кідь так.

ПЕТРО: Роковину одпиште.

ЯНКО: Мотыкы собі поклепте, а до кендеріці!

ЛАЦКАНЬ: До горця дзвінок положте!

МАРЧА: Не кричте! Не кричте! Што вам кішасонька виновата?

3 Бістош (*мадяр. biztos*) – вірно, правда.

4 Кішасонька (*мадяр. kisasszony*) – паніка.

Што? (*Лацканёви*) Вам, Лацкань, теперь таке, а ей все. Што она може, же ся їй отець не вернув, што? Якы вы то люде! Може ей тяжше, як вам вшыткым, же отець духовный має такы чудны звыкы. Може їй криж легший од ваших? Може їй ганьба менша, як ваша? Як бы вы знали, аж як ей тяжко! А вы ту кричіте і лаєте... Не ганьбите ся?! (*Тихо. Люде помалы одступили од Агафії. Агафія стоїть на середині. Слызы в очах. Ѓырмить, Марча Лацканёви*) Кідь сьте такый мудрый, требало вам іщі на полудне поупрігати коні і піти до Кулы по отця духовного. Уж бы вам баба была похована. Тадь знаєте, якы має звыкы.

ЛАЦКАНЬ: Звыкам я го не учів. Але одучіти бы-м го знав. І одучу. Валал потребує інакшого духовного. Не пяницю.

МАРЧА: Но лем учіт! Тот інакший бы вам одспівав, як розбитый горнець. Наш пан має дакус чудны звыкы, але який голос має! Він кідь заспівать, та так, як кідь бы дзвоны дзвонили. Такого співака у штирѣх хотарѣх не найдете. А вы ту: треба другого, треба інакшого... Не ганьбите ся, Лацкань? Старый чоловік, а таке ту блюзгать...

МИХАЛ: Та, гей. То баба виновата, на такій хвілі умерти, одуріти мож!

МАРЧА: Лем вы, Михале, меркуйте, же бы сьте на властны вилы не стали. Думаєте, же нихто не знає, кільки раз сьте го у картах обограли.

МИХАЛ: Што маєш, што не маєш, дівочко, але язык маєш добрі підрізаний.

МАРЧА: Лем ся вы вшыткы на себе добрі попозерайте, а аж потім попа судьте. (*Василёві*) Задзвоньте вы, вуйку Василю, на вечурню, най ся хлопи ідуть помолити. А до рана вшытко буде у порядку. (*Василь іде*).

ПЕТРО: Што піп, што сукня... Кажде по своїм. А нам што зіставать?

ЯНКО: Молитва.

ЛАЦКАНЬ: І баба. (*Чути дзвоны. Люде ся розходять. Остали лем Агафія і Марча*).

АГАФІЯ: (*Прибігла ку Марчі, обняла і поціловала*). Дякую ті, Марчо. Ани не знаєш, як єсь мі помогла.

МАРЧА: Добрі, же сьте ся до того не мішали. Знаю я, што на них платить.

АГАФІЯ: Мудра ты, мудра. Мудра і добра. Што бы я без тебе у тій пустынї, при таких людях. (*Заплаче*). Умру од ганьбы, Марчо, умру...

МАРЧА: Не злы то люде, кішасонько. Добры они. На язык суть дакус острїшы. Жывот їх так научїв. Але сердце мають добре.

АГАФІЯ: Мають они право. Видиш, який мій нянько.

МАРЧА: Добрый і він. Дакус є веселшый, як бы отець духовный мав быти, але має велике і добре сердце. І любить вас. Барз вас любить, панї моя...

АГАФІЯ: Знаю. Лемже дївці не дость лем нянькова любов, мила моя.

МАРЧА: Не дость... (*У бісїдї переходить на ганок*).

АГАФІЯ: Ты, Марчо, не бануєш за Горницєв, за старым краєм?

МАРЧА: Ні, ани го не пам'ятам. Маленька-м была, як ся наші одстяговали. Што правда, то правда, ту довкола мочарь і болото. Зато ся многы назад вертають до старого краю. Але я інше ніч не знаю. І любить ся мі ту, а вам?

АГАФІЯ: Темниця. Жыю як у вигнаню, Бог ня покарав. Ани сердце, ани око ся не мають чому порадовати. Требало бы ся з другыма вернути там, де зелены лісы, смереки, буки до неба высокы, як свїчки просты... над каждым валалом дерева як зелена хмара... А ту божого деревцяти нїт. Стырчать лем чорны стрїхы, шашом прикриты. В осенї болото, довкола вода... Чїста пустыня...

МАРЧА: Гей, панї моя... Але у тій пустынї наша віра, наша бісїда, наші люде... Наш дїм.

АГАФІЯ: Про тебе гей. Ту – твою колыска. Ту ті вічная память буде. Ты, Марчо, як голубка у голубнику міджі голубами. А я? Я ластівка, што лем на час ту має своє гніздо. (*Спів у церкві стихать*).

МАРЧА: Ластівка приносить ярь, кішасонько.

АГАФІЯ: Ярь? Одлетїла моя ярь, Марчо, одлетїла. На довгу дорогу. І хто знає, ці їй тота дорога принесе жывот а ці смерть. І де найде смерть? Ластівкы, Марчо, не у гнізді умерають... (*павза*). Донедавна-м думала, же ту зістанеме лем пару років. Докы ся нянько не змінить, а потім зясь до старого краю. А видиш, роки летять... Летять ластівкы...

МАРЧА: Але вы ся можете і ту оддати, кішасонько.

АГАФІЯ: Ту? За Мадяра, за Шваба, за Сербача?

МАРЧА: Тадь гей, вам пару тяжко найти, бо наші парібці просты.
(по павзі) Ці вас, може, там дахто не чекать?

АГАФІЯ: Мудра ты, Марчо, мудра... (павза) Тяжка то дорога ластів-
кы. Днеська ту, як говориш, кішасонька. А завтра?

МАРЧА: Завтра?

АГАФІЯ: Завтра може буду служниця. Або кідь нянько так дале буде,
та обое по жобраню.

МАРЧА: Не треба думати на того найгірше.

АГАФІЯ: Вера. Уж два разы отцёви од владыкы прийшло, же му за-
каже служыти, кідь ся не змінить. А видиш, же є по старім.
Видиш ты, Марчо, якы то мої дівочькы суботы?

ЛАЦКАНЬ: (прибігать) Не є го?

АГАФІЯ: Лем будьте спокійный, Лацкань. Встигне він. Знає він, знає
він, што го чекать. Одслужыв куратор вечурню?

ЛАЦКАНЬ: Із дяком. У половині суть. Але я забігнув...

МАРЧА: Не дасть вам діавол покоя.

ЛАЦКАНЬ: Не дасть мі покоя тот злодій і п'яниця. Богу-м ся пішов
помолити, а до неба го лаю, Бога му... І ёго, і цілый вівтарь до
мочіла вымечу, кідь мі бабу дозавтра не поховать. Владыко-
ви ся скаржыти буду...

АГАФІЯ: Не берте гріх на душу, чоловіче.

ЛАЦКАНЬ: Ты чіт! Не політізуй. І ты ня учіти будеш! Кебы-сь была
валушна, уж бы-сь мала кого учіти. Не дочекала бы-сь я
сивой косы.

МАРЧА: Лацкань!

ЛАЦКАНЬ: Іщі вам Лацкань оберне дышель там, одкы сьте прий-
шли. (Выходить. Чути звонь. Агафія стоїть, як скаменїта.
Марча ся ку ній притулить. Павза).

МАРЧА: Додж уж цалком перестав, кішасонька. Як зачав падати,
думала-м, же не перестане до Святого Вечера. Слухай-
те, як красно дзвонять дзвонь по доджу. Чуєте? Нашы
дзвонь...

АГАФІЯ: (по павзі) Нашы дзвонь...

(Затомліня).

II.

*(Парохія. Дзвони тихнуть і переливаються до грані скрипки.
Выходить піп Митро, за ними Яков із гусями).*

МИТРО: *(співать:)*

“Ко те не би, винце пио;
Не би добар юнак био...”

(Донесе вина, Крімарице, румене као твоє лице...).

(Давідови) Теперь ты.

ДАВІД: *(стоїть у дверях із коршомом)*

“...Винце румено...”

МИТРО: Іщі раз:

“Ко те не би...”

(указує пальцями на Давіда).

ДАВІД: Дость уж было, отче Митре. Вшитких побудиме.

МИТРО: Співай!

ДАВІД, ЯКОВ:

“Винце румено...”

МИТРО: О, теперь дость. Пст! *(благословить їх)*. Мір най міджі нами панує, мілы мої! *(Якову)* Слухай, Яковчу, добрі знаєш гра-ти. І співати, і грати. Добрі, брате мій. Дай ті боже здравя. А теперь ся верний назад міджі людей, до корчмы. *(Яков знімає із голови калап і натягне руку проти Митра).*

МИТРО: Помолю ся за тя, грішний сыну.

ЯКОВ: *(і дале тримає калап)* Семеро дітей маю, отче Митре...

МИТРО: Най ті будуть жывы і здравы. А на Різдво най прийдуть по колядї.

ЯКОВ: Сім голодных ротів... А жена мі у зимі умерла...

МИТРО: Вічная память, одслужу за ню службу. *(Бере Якова за плече і веде вон)*. Лем гайда. “Дому, шугай, дому, каждый ку своёму...” *(Яков неохотно пішов)*.

ДАВІД: Научіла ся худоба на даремство.

МИТРО: Вшитки мы у нужді, Давіде. І нам не падать манна з неба. Оле, подь дале, сядь. Не стій, як свічка.

ДАВІД: Не знаю, ці ся свідчить, отче Митре. Ночна година...

МИТРО: Сідай у мірі божім. У моїм єсь домі.

ДАВІД: Зясь лем, якось незручно. Іщі ся дізнають вірники. Што велё, то велё.

МИТРО: Велё, кідь бють, златый мій Давіде. А я, най ті правду повім, і радый єм, жесь прийшов зо мнов. Што же хочеш? Ісус Христос хто був? Га? Хто?

ДАВІД: Жыд.

МИТРО: Но, видиш. А був сятый. І терпів. На хресті терпів.

ДАВІД: Терпів.

МИТРО: А мы не? Мы днеська не терпиме? Нам легко, га? У Видича зле вино, у Паньській корчмі – зле вино, у Олеярні...

ДАВІД: Зле... Але моє, што сьме го на возі пили, не можете повісти.

МИТРО: Е, з того Давіде, беру на святе причащаня. Тому ганы нїт. Кров Христова од жыдиска, до попового черевиська. Перелїєме мы го. Оле... *(бере од Давіда коршов)* Пийте і ядіте сія єсть кров моя нового завіта... Пійте од нея... *(Пє, Давід помалы хоче втечі)*. Стій! Не втікай! Іщі ся пасовати маєме.

ДАВІД: Майте розум, отче, майте розум. Де же я вам партнер до пасованя. Вы як кралёвіч, Марко, а я, посмотрьте: кість і скоро.

МИТРО: Е, потім сидь, у мірі божім. Кідь ся пасовати не хочеш, потім сидь зо мнов. *(співать)*:

“Ко те не би, винце пио...».

ДАВІД: Потихше, отче Митре. Взбудите вашу дівку.

МИТРО: Гафку? Гафка добра дівка. Знаєш ты, Давіде, як я ей люблю?

ДАВІД: Знаю, отче.

МИТРО: Ага! А ты?

ДАВІД: Отче?! Што я?

МИТРО: Ты ей не любиш?

ДАВІД: Та што сьте, отче духовный! Каждый то любить своє. Ваша є.

МИТРО: Моя є. То правда. А кідь бы была і твоя...

ДАВІД: Дайте покій, отче. Перестаньте з такыма речами. Подьме мы уж спати, бо дораз когуты зачнуть співати, а уж з вас і вино забісїдовало.

МИТРО: Ін віно верітас. У вині є правда. Тоты стары латиняны мудро говорили. Знаєш, Давіде, я ся по латиньскы не учів, а позерай, як єм того скоро і легко запамнятав. Велика мудрость. Ін віно верітас! (не) Любить ся ті?

ДАВІД: Ліпше є сто раз, як тото у олеярні.

МИТРО: Гафка, Гафка, не вино, Давіде. Моя Агафійка ся ті не любить?

ДАВІД: О, ваша дівка красна, така, як зелена яличка.

МИТРО: І вшытко має. Вшытко. А нещастлива є. А знаєш чом, Давіде? Знаєш чом? Пару, пару не має, але я їй найду. Хоць і під чорнов землєв... (не) Слухай, Давіде, чом же бы ты не міг быти мій зять? Га? Перебач, я так з моста до проста, але чом бы ні?

ДАВІД: (встає) Отче, думайте, што бісїдуєте.

МИТРО: (кричить) Агафіє! (Давід пішов, виходить Марча).

МАРЧА: Не кричте, отче! Цїлый Керестур взбудите.

МИТРО: Не тебе. Свою дівку кличу. Гафко?

МАРЧА: Кішасонька ся уж помолила а пішла спати. Ёй, отче, отче, як сьте ся залємпали. Дайте гет тоты чїжмы. Всягды саме болото (стягує му чїжмы).

МИТРО: За болото ся порція не платить. Лем ёго єдного маєме веце, як грїхів... Марчо, знаєш ты тоту? (Тихо співають "Кто те не би, винце пио...»).

АГАФІЯ: (входить) Ой, няню, няню, як сьте ся лем дорядили. Пішо сьте йшли, же сьте саме болото? Де сьте лем залїзли?

МИТРО: Здаю ся. Вздавам ся, Гафко, лем не стріляй! Та яке там пішо. На возі. З чоловіком. Аж домів ня привіз. Гейже, Давіде? (обзерать ся) Де же є? Тадь ту був. А, добрі. Коршов зістав.

АГАФІЯ: Тату, з жыдом сьте ся спрягли?! Ёй, тату, тату, што валал повість? До пекла, на самый спід до пекла підеме.

МИТРО: Глубше, як єм, уж не мож, дівко моя. (Взяв ей за руку). Уже сьме в нім. Цїлых пять років. Што є іщі дагде більше пекло, як тото бачваньске? (Павза. Митро гладить дівку). Але твій отець тебе міцно любить, дівко моя...

АГАФІЯ: Грїшны сьме няню, грїшны...

МИТРО: Грїшны сьме... (співають) "Окропіши мя ісопом і очіщу

ся...». Грішны сьме. Остра есь, Гафко, остра. Чісты тато. Оле, дайте даяку вечерю, од вчера рана ніч тепло-м в устах не мав... (*бере галбу і декламує*) “Вино пиє Кралёвичу Марко, вино пиє три биела дана...” (*Марча приносить їдло і односить коршів з вином*).

МАРЧА: Як і вы, отче духовный.

МИТРО: Е, я міняв. Раз вино, раз палінку. Палінка на фрыштык, вино на обід.

МАРЧА: І на вечерю!

МИТРО: Маеш правду, так было. І на вечерю...

АГАФІЯ: (*остро*) А тепер на вечерю, маєте обід од вчера!

МИТРО: Но, но, но! Лем не стріляй! Здав єм ся ти, Гафко. Я люблю і підгріту страву... Здравша є на жалудок... (*Агафія ся розплакала*). Но, но, но. Што же то? Но што тепер слызы? Чом плачеш? Не дав ті покій Лацкань?

АГАФІЯ: Ганьблю ся. Ганьблю ся, няню, перед людьми, перед світом... Як сьте лем так могли... Грозить, же і вас, і цілый олтарь вонка вымече...

МИТРО: Шаленяк! Хотів бы што найскорше выпрятати бабу спід гряды. Збыти ся ей. Лем ці ты го видиш! Не плач. Вшытко даме завтра до порядку. Завтра неділя, Лацкань ся іщі тїшыти буде, же ся веце народу на погріб зыйде. А із вечурнєв, што?

АГАФІЯ: Одкінчив церьковник із дяком – як знали.

МИТРО: Лем най ся учать. Най ся учать. І я був 15 років дяком, докы ня владыка на священика высатив. І кільки раз єм і вечурню, і утріню одслужыв без попа. Де же тот коршов, Марчо!

АГАФІЯ: Няню!

МИТРО: Марчо, вино!

МАРЧА: Одложила-м го до коморы. Треба буде на причащаня.

МИТРО: А Бога му ёго! І ты мі будеш заказовати!

АГАФІЯ: Може даколи бы сьте могли і воды.

МИТРО: Я тоту бачваньску гноївку пити не буду. Вода про жабы, а не про кралёвіча Марка. У воді буду гнити, покы буду у гробі, а теперь: вина хочу! (*Марча принесе коршів*). Чудо, же ся ціла Бачка не зліє з Дунаєм до моря! Яка земля? Закопеш на

аршів, а оно вода. Закопеш на пів – а там сама вода. Та як я то можу пити, дітино моя, як? То не старый край, Горниця.

АГАФІЯ: І там сьте пили вино, а не воду.

МИТРО: Е, але кідь там і вино ліпше. Там, Гафко... А, не розумиш ты тому... Вшытко то буде добрі... Вшытко. Никого ся не бою!

АГАФІЯ: Тото якраз і зле.

МИТРО: Никого. Оле, налій же мі, най не пю з такой великой бочки.

АГАФІЯ: Лацкань грозив, же ся на вас скаржыти буде.

МИТРО: На мене? А кому?

АГАФІЯ: Владыкови.

МИТРО: Што мені може мадыарскый владыка? Я над собов не маю владыкы! Я сам владыка. А Лацкань бы ся скаржыв. Най ся скаржыть.

АГАФІЯ: Няню, вы знаєте, як вас потребу.

МИТРО: Лем будь спокійна, Гафко. Лем спокійно. Вшытко добрі буде. Знаєш, я ся то лем днесь так розвеселив – про тебе...

АГАФІЯ: Про мене сьте ся опили?

МИТРО: Не хочу, же бы моя найшумніша квітка у тім бачваньскім болоті зопріла. Глядав ем ті молодого...

АГАФІЯ: Першый раз...

МИТРО: Прийшов час на оддавання, Гафко. А чоловік і пів! І має, і мудрый є. І по мадыарскы, і сербскы бісідовати знає, як кідь бы ся у двойні народив, а не є ани Мадыар, ани Серб, ани не Руснак... Юй, а кільки має доброго вина, Гафко... Вина кільки має доброго... *(заспить на столі)*.

АГАФІЯ: Зістала, няню, моя оддаванка у старім краю... *(гасить свічку)*.

(Затемніня).

III.

(Корчма. Хлопи і Ержа, што їх обслуґує).

ЯНКО: Слухай, кідь ты спід нёго столець не вытягнеш, пуцу я ся до того сам.

ЛАЦКАНЬ: Та што столець! Давіда запрягну і най го везе аж до Кіж-лейты. Чій лем собі не даме од єдного пяниці Керестур горі ногами перевернути.

ПАЛЕНКАШ: Найдалше дойдеме із красным. Треба з ним побісідovati.

ЛАЦКАНЬ: З палицёв. Так як він із Сіткарьков перед церковными дверями.

ЕРЖА: На мою правду, баба два тыждні у постелі стукала – а про ніч за ніч.

ЛАЦКАНЬ: Не, лем му повіла, же бы їй по ночах не выстойковав під виглядами. Він – із палицёв, а мадістер бы – із красным.

ПАЛЕНКАШ: Дакус є веселшый, але доброй дякы.

ЯНКО: Слухай, мадістре. Будь при нїм, брань го, заставай ся го. Бечалуйте ся. А мы другого, валушного, священника до валалу приведеме. І людей, і жены, і самого бирова уж поуражав. Не, нїт уж ту што чекати. Ці не так, Михале?

МИХАЛ: Бістош! Скаржити ся прямо владыкови, котрый го ту по-слав.

ЯНКО: Так є.

ЛАЦКАНЬ: Присудив бы я ёму і без владыкы.

МИХАЛ: Кідь він не знає, мы порядок самы зробиме, уж нас є веце як тісяч тристо душ. Потрібный нам порядный священник.

ПАЛЕНКАШ: А ці нам владыка не пошле іщі гіршого? Годен нам по-слати даякого, што нас іщі тяжшым камінём привалить. До-брї знаєте, же ту долов найгірших посылають. Зберанину. Тот, новий, нас годен од вшыткого обібрати.

ЯНКО: Што він, што качмарька.

ЕРЖА: Не мішайте тоты дві веці, корчму огваряти не дам.

МИХАЛ: Сесі землі дістав. Землю му валал обраблять. Платиме по-ловину, каждая хыжа корець жыта. А і штола му немалый хосен приносить.

ЯНКО: Вшытко то келчик.

МИХАЛ: Лем попозерайте, за хованя бере два форінты, хрестины – маріяш, служба божа сімнадцять ґрайцарів, довідкы – пять-десять, надгробна казень – над пятьдесять. Лем послідне

помазаня – форінт. А од вінчання, до дзвінка, на крижы? Пе, бо має зашто, мій ішколамештре⁵.

ПАЛЕНКАШ: Кідь штат не дасть на церьков ани ґрайцарь.

ЛАЦКАНЬ: Ёму не мож ніч. А мы кідь не хочеме платити рештанцію, бы выганяв.

ПЕТРО: Так, і за дзвони наперед му мусили платити.

ЛАЦКАНЬ: Кідь добре вино велё стоїть. Чом не пе палінку як худоба. Од нёго бы ся овелё тугше і скорше міг опити.

МИХАЛ: Робить, што сам хоче.

ЯНКО: Спомянув я му, же бы даякий одбор, даякий штатут. А він! “Я тій парохії і одбор, і штатут». Жебы му, говорить, не розказовали хыбны люде і хоцьякы мозгопийці.

ЛАЦКАНЬ: А вы, пан учітель, жыйте з 26 форінтів річно.

ПАЛЕНКАШ: Мені стачіть. Як попови, не знаю.

ЛАЦКАНЬ: Піп не має олію до вічного світла перед вівтарём, але у коморі коршов все повный вина. Так мій учітелю, як ты гвариш. За трест нам лем посылають зберанину.

ПАЛЕНКАШ: Хочеш повісти, же то і я? Тото хочеш повісти? Тадь недавно і мені говорив, же-м мозгопийця.

ЯНКО: Наісто єсь му не хотїв заплатити. Так і народ, кідь не платить, та є і непросвіщений і нецерьковного духа. А хто їх у тім валалі просвітить, жебы были церьковного духа? Хто? Прошу ся тя? Піп Митро?!

ПАЛЕНКАШ: Чом же сьте сына не послали на науку, вуйку Янку. Вы ходем маєте з чого.

ЯНКО: Кідь маю з чого, маю і про кого. Капитал най ся мі распотрошить, а він най ходить, як ти і піп Митро. Та фігу!

МИХАЛ: Видиш, ґазда о школу не дбає, а худобный не має з чого. За что сьме ся сполігали на попа і на тебе, мій ішколамештре. А дітиська не мож охабити на такого, як піп Митро, не мож. Нем легет⁶. А дале як, га?

Вшыткы: Скаржыти ся. Скаржыти. Стяжность написати.

5 **Ішколамештер** (мадяр. iskolamester) – учитель.

6 **Нем легет** (мадяр. nem lehet) – не мож.

МИХАЛ: Ержо, ноле тинту і пірко. Послухай ты, учителю, сиву голову та пиш. Вдариме мы скаргу прямо духовному столу, та най видить. Берь і пиш. (діктує) Генералному викарєви. Архієпіскопской конзісторії калочаньській. Цілуєме посвячены руки і ноги пречести вашій і приходиме із найсміреннішов просьбов. Отець духовный Димітрій Поповіч є душпастырь у великім Керестурі, і не по правді жыє, міджі народом розброї робить, і опитый ся з людьми у самій церькви вадить. Бе їх, та і мене, што і паньству, так і окресу, так і нашому валалу честно і вірно служу...

ЯНКО: Не мусиш вуйку, і того, же тя бе. Што повість владыка? Якый то биров, што го піп бе?

МИХАЛ: Што? Уже ня три раз хотїв. І выкриковав же-м апостата і лав! “Те биро, те кутя мінте теремтете”⁷...

ЛАЦКАНЬ: Та напиш му з моста до проста, де тя послав.

ЯНКО: Та не будь же дурный. Зясь лем, то писмо владыкови.

МИХАЛ: Пиш лем так, як я говорю. Мы, жытелі Керестурскы, про нелюдське їднання із народом, про неперестайне пянство і про ёго цілкове незнання, што ся тыкать святых тайн, просиме од вас другого, просвіщеного...

ЯНКО: А терезвого...

МИХАЛ: І терезвого отця духовного, бо з тым далше не можеме...!

Вшытккы: Не можеме! Не можеме...

МИХАЛ: Молиме вашу пречестну ексцеленцію, же бы сьте прийшли нашу парохію повізітіровати і пересвідчіти ся о вшыткім уведженім на властны очі. А о тім жебы сьте сповістили королївске намістництво.

ЯНКО: Е, так.

ЛАЦКАНЬ: Напиш му, же нас тігать на схізму. Же нам дівкы Сербы, Швабы і Румуны з ёго благословом однимають.

ПЕТРО: Же од худобы сокры, ланцы, і стопы выціганив, же то буде на оправу церькви, а потім того вшытко пропив.

ЯНКО: Же ся нихто у валалі сповідати не хоче, бо святы сповіді докола прозраджує.

7 **Те биро, те кутя, мінте теремтете** (мадяр. *Te bíró, te kutya, mint teremtette*) – Бирове, собака ты потвора.

ЕРЖА: Же пе на бург, а не платить.

МИХАЛ: О вшыткім му до оч побісїдуєме...

ЛАЦКАНЬ: А кїдь не прийде?

МИХАЛ: Підеме мы. Так, так. Што сьте очі повиتریщовали? Мы штырёме. Бістош! Прямо до Калочі. Нїт ту веце што чекати. Дость сьме ся го напросили. Не допустиме веце, жебы паплюжав нашу віру і нашу честь, і, намість од грїху, наших дітей на грїх наводив.

ЛАЦКАНЬ: На явный блуд, крадеж, на розбїйство...

ПАЛЕНКАШ: Слухай, не приписуй му тото, што не ёго. Бабу ті предса лем поховав, як ся слушить і патрить.

ЛАЦКАНЬ: Поховать він і мене, і тебе, і Ержу, мій мадістре, лем ты ся ёго тримай.

ЕРЖА: Лем мене нїгде не мішайте. І так маю велику порцію.

МАРЧА: (*прибігне*) Вуйку Янку, отця духовного сьте не видїли?

ЯНКО: Нїт, днеська ту не був.

ЛАЦКАНЬ: У жыда є на забіячці. Глашенку робить (*сміх*).

МАРЧА: Ей, Лацкань, Лацкань! Вам бы лем фіглёвати, а нам понад голову нещастя.

МИХАЛ: О, іштеном! Што зясь?

ЛАЦКАНЬ: Ці кішасонька ногу не зламала? (*сміх*).

МАРЧА: Же ся не ганьбите. І турня бы впасти могла, а вам до фіглїв. (*Выбігла вон*).

ПАЛЕНКАШ: Штось ся лем стало, бо є якась застарана.

ЛАЦКАНЬ: Політіка! То лем знак, же у валаалі нїт ниякого шору.

МИХАЛ: Но! Но! Штось ся важне мусило стати.

ЯКОВ: (*Приходить із кута, де дотеперь сидїв*). Стало ся.

ЛАЦКАНЬ: Што ты знаєш? Як?

ЯКОВ: Знаю, як знаю.

ЛАЦКАНЬ: Знає, правда же знає. Тадь він грекокатолицькому попови на ухо грає, а покрадьмі, як злодій, ся до Бодяк молити і сповідати ходить. Гнида схізматична!

ЯКОВ: (*Хопить Лацканя за галїр і двигать із стільця*). На семеро

моїх дітей, Лацкань, присягам, забю тя як патканя, кідь іщі раз пыск отвориш!

ЛАЦКАНЬ: Ты? Голодранцю! Не брудній мі галір. Ты мі будеш розказовати, отця ты, твоёго ціганьского...

ЯКОВ: (*Дрылив го із стільця*). Я! Я ти буду розказовати! Про таких, як ты, мій нянько копав підземны діры на Варадинській твердыні. Укажу ті я, хто ціганьска гнида!

МИХАЛ: (*ростягує їх*) Мір, мір, хлопи! Едь меґа фене⁸... Найшли сьте місця, де ся правотити. (*Одведе Якова набік*). Помірь ся, Якове. Видиш, лизнув дакус веце, а знаєш го. Уж нам ту лем шандарі хыблять. (*Лацканёви*). А тобі бы ся дашто стало, кідь бы-сь го за язык не потягнув.

ЛАЦКАНЬ: Він мі буде політізовати, репик Поповічів. Дав ся догромады з Майхером, Лацком і Матяшом, та з попом ведно банду бють. Думаш, же нихто не знає. Хотіли бы церьков православну, попа православного... А тото бы сьте не хотіли? (*Указує*).

ПЕТРО: Дайте покій, Лацкань. При палінці сьме вшиткы єдної віры. Не так, вуйку Янку?

ЯНКО: Маєш правду. Ноле, Ержо, дай нам іщі по єднім жыдлику. І Яковови. (*Іде ку нёму*). А чом то, говориш, Марча бігать за отцём духовным?

ЯКОВ: Най ня гевтот голодранець не называть гнидов і нянька най мі не рушать.

ЯНКО: Не буде веце. Вышмыкло ся му. Гейже, Лацкань, же му веце ляти не будеш?

ЛАЦКАНЬ: (*через зубы*) Не, лем бити...

МИХАЛ: (*до Якова*) Но, то што то за новина?

ЯНКО: Прозрадь. Оле, черкнийме собі. Ержо, принесь му щі єдну. Но?

ЯКОВ: (*Выпив два погарикы, єден за другим*). Марча ішла од матери, а Стеранканя з долины поза хыжы выносила мертву дітину.

Вшиткы: Што, мертву дітину?

ЯКОВ: Задушене, лем што народжене.

8 Едь меґа фене (*мадяр. egye meg a fene*) – фрас бы вас трафив.

МИХАЛ: Коли?

ЯКОВ: Рано, як попіль выношала. Хтось го в ночі підшмарив.

МИХАЛ: О, іштеном! Туй ти Михале. Мало нас жерли заплавы, сухоты і попова ганьба, а теперь іщі тото.

ЯКОВ: Стеранканя го принесла на фару. Попа Митра нїт, а дївка не знає, што робити.

ЯНКО: *(бировови)* Гварив я ті, Михале: най уряд вечуркы закаже, не доволь ся по ґаздынєх сходити, оддавай дївкы у шістнадцать і выганяй гет з валалу вшытко, што не нашой віры...

ПЕТРО: Перед тым нам крали конї, потім дївкы а теперь, ага, што нам з честєв роблять.

МИХАЛ: Та хто лем нам міг таке выпаратити?

ЯНКО: Та хто го знає?

ЛАЦКАНЬ: Я.

МИХАЛ: Ты? Што ты? Што знаєш?

ЛАЦКАНЬ: Знаю, хто то зробив.

ВШЫТКЫ: Ты? Як? Як знаєш? Одкы?

ПАЛЕНКАШ: Меркуй, Лацкань, што говориш. То небеспечна вец. З тым ся не загравай.

МИХАЛ: Але наїсто знаєш?

ЛАЦКАНЬ: *(попозерав на Якова)* Знаю.

(Затміння).

IV.

(Парохія. Отець Митро і отець Осиф).

МИТРО: То вы мені грозите, молодой чоловіче?

ОСИФ: Я лем повню свою повинность.

МИТРО: І поводите ся так, як кідь бы мене придїлили за каплана до вас, а не вас до мене.

ОСИФ: Мушу вам повісти, отче Митре, же вы ничій ани піп, ани каплан. Сімпліцітер.

МИТРО: Овва! А то што значить?

ОСИФ: Знаєте вы добрі што.

МИТРО: Зато сьте мі ключ од церкви взяли?

ОСИФ: Порядок дахто мусить зробити.

МИТРО: А вы тот спаситель, што порядок робить. Искупитель.
У церкви ня перед людьми бесчестите, дома мі на стороч-
ну матір выкрикуете...

ОСИФ: Што выкрикую?

МИТРО: Же я уже не піп, але вы. На другый валал ня выганяете.

ОСИФ: І сам знаєте, який приказ владыкы. Субпена індіпенсабілі-
тер диктанта. Зробити під страхом кары.

МИТРО: О, як єм ся настрашыв! Я руський душпастыр. Приказы
мадярьского владыкы най выповнюють мадярьскы ду-
шпастырі.

ОСИФ: Руський душпастыр! Цінтер зароснутый, ниякой матрі-
кулы, нїт книги народжєных, нїт книги усопшых, ниякых
зазнамів нїт.

МИТРО: А одколи вы прийшли, та суть?

ОСИФ: Будуть.

МИТРО: Зато сьте ня кликали?

ОСИФ: Нє, зато нє. (*Указує му папірь*). Приказ владыкы. Мушу вам
го прочитати. (*Читать*). Отця духовного, Дімітрія Попові-
ча, котрый до Великого Керестура був посланий лем дочас-
но справовати тамту парохію, і котрый був веце раз про
часте заходжіня до корчмы і про неумірне питя, про ёго аб-
солютне незнання, што ся тыче святих тайн і вопросів віры,
котры спадають до душпастырства... Ін спірітуа лібус... А і
ёго препохыбне єднання із народом, о чім сьме ся при візі-
тації парохії пересвідчили, як і то, же він є корінь вшитых
непокоїв і нещастя, того із Керестурской парохії вышмарю-
єме; і заказує ся му, жебы у будучну у Керестурі кончів свя-
ту літургію...

МИТРО: (*перерушує го*) А тото вшитко мадярьскый владыка по
руськы написав?

ОСИФ: Написав по латиньскы, але вы по латиньскы не розумієте.
Парохус Керестурі енціс ремовetur!

МИТРО: Ремоветур! Красно! Іщі там є дашто?

ОСИФ: Є. То тверда воля королівны. Зато ся приказує Дімітрієви Поповічови, же бы ся чім скорше выселив із фары а до Михала же бы одышов із Великого Керестура... Підписаний: Архієпископ калочаньской конзісторії. Осиф де Батян.

МИТРО: Інакше повіджене: Выганяєме отця духовного з выгнаньства. Што вы на то, молодой чоловіче?

ОСИФ: Сімпліцітер діктум. Моя повинность владыків приказ выповнити. (*Выходить з купеля*).

МИТРО: За помочі тамтых штирѣх, што на ня у владыкы набрехали і вас за нового попа привели...

ОСИФ: Отче Митре, і перед тым вас велёраз напоминали.

МИТРО: А чім то я перед вами согрішыв, же і вы на ня скаргу написали?!

ОСИФ: Іщі ся просите чім? Што чім? Про бога вас прошу! Румун-схізматик Русначку-уніятку хоче взяти за жену, я їх не дам вінчати, але вы їх повінчаєте. Од Сербів, што ся заручили із нашыма дівчатами, дары сьте прияли, а кідь я ся ім побрати заказав, вы дары вернути не хотіли... Не украли нам на фашенгы байшане Серафку Лацкову?

МИТРО: Любили ся діти.

ОСИФ: Могла собі Серафка і у валалі найти пару.

МИТРО: Понагляло ся їм.

ОСИФ: То друга бісїда, отче Митре, чом ся їм понагляло. Соблазны, пияцтво, явный блуд і злодійство не прийшли самы до валалу. То уж і вы мусите узнати. Чому у долинах поза хыжы находиме підшмарены, лем што народжены, мертвы діточки?

МИТРО: Вы ся ня так просите, як кідь бы то я го там шмарив.

ОСИФ: Таку ганьбу на валал сьте допустити не сміли. А вы што? То не моя старость. Не стало ся, же на святого Миколая і на Свічки сьте у корчмі танцёвали із качмарьским слугом?

МИТРО: Милосердія двері отверзі нам! Тадь святе свято было. А слуга церьковный чоловік, хоць у жыда служить.

ОСИФ: А кідь ся з вами пасовати не хотїв, до крови сьте го збили а ніч сьте на сіні у Лацковій стайні переспали...

МИТРО: У яслях, як Ісус Христос...

ОСИФ: А потім сьте, іщі п'яний, у великій службі казань "О Кралєвічови Маркови» тримали...

МИТРО: А іщі-м што?

ОСИФ: Тото о споминаню веце патріархів вже знає і владыка.

МИТРО: Так тото вас болить! Маєте іщі дашто?

ОСИФ: Маю. Кідь уж маєте такый звык, же мусити пити, пийте дома, і то коло свого каганця або у тмі. Не крадьте мі свічки з олтаря.

МИТРО: Теперь же знаю, чом сьте мі ключ од церькви взяли, но а теперь ся я вас дашто попрошу. Чому як раз вам Петряшканя на смертельній постелі охабила сімдесять форінтів? Га? Церькви і старому попови ани грайцарь, а молодому отцю духовному аж сімдесять форінтів. А іщі сьте з них ани за дзвін не хотіли платити.

ОСИФ: Дзвони мі на очі не вымітуйте. Тот, четвертый, ем наперед, на сто років виплатив.

МИТРО: Самы сьте так хотіли. Зо мнов сьте ся не радили.

ОСИФ: Чом ся вам Петрашканя сповідати не хотіла, ці валал знає, не за ню, але приповідку о дзвоні уж і діти знають. Церьковный душпастырь, а такы фіглі выстроює, як даякий комедіант. Порушайте кус мозгом у тій сивій голові.

МИТРО: Уж ем. Уж ем порушав. Не може шутый проти рогатого. *(навза)* Світ ся перевернув горі ногами. Колись старшы молодых научали, а теперь надышов якесь грішний час. Ей, старость – не радость. *(навза)* Із фары ся вам выступлю, бо віджу, же нам двом тісно. Але з валалу – ні. Запам'ятайте. Доки буде живый отець духовный Дімітрій Поповіч, доты буде попом керестурским. Не забудьте: мене ту поставив мукачевский а не мадярьский владыка. *(Наглі одходить, Осиф одкладаєть писма. Прибігаєть церьковник Василь).*

ВАСИЛЬ: Отче Осифе! Побачте, забыв ем ся вклонити. Слава Ісусу Христу!

ОСИФ: Што ся стало?

ВАСИЛЬ: Не добрі.

ОСИФ: Што зясь, Василю?

ВАСИЛЬ: Отче, отець Митро ся стік. Ошалів. Хоче вывалити церьковні двері. Бухать по них пястєв і, най мі пан біг одпустить, лає. Шкаредо лає і грозить...

ОСИФ: Кому?

ВАСИЛЬ: Вам, отче... Гварить, же вас із Керестура вышмарить.

ОСИФ: Таке на нёго пришло. Перейде го то. То не першый раз. *(Дає церьковникови ключ)*. Однесьте му ключ, най одомкне і най ся помолить. І, прошу вас, вуйку Василю, закличте мі Агафію... *(Церьковник одходить)*. Бухать з пястєв і лає. Спірітус убі вулт флат... Так як кідь бы не знав, чом я ту намісто нёго досаджений...

АГАФІЯ: *(входить)* Кликали сьте ня, отче Осифе?

ОСИФ: З няньком вам, паночко, не добрї. А може іщі і гірше бути.

АГАФІЯ: Вшытко-м уже пробовала. Ніч не помагать. Такой є натуры.

ОСИФ: Вшыткы сьме грїшны, згрїшине, але ся покаєме. А він, не лем же по церькви і по валалі комедії робить, але і перед людьми, і перед божым храмом лає і соблазнять. Двері на божім храмі вывалює.

АГАФІЯ: Отче Осифе, я сама виджу, же є все гіршый. Докы ся не стало тото... Тото із мертвов дітинов, то не лав. Быв веселый, але лати не лав. Ку мі є добрый. Не слухать ня, але є добрый. Тадь і я-м дістала.

ОСИФ: Вы? Чом вы?

АГАФІЯ: Же-м на фару мертву дітину прияла. А што-м мала робити? Ёго два дні не было. Марча го із Сїткарьков принесли, што-м мала робити? Шмарити го назад до долины? *(навза)* Тайні го в ночі поховав, але од того часу не мож з ним вийти на єдну дорогу. Даколи собі думам, же од розума одыйду, так мі тяжко...

ОСИФ: Вернийте ся на Горнякы, нагварьте го.

АГАФІЯ: Ани чути не хоче. А ту як будеме? Што робити? З чого будеме жыти? Ці по жобраню, отче Осифе?

ОСИФ: Іщі даяке вінчання або хрест можу му перепустити. Але довго то так не піде. *(Дає єй до рук писмо)*. Він уже не є керестурским попом.

АГАФІЯ: (*через слізи*) Ой, няню, няню, який тяжкий криж сьте на ня положили...

ОСИФ: Валал розваджений. А кідь вам нянє добрі хоче, єдина вам дорога – назад на Горнякы.

ВАСИЛЬ: (*Прибіг, дає ключ Осифови*). Лем влетів дну і взяв свої ризы.

ОСИФ: Помолив ся?

ВАСИЛЬ: Та де! Побіг просто до корчмы.

(*Затміня*).

V.

(*Корчма. Сміх, галайк, хлопи*).

ЛАЦКАНЬ: А тото з кобылов, Янку, як ся скінчіло?

ЯНКО: Е, та то іщі суд буде мати роботу.

ЕРЖА: З попом ся судити? Маєте вы розум?

ЯНКО: А ты што думаш, же я кобылу на дорозі нашов? Нач ся бавів на гаваліра??!

ЕРЖА: На гаваліра?

ЯНКО: А іщі на якого!

ЕРЖА: А чом?

ЯНКО: Чом? Оле, Ержо, налій. Молодый отець духовный Осиф купив у Варадині четвертый дзвін. Митро ся нагнівав, же то зробив а з ним ся не порадив...

ЛАЦКАНЬ: Оле, оле, Янку, як то потім допало?

ЯНКО: Е, допало то так. Запряг ті я три коні до воза, взяв єм і слугу, най ідуть дзвін привезти. Вшытко приправлене а Митро на віз не сяде. Говорить: хто купив, най го тот і привезе. Ледво сьме го якось упросили. Оле, Ержо, дай нам іщі по єднім. Было то на Петра і Павла по вечурні. Митро мав у собі уж дось, назбирало ся через день, лем што посідали до воза, зачав выскати і штухати до мого слугы, жебы коні гнав до скоку, а не дав ся нікому одступити із тых, што ся вертали із ярмарку... Е, лем што стигли до Коцура, Митро перше не на фару, але...

ПЕТРО: До корчмы.

ЯНКО: А як же. І запросить собі отець духовный Митро нараз пять галб вина. Дармо го Осиф молив, же бы то не робив. Не могло. Осиф сидів на возі, докы Митро вино не выпив.

МИХАЛ: А за тым не треба было довго чекати.

ЯНКО: Та де там. Е, пустили ся они із Коцура до Кіру. Отець духовный Митро взяв од слугы ліці і батіг, чмыгать і кричить, же він кралівіч Марко, котрый Турка наганять. А наганять скоком. І так стигнуть они до Кіру.

ПЕТРО: А у Кіры до корчмы.

ЯНКО: Веру так. І не мож го было із нёй выгнати, а сонце же зачало заходити.

ЕРЖА: Та як потім?

ЯНКО: Е, а як же, у тебе кідь і по три дні домів не одходить!

ЕРЖА: Та ту холем дім має недалеко, стигне, коли хоче. А Кір не на загороді. Я му розказати не можу.

ЯНКО: Е, і там му розказати не могли. Але Осиф і мій слуга го взяли під пазухы і на віз го...

ЛАЦКАНЬ: Вшытко то політіка. Видиш, Ержо, ты го даколи не пробовала під пазуху?

ЕРЖА: Ідьте до фраса, Лацкань, же ся не ганьбите!

ПЕТРО: Но, а як то дале было?

ЯНКО: Як. Змеркло ся а они іщі не стигли до валалу, де мали переночовати. Уже была тма а на проти ішли якысь возы. Два ся выступили, а третій не хотів, та з дышлём мойй кобылі бух до грудей...

ЕРЖА: Господи, забив ей?

ЯНКО: Не здохла. Е, але, як ся вернули, прісям богу, я ей таку поранену не хотів... Нашто мі кобыла-каліка?!

ЕРЖА: А як же сьте ся доїднали, вуйку Янку?

ЯНКО: Е, як. Нияк! Хто ся з ним коли доїднав? Просив єм од нёго пінязі за шкоду.

ПЕТРО: Не дав? *(Входить Митро, стоїть у отвореных дверях).*

ЯНКО: Спочатку обіцяв штири фортны, а теперь ани чути не хоче.

Говорить, же такый богатый газда про єдну кобылу не схудобніє.

ЛАЦКАНЬ: Говорю вам, вшытко то політика. Мусить ся старати о свою дівку. Не годен о людську кобылу.

ЕРЖА: Та дайте покій. І ёму не легко. Гафка уж і сивіти зачала а пару собі на найшла.

ЛАЦКАНЬ: Што не найшла, найшов ей він.

ЕРЖА: Ёй, боже мій, та кого?

ЛАЦКАНЬ: Не вірили бы сьте. Наборговав у жыда. Довг заплатити не годен, та жыдови понукать Агафію.

ЕРЖА: Господи Боже, не берьте гріх на душу, Лацкань, не гріште! Кішасоньку за жыда. Та де жебы.

ЛАЦКАНЬ: На властны очі-м видів, як ся Давід ночнов годинов коло фары мотать... *(Митро тріснув із дверьми. Вшыткы ся обертають на нёго. Тихота).*

МИТРО: Бреш, Лацкань, бреш! Кусай! Дадуть ті кість газдове... *(навза)* А чом же сьте стихли? Лем дале, робте шор у валалї. Чім веце людей назад одженете, довгышы ваши гоны будуть. Лем сміло. *(Іде ку учітелёви, што сидить сам у куті).* І ты з нима.

ПАЛЕНКАШ: Я сам із собов.

МИТРО: Але скаргу-сь на ня пристав писати, ці ні?

ПАЛЕНКАШ: Писав тот, хто писменный.

МИТРО: Звербовали тя. А ці знаєш, же Осиф хоче і тебе зошмарити? За мадістра брата хоче до валалу привести. Лем ты їм вір. *(бировови)* Ей, Михале, Михале, а добрый ем ті був і у сухотах, і у вшыткых грїхах, добрый доты, докы-сь ся не розшырив. А теперь єсь собі нашов молодшого попа, жебы ся твої стары грїхы чім скорше забыли.

МИХАЛ: Отче Митре, валал так хотїв.

МИТРО: Валал. Як кідь бы я не знав, хто у Керестурі валал. Ержо! По повній галбі, вшыткым доокола.

МИХАЛ: Мы палїнку пеме.

ЛАЦКАНЬ: За свої.

МИТРО: Ержо, їм палїнку а нам двом вино. *(Михал їм дає знак, же нє).*

ЕРЖА: Перебачте отче, але на бург вже не можу.

МИТРО: Заплачу. Вшытко выровнам. Ани філер ті довжен не зістану. Лій!

ЕРЖА: Велё ся уж довгів назбирало...

МИТРО: Боїш ся. Боїш ся, же піду з валалу, а довгы ті не выплачу. Не бій ся, Ержо, отець духовный Митро з того валалу нігде не піде, а довгы повертатъ. (*Шмарить із під пазухы ризы*). Ту маєш залогу!

ЕРЖА: (*хрестить ся*). Господи, не! Што то робите? (*Кладе ризы на стіл*).

ЯНКО: Отче!

МИХАЛ: Што з вами, отче?

МИТРО: Добрї-м вам у них служив. Діти-м вам хрестив, молодеж вінчав, родичів вам на другый світ выпроваджав. Тоты ризы были мій хліб. Вы мі го з рук взяли, берьте і ризы. Лій, Ержо!

ПАЛЕНКАШ: Принесь, я заплачу. (*Митрови*) Успокойте ся, отче, што з вами? Такый кралёвіч Марко ся так легко не вздавать. (*Бере ризы, кладе їх ку Митрови*).

МИТРО: Не вздам ся я нікому. Аж теперь зачну стріляти. Маю і я патроны. (*Выбератъ із кешені папірь*). Оле, перечитай. Най видять, же і піп Митро не у буряні найджений.

ПАЛЕНКАШ: Смутны нашы нещастя із слызами мусиме предъявити...

ЛАЦКАНЬ: Знову якась політіка.

МИТРО: Лем чітай наголос!

ПАЛЕНКАШ: (*чітатъ*) «Четверо людей із кламством фалошні привели молодого попа, але цілый валал го не хотів. Він теперь за ніч не тримать і бесчестить у вшыткім нашого старого попа, котрый вже на пятый рік у нас вірно, чесно і праведно служить...»

ЛАЦКАНЬ: Говорю вам! Чіста політіка.

МИХАЛ: Цит, Лацкань! Дай покій.

ПАЛЕНКАШ: (*чітатъ*) Старший піп є положений владыком мукачевским і приділений за душпастыря керестурского, а молодый піп не є положений до Керестура од владыкы.

ЛАЦКАНЬ: Гей, з Відічовой корчмы го привели.

ЯНКО: Із жыдовой коморы...

МИТРО: Тихо, слухайте!

ПАЛЕНКАШ: (*читать*) «Молодый піп най іде одты. Мы хочеме нашого старого. Єдногосно твердима, же не хочеме стратити старого, але молодого. Тот най іде і най ся іщі учіть, што то закон божый...»

МИХАЛ: А хто же то тоты «мы», отче Митре?

МИТРО: (*бере папірь і указує го Михалови*) Попозерай.

МИХАЛ: Майхер Данко, Колошня Матяш, Надь Михал, Гербут Лацько, Папуга Георгіус, Нота Шандор... Вшытко підписане з крижиками.

МИТРО: Таяк кідь бы ваша скарга не была з крижиками. Та кідь бы не было аде о мадістра, та бы сьте і ани написати не знали... Іщі мы увидиме, хто з валалу піде.

ПЕТРО: Піде тот, хто валал розділює і людей підкуплює.

МИТРО: З чім, з чім підкуплює?!

ЛАЦКАНЬ: Правду говорить чоловік. З чім, кідь му вже лем реверенда зістала.

ПЕТРО: Вшыткы они купены за добре вино.

ЯНКО: За што? Одкы?

ЛАЦКАНЬ: Є у жыда.

МИТРО: (*бере ризы*) Слухай, Лацкань! Не знаю, хто ті язык так натягнув, але знаю, хто ті го скоротить. Бабам бы то іщі пасовало як-так, але хлопови – нияк. Лем бреш і кусай, лемже памнятай: батіг на кінці пукать. Гнидо! Тьфу! (*Плює на нёго і одыйде*).

ЛАЦКАНЬ: (*Утерать тварь. Через зубы*). Укажу я ті. (*Наголос*). Наперед кобылу запласть, а потім на другого харкай свій гріх! Прийдеш ты мі іщі під руку.

ЯНКО: Дай покій, улагой ся. Видиш, же є цалком не при собі.

МИХАЛ: Скаргу на нас і на нового попа написав. Людей підкупив, довгы ризами хоче виплатити... О, іштеном! Та якый му діавол.

ПЕТРО: З чортом ся докопы дав.

ПАЛЕНКАШ: Покараний є. А тяжко то переносить. А все новы проблеми на карх. Іде жедлярити, сторочна мати лежить, дівка зістала не оддата а довгів понад голову. Іщі і суд перед ним. Цалком го дотовкло того ночне хованя той найдженой мертвої дїтинки.

МИХАЛ: Чом же того на Горнякох, у старім краю, не было?

ЕРЖА: Дівки треба в шістнадцятѣх оддавати, та і ту того не буде.

ПЕТРО: Е, дай покій. Дівка, кідь на ню прийде, зробить грїх і під дзвіницѣв. Думаєте, же тоты соблазны з болота выросли? Говорю вам, діавол у тім пальці має...

МИХАЛ: Хто лем нам таку ганьбу міг зробити?

ЕРЖА: Лацкань говорить, же знає, чіє є.

ЛАЦКАНЬ: А веру, же знаю.

Вшыткы: Чіє? Чіє?

ЛАЦКАНЬ: Жыдівча.

Вшыткы: Што? Што говориш? Не плеть, што плетеш? Што ты можеш знати?

ЛАЦКАНЬ: Знаю, хто нам тоту ганьбу наробив.

Вшыткы: Хто, хто??

ЛАЦКАНЬ: Агафія – старого попа дівка.

(Затміння).

VI.

(Фара. Юста, Агафія).

ЮСТА: Ой, Боже мій, Боже, як вас сану, же мусите таке терпіти. Тадь гей, но. Але оберне ся то на ліпше. Пан Біг поможе. Позерайте, ага, і у Коцурі все веце Руснаків. А їх піп усе веце хворіє...

АГАФІЯ: Лем най він собі жыє...

ЮСТА: Тадь я ніч, най жыє, про мене хоць і сто років... Але пан Бог, кідь надумать дакого ку собі закликати, потім знаєте як то. А чула-м, же коцурці бы отця Митра хотіли...

АГАФІЯ: Тето Юсто, мы з Керестура нігде не підеме...

ЮСТА: Тадь я ніч, най каждый робить по своїм а гей же... Ага, як вы, кишасонько, роки йдуть, а хоць сьте і красна, як зелена сосна, у валалі са бісїдує, же не можете навікы быти при нянькови, но гей же... Тадь чула-м, же ся будете оддавати. Поголоска пішла по валалі...

АГАФІЯ: Гей, оддавам ся.

ЮСТА: Но та гейже, радую ся. Ёй, як ся радую. А як ся аж Марча радовати буде, тадь знаєте, як то. Докы у вас служыла, та все лем о вас бісїдовала... Но, могла іщі у вас служити зістати, але знаєте, якы люде... Всяке бісїдовати зачали. Спочатку на ню, а потім... Самы знаєте... Та де бы вы таке зробили. А іщі Марча надійшла на Стеранканю із тов дітинов. Та ці Стеранканя мусила з дітинов такой на фару! Видите, як то... Гей... А знаєте, чом я до вас прийшла?

АГАФІЯ: Повіджете.

ЮСТА: Прийшла-м вас на хрест кликати.

АГАФІЯ: Марча уж породила?

ЮСТА: Веру гей, Марча бы вас за куму хотїла.

АГАФІЯ: За куму мене? *(навза)* Піду. Поздравте Марчу, най буде здрава, же піду.

ЮСТА: Ой, як ся зарадує. Іщі як ся зарадує, як ся дочує, же і вы ся будете оддавати... Веру, веру... Но, тадь, і вам вже треба а гейже... Тадь вы – панї. Не будете все лем жедлярити. Но ні? А, тото... Він... тот істый, ваш молодой... Він даякый учитель ці писарь?

АГАФІЯ: Качмарь. Тето Юсто... Мій молодой – качмарь...

ЮСТА: Но та... Добрї... А гейже. Добрї і так... Тадь у Кулі корчмы паньскішы, як наша... Ержа вдовіця – та бы могла ліпший порядок тримати. А ей корчма веце на стайню, як на корчму подобна... Зато і хлопи найчастіше до жыда, до коморы, потайні ідуть пити. Тадь гей... Він їм, гунцут еден, знає, як зробити ліпше як Ержа. Битанг жыд. *(Нараз ся заставила, як кідь бы дашто перелыгла)*. Кішасонько, чій лем не...?

АГАФІЯ: Гей.

ЮСТА: *(перехрестить ся)* Но та гейже... Я уж іду домів... А вы...

тото... у у... як знаєте. Та, здоровы будьте і поздравте пана превелебного...

АГАФІЯ: Ходьте здоровы, тето Юсто. *(Юста одходить, чути дзвін. Агафія іде ку зеркалу. Обзерать ся. Бере з лады вінець. Клёп-каня на двері. Сховать вінець).*

АГАФІЯ: Далє...

ДАВІД: *(у дверёх)* Дай Боже, отець Митро не дома?

АГАФІЯ: У валалі є. Говорив, же ся скоро верне. Сідайте, почекайте.

ДАВІД: Обход мі так зістав. Я му лем коршов приніс. Забыв го вчера взяти.

АГАФІЯ: Забыв го? Або го не владав принести?

ДАВІД: Та... дакус быв веселшый... Обіцяв, же по нёго пошле церьковника, і тому-м одказав а він...

АГАФІЯ: Він?

ДАВІД: Та, же ёму вышмареный піп розказовати не буде. А я взяв, замкнув обход тай приніс сам. Може же му треба.

АГАФІЯ: Тадь гей. Та лем сідайте. Дораз ту буде.

ДАВІД: Не хотів бы-м ани вас, ани себе стримовати.

АГАФІЯ: То ніч, то ніч. Я і так ся вас хочу дашто попросити. *(навза)* Вы чули, што ся по валалі бісїдує? *(навза)* Чули сьте? Ці ні?

ДАВІД: Не давам я за валальскы плетки ани ґрайцарь. Ніґда.

АГАФІЯ: А днесь? Лем про вино сьте прийшли ку нянёви?

ДАВІД: Знаю, же завтра ся одстяговати одты маєте... Отцёви Митрови прийшов поміч понукнути. Не маю того велё, але дашто бы-м міг...

АГАФІЯ: А яка бы была ціна за вашу поміч, Давіде?

ДАВІД: Не я вашого нянька пити научів.

АГАФІЯ: Знаєте вы добрі, на што думам.

ДАВІД: Валал може гучати, кільки лем хоче, панно Агафіє. Таких підпіховачів, як Лацкань, што брешуть, докы не выкусають все, было дось... Але мы знаєме, же то вшытко на ніч.

АГАФІЯ: І думаєте, же то того дось?

ДАВІД: Я думам, же кідь чоловік перед собов чістый, не має чого ся бояти. Ани грїх, ани честь, віру не выбирають.

МИТРО: А, вітай, Давіде, што ты ту понесло? Ага. Оле нам, Гафко, по єдній галбі.

ДАВІД: Дякую. Вінко-м приніс, отче. Здравы будьте. Я лем забігнув. Робота мі стоіть та мушу іти. Другый раз...

МИТРО: Розумлю, розумлю. Уж ани ты зо мнов выпити не хочеш. До корчмы зайду, люде за другый стіл сїдають. До тебе зайду з коморы – через ґанок одходять. А уж ани ту у властнім домі зо мнов ніхто не хоче...

АГАФІЯ: У властнім домі?

МИТРО: Днесь то є іщі мій дім! Кідь уж так, наллій мі самому. А дві галбы. Най маю з чім почеркати.

ДАВІД: Не майте мі за зле, але обход єм закмнув, мушу іти. Здравы зіставайте.

МИТРО: Розумлю, розумлю. Гріш мусить капкати. *(Давід одходить.)*

АГАФІЯ: Дакому – гріш, а дакому – вино.

МИТРО: Но, но, Гафко. Не стріляй, не стріляй. Оле, наллій. Добрый чоловік, тот Давід, ірод бы го!

АГАФІЯ: Вам добрый каждый, хто з коршовом приходить. Прошу вас, няню, уж бы сьте з ним мали перестати. Видите, якы о нас плетки.

МИТРО: Криж? Плетки? Я ся нікого не бою... Маю я своїх людей... Увідять і биров, і Лацкань, і ґазда Янко, што іщі Митро може.

АГАФІЯ: Маєте своїх людей. Тото і не добрі. Вы маєте своїх, отець Осиф своїх. Цілый валал сьте поділили на своїх...

МИТРО: Вшыткых я їх зламлю.

АГАФІЯ: Так, як сьте ай мене?

МИТРО: Потерпий, Гафко... Вшытко ся направить. Вшыткы они на мій бік перейдуть. Вшыткы до єдного.

АГАФІЯ: А як вшыткы перейдуть на другый бік? Зістанете сам.

МИТРО: Сам не зістану, покы тебе маю.

АГАФІЯ: А кідь і я піду?

МИТРО: На їх бік?

АГАФІЯ: На свій, няню.

МИТРО: А, тото! Та може ся там і про старого нянька найде даяка комірка, даяка кісточка... Слухай, час ті же...

АГАФІЯ: Няню, чій лем ня не думаєте досправды?

МИТРО: Што?

АГАФІЯ: За жыда...

МИТРО: Тадь видиш, же нашого не є. А жид – чоловік маєтний. Статочный. Не нашої є віры, але видиш, што з нами поробили тоты, што суть нашої... Правда, дакус є од тя старший, але Гафко, і ты уж не першой молодости...

АГАФІЯ: І вы, няню! І вы! Перше мі Марчіна мати на очі вышмарила. Тепер зясь вы! Та ці то я виновата, же-м ту до того болота посивіти прийшла? Няню, ці то я так хотіла, же бы вас ту служити послали, а тепер вас і одты виганяють... Намітують з нами, як кідь бы сьме одпали з даякого підрізаного стебла. Та ці то про мене, няню, тепер на вас плюють? Ці то про мене плетки? Ці то про мене гріх? Про мене тот край – пустыня, тот дом – гарешт... А люде з отця духовного зробили сатану... *(Плаче)*.

МИТРО: Лем спокійно, Гафко... Спокійно... Чом сатану?

АГАФІЯ: Не лем, же сьте ся з жыдом до громады дали, але іщі му і дівку до постели пхаєте, лем же бы сьте про свої гріхы на жебрацьку паліцію не зыйшли... Не старайте ся, же вам з дівкы розбойника і блудніцю зробили...

МИТРО: Лацкань! Лацкань мі зато дорого заплатити! Вшытко тота валальска гнида выдумала, лем же бы ня з валалу выкусала, укажу я му!

АГАФІЯ: А я маю быти офера за вашу ганьбу і за вашу помсту...

МИТРО: За ганьбу, за ганьбу. За правду! За правду до гробу! За твою честь, Гафко. І тобі на радість.

АГАФІЯ: Мені на радість? Также ся за жыда буду оддавати?

МИТРО: Гафко... Твій нянько раз умерти мусить. То божый закон. А потім што? Зістанеш сама? Уж кідь єсь ниякой молодости не мала, холем староба най ті веселша буде, як нянькова. Аж до гробу.

АГАФІЯ: Мене сьте уж поховали.

МИТРО: Нянькови не віриш?

АГАФІЯ: Тото як раз зле, же вірю, няньку мій.

МИТРО: *(сам собі наливає)* Агафія, лем не стріляй. Знаєш, же ты про ня – вшытко. “Окропіші мя ісопом і очіщу ся...». Лем не плач, не плач, Гафко. Співати, а не плакати нам треба. Завтра ся стягуеме. Свята сятити уж в другім домі будеме. Оле, Гафко! Оле і ты раз із своїм няньком, кідь нихто другый не хоче. Подь. Добре винко, попробуй. Посилнить тя.

АГАФІЯ: Няню, знаєте, же я нігда ани не покоштовала.

МИТРО: Нігда то – минулось. А яка про нас была. Плюнути на ню треба. Днесь вечур зачінають другый живот. За нёго і за тебе, Гафко.

АГАФІЯ: За тот другый живот, татку мій! *(Выте до дна і выбігне)*.

МИТРО: На здоровя, дівко моя! За сей дом! *(Выте галбу і поспівує)*. “Винко, винко, винко червене. Хто тя буде винко пити, кідь я мушу одты іти...». Они ня выганяти будуть. Зберанина. Як кідь бы Митро не знав, одкы вітор дує. До Коцура бы ня хотіли... О! В тім болоті буду жыти, в тім болоті хочу згнити. *(Входить під Осиф)*.

ОСИФ: Вітайте, отче Митре!

МИТРО: Вітайте вы, отче Осифе! То іщі все мій дім. Стяговати сьте ня прийшли?

ОСИФ: Выпровадити. Я не із своєв дякы до валалу прийшов, то ани на фару ся не стягую.

МИТРО: Но, кідь сьте ня выпровадити, а не стяговати прийшли, по тім сьте мій гость. Сідайте. Гафко, гостя маєме. Оле, налій нам. Ніт ей... Десь вийшла. Ніч то, обслужиме ся самы.

ОСИФ: Знаєте, же я вино лем на причашчаню. Але не одречу вам.

МИТРО: Так веру. Кідь до моїх років дойдете, увидите, што сьте вшытко запізнали. Але єдно вам признати мушу: добрі сьте ня спораїли.

ОСИФ: Писали сьте скаргу і вы на мене, отче Митре, та сьме квіт. На здоровя. *(Раз мігне)*. Добре винко. Де сьте го дістали?

МИТРО: У жыда.

ОСИФ: *(Оддрылить од себе галбу)*. Отче Митре, то правда, же Гафку за нёго...

МИТРО: А вы бы хотіли, же бы вам на фарі за служніцю зістала? Гей? Гафка за служніцю а я під церьков жебрати. То бы сьте хотіли?

ОСИФ: Не прийшов ем ся з вами вадити. Лен знайте, же іщі тяжшый криж на ся берете.

МИТРО: Слухайте, отче. Не слушыть ся, бо сьте мій гость. Але буду вам мусити отворити двері скорше, неж свою галбу допиете. Владыків росказ ем послухав, але вы мі до властного дому пазуры не пхайте.

ОСИФ: Цілый валал сьте проти собі обернули. Кричать, же бы сьте йшли гет. Ани роковину, ани на штолу платити не хочуть. Не даме, говорять, докы го не выженеме. Не нобіс популум седукат.

МИТРО: Популум, популум. Што ся все так із тым латиньскым вытягуєте! Вже кідь ня выганяте, выженете ня по руськы.

ОСИФ: Мав ем повинность іщі раз вам припомянути. Там, у краю, бы сьте были мірнішый. Загоїло бы ся.

МИТРО: І я вам: роблю по своїм. Така воля божа.

ОСИФ: Не гріште, чоловіче. Така може быти лем воля нечистого. *(Чути дзвін).*

МИТРО: Наглі встав. Отворив двері. Отче Осифе, вон! Вон з мого дому!

ОСИФ: Отче Митре.

ВАСИЛЬ: *(чути здалеку)* Отче Митре! Отче Митре! *(Убігають церьковник Василь).* Отче Митре, скоро! Недорбі... Зле є... Швидко біжте там.

МИТРО: Што ся стало, Василю?

ВАСИЛЬ: Біжте скоро ку дзвонім. Скоро...

МИТРО: О, хмару вам небесну, який вам чорт днеська! *(Одходить).*

ОСИФ: Што ся стало, Василю?! *(Василь указує пальцем на двір так, як кідь бы му реч одняло).* Говорьте, што ся стало?!

ВАСИЛЬ: Гафка. Панна Гафка ся...

ОСИФ: *(несподівано)* Што? Чій лем не..?

ВАСИЛЬ: Гей. На мотуз од нового дзвону...

ОСИФ: Есне креатура дей! Отче наш, іже есі на небесі... Сатана! Сатана! (*Хрестить ся і молить... Чути дзвін*). Хто то дзвонить?

ВАСИЛЬ: (*з отворених дверей*). Отець Митро. Стримайте го, отче. Стримайте го! Не дайте дзвонити сатаньському ділу. Не дайте!

ОСИФ: Господи, одпущь му. Не знає, што робить. (*Вбігає Михал, Лацкань, Петро*).

ЯНКО: Отче, што ся стало? Чом дзвонять?

МИХАЛ: Чом із вшиткыма дзвонами у нічну годину?

ПЕТРО: Хто то дзвонить?

ОСИФ: Отець Митро.

ЛАЦКАНЬ: Кому? Кому теперь в ночі?

ОСИФ: Дзвонять самому собі.

(*Дзвін, затемніня*).

(*к о н е ц ь*)

ДЮРА ПАПГАРГАЇ

Сконана кавалерія

Драма на дві частини

Переклад із войводи́норусинського:

Ярослав Сысак

ОСОБЫ:

Еміл Оченаш

Ема, ёго жена

*Войводинорусиньскый орігінал Дюры Папгаргаї
вийшов під назвов «Уморена конїца»*

ДІЯ ПЕРША

(СЦЕНА – подля того, як розоставлений бутор, є то і обывачка, і працювня, і хоцьшто інше. На єднім боці – їдаленьський стіл, коло нёго гомбаче кресло, а на другім – писачій стіл. Під стїнов – полиця на книжки і велике глядило. На централнім місті челной стїны завішена велика зарамована фотографія; на ній гусар сїдлать коня, під нёв вісить шабля у стріберній пошві. На бочных стїнах – барометер, великий настінный календарь і зарамований бік якихсь новинок. У кутї – деревяный дїтський коник. Подля того видно, же ту жыють люде, што на найліпшы рокы жывота вже лем споминають. На окнах і дверях завішены тяжкы завісы, зато на сценї є недостаток світла і зато бівший час дїї бутор і реквізіты суть у полутмі).

(сцена порожня – іде діалог)

ЕМА: (за сценов) Еміл!

ЕМІЛ: (за сценов) Гов!

ЕМА: Выпусть Марка!

ЕМІЛ: Кого?

ЕМА: Коцура, выпусть... най ся...

ЕМІЛ: Ага... а я думав...

ЕМА: (По павзі выходить на сцену, розкладать шаховы фігуры).
Емілку!..

ЕМІЛ: (за сценов) Што бы-сь рада, Емушко?

ЕМА: Гачі...

ЕМІЛ: Якы гачі?..

ЕМА: Чісты... возмий на ся.

ЕМІЛ: Добрї, злато мое, добрї... (приходить на сцену, посвистує собі, в руках папірь, якбач з росписанов шаховов партієв. Ходить навколо Емы, штудує шахове поле).

ЕМА: (Подрылила фігуру).

ЕМІЛ: Так... А мы коня на Е-7...

ЕМА: Марко! Марко! (*міло*) Емілку, де же є нам Марко?

ЕМІЛ: Пустила єсь го вон.

ЕМА: Я го пустила?

ЕМІЛ: Ні? То, якбач, мій лауфер. Ани двері єсь порядні не заперла.
Забє ня тот цуг...

ЕМА: А, бодай тя!.. Ей, не хоче твоя Ема, же бы єсь упав мімо боєвого поля. Ідь, заприй їх.

ЕМІЛ: Я?

ЕМА: Будь гавалір, Емілку...

ЕМІЛ: Добрі, буду... (*іде, поспівує*). Запру я двері за любов твою, за-
пру... ой, вера запру...

ЕМА: (*Як Еміл одийде, возьме коня із Е-7 і завісить го на ялічку*). За-
пер єсь? Бо є ту якесь цуг...

ЕМІЛ: (*входить*) То не цуг, то я собі пискам тріумфалный марш...
(*Позерать на шаховницю*). Емо, ты ту штось помінила...

ЕМА: Нич єм не помінила.

ЕМІЛ: Але, гей! Помінила. Де мі є білый кінь? Де мі є кінь із Е-7?

ЕМА: Якбач го цуг вытяг. (*Пискать собі*).

ЕМІЛ: (*звышеним тоном*) Емо! Де є мій білый коник?

ЕМА: Там, на стінї (*указує на зарамовану фотографію*).

ЕМІЛ: На деревяного коня ся прошу.

ЕМА: А я деревяному говорю.

ЕМІЛ: Та потім най тя... деревяный...

ЕМА: О! Слушно! Нїт што говорити... Віденяцька школа!

ЕМІЛ: Най тя дяблы возьмуть. Зась ня, такой зрана, вимітуєш із сід-
ла...

ЕМА: Лем ниякы взрушіня, голубку мій любый. Звышыть ті то тлак.
Знаєш діагнозу – нагромаджены рокры, астма, склероза, як
чінський мур. Знаєш, што ті доктор одказав.

ЕМІЛ: Одказав што?

ЕМА: (*з притиском*) Кідь на тій запанілій гебулі збачіте даяку змі-
ну, такой нам дайте знати...

ЕМІЛ: То значіть, подля тебе, же кідь коцур не хоче выйти на двері, то причіна, жебы ургентно кликати доктора?

ЕМА: Коцур не може выйти через замкнуты двері, Еміле!

ЕМІЛ: Але што тото має сполочне із склерозов?

ЕМА: Має, Еміле, має...

ЕМІЛ: Што, прошу тя, што?

ЕМА: На піжамі маєш роскапчаний распорок од божого рана.

ЕМІЛ: (*закапчує ся*) А, тото?! Яр, міла моя, ярь приходить! Гей, гей... скоро прилетить!

ЕМА: Досправды? Гей, о три місяці, кідь ня не циганянь окулярі і настінный календарь. Але я радше чую яр, як прилетять першы ластівки, а не по роскапчанім распорку на піжамі гусарьского капітана без пензії.

ЕМІЛ: Е, што поробиш... З роками ся у чоловіка і смакы міняють, пані Оченашова.

ЕМА: Вы, пане, може чекаєте, же до нас ярь стигне телеграфічно?

ЕМІЛ: Подля боцанів ї, наісто, не чекам. Але, міла моя, дахто ї цілый жывот чекать, а ся ей не дочекать, а дакого хопить під руку за каждым рогом (*поспівує*):

«В одну субботу на танцю,
поки тихо гудаци грали,
дівчатко в куті стояло,
у руках ружу тримало...»

ЕМА: Еміл, взяв єсь на ся чісты гачі?

ЕМІЛ: ...Я ся ей прошу, чом листкы...

ЕМА: (*остро*) А я ся тебе прошу, взяв єсь на ся чісты гачі?!

ЕМІЛ: Тото-сь ся ня просила вже перед тыжднём.

ЕМА: А то значіть?

ЕМІЛ: А то значіть, же старый добрый вояк ся не сміє так легко зречі своєї гусарьской заставы. Тым скорше – у першій лінії, на нашім домашнім боєвім полю. Быв бы-м рад, кобы сьте собі тото памнятали. Шах!

ЕМА: Кідь на ся такой не возьмеш чісты гачі, легко ся може стати, же будеш перевеленый, з той своєї першой лінії до інтендантської службы. В першых боєвых лініях мусить быти чіста застава.

ЕМІЛ: А знаєш ты, што про вояка значіть біла застава?

ЕМА: Не говориме о білій, говориме о чістій.

ЕМІЛ: А традиція?

ЕМА: Традиція є на боці експлоатованых, а не експлоататорів, пан капітан. Мат!

ЕМІЛ: Значіть, перевеліня?

ЕМА: Выбери собі сам: або чісту заставу, або інтендантська служба – помыти горці од раняёк.

ЕМІЛ: *(салутує)* Гусаре умерають шістьюжно! *(Одходить парадным кроком)*.

ЕМА: *(кричить за ним)* Маеш їх у спідній шуфладці, під валендов. А меркуй, жебы есь на ся не вытяг дашто моє, а потім ся хвалиш, же ты в децембрі носиш плавкы!.. *(іде до писачого столу, перезерать папіря, еден возьме, чітать)* ...Ціцар, єднокопытник, як сомар, мула або мазга. Має 40 зубів, по котрых ся спознать ёго вік. Має аж барз велике череву...

ЕМІЛ: *(Входить)*. Емо, кільки раз ем тя просив, жебы есь ся не шпортала у моім писачім столі. Маю, може, і я право на свої маленькы тайны.

ЕМА: Тайны? Зрадник!

ЕМІЛ: Геле, позерай ся на то чісто із професіонального боку. Мала професіонална слабость, розумиш?

ЕМА: Не розумлю! Слабость не розумлю. А хлопску слабость – вже нияк не можу порозуміти. Што то є? Одповідж мі.

ЕМІЛ: *(по куртій павзі)* Добрі... Кідь вже так барз хочеш знати, признам ся. *(заганьбено)* Пишу мемоары.

ЕМА: *(нечекано)* «Ціцар, копытник, як сомар, з великым сліпым черевом?» Красный біографічний матеріал до мемоарів єдного куршмітского помічника без пензії.

ЕМІЛ: Але, міла моя, то лем ескіз, начерк... так повісти – ставебный матеріал...

ЕМА: *(Перерушыть го)*. Не высвітлюй мі, прошу тя. Од высвітлёваня ся мі двигать цукерь. *(збыхне)*. Но, добрі. Знає собі і твоя жена важыти хлопску отвореность, особливо, кідь іде о факты. Але і так, Емілку, 40 зубів... у твоім віку... Што велё, то велё...

ЕМІЛ: Говорю ті, же то лем познамкы, од звірєлікаря Ферка. (*Бере папірь*). Добрї слухай: «Высокий коло 160 центиметрів выникнув крижінєм повнокровного англонорманьского вайцака і шпанельских кобыл ліпіцаньской і макленбургьской расы. Кличе ся НОНІЮС!»

ЕМА: (*наглі*). Ноніус? То значіть, же вже не хочеш бути Яношік?

ЕМІЛ: (*уражено*). Емо!

ЕМА: (*Так, як кідь бы го не чула*). Жаль. Я собі вже так звикла на Яношіка, а ты теперь хочеш єдним махом збуряти вшытку минулость... і то про єдного потомка англїцького вайцака.

ЕМІЛ: Слухай, Емо, теперь ту не іде ани о Яношіка, ани о мене...

ЕМА: (*перерушить го*). Так же йде о Ферка? Яке має Ферко право войти до твоїх мемоарів? Ты захранёвав здуты ялівкы, пытав куркы, мішковав корназів а за тот час пан куршміт, у голича наподамований, чітав «Вечерник».

ЕМІЛ: Говорив єм, же Ферко мі предложыв лем підклады.

ЕМА: А я? Я ті їх не могла предложити?

ЕМІЛ: (*шацує ї*) Но, кідь ты так чоловік кус ошацує, може бы єсь і могла. Лемже, што было у твоїх силах, ты вже предложила.

(*Довга, неприємна павза*).

ЕМА: Еміл, хочу ся тя попросити на єдну вец таку, особну. Хочу, жебы єсь мі правдиво, отворено одповів.

ЕМІЛ: Слухам.

ЕМА: Ці єсь передо мнов даяку, думам, даяке дівча...тото... розумиш?

ЕМІЛ: Любив?

ЕМА: Но, добрї, може і тото. Але я думам... думам на тото...

ЕМІЛ: На што, на тото?

ЕМА: Але, на тото... (*Укаже*). Ці єсь...

ЕМІЛ: На тото єсь ся ня нігда не просила... чому теперь?

ЕМА: Но, лїкы ся обычайні беруть по їдлі.

ЕМІЛ: А, гей, гей... (*Бере лїк*). Дякую, же єсь мі припомнянула.

ЕМА: То значіть, же єсь?

ЕМІЛ: Гей, єм. По геройскы, без воды.

ЕМА: Не аспірін, але ТОТО!

ЕМІЛ: Так... Уразиш ся, або ні, але кідь так налігаш... – ТОТО ем НІ.

ЕМА: Ани як вояк?

ЕМІЛ: Йой! Та то были такы парібскы выломенины. Наївна фраїрина.

ЕМА: Як? На лавочці на цінтері, на траві?

ЕМІЛ: Е... ні. Аж так далеко то не зашло. Так – за руку, по корзі, по парку, до кіна.

ЕМА: Но, та то буде барз інтересне мемоарове читаня: «Тримали ся за руки в кінї!»! Думаеш, же то днесь буде дахто читати?

ЕМІЛ: Увидиме. Час – найсправедливіший судця, Емушко.

ЕМА: Гей, час. Стара пісня.

ЕМІЛ: *(нечекано)* Што? Спомнянула єсь собі. Злата моя. Говорю я, же твоя памнять іщі не патрить до старого желїза. О, кобы ты днесь не было, цалком бы-м забыв занести до мемоарів мій верш. *(Бере папірь і церузу)*.

ЕМА: *(декламує)* Ябло мое хробачне, як бы-м ты смачно жрав, кобы мі ты дахто, із того строму одорвав...

ЕМІЛ: Браво! Браво! Прекрасно!..

ЕМА: *(цалком спокійні)* Сомар був тот, што ты наговорив на писаня, і тот, што ті того надруковав.

ЕМІЛ: Емушко, тадь Єфрем був нелем радактором Ветерінарного гласника. Він був і нашим кумом, дружбом вінчаным.

ЕМА: Кум – гев, кум – там; я зіставам на своїм. І як доказовый матеріал прикладам орігінал славного писателя, котрый, зато же написав і надруковав єден-єдиный вершик у своїй писательській карьєрі, пише мемоары.

ЕМІЛ: Могла бы ты знати, же і Чурчіл писав свої мемоары.

ЕМА: Гей. Але не писав їх про порохняве ябло і 40 зубів. Подь, укаж мі, прошу ты, де єсь видїв поета з пушков на чалі колоны.

ЕМІЛ: Забываш, міла моя, забываш. А тото є што? *(Указує на велику фотографію, на котрій Еміл, у гусарській уніформі, сїдлать коня)*. Еміл Оченаш. Шестый гусарський регімент. Капітан... *(закашлав ся)* той класы. Цїлы три роки сїдлав представителя расы, котра была одхована перед тристо роками

крижінём шпанельской і таліянської расы. Высокий карк, свалнаты, міцны ногы, сильны кости, тверды копыта... Настоящій, выставный – ліпіцанер!

ЕМА: Но і што?

ЕМІЛ: Як, што? Ліпіцанер і шабля. Шабля в руці героя, на чалі колони! (*бере із стіны шаблю*). Рэгiмент, смiрно!

ЕМА: Слухай, не верещ. Перестрашыш Марка.

ЕМІЛ: Гей, гей, міла мая! (*указуе на фотуграфію*) Ліпіцанер, чiсто-кровный. То суть факты. Блишча грива, напнутый карк, высока акція нiг, хвiст, як застава...

ЕМА: А тот другый?

ЕМІЛ: Якый – другый?

ЕМА: Тот з грубым сліпым чiревом?

ЕМІЛ: (*По павзі*). Тот ся обявить у твай часті бiуграфiі.

ЕМА: (*уражено*) Емiл, так тото нi! Мoї родичi, штоправда, былі із валалу, але я нiгда не iшла мiджi людeй у твай гачох.

ЕМІЛ: Ага, попозерайце ся на ню! Йоанка Орлеанська зась атакуе особу, котра ся не ганьбiть указати сонцю найiнтiмнiшы часті свoёй спiднёй гардеробы!

ЕМА: Атакую або не атакую, але я ся нiгда перед людьми не хвалила, же в децeмбрі ношу плавкы. А была ём великодушна, Емiлку, кiдь ём із свoйх зашпорованых пiнязей дала немалу суму за твою преграту ставку, кiдь ся хлопство пересвiдчiло, же ты собi облiк спiдню часть од мoйх бiкiнок.

ЕМІЛ: А горі? На грудёх? Медайла, медайла, міла мая! Ага, із стрiберным гусарьскым зубадлом.

ЕМА: Фалзiфiкат. Дoбрi знаеш, же-м тi ёй купила на блышаку – як дарунок на нашу злату свадьбу.

ЕМІЛ: А шабля? А унiформа? Хочеш пoвiсти, же i тото суть фалзi-фiкаты?

ЕМА: Нi. Шаблю ёсь вымiнив за шунку, што сьме тi загнали з мa-мов на Великдeнь до касарeнь. А унiформу мi радше не спо-минай. Дoбрi знаеш, же то мoє наслiдство по небiжчiкови дiдови.

ЕМІЛ: То значiть, подля тебе, же я ту не маю нич влaстне?

ЕМА: Маєш, ганьбу. І гачі... Кідь єсь ся і теперь не змылив при обліканю.

ЕМІЛ: Тото є понижованя, то є огваряня... Тото є плюваня на мої боёвы заслуги... *(Злостні)*. Ей, не дістанеш ты веце коло шахів фора. Ани пешку! Зрадників позапераєме, повяжеме, не даме пити, не даме їсти! Так, так!..

ЕМА: Ани мы. Покры не помыєте ґраты.

ЕМІЛ: То значіть, перевеліня? Перевеліня велітеля, гей?

ЕМА: Называй то, як хочеш, але днесь ся варити не буде. Барз мі стрікати у клубох. Мушу йти на візиту. *(Одходить)*.

ЕМІЛ: На рапорт, не на візиту. На рапорт! Саботаж у властных рядах. Іщі мы увидиме, хто є Ноніус, а хто ліпіцанер! *(Підходить до столу, щось записує. Позерать на мапу, кус послушать і нараз прийде до барометру)*. Гм... Тлак ся нараз знижыв. То значіть, же ся мінять... буде буря *(Чути сплахованя заходу)*. Ого! Выголошую боёвый поплах. Не дам ся я в спаню поїмати. *(Бере шаблю, шермує, потім сам собі завелить)*. Регімент, смірно! Шаблі – горі! Вперед! Раз-два, раз-два... Рамп-па-па, рамп-па-па... *(Сідать на гойдачого коня і гомбать ся в ритмі Радецького маршу)*.

ЕМА: *(Входить, як кідь бы не виділа, што робить)*. Еміл, ідь випустити коцура.

ЕМІЛ: А ты то не можеш зробити?

ЕМА: Я не велитель. Не маю зубадло.

ЕМІЛ: *(В боёвій наладі)*. Тлак ся знижыв, Емо!

ЕМА: То істо од вчерашнёго часку. Лем, прошу тя, лыгай цілы стручки, бо смердить за тобов цілый квартал, як за тхорём.

ЕМІЛ: Я не говорю о своїм тлаку, але о атмосферічнім. *(Встає з коня іщі все в боёвій наладі, походує по кварталю, мурмоче Радецького марш)*.

ЕМА: Полож конечні тото шаблисько на своє місце, пробога ты прощу. Зась хочеш розбити даяку вазу?

ЕМІЛ: Дакус домашнёй гімнастики – ани тобі бы не зашкодило.

ЕМА: Ні. Я хочу йогу. Намісто обіду.

ЕМІЛ: То значіть піст. За трест?

ЕМА: Ні. Я не буду кормити єзуїтів, жебы ня на рожен надівали...

ЕМІЛ: Уразила єсь ся?

ЕМА: Ні. Ты єс ня уразив!

ЕМІЛ: Значить, піст.

ЕМА: Кідь ся ті то не любить, накладь огонь і пригрій голубкы од неділі.

ЕМІЛ: Нашто класти огонь, тадь екзістує електрична рура.

ЕМА: Екзістує і електричне кресло, але на твій трест то дорогой шпас. Наконець, як хочеш. Я днесь на дієті.

ЕМІЛ: Ага! Штрайк з голодовков. Та таке ту іщі не было (*записує*)
«У обыстю Оченашовых ся зачінають голодовка на хосен...»

ЕМА: Стабілізації... Реформной.

ЕМІЛ: Так тото собі заслужить узнання.

ЕМА: І запиш до мемоарів, же узнання собі заслужить 50 процентів Оченашів, але нащастя тых ліпших 50 процентів.

ЕМІЛ: Тото підтягну грубов лінієв. Бо то перше шпорованя за 52 рокы нашого плаваня ведно... (*пише*) Прошу ся, прошу ся...

ЕМА: Лем ся прось. По твоїй смерти і так тото вшитко спалю.

ЕМІЛ: Ага! Зась підпалюєш ватру, жебы-м здуднів, як тот твій Янко Гунар, ці Гуска, ці як ся кликав.

ЕМА: Гус ся кликав. Гус, а не Оченаш. Пане боже, як скоро забываш. Тадь лем тамту неділю єм ті о нїм читала. Вапно, Еміле, вапно.

ЕМІЛ: О-вва! Тамту неділю. Тамту неділю був красний сонячний час. А днесь – што із той красы зістало?

ЕМА: Голубкы.

ЕМІЛ: Панї, вояк мусить быти все готовый воєвати. Жебы воєвав, мусить жыти, а жебы жив, мусить їсти!

ЕМА: (*спокойно*) А жебы їв, мусить пригрїти голубкы од неділі.

ЕМІЛ: (*указує на барометер*). Тлак нагло падать... Ближыть ся бурька.

ЕМА: Гей? То ідь впусь Марка, най не змокне.

ЕМІЛ: То є розказ?

ЕМА: Теперь то зроб як добровольник.

ЕМІЛ: (*гордо*). Гусаре гинуть шістьножмо! (*Одходить мымраючи*).

Прошу ся, прошу ся, што то є добровольник...

ЕМА: А на што ся я маю попросити? Ейга, досправды ня стрікаты у крижох. Видно, же досправды надходить якась плюта. (*кричить*) Зайшов?

ЕМІЛ: Ні, утік на сусідову стріху.

ЕМА: А має дашто на танірику?

ЕМІЛ: Має. (*входить*) Голубкы, од неділі.

ЕМА: Што? Ты ся оповажив дати коцурови капусту, што я ї цілу ніч рихтовала? Громы пекелны! А што мы будеме їсти? Што? Як вам войсько зістане живе, прошу ся: як, пане капітан?

ЕМІЛ: Я му дав лем твою порцію. Ты зачала голодовку або ні?

ЕМА: Розумлю. Мою часть єдноткы плануєш випустити на пашу! Тото не є гусарська варіанта, тото є піратська варіанта, пан Оченаш. (*Глубоко вздыхне*). На кождім кроці ня обмеджуєш...

ЕМІЛ: Е-е... Не обмежую тя. Я тя одмінюю. Одмінюю путованєм до вшитых чортів. Най ся любить, мадам, шіфа приправена... (*Указує на гомбаче кресло*). Уживай спокійно. Попутного вітру!

ЕМА: Моя шіфа вже давно сидить на холоднім дні. Ниякий вітор ї не оберне.

ЕМІЛ: Подь... (*Веде ї до гомбачого кресла*).... не хотів єм тя уразити. Сидь, подрим собі дакус, одпочінь собі. Дожыч собі спанок. А я... уварю ті добру каву...

ЕМА: Дякую, ні.

ЕМІЛ: А єден джус?

ЕМА: Дякую, не хочу.

ЕМІЛ: Перебач... я забыв, же в джусі є велё цукрю. А што так – горня молока?

ЕМА: Молоко бы-м могла. Лемже го не маєме.

ЕМІЛ: Скочу до самообслуги...

ЕМА: А вже ся веце не вернеш!..

ЕМІЛ: Емо!

ЕМА: Мене не окламлеш. Кілько їх так скочіло і вже їх нігда нихто не видів, Еміле? Або ні?

ЕМІЛ: Переганяш. (*Змірливо*). Знаєш, же я все був за добросусідьскы одношіня.

ЕМА: Зато в інтересі добросусідьскых одношінь пан капітан будуть той ночі спати у задній хыжі.

ЕМІЛ: Емо, што ті перескочило? Тадь там ся вже три зимы не топило!

ЕМА: Але пан капітан там буде близше до першой лінії. Особный приклад барз позітивно впливають на войнову рать.

ЕМІЛ: А не могли бы мы тоту операцію переложыти на апріль?

ЕМА: Пан капітан, вы твердите, же ваша ярь вже пришла. А на-конець, ани Ганібал, ани Наполеон, докінце ани Гітлер не выбрали про свої операції час, кідь розцвітать оргонина. Ідь, ідь, гусарику мій.

ЕМІЛ: Гітлера мі не споминай!

ЕМА: Чом? Говорив єсь, же і кінь, што єсь го сідлав, ся кликав Гітлер...

ЕМІЛ: Адолф, Адолф ся кликав.

ЕМА: Мено, або призвісько – вшытко єдно. Еміл, або Оченаш, вшытко єдно. Основа, суть є в особі в цілім (*указує на фотографію*). Ту, ту ті є доказ. Докінце, ся мі видить, же ся му і подобаш.

ЕМІЛ: Емо, чому все зарываш про тоту фотографію?

ЕМА: Чому? Маю ті повісти, чому? Чому під грядов у свата Митра вісить фотографія з тым самым конём, з тым істым гусаром, в такій істій уніформі, в такій істій позі, але з іншов головов, Митровов. І обидвоми сідлаєте того істого коня, в тій істій уніформі? Та і я собі довкола повторюю: прошу ся, прошу ся...

ЕМІЛ: (*не знає, што повісти*) Но, так... на того ся попрось Митра.

ЕМА: Просила єм ся.

ЕМІЛ: Но і?

ЕМА: Мене не ошалиш, Еміл. У того істого фотографа съте ся фотографовали. Якысь, Гартнер. На великім полотнії мав намалёваного вороного і гусара. Треба было лем, з поза полотна, штурити до вирізаной діры живу голову – і так з мого Еміла ся став гусар.

(*Неприємна павза*).

ЕМІЛ: Емо, дам ті половину з моєї порції капусты.

ЕМА: (*стрясла ся*). Якось похолоділо. Могли бы сьме заграти єдну партію.

ЕМІЛ: Згода! Згода! Я граю з білыма.

ЕМА: О нї, мілий мій. Ты кідь граєш з білыма, та так выскаш, як кідь бы-сь нараз сїдлав Адолфа і Сокола. Білы – мої. Най собі і я раз погусарю, на ліпіцєрох. А вы, пан капітан, най ся любить, запрягайте ноніюсів, ціцарів, єднокопытарів... Білы – мої.

ЕМІЛ: Но, добрі, най ті буде. Не буду першым мужом в історії, кот-рый про жену підняв руку на самого себе.

ЕМА: Буде ся вам любити дамский гамбіт, карокан або королївська оборона?

ЕМІЛ: Буде ся мі любити, кідь сама собі даш мат. Автомат.

ЕМА: (*рушила з фігуров*). Е, гайда, бїо, Адолф!

ЕМІЛ: А я подрылю пешку на Ц-4.

ЕМА: Но, ясно, ясно. Пан капітан посылає до першой лінії піхотинців, а сам з кралєм у тылі буде позерати, як змобілізований народ гине за єго коруну. (*З другов фігуров*) Бїо, Сокол!

ЕМІЛ: А мы теперь... з правого флангу – гайда на Д-4.

ЕМА: Зась із піхотов, га? Чом же ноніюсів не запрягнеш?

ЕМІЛ: Холем у шаху можу запрягнути, кого хочу...

ЕМА: Так мы теперь із кралёвнов – гоп.

ЕМІЛ: Не мож, не мож із кралёвнов через піхоту...

ЕМА: У вашій армаді, може, не мож, але забываш, мілий мій, же днесь білым верховодить Орлеанка! Я своїм команду, як сама хочу. Кралёвну такой до першых ліній...

ЕМІЛ: Протестую, што то за партія?

ЕМА: Емин гамбіт, Еміле, Емин гамбіт. Бїо, Сокол! (*Бере пешку*). Кавалерія, вперед!

ЕМІЛ: Але я іщі не рушив із своїма...

ЕМА: А нашто чекаш? Лем ты дримай, а я тя обыйду з королївского крыла. Бїо, на ноніюсів. Най жые кавалерія!

ЕМІЛ: (*сердетый, хопить кралёвну*). Бум до Орлеанки! (*Дрылять фігуры*). Бум до Адолфа! Бум до Гітлера, бум до Бісмарка! Бум! Бум! Бум!

ЕМА: *(регоче ся)*. Ха-ха-ха-ха... І Гітлера съте забили, пан капітан...
А де же ваша самовражда?

ЕМІЛ: Не забувай, же Гітлер у своїм бункрі перше скінчив з Евов.
(Валять фігури). Не граю веце з тобов! Не бавлю. Маю
дость твоєї орлеанської капусти. Провокаторко, окупант-
ко, далтоністко!

ЕМА: Я – далтоністка? Я єм далтоністка? Я іщі все розознам біле од
чорного. Знаю, як ся із ліпіцанера стає ноніус.

ЕМІЛ: Але я не суглашу з таков реформов.

ЕМА: Што, може зась хочеш быти Яношіком?

ЕМІЛ: І то є ліпше, як Гусак.

ЕМА: Гус, Еміле, Гус!..

ЕМІЛ: А веце у тім обыстю не ділю з никым нич! Ани живот, ани
смерть.

ЕМА: Ани постіль у теплій хыжі?

ЕМІЛ: Ани постіль, ани столець, ани вішак, ани... нич. Нич! А за твоє
днешнє узурпаторсво, карам тя невылічімов самотов. *(Наг-
ло одходить)*.

ЕМА: *(кричить)* Попозерай, ці Марко зів капусту. *(Бере іглиці на
штрікування, кричить)*. А шмарь на ся дашто, жебы-сь пок-
рукы не перехолодив.

*(Звонка чути клавірну музику. Павза выповнєна тым,
же Ема ся краде ку окну і хоче одгорнути завєс на окні.
Так ї застане Еміл)*.

ЕМІЛ: Зожрав коцур і мою капусту. Теперь можеме ділити вшытко
наполы.

ЕМА: Запиш тото до мемоарів.

ЕМІЛ: Запишу. Най зістане на вічну памнять.

ЕМА: Кому?

ЕМІЛ: Потомкам.

(Німа павза. Чути тиху музику).

ЕМА: *(сидить, плете. По довгій павзі)*. Гей, потомкам... Еміл, вже
давно єсь мі не читав Андрієве писмо. Подь, перечитай мі го.
Што говорить, коли стигнуть? Коли прийдуть?

ЕМІЛ: На Новый рік. Вже бы єсь собі могла запамнятати.

ЕМА: Мой, гей, гей... На Новый рік. *(Павза)*. Еміл, оле мі перемітай свій стишок. Вже єм го двараз не чула. Перечітай мі го... з любови. *(Еміл ся робить, же не чує її просьбу, шпортать ся у писачім столі. Ема помалы підійде ку нёму, погладить го по волосою)*. Не гнівай ся, мілий. Подь, сповний мі того днешне желаня. *(Нагло го поцілує)*.

ЕМІЛ: *(грає неінтерес)*. Там ті є, на стіні, сама собі го перечітай. Не раз єсь мі говорила, же єм мав радше рянду на боканчі за-рамовати, як тот зажовтнутый фалат «Ветерінарных нови-нок».

ЕМА: Фіглёвала єм, Еміл. Перечітай мі го, знаєш, же го найрадше чую з твоїх уст. *(Здойме із стіны зарамованы новинки і по-дає їх Емілови)*. Подь, прошу тя... *(Поцілує го на друге лице, сідать до гомбачого кресла, чекать)*.

ЕМІЛ: *(як кідь бы ся му не хотіло, встає, йде до середини сцени, зара-мованы новинки в руках. Декламує наспамнять)*.

Ябко

Ябко моє, румяне,
Так смачно бы-м тя жрав,
Кобы мі тя дахто
Із росквітнутой загорды украв.

Ябко не брызкане,
Про тебе бы-м із неба звізды крав
І твою красу румяну,
Дакому од сердця даровав...

(Еміл скінчив декламацію і театрално ся поклонив).

ЕМА: Не видить ся ті, же ту штось не пасує?

ЕМІЛ: Де?

ЕМА: Перед тым єсь декламовав, же ябко было хробачне, а тепер ся нараз змінило на румяне.

ЕМІЛ: То ня піджубнув твій любимый кум. Сто раз єм ті вже повідав, же про тот коректорський лапсус з Єфремом вже 10 років не бісідую.

ЕМА: О, то вже 10 років минуло, як Єфрем умер? Боже, як тот час летить. А знаєш, жебы мі теперь добрі впало єдно румяне ябко. Не брызкане.

ЕМІЛ: Та отворьме компот.

ЕМА: Ні, ні. Компот отвориме, аж кідь прийде Андрій.

ЕМІЛ: *(по куртишій павзі)* А што, кідь зась не прийде.

ЕМА: Як не прийде? У писмі ті ясно написав, же прийдуть обидвое і приведуть Яника і Марьку. Не годна-м ся дочекати, коли вже увіджу внучата. Наісто вже підросли...

ЕМІЛ: А теперь што бы єсь?..

ЕМА: Та, холем ябко. Румяне... не брызкане... *(Звонка чути клавір, теперь вже овелё голосніше)*. Мендельсон! Слухай, Еміл... Гей, Мендельсон.

«Пісня без слов». Слухай. Цілый світ ся колыше, гойдять... гіяцінты пахнуть... а по парку ся прохаджають мої ровеснічки... накрохмалены блюзкы, гунцут-вітрик хоче їх роздвоїти... *(Встає, як кідь бы о 50 років омолоділа, зошмарила жупан, лем в ночній кошулі, бере шлаєр з вінцём, кладе на голову)*. ...гладить їх груди... і під сукні ся хоче дістати... *(Біжить, стане до корыта-ваны і пустить на ся спрху)*. Додж!.. Еміл, жывотодарный, маёвый додж!.. *(Нараз клавір ся показить, перестане грати. З ваны выйде Ема, мокра, сорочка приліпена на тіло, вінець із шлаєром в спущеных руках. Еміл возьме жупан, облікає Ему)*.

ЕМІЛ: Емо, вонка децембер, снігу по коліна, поледовіця, ховзанка а твої ровеснічки, кідь ся іщі одважать выйти на улицю, уже лежать з ногами в садрі.

ЕМА: *(переоблекла ся)*. Ах ты, хробачне ябко! Тадь ты не маєш ани за мак чувства про тоты трепечущі Мендельсоновы акорды! Тадь тоты такты стирають і зиму, і сніг, і поледовіцю. Склеротику ветеринарьскый.

ЕМІЛ: Іщі ты раз міцно будуть мерзити тоты твої уражки. Померзять ты, Емо. Одбочу я на другу ярду.

ЕМА: Не одбочіш, Еміле. Жебы ся одбочіло, наперед треба двері отворити. А то барз небеспечне. Або ні? Бо кідь ся отворять двері, неприятель спознать позицію гусарьского капітана з Гартнеровой мазанины. То зато я веце як 10 років сиджу за затягнутыма драперіями, по домі на пальцях ходжу, з барометра ся дізнаю, яка вонка погода. Холем драперії бы было треба даколи ростягнути, або холем єден кінець підняти. Жыєме ту, як у шахті, як на Ноєвім кораблю. Ани лучік

сонця, ани лучік місяця. Не знаєме ани што, ани де, ани до-
коли... Тадь, ліпше бы было старіти коло отвореных облаків.

ЕМІЛ: Я не хочу старіти.

*(Знову чути клавір. Ема підійде до драперії,
приложить ухо, слухать музыку
і сама зачне наспівовати).*

ЕМА: Еміл, памняташ, як я співала на стужковій. Перший раз сьме
ся увиділи у моїй школі. Памняташ ся?

ЕМІЛ: Ні. Я тя спознав, як єсь была Дід Мороз.

ЕМА: Еміл, на тій вечерінці ты робив Діда Мороза *(нагло встає,
сама собі командує)*. Смірно! Кроком руш! *(іде смішным во-
єньським кроком)*. Выміна стражы. *(Выходить)*.

ЕМІЛ: *(ляпкать)* Браво! Браво! Тото собі заслужить узнаня. Тото
мусиме зазначіти. *(Сідають за стіл, пише)*.

ЕМА: *(входить)* Еміл, повідж мі, чомусь голубкы высыпав до за-
ходу?

ЕМІЛ: Не смаковали мі.

ЕМА: Гей? То чім теперь змірниш гусарську гастритиду?

ЕМІЛ: А то о провіянтті мусить роздумовати лем велитель армады?

ЕМА: Потім, най роздумує Дід Мороз.

(Зась чути клавір).

ЕМІЛ: Тот Мендельсон але вытырвало трепле до того клавіру. Докы
го буде оправляти?

ЕМА: Я розумлю, пан капітан, же вы бы радше слухали похоронный
марш, але нащастя, суть іщі на світї люде, котры розпозна-
ють настоящу музыку од гасічской дыховкы. *(носпівує)* Ла-
ла-ла...

ЕМІЛ: Теперь бы боднув компот. Отворьме го.

ЕМА: *(категорічно)* Аж як прийде Андрій!

ЕМІЛ: *(підлизує ся)* Емушко, перечітам ті свій стишок про ябко...

ЕМА: Божехрань!

ЕМІЛ: Так ті іщі раз перечітам Андрієве писмо.

ЕМА: Писмо? Писмо можеш. Но, зачний, чітай.

ЕМІЛ: *(бере папірь, чітає)* «Дорогы тату і мамо. Мы ся вам часто

не озываєме зато, же маєме велё работы... але тото не таке важне... ага ту... я цілый день у інституті, Амалія в ательєрі. О тыждень отворять выставку у Паріжу, потім такой летить до Лондону. Я якраз днесь докінчую єден тайный проєкт про воєньскы потреби. *(Далие чітать помалы)*. Яні і Марька ся добрі учать. Не можуть ся дочекати Нового року, тїшать ся, же вас увидять. Цїлує вас ваш сын з женов і внуками. *(Довгша павза. Звучіть клавірна музыка)*. А тот Мендельсон іщі все поправлять клавір.

ЕМА: *(по куртишій павзі)* Якбач, наісто прийдуть.

ЕМІЛ: Прийдуть. Видиш – пише чоловік. Мають велё работы, не годны часто, але на Новый рік істо прийдуть.

ЕМА: Яку торту їм маю зробити?

ЕМІЛ: Не споминай торту, жено! Тото мі все звышыть жалудочны щавы.

ЕМА: Тоты щавы із собов волочіш іщі од своїх боёвых днів... А ці ті было тяжко воєнчіти, Еміле, у стайні на соломі?

ЕМІЛ: Але, зохабме то так, жено божа! Яка стайня, яка солома? То была воєньска дісціпліна, воєньскый закон.

ЕМА: Ай Ґартнерова голова?

ЕМІЛ: *(злый)* Голова была моя! Похоп то конечні. Голова была моя! І перестань з тым Ґартнером. Дость было. *(Бере лік)*.

ЕМА: Так потім я одступую.

ЕМІЛ: Одступуй. До кухні.

ЕМА: Одступлю там, де я буду хотіти. А кідь говориш, дость было, потім досправды, дость было. Дефінітівно. *(Бере куфер і балить ся)*. Охаблям тя. Вертам ся ку своїй мамі. Маю вже дость і планок, і ліпіцанів, і мемоарів, і Ферків, і Єфрема, і Яношіка... Наплювам на Ґартнера – і квіт.

ЕМІЛ: *(помагать їй балити)* Наплюй... наплюй – і квіт. Ідь до своєї мамы. І поздрав їй. Повідж їй, же і буду до смерти вдячний, же тя взяла назад до себе.

ЕМА: Не уражай мою маму. Ани діравый цент іщі єсь не дав за ню на службу... задушну.

ЕМІЛ: Почекам і дам за вас обидві. При єднім кельчіку.

ЕМА: Еміл, слухай... Як єм тя минуле охабляла, не був єсь такий противный.

ЕМІЛ: Якбач, єсь ня охабляла не на голодный жалудок.

ЕМА: *(одимарить куфер)*. О, ні, дякую, ні! Тото ні. Орлеанка так ганебно не цувне перед інквізітором.

ЕМІЛ: Потім мусиш стати під мою заставу.

ЕМА: Е, почекай, покы што оставам під своєв. *(Сідає на куфер)*.

ЕМІЛ: Добрі, добрі. Настав час змінити варіант. *(Одходить)*.

ЕМА: Настав час выпрати брудне прадло, пан капітан! Дефінітивно.

ЕМІЛ: *(входить з натягнутов руков, у ній ябко)*. Най ся любить. То про вас, мілостива пані...

ЕМА: *(зачудована)* Ябко?!

ЕМІЛ: Про тебе, Емушко.

ЕМА: Умеле?

ЕМІЛ: Натуралне, найнатуралніше. Не фалшоване, не брызкане.

ЕМА: Одкысь го, Еміл? Де єсь го ховав?

ЕМІЛ: Під матрацом. На чорны дні.

ЕМА: То значить, же приходять. Кідь то так, остаю на позиціях.

ЕМІЛ: Конечні розумна бісіда. *(Указує на гомбаче кресло)*. Орлеанко з Арку, сідайте на своє місто. Лодь пририхтована на нове плавання. Попутный вітор, наморнику мій!

ЕМА: Я з того куфра не встаю, Еміл.

ЕМІЛ: А то чом?

ЕМА: Міням войско. Переходжу до кавалерії.

ЕМІЛ: То значить, же посилюєме наші ряды. Тото треба славити. Тото треба славити! *(Бігає по хыжі)*. Давайте фанфары, салвы, огнестрої! Орлеанка воскресать! Встає із мертвых! Музика! Дайте бляшану гудбу, трубы, фанфары! *(Еміл біжить за сцену. Чути клавірну музыку. Ема, як соха, сидить на куфрі. Еміл по короткій павзі ся вертає із пачею в руках)*. Емо! Емо! Телеграм.

ЕМА: Якбач моє перевеліня ку кавалерії.

ЕМІЛ: Ні. Андрій! Андрій го заганяєть.

ЕМА: Андрій? А хто то, Емілку?

ЕМІЛ: Емо, то наш сын, сын. Твій і мій...

ЕМА: Еміл, попоїв бы-сь компоту?

ЕМІЛ: Лем слухай, прошу тя. Послухай. (*Читать*). Прийдеме вшит-
кы вечерным влаком. Дідкови і бабці щастливый Новый
рік!

ЕМА і ЕМІЛ: (*зачудовано*) Щастливый Новый рік?

ЕМІЛ: (*читать*). Гей, щастливый Новый рік... (*сторгне ся*) Почекай,
секунду почекай... (*підійде до настінного каландаря*). Емо,
Емушко, тадь днесь є послідный децембровый день. Сіл-
вестер прийшов.

ЕМА: Сілвестер. Але мы му дали мено Андрій.

ЕМІЛ: Емо, не мішай час з потомством. Главні, же прийдуть. Вшит-
кы прийдуть... вечур. Дотримали слово... Я знав, Емушко,
знав. Кров не водиця. На родичів ся не забывать. (*Бере із
стіны шаблю*). Смірно! Наша застава нам іщі затрепече!

ЕМА: (*ани ся не гне*) Моя днесь зістане на пів жерди.

ДІЯ ДРУГА

Вечур, в тот істий день. Тот істий простор. Еміл сам на сцені, святоч-
но одлечений, приберать ялічку, прикрашує ї із шаховима
фігурками, выстригнутыма із папіря.

(*Чути клавірну музыку*).

ЕМІЛ: Ех, зась Новый рочок. Мінить ся світ... мінить ся світ. Перед
тым ся знало і коли має прийти, і коли має одыйти. А днесь –
ту скок, там скочок – і вже є ту Новый рочок (*кричить*). Емо!
Емушко, принесь мі даякы прикрасы. Емо, чуєш? Комету мі
принесь, чуєш?

ЕМА: (*за сценов*). Не чую!

ЕМІЛ: Добрі. Думаеш собі, же кідь єсь на ся вытягла новы ґачкы, та же
ся вже будеме грати на глухы пошты. (*кричить*). Емо, зізду
мі принесь... Чуєш!?

ЕМА: (*входить*). Говорила єм ті, же не чую. Не бісідую з тобов.

ЕМІЛ: Нов проблем. Добрі буде і так. Тадь Менделєвці не мають ани ялічку.

ЕМА: Як знаєш? Ростяговав єсь драперії на вигляді?

ЕМІЛ: Але, де жебы. Обычайна прогностічна інтуїція. Цалком просто. Кобы сусід прибирав новорічну ялічку, не мав бы часу цілый божый день знасилнєвати тоту музыкалну січкарню.

ЕМА: Зась ті заваджать Мендельсон? Запамнятай собі раз і навікы – ты собі не заслужыш, жебы Мендельсон був твоім сусідом. Ани ёго мено высловити собі не заслужыш, ты, антислухісто. Пан Фелікс був композітор, дірігент, музыкалный діректор у Дуселдорфі, діректор лейпцігських фестівалів, романтик. Але найвеце го знають як майстра гуслєвых і фортепіаннх концертів. А найвеце, фортепіаннх, Емілку.

ЕМІЛ: Добрі, добрі. А поправлять тот майстер і окулярї?

ЕМА: Еміл, Мендельсом був музикант, не оптик.

ЕМІЛ: *(іронічно)* Музикант! Музикант! Тоты наймузиканты были Бісмарк, Навуходоносор, Кантакузін, Яношік, Наполеон...

ЕМА: Адолф...

ЕМІЛ: Коні не мішай. Конім дай покій. Надавай на Бога, на мене, на штат, на отчїзну, але до конїв не шпортай. Коні захоронили світ перед катаклїзмов. Кобы їх не было, не было бы ани нас.

ЕМА: Кідь ся не мылю, по потопі Ной із свого корабля першых выпустив голубів...

ЕМІЛ: То зато, же тогды іщі не было теперішнх конїв. Теперішні коні выникли...

ЕМА: Знаю. Перед тристо роками, крижінєм шпанельской і таліянської расы. Задумай ся над тым, што бы ся стало, кобы Ной чекав на шестый кавалерійський регімент.

ЕМІЛ: Компот іщі не отворений?

ЕМА: Почекаєте собі, пан капітан, покы гості не прийдуть.

ЕМІЛ: Пережыєме. Кідь сьме пережыли під тым ярьмом тілько років, пережыєме і того.

ЕМА: Еміл, сам єсь говорив, же внучатам треба дашто пририхтовати. І Андрія треба з дачім понукнути.

ЕМІЛ: Андрій не пє.

ЕМА: Ани джус?

ЕМІЛ: Ани вино, ани пиво, ани джус, ани кров.

ЕМА: Потім ся не вдав на нянька.

ЕМІЛ: Ні, вдав ся на Магнусона.

ЕМА: Видить ся, же гей. Признай, же Андрій веце собі цїнить кла-
вірны концерты як твої мемоары.

ЕМІЛ: По перше і по перше. Кідь клавір жере нервы нянькови, то
жере нервы і сынови. А кідь нї – потім є дезертер. А мемоа-
ры ся пишуть не на єден день, ани на єден рік. То є тото
друге, што бы-сь собі мала запам'ятати, бо, якбач, вже єсь
позабыла, же людську честь треба поважати ходем так, як
собі важыш свої окулярї. Кідь не про честь, то ходем про
літературны цінности мемоарів.

ЕМА: Котры будуть іщі ціннішы, кідь зістануть не написаны.

ЕМІЛ: Но, так на тото ся внукав попросиш.

ЕМА: Тадь, гей. Они і так уже в семій класі знають веце, як їх бабка
в пятьдесятї.

ЕМІЛ: Хочеш повісти: як їх бабка в шістьдесятї?

ЕМА: То говориш о знанях або о внуках?

ЕМІЛ: То говорю о тім, же перед внуками не треба фалзифіковати
властну історію.

ЕМА: О, тадь Яні вже давно грає на гусях, а Марча вже три раз
выступила як співачка у радію.

ЕМІЛ: Гей, у школьскім хорі. І то лем зато, бо перед нїв тот школь-
ский Магнусон ці Фергусон грозив палічков.

ЕМА: Подля тебе бы дірігент мав діріговати з батогом.

ЕМІЛ: Істинный порядный дірігент дірігує з шаблєв. А тым діріген-
том буде мій внук. Аж на плуковника то дотягне, также на
стары колїна не буде мусити оправлєвати клавїры по валаї.
(Чути клавір). А, бога му, Ноєвого...

ЕМА: Еміл, не приклиїк потопу. Конечно, міг бы-сь ся дізнати, ці
влак не пізнить. Дораз буде північ, а їх все не є.

ЕМІЛ: Тото є розказ або просьба?

ЕМА: Розказ.

ЕМІЛ: О, таку тя жеру! Такой буде сповнений. Вперёд! (*Виходить*).

ЕМА: (*встає, іде до ялічки, поправлять прикрасы, поспівує собі*) Як
лем навішав тоты бомбулиська. Ноніюс. Ани мацінький
мак смаку, як кідь бы прикрашав березову мітлу.

ЕМІЛ: (*входить*). Влак пізнить годину і 60 минут.

ЕМА: Гей? Та што теперь буде?

ЕМІЛ: Телефоновав єм їм. Андрій з Амалов прийдуть погратуловати
аж коло півночі, а діти позаставали. А Андрій одказує, лем
начнийте студенину...

ЕМА: (*спокійно*). Студенину начнеме, як прийдуть. А як там вонка?

ЕМІЛ: Красні, тепло.

ЕМА: То чом же твій тепломер указує мінус десять?

ЕМІЛ: Зато, бо так указовав вчара, влони і перед 52-вома роками.
Але, як видиш, Еміл Оченаш і при такій низкій теплоті ся
прославив.

ЕМА: Гей, як і Адолф під Москвов.

ЕМІЛ: Коні холем днесь охаб на покою, міла моя. Отворьме компот.

ЕМА: (*крутить головов*). Е... е..!

ЕМІЛ: Бога богового! Што? Я не маю ани на тот святыи вечур право
на еліксір?

ЕМА: Можеш кляти на Бога, на мене, на отчізну, але компот отвори-
ме, аж як прийде Андрій. А як прийдуть?

ЕМІЛ: На таксіку. Коло дванадцятой. Так Андрій обіцяв. Великий
сніг, ани влакы не ходять, та вирішили, же прийдуть на
таксіку.

ЕМА: Добрі. Найголовніше, же прийдуть.

ЕМІЛ: Гей, гей... Емо, могли бы сьме єдну партію... подарую ті оби-
двох конів.

ЕМА: І кідь бы-сь мі подаровав 20 років жывота. Сокол і Адолф у тім
обыстю не будуть ерджати.

ЕМІЛ: Потім ся даяк інакше грайме.

ЕМА: Інакше? Но, та тото вже веце підвышує моралку. Із тым... ся
наіефектніше полокаты совість пораженых гусарських
стратегів.

ЕМІЛ: Прошу, Емушко...

ЕМА: Жанна д Арк, гордо стоїть на своїй історичній резолюції. Хоць знає, же аж по своїй смерти ся стане націоналнов мученіцїв.

ЕМІЛ: Попри народных мучениках екзістує і народна мудрость, а она голосить: мудріший одступить.

ЕМА: Екзістує і народна правда: де, коли і до чого уступить. *(Павза)*. Ех, уже є ту Новый рік. Еміл, а ці ся памняташ, же мы ся колись перед Новым роком брали. Памняташ? Снігу было по пас. Мороз щіпав за вуха... А мы тримаєме ся за руки і крачаєме до нового живота...

ЕМІЛ: І Гітлер скраховав під Москов, при мінус 20...

ЕМА: Еміл, уречеш Адолфа...

ЕМІЛ: Вытримка – дітя традиції, Емушко.

ЕМА: Ех, герою мій, ці бы єсь свою вытримку даровав і даякій другій.

ЕМІЛ: Як то думаеш, другій?

ЕМА: Нормално. Не быти тогды у школі Діда Мороза, стрітив бы єсь даяку другу.

ЕМІЛ: Стрітив єм тебе.

ЕМА: *(вытырвало)* То значить, же я ті была перша?

ЕМІЛ: То значить, же єсь мі была послідня... Гей, гей, біжать дні, утікають роки... утікати живот... *(задумано)*. Емо, што будеш робити, кідь я умру скорше, як ты?

ЕМА: *(без роздумованя)*. Положу вінець на гріб незнамого героя.

ЕМІЛ: То досправды я про тя такый незнамый? Емо, Емо... *(Одходить із спущенов головов)*.

ЕМА: Все одступить якраз тогды, кідь му припомняну наше зознаміня... Ех, минувшє, вже ся не навернеш... *(Задумала ся)*. Досправды, што я буду робити, кідь він умре скорше, як я? Він іщі днесь о свадьбі говорить, але не спомнянув ани раз за 52 роки, же єм з ним утекла і же ниякой свадьбы не было... Поет, романтик, зачаровав ня як Дід Мороз своїм стишком о червенім ябку. Але має він правду, што я буду робити, кідь він умре скорше, як я? *(кричить)* Еміл, Еміл!.. *(Еміл приходить)*. Не гнівай ся, Емілку, я тя не хотіла уразити. Не положу вінець, не... *(Клавір грає валчік)*. Еміл, чуєш тот прекрасный валчік?... *(Крутить ся в такті валчіку)*. Прекрасный

танець! Чаровны такты вічної молодости. (*Поспіває*). Тра-ла-ла-ла... (*Еміл пише. Ема перестає танцювати*). Де жебы то могла чути згырджавена, глуха фігура!

ЕМІЛ: (*пише даліше*). Лем уражай, уражай. З того ся дань не платить.

ЕМА: Дань ся платить за живот з тобов.

ЕМІЛ: Платить ся лем зато, же мі живот підсунув фалошного інка-санта.

ЕМА: Нашто єсь ня собі брав, кідь єм про тебе такый гіркий фалаток.

ЕМІЛ: Не брав єм тя. Сама-сь прийшла.

ЕМА: Але ты ня наговорив, жебы-м уткла, жебы Оченашовці ся не мушили кельтовати на свадьбу. Теперь плачу за тоту школу.

ЕМІЛ: Але што є платне, кідь за 52 рокы не можеш зложыти репарат.

ЕМА: (*по павзі*) Емілку, а што кідь начнеме кочанину...

ЕМІЛ: А Бог, а отчізна, а я? (*Зась грає клавір*).

ЕМА: Слухай музику, Емілку.

ЕМІЛ: Похоронный марш?

ЕМА: То – новорічний валчік, Емілку. Памняташ: зеркална сала, навколо позолочены свічники, а орхестер тихо грає «На краснім синім Дунаю».

ЕМІЛ: Фергусон?

ЕМА: Штраус, Емілку, Штраус...

ЕМІЛ: Што, конкуренція?

ЕМА: (*взбыхла*). Ні, то чоловік із той істой країны, де были выселектованы найшувнішы ліпіцанеры. «Віденьска кров».

ЕМІЛ: Так, потім ся оплатить... Минуту слухати.

ЕМА: Ех, Штраус! «Віденьска кров», «Приповідкы із Віденьского ліса...»

ЕМІЛ: Віденьска кров, віденьський ліс... Ліпшыи бы був віденьський шніцель.

ЕМА: (*Бере вінець із шлаєром, поспіває собі, позерать до глядила. Бере фляшочку, жебы ся напарфемовала, але фляшочка порожня*). Еміл, де є моя «Чорна мачка»?

ЕМІЛ: На Мендельсоновій стрісі.

ЕМА: На вонявку ся прошу, Еміл.

ЕМІЛ: На яку?

ЕМА: На тоту, што іщі вчера была у тій фляшочці, а днесь вже ту не є.

ЕМІЛ: Выпарила ся... якбач.

ЕМА: Коло мінус десять? *(приходить до нёго)*. Вылёгав єсь ї.

ЕМІЛ: Я? Емушко, ты знаєш, же я пю лем біле столове.

ЕМА: Теперь єсь выжрав біле засувкове. Дыхний на ня!

ЕМІЛ: Дай покій, знаєш, же мі смердить із діравого зуба.

ЕМА: Отвори рот!

ЕМІЛ: Просьба або розказ?

ЕМА: Розказ. Дуплєваний!

ЕМІЛ: Е, най буде, што буде *(дыхать на ню)*. Ху!

ЕМА: О, оченаш, іже есі на набесіх..., який чаровный запах. Кров мі в жылах скупіла, Еміл. Хочу танцёвати. *(Тігать го до танцю)*. До танцю, до танцю... Подьме, подьме... Подь, вонявка моя. Зачінать наш великий, новорічний валчік.

ЕМІЛ: Радше піду, випущу Марка.

ЕМА: Дай покій теперь коцурови. Їмай мачку! Танцёвати хочу, пан капітан. Танцёвати хочу. О, «Віденьска кров». Подь, Еміл, як колись...

ЕМІЛ: Просьба або розказ?

ЕМА: Теперь найщіріша просьба, Емілку.

ЕМІЛ: Но, так потім ся треба на таку нагоду добрі приготувати. *(Бере верхню часть гусарьской уніформы з яковсь медайлов, припасує шаблю)*. В моім регіменті ся добрі знало, коли є на шорі манеж, коли рапорт, а коли валчік. Еміл Оченаш, хо-лем покы йде о традицію, не може ани єден такт охабити на нагоду. Вшытко перераховати, вшытко розпланувати і аж потім танцёвати.

ЕМА: Але наісто ся ліпше планує і танцює, кідь ся біле засувкове сконзумує.

ЕМІЛ: *(обзерать ся у глядили)*. Плес. Воєньський танець то – поезія. То і почестный марш, і боёвый клич, і неспознана розкош. *(Кланять ся Емі)*. Смію вас позвати на пару тактів, мілости-ва пані?

ЕМА: *(подає му руку)*. Кідь вам то зробить радість, пан капітан...

ЕМІЛ: *(бере її до танцю. Лем што зроблять пару кроків, музыка перестане)*. До фраса. Тот Мендоза зась погубив клавір.

ЕМА: Який Мендоза? То тот твій віденяк, Штраус.

ЕМІЛ: Шмаус. Відень. Тот не видів ліпіцанера в животі, ани на фотці. То істо даякий здвигач куль у цїркусі, на пензії, котрый ся на стары колїна дав на двиганя високого тлаку. Віденяк і пів.

ЕМА: Нараз ся ті зажадало того Віденяка!..

ЕМІЛ: Може быти. Я і так чекам, же мі на грїб напишуть: умер на несповнены сны...

(Затрубїло авто. Обоє стоять без слова).

ЕМА: Они... Можу ся попозерати? Лем кущіцько.

ЕМІЛ: Знають они і самы, де нашы дверї *(чути крокы на сходах)*.

ЕМА: Еміле, то они. То суть они, Еміле!

(Обоє стоять у великім очекаваню.

Крокы ся помалы страчають).

ЕМІЛ: До сусїдів. Нашы іщі не прийшли *(позерать на години)*. Іщі не є 12.

ЕМА: Андрій говорив, же пресні о дванадцятій прийдуть?

ЕМІЛ: Говорив – коло дванадцятої. То значіть, же іщі є час.

ЕМА: Ох, як мі дуркать серце, Емілку. Зажадало ся мі видіти їх. Знаєш, што? Могли бы сьме порихтовати даяке погощїня. Леть!

ЕМІЛ: Чому?

ЕМА: Бо твій сын не композитор, але конструктор воєньских летадел.

ЕМІЛ: То значіть – розпрїстерти крыла. Добрї. Прошу собі ключ од шпайзу.

ЕМА: *(вытягує ключ з поміджі грудей)*. Най ся любить. Але леквар охаб на покою.

ЕМІЛ: Розумлю. *(Одходить)*.

ЕМА: Од корїня ся змінив чоловік, як му запахло, же може прийти ку ключу од шпайзу. І є в нїм штось, што ня притягує, псы бы го облизовали. Хоць і ноги має, як кобылины.

Гусар з вирізанов головов! (*Перед Еміловов фотографіїв*)
 Ех, Емушко, може, єсь взяла до рук не тото весло. Може,
 же в другых руках бы плаваня у тім Ноєвім кораблю было о
 велё успішніше. (*Чути звук розбитого скла*). Еміл, што там
 за трісканя?

ЕМІЛ: (*входить*). Пустив єм коцура.

ЕМА: Вон?

ЕМІЛ: Ні, до шпайзу.

ЕМА: І?

ЕМІЛ: Скочів, маніак, на поліцію.

ЕМА: І?

ЕМІЛ: Пішов і Віньяк, і леквар.

ЕМА: І, што він на то?

ЕМІЛ: Хто?

ЕМА: Ты, коцуре? старый, ты! Наросли ті баюсы од леквару. І смрад
 ся з тебе шырить, як з гордова. Дыхний на ня!

ЕМІЛ: Зась мі не віриш?

ЕМА: Тобі вірю. Не вірю коцурови.

ЕМІЛ: Потім, най на тя він дыхне. Ціць, ціць...

ЕМА: Дыхай!

ЕМІЛ: (*дыхатъ на ню*). Ху...

ЕМА: Господи боже! Гірше, як у стайні. З котрой фляшкы єсь пив?

ЕМІЛ: Із зеленой, літровой.

ЕМА: Выпив єсь фірнайз, Емілку!

ЕМІЛ: А чом єсь не повіла, же фірнайз у зеленій фляшці? Емо, отров-
 лю ся скорше, як дванадцять одобє. Отровлю ся. Доктора,
 доктора клич!

ЕМА: А не потребовав єсь доктора, кідь єсь «Чорну мачку» выпив?

ЕМІЛ: Кідь маєш холем фалаток сердца, кідь єсь ня холем тільки,
 кільки є за нохтём чорного, любила, клич доктора. Во імя
 нашой любви клич (*надатъ до кресла*). Ой, зле мі, замлівам.
 Умерам... Зачало ся. Пече, кипить... розожератъ ня... Док-
 тора!

ЕМА: Добрі, добрі. Уклюдний ся. Не стало ся нич катастрофалного.
В зеленій фляшці був олій на волося.

ЕМІЛ: Говорила єсь, же там був фірнайз.

ЕМА: Фірнайз єсь іщі тамтого року выпив. Зато, ага, рамы на окнах
не нафарбены. До нас треба маляря кликати, а не доктора.

ЕМІЛ: *(нагло встає)*. Та так то є? Циганиш, шалиш, підводжаш. На-
схвал наливаны до фляшок фірнайз, вшеліякы смердячіны,
жебы єсь ся ня скорше стрясла. Зато єсь мі і ключ од шпайзу
дала. Вдовов бы єсь чім скорше хотіла быти, гей? Признай
ся. Травлячко!

ЕМА: Признавам лем того, же до фляшок наливам того, што там
патрить. А ты перед тым, як дашто выпеш, перечітай, што
написане на етикеті.

ЕМІЛ: На тій ся пише «мараска цоре», а не памнятам, жебы ся так
злав даякий олій на волося.

ЕМА: Ясно, же ся не памняташ, бо єсь вже давно забыв, што ся з
такым олієм робить.

ЕМІЛ: Але етікета, Емо, етікета. О етікеті є бісіда.

ЕМА: Не я ї там приліпила. Але кідь ті не заваджала етікета «Чорна
мачка», то чом же ті заваджать «мараска цоре»?

ЕМІЛ: Но, так того є вже істый терор. Тото є біологічна война. Боже,
як мі закручать у жалудку. Пане Боже!.. *(хопить ся за жалуд-
док і утікать за сцену)*. Огень! Огень! Горить! Горить!

ЕМА: Потім треба кликати гасічів, не доктора. *(Кричить)*. Стражте
собі гусарьску заставу, пан капітан! *(Іде до писачого столу)*.
А вызерать то так, же по 52-ох роках вирішыв написати
свій другый стишок, жебы собі забезпечів місто в історії
світової літературы. *(Бере до рук заперту обалку)*. Ого, што
то є? Пан капітан собі з дакым пишуть? *(Отворять обалку,
чітають)*. Што, што? Што говорить? ...а гусарьску уніформу
і з шуйташков першому фіякристови, што повезе мої ос-
таткы, шаблю охаблям Дому войновых інвалідів у Паріжу.
Зарамовану фотографію гусара святочно одовздати галерії
гусарів, котры, місто за отчізну, упали під папучу. Плавкы
дати Еминому Мендельсонови. Мемуары зохаблям моїй
вірній супрузі Емілії під условієм, же їх выдасть по моїй
смерти... Так!? Значіть, вірній супрузі Емілії – мемоары.

Ноніюс, єднокопытарь... Ту ті є Емушко, твоя вірна до гробу любов. *(Кладе назад папірь до обалкы, кричить)*. Еміл! Еміл!

ЕМІЛ: *(Входить. Ема тримає обалку в руці)*. Што? Андрій загнав новий телеграм?

ЕМА: Ні. Іщі го ніхто не загнав. Лем го написав. Еміл, што є у тій обалці?

ЕМІЛ: Хочеш ня преквапити, гейже?

ЕМА: Хочу знати, што є дну.

ЕМІЛ: У тій?.. Запечатовав єм тяг.

ЕМА: Якый?

ЕМІЛ: Дізнаш ся, як прийде час отворити го.

ЕМА: Тот час уже прийшов, Еміл.

ЕМІЛ: Ты?! Ты без поволіня отворяш чужді обалкы?! Што то за хворобна звездасть? Твоя діагноза – веред, а не шпіонаж.

ЕМА: Говорив єсь мі, же пишеш новий стишок.

ЕМІЛ: І ты ї отворила?

ЕМА: Бо єм хотіла...

ЕМІЛ: Стишок, як стишок... Думам собі, же текст є о велё ліпший, як у тім першім. Гей... Уже єм го забалив до обалкы, хочу го загнати Єфремови.

ЕМА: *(спокійні)* Єфрем вже десять років під землєв.

ЕМІЛ: Боже, Емо, може суть на світі і другы Єфремове. Не він єдиний. А што ту маю таїти... Дістав єм зась крыла, ожив єм ведно з інспірацієв і положыв єм свої найгорячішы чувства на папірь. Ага, дай, перечітам ті... *(хоче взяти обалку)*.

ЕМА: Не дам! Новы крыла, гей? Шаблю Дому войновых інвалідів у Паріжу, а медалю із стріберным зубадлом і мемоары любиймй супрузі – Емілії. Подарений стишок, гейже? Лемже ся не барз рімує із моїма заслугами.

ЕМІЛ: *(по павзі. Хочє обяснити)* Послухай, Емушко... В жывоті приходять такы моменты, же чоловік мусить збіланцовати свою роботу, зраховати, вирівняти ся сам із собов...

ЕМА: ...купачі гачі – Мендельсонови...

ЕМІЛ: Но, видиш, дуксеровы тобі остають. Видиш, тадь я твої річі

ани не споминам. Ага, за тот златый ланчикок своїй мамі можеш охабити, повіджме, гулагопкы.

ЕМА: *(по куртій навізі)* Еміл Оченашів, ты ня не любиш.

ЕМІЛ: Про тоту обалку?

ЕМА: Про того, што у тій обалці. *(Поторгала обалку)*. Повідж, повідж мі, чом єсь вшытко не охабив своїй вірній супрузі?

ЕМІЛ: Отворено?

ЕМА: Отворено.

ЕМІЛ: Досправды отворено?

ЕМА: Досправды, отворено.

ЕМІЛ: Но, думам собі, же ты з тов своєв цукровков і гастрітідов умреш скорше, як я. То, нашто ті штось охабляти.

ЕМА: А мемоары? Нашто мі їх охабляш.

ЕМІЛ: Заджубав ем ся. Але за тот гріх єднозначно винный твій отравный Мендельсон.

ЕМА: Адолф Оченаш! Дакотры гріхы і із самого гробу проговорять.

(Чути трубіня авта).

ЕМА: Чуєш? Трубить авто.

ЕМІЛ: Ты дакого чекаш?

ЕМА: Того, што і ты.

ЕМІЛ: Тот, кого ты чекаш, істо не прийде.

ЕМА: А Андрій?

ЕМІЛ: Андрій?

ЕМА: Гей.

ЕМІЛ: Андрій спить.

ЕМА: Ні, ні, ні! Не хочу так. Він не спить! Він мусить прийти! Сам єсь говорив, же до телефону ті повів, же вшеліак прийде, на таксіку... Андрій прийде... Прийде... Він хоче прийти...

ЕМІЛ: *(по навізі, спокійно)* Прийде, Емушко, мусить прийти... *(Павза)*. А як то із компотом?

ЕМА: Тот отворю аж у тестаменті.

(Грає клавір, валчік).

ЕМІЛ: Емушко, подь, затанцюєме собі!

ЕМА: Компот не отворю!

ЕМІЛ: Но, так собі сидь! Дримай, штрікуй, вышивай, стій на голові...
Але танець, мі вже в животі не споминай. (*Іде за стіл, хоче писати*).

(*Павза, чути музику. Обоє сидять задуманы, негйбны*).

ЕМА: Як думаш, Еміл, прийдуть они?

ЕМІЛ: Што ся таке просиш, Емо, прошу тя. Є ту писмо, є ту телеграм, телефонный розговор. Прийдуть, самособов, же прийдуть. Мусять прийти. Кідь Андрій досправды не заспить (*трубить авто*). Пришли, ту суть. Говорив єм ті...

ЕМА: Пришли. Ту суть. Андрій прийшов!

ЕМІЛ: Вірив єм, же прийдуть. Вера боже, нянько ся нігда не мылить. Ту суть. Не заспали.

ЕМА: Не заспали!

(*Выбігають за сцену. Клавір грає.
Кроки ся приближують і отдаляють.
Вертають ся із смутныма тварями*).

ЕМІЛ: Вызерать то так, же того року їх досправды снігом задуло. Але, іщі можуть прийти, іщі не є північ. Іщі все можуть стигнути. Почекаєме.

ЕМА: Почекаєме, почекаєме... Гей, іщі почекаєме. (*Павза выповнена клавірнов музыков*). Емілку, на тот Новый рік не маю про тя ниякый дарунок.

ЕМІЛ: Дарунок? Ой, видиш. Купив єм ті, купив. (*Бере шаблю*).

ЕМА: Ты то іщі перед двома роками говорив, же есь мі купив.

ЕМІЛ: А хто говорив, же єм ті того істе купив і того року? Хочу ся лем святочно устроїти, жебы єм церемонію передаваня дарунку зробив подля вшыткых протоколарных правил ветерінарных офіцірів. (*Бере зпід стола балик, перевязанный з маилёв*). Пані Оченашова, заприйте на даякый час очі. (*Взяв на себе маску Діда Мороза*).

ЕМА: Заперла єм очі. Умерам од звездавости.

ЕМІЛ: Ема Оченашова, за неоцінимы заслуги при дотримованю вашого орлеаньского темпераменту і за честну, геройску службу у першых лініях нашого брачного супружеского

фронту дозвольте передати вам того оцінїня. Най ся любить... *(Дає їй баличок)*. ... заслужили сьте собі.

ЕМА: Еміл, та ты ня не шалиш? Тепер то є досправды дарунок про мене? А што є дну під тов стугов, Емілку?

ЕМІЛ: Попозерай... Попозерайте ся самы, пані Оченашова.

ЕМА: *(розбалює дарунок)*. Ах, ружова гадвабна стуга. Припоминать мі перше выроча нашої свадьбы. Емілку, ты досправды чудесный муж. Настоящий гусарський генерал. *(Розбалила балик і вытягла ночник. Стоїть, як скамінїла. Позерать дость довго на дарунок, потім на Еміла)*. Шерблик...

ЕМІЛ: Про тебе, Емушко. *(Знимать маску Діда Мороза. Ема, спочатку виведена з міры таков рецесїєв, не годна прийти ку слову, але потім ся обидвоє зачнуть реготати)*.

ЕМА: Так того треба ославити, дідику мій. Маю я і про тебе преквапіння. *(Ема одходить. Грає клавір)*.

ЕМІЛ: Тот Мендельсон хоче у старім році ростріскати вшыткы споминання. Кретен! *(Не знати, ці то адресує Мендельсонови або собі; вішать маску Діда Мороза на ялічку)*.

ЕМА: *(приходить із сервіровачім возиком, на тацкі два погары і шампаньске)*. Пан капітан, ту є ваш так довго чеканий компот. Най ся любить, бургундське шампаньске. На вашу почесть, генерал!

ЕМІЛ: Шампаньске! Так у тім обыстю і таке маєме. Істинне шампаньске!?

ЕМА: Дотримуй етикет, коцурику мій. На здоровя! На многа літа!

ЕМІЛ: На многа літа!

(Піднимають чаши як заставу. Години одбивають 12 годин. Північ. Стоять, як скаменїлы. По дванадцятім ударі, чаши їм падають на землю).

ЕМА: Не прийшли.

ЕМІЛ: Не прийшли. Ани того року не прийшли...

ЕМІЛ: *(збыхнув)* Прийдуть они іщі. Стигнуть. Они лем заспали. Емушко, іщі маєме надїю...

ЕМА: Мертва наша надїя, Еміл... Не є Андрія...

ЕМІЛ: А чом, Емо?

ЕМА: Зато, же го нігда ани не было... Не было писем, не было телеграмів, не было телефонатів... Вшытко то лем самоклам, Еміл. Коло наших выдуманных сілует ани коцур не екзістує у тім пустім обыстю... Ах, який болячий самоклам. Не годна-м дале жыти з выдумок, з циганства, з гіркого самой себе кламания. Є конець солодкым приповідкам і фалошным надіям. Конець! Подля мене, подля мене, Емілку, двері нашого дому такы узкы, же через них ся не не годно переслизнути ани тото найтонше щастя. Про мене они нігда не прийдуть, Еміл... *(плаче. Чути сентименталну, клавірну музику).*

ЕМІЛ: *(серёзно)*. Слухай, Мендельсон. Чаровны акорды «Пісні без слов»... Досправды, прекрасна музыка. Бессмертний романтик Мендельсон. *(Одтягує драперію на окні і нараз цілу сцену заліє місячне світло)*. Не треба плакати, Емушко. Жывот слызы не любить. Позерай, який прекрасный місячок. Як ся обімає з ночнов тмов. Отворю і двері, най зайде до нашого гнізда холем една-єдина звіздочка. Жывот не циганство і не клам. Жывот – то найдосправдысенька краса. І про нас, Емушко. *(Підыйде до нёй, ніжно ї обійме. Цілу сцену заліє ясне блискуче світло і Мендельсонова музыка)*. Запрягнеме мы іщі наших вороных, Емушко.

ЕМА: *(притулила ся до нёго, збыхла)*. Сконала ся наша кавалерія, зморила ся, Емілку.

(к о н е ц ь)

ВАСИЛЬ ТУРОК

Прінцовы галушкы

Гра на мотивы книги подорожей
«Угорьскый Сімпліціссімус»

Пряшів, 5 септембра р. 2002

ОСОБЫ:

Сімпліціссімус

Проводник

Мештяноста

Маделайне, мешчаностова жена

Атлантоондатра, їх дівка

Текелій, гроф

Кат, баюс

Кіара, ёго дочка

Монголоїд Василёвич, ёго сын

Бача

Баюс, капітан збойників

Янко

Гавран

Мнясарька

Єй муж

Народ, збойници, югасе, вояци, остатні членове
театральной гры.

ПРИВІТАНЯ В ГОРНІМ УГОРЬСКУ

ПРОВОДНИК: *(Витягує за руки, за інші частини тіла і вистроя німців)* Т-а-а-ак, уж сьме ту вшыткы? Щі єден? Но, дай руку, тримай ся, готово! Сьме на верьху Карпатських гор, котры мы, што ту жыєме, называєме Татрами, або Сніжны горы... Тоты ту горы... *(трісне одного з німців по калаті)*. Слухай ту, што повідам, окалі выкатуляти будеш аж потім...

СІМПЛІЦІССІМУС: Руге *(зажене ся руков на єдного німця)*

ПРОВОДНИК: Руге, кідь ті гварять, слухай, бо будеш дурный, як тот німець! Тоты нашы горы суть овелё вышшы, як швайцарьскы, тірольскы або штаєрскы горы...

СІМПЛІЦІССІМУС: Сьме на кінці сімнастого стороча...

ПРОВОДНИК: То є єдно, слухай і ты, бо... Гварю, же суть найвышшы, та суть найвышшы... Тото ту, што видите під Сніжnymi горами, є горне Угорьско. А як бы сьме выйшли на найбівшый верьх, котрый навываєме Ділом, віділи бы сьме ціле Угорьсько і пів Турецька. Ту, під Татрами, в Горнім Угорьску жыють найвеце словацкы, потім руснакы, найдуть ся і полякы а тыж цигане, жыды, мадьяре...

СІМПЛІЦІССІМУС: Дойче фолк...

ПРОВОДНИК: Добрі-добрі, і Дойче фолк, лем ся барз не взрушуй... Народ словенський і руснацький – покійный і спокійный, богабойный, послушный, справедливый, мудрый, жычливый, независтливый, чістотный, добрый, смілый, не злодійський, красный – і душевнї, і фізіцькы, сексуальный, даколи і бісексуальный, алтруїстський...

СІМПЛІЦІССІМУС: Вас? Турістський?

ПРОВОДНИК: І турістський, але то бы было жалості мало – а л т р у і с т ь к ы й – то знаменать, же собі одорве од уст, а тобі дасть, не вкраде од тя нич, а і кібы єсь ся в златі купав, знесе ті і послідне сине з неба, лем жебы ты, німець, єсь спокійный був..!

СІМПЛІЦІССІМУС: О, майн Готт, о. Герр Готт! Такый народ!

ПРОВІДНИК: Аж два народы – руснаци і словаки, пресніше – шарішне, остатні – то не стоїт за реч! (*Стрільба з піштолів, терховска музика*). О, то наш бача з югасами – то є наш найліпший метеоролог, лікар, звірелікар, гомеопат, потравинарь і народный пророк. (*Почас того предслова бача і югасе танцюють народны танці як шалены, стрілявуть до неба і цалком ненападні окрадавуть німців о вишитко цінне.*)

СІМПЛІЦІССІМУС: О, красный народе, я то вшитко запишу і твоя негынуча слава ся росшырить по цілім цивілізованім западі, з моєго пера ся учений світ о вас вшитко дознає, што то за перла жые в серці Европы! А по Европі і Америка, а потім і Азія – бо мусю вам ту повісти, мої мілы, новы споєнці, же земля є округла!

БАЧА: То не є можливе!

ВШИТКИ: Што? Та то як єсь на тото прийшов, га?

СІМПЛІЦІССІМУС: Та учены... на універзітах, доказали....

БАЧА: Якы учены, серу матер навилгидишь! Якы учены! Та віджу на властны очі, же є рівна – но ту на Татрах барз рівна не є, але ани округла, басам ті глорію, не є! То і кінь видить! Такой одкажи ся од того, бо тя дрылиме з Татар аж до Кежмарку а і ту тых.... Цілый живот ходжу по рівній землі, раз єм був аж там коло Пешті бараны продавати – та тамтоты бы ті дали таку округлу землю... Господи, німець буде фурт німцем, жебы-сь му што гварив.

ПРОВІДНИК: Дай му покій, най собі думать, же є округла... земля... дурак... Принєсь дашто під зуб а і до головы... (*Бача і югасе одыйдуть*). Ком, ком, ай щі вам дашто поповідам о наших містах і о наших порядках, жебы сьє ся ту міджі намі добрій чули.... Та там долину видите, місто Кежмарок. Было то місто ґрофа Текелія, але уж достало од краля листину, подля котрой ся стало слободным кралёвським містом...

СІМПЛІЦІССІМУС: А што на то повів ґроф Текелій?

ПРОВІДНИК: Тот наш ґроф Текелій?

СІМПЛІЦІССІМУС: Я, я....

ПРОВІДНИК: Ты? Ніт, не ты – ґроф Текелій? Та то не человек, а хліб з маслом. Половину своїх пінязі дав до міської касы, а другу половину пропив з хлопми в корчмі. Ходить зо своїм войском по Кежмарку а гуляють до обляків міщанам “Най жые

слобода! Най жые краль!». Таки ту маме померы – не штат, а брінзовы галушкы зос чварчками!

СІМПЛІЦІССІМУС: Прінцовы галушкы... Прінцовы галушкы – то кралёвске їдло?

ПРОВІДНИК: Та най ті будуть прінцовы.... (*крічіт*) Ба-а-ч-а-а!!! Принесь брінзовых галушок і жынтіці і дашто до гыртанкы-ы-ы! Но а там дале видите місто Левочу... Є то шумне грофство сім міль довге а пять широке. Трийнацет валалів оддав істый цісарь а заєдно і краль до залогы а не знать ся, ці то было вісемдесять або аж двасто тісяч.

СІМПЛІЦІССІМУС: Не знать ся? А як властні они раховали? Чом ся не знать?

ПРОВІДНИК: Та хто бы ту на нашій землі обертав позорность на такы деталлы, ці є то вісемдесять або двасто тісяч златых – мы сьме народ великодушный!!! До ріці з таков сумов!

СІМПЛІЦІССІМУС: До чого? Думам, же не барз єм порозумив, што сьте повідали. До ріці... То є даякый банк? Га? Што?

ПРОВІДНИК: (*регоче ся*) Но гей, банк, то є рядный банк. Як даш златы до того банку, та нїт такого злодія на світі, жебы їх вкрав!

СІМПЛІЦІССІМУС: Та то уж г-е-е-е-й!

ПРОВІДНИК: Но а в тім місті суть лем самы слušны люде – учены і благородны; як там будеш, дай їх од мене поздравити...

СІМПЛІЦІССІМУС: Данке шен...

ПРОВІДНИК: Біте шен, ты муло... Но, уж было дось учіня, ты і сам прийдеш на то, як ся веці мавуть міджі нашим народом – ага, сонце уж обыйшло ціле небесне пространство, дораз буде сідати....

СІМПЛІЦІССІМУС: То не сонцна перешло, то не буде сідати, сонцна стоїт, а земля коло нёго крутить...!

ПРОВІДНИК: А є округла.... а щі ку тому ся крутить! (*крічіть*) Коли сьте му дали лыгнути? Га? Чловек жебы ся го бояв пустити міджі нормалных люди. Кібы была округла (*реве*) а щі бы ся крутила, уж давно бы сьме спадали до пропасти там до чортовой матери долов тов спростов головов, нач нам ту таке ряндя посылавуть – універзіты, учены, незрозумітелны, страшны западны сатане – бодай їх сонесес скарав! Но чекай, вам щі ся тота земля під ногами закрутить, аж закрутить!!!

БАЧА: Та што то ту за тото – за гвалт!

ПРОВІДНИК: Ага, гварить, же ся земля крутить а сонце стоїть, же мы ся крутїме, як баран на ражні, жебы го Бог скарав із таков турістіков.

БАЧА: Гей? А одколи ся з ним крутить?

ПРОВІДНИК: Як одколи? Знаю я? Знаю, што біді до головіска сунуло – крутить ся з ним земля – і готово...

БАЧА: А не дав єсь му... ?

ПРОВІДНИК: Ніт, бо нич не мам, але ты маш, ты маш, давай, най ся з нами крутить, кідь ся мать крутити....

ЮГАС 1: *(Танцює, співають)* Бріндзовы галушкы, бріндзовы галушкы, бріндзовы галушкы, бріндзовы галушкы....

ЮГАС 2: *(Танцює, співають)* Жынтїця, жынтїця, жынтїця, жынтїця, жынтїця....

ЮГАС 3: *(Танцює, співають)* Боровічка, боровічка, боровічка, боровічка...

(Нїмці, Провідник, Бача їдять, пють, югасе танцюють дикы горальскы танці).

БАЧА: На, щі їч бріндзовы галушкы... на, щі...

СІМПЛІЦІССІМУС: Не мошу, уж не мошу ...

ПРОВІДНИК: А ту, сыне, жынтїці – пий, лем пий, мы ті не сануєме...

БАЧА: Оле, выпий боровічкы, на, пий! Добра?

СІМПЛІЦІССІМУС: Топра, не топра, порофічка, щінціца, гусяча скоро – ага-а-а-а, земля ся перестав крутити, дай щінціца, дай поровічка – Принцовы галушкы!!!

(Музыка грать, югасе танцюють, нїмці врацавуть, серуть, пердять. Провідник з Бачом і югасами ся помалы витрачавуть, звуки, тма, тихо).

В КЕЖМАРКУ

СІМПЛІЦІССІМУС: *(Сидить над тейков, пише)*. Як сьме ся рано збудили по ті гостині з прінцовыма галушками і щінціцов і поровічков, дознали сьме ся, же ани єден з нас трєх не мать в мішку ани ґрайцарь, ани златый, ани стріберный,

ба ани прінзовый грош, а вшытко десь змізло. Змізлі і нашы спредводцёве, бачове, югасове – вшыток тот мілый, честный, чістосердечный народ, котрый ани не мать пару о тім, же земля є округла, а не є центром весміру. Мілый народ, лем што є правда: мусив єм ся найняти в Кежмарку до службы ку мештяностови, бо не мам ани фука, а їсти ся хоче.

МЕШТЯНОСТА: (*Кричить з облака до улиці*). Тота гієна в людській подобі, тот гроф Текелій не лем же нам одганять нашы прісяганы жены, манжелкы і дівкы в раннім роспуку ... (*вонка: г-у-у-у-у-у*) але нам і одганять наш законный маєток, нашу худобу, котра ся мірно пасе на карпаських схылах і давать молоко нашым дітём, отцім і прадідім і нашым прапрадідім, фуй, што то кецам, яким прапрадідім (*наголос*) прапрадідім тот добыток молоко не давать, бо уж давно поумерали, так же пардон! Але тым остатнім, што єм меновав, тот добыток тото молоко давать і давати буде, покля го гроф Текелій з пашы одганяти не буде! А не буде, бо не буде! О тото я ся постарам, аж постарам, бо єм плачений мештяноста і дакий хлоп! А ту мі такий маляр не буде бесчестити жены і худобу! Кличте Текелія на переговори! (*Запре окно*). Сімплє, подь ту. Ближе, щі ближе, настав ухо: (*наголос шепче*) Опакуй за мнов:

СІМПЛІЦІССІМУС: Прісягам Господу Богу Всемогущому...

МЕШТЯНОСТА: І вам пане мештяносто...

СІМПЛІЦІССІМУС: І вам пане мештяносто...

МЕШТЯНОСТА: Же вшытко, што ту буду чути, відіти і робити...

СІМПЛІЦІССІМУС: Же вшытко, што ту буду чути, відіти і робити....

МЕШТЯНОСТА: Остане найглубокішов тайнов меджі мнов і паном мештяностом, а кідь нїт....

СІМПЛІЦІССІМУС: Остане найглубокішов тайнов міджі мнов і паном мештяностом, а кідь нїт...

МЕШТЯНОСТА: Най ня вшыткы дяблы на рогах до пекла одвlechуть, там на огні хпечуть і давають тото мнясо зожерти белзебубові і луціфереві!

СІМПЛІЦІССІМУС: Я бы їх рачей накормив прінцовыма галушками, щінціжщов і поровічков – таке осрате пекло щі сьте в животі не віділи!!!

МЕШТЯНОСТА: Цыт! Дураку! Не трестаме пекло, але грофа Текелія!

СІМПЛІЦІССІМУС: Яй, грофа Текелія... А не мож бы і ёму прінцовых га...

МЕШТЯНОСТА: Повторь послідні рядкы прісягы!

СІМПЛІЦІССІМУС: Най ня вшыткы дяблы на рогах до пекла одвlechtуть, там на огні хпечуть...

МЕШТЯНОСТА: Но, добрі, добрі, то бы старчіло... боїш ся?

СІМПЛІЦІССІМУС: Бою...

МЕШТЯНОСТА: Но, бодай бы нїт, така страшна прісяга! А теперь слухай: Ту маш дві письма – едно крайчірови, а друге ковалёви. Там вшытко напісане. Наперед підеш до крайчіра – даш му писмо і пінязі. О веце ся не старай. Як вшыє шаты, однесеш їх до коваля, даш му пінязі і шаты. Як зробить, што треба, возьмеш шаты і ту мі їх принесеш. То є вшытко. Но позерай, сонце є метер над землём, а як буде метер над землём на другім боці, вшытко мі то принесеш ту – запаковане. Ту маш златый, а як вечур буде вшытко готове, достанеш щі єден а ку тому осла, жебы-сь ся мав на чім носити. Так, печ го, а памнятай на прісягу! Маделайне-е-е, златічко, пусінка моя, ангелику (*по паузі*) Та де тота пізда!!!

МАДЕЛАЙНЕ: Кликав єсь ня мужічку? Ём ся чесала, про тебе єм ся готовила, жебысь мав з того живота дакус радости, ты, хвостик мій златый. Хвостик, хвостик...

МЕШТЯНОСТА: Но, тото сі охаб на вечур. Закликав єм до нас грофа Текелія. По перше – буду з ним мати політіцькы переговory... переговоры... розумиш?

МАДЕЛАЙНЕ: Та не барз.... хі-хі...

МЕШТЯНОСТА: По переговорах бы мала наступити твоя діпломация... знаш, хочу завести порядок і догоду з Текелієм, жебы сьме ту жыли мірно... Розумиш?

МАДЕЛАЙНЕ: Но, не барз, але кідь тот Текелій мі є такый антипатічний... минуле лем фурт хотїв зо мнов танцёвати а танцёвати, а танцёвати, а він їсть мадярьску кобасу зос папрігов, потім ня ціле тіло щіпать, бодай тя, што то повідам, ціле тіло, то нїт, лем на дакотрых місцях, як ся ня при танці так безалаберно дотыкать і дотыкать і доты...

МЕШТЯНОСТА: Та то нич, най ся дотыкать, кус на нёго і джмуркний, я му напишу, же буде цілу ніч гостина, а він – мадяриско скупый, цілый день ся кобасы ани не дотулить, буде на вечур чекати, но, Маделайне, што бы сьме не зробили про благо нашого народа, Маделайне, га?

МАДЕЛАЙНЕ: Згоджу ся лем зато, же то єсь ты, мій мілований і мудрый і надгерный, прекедвешный і неувірітельні шыковный муж! Ты єсь муж з великым Ж!

МЕШТЯНОСТА: Про бога, чом з великым Ж!

МАДЕЛАЙНЕ: Йой! Не з великым Ж! Та што єм! Ты єсь з великым М! А він з великым Ж!

МЕШТЯНОСТА: Но гей, зясь я єм з великым М – же малый! А він з великым Ж, же жаснеш!¹ То єсь ціла ты!!!

МАДЕЛАЙНЕ: Мілый мій, рыбко моя злата з трёма желаньями, нач бы сьме ся вадили на порозі такой визначной удалости, котра ся може стати перлинов історії і котру щі будуть довго, довгы стороча штудовати вшиткы ідіютьскы штуденте, што ся заоберавуть історієв. Але до правды ся ніхто не докопачь, бо хроникаре до будуарів не лізуть!

ГОЛОС: Іроф Текелій...! (Маделайне змізне).

МЕШТЯНОСТА: Когорты перекрочіли Рубікон – Алеа акта єст!²

ТЕКЕЛІЙ: Кідь не іде Могамед к горі, іде гора к Могамедови. (Почас цілої той обміны приємностями снажать ся о неможнішы і неможнішы поклоны і сервіліты).

МЕШТЯНОСТА: Як ся до ліса волять, так ся з ліса озывать.

ТЕКЕЛІЙ: Псы брешуть, а каравана іде далей....

МЕШТЯНОСТА: Сиділа на сосні, плакала жалосні....

ТЕКЕЛІЙ: Яка матка, така Катка...

МЕШТЯНОСТА: Хто другому яму копле, є гробарь!

ТЕКЕЛІЙ: Йов фас, не?

МЕШТЯНОСТА: Свої люде, договориме ся! (Нараз сі сядуть до того самого кресла. Довго ся на себе зачудовані позеравуть).

1 Жаснути (од слов. žashút') – ужаснути ся. Туй гра слов: жаснути – заснути.

2 Алеа акта єст! (латин. Alea iacta est) – Жереб кинуто (ред).

Павза. Мештяноста вставать, переходить до свого кресла). Сервус, доміне кларіссіме!

ТЕКЕЛІЙ: Серусток Питер-бачі! А де маш твій пестрофарєбный манжелка, де маш твій ужасні мудрый дівка, а де маш твій пес, такый мала сучка, а де маш того, ёго – ізе хлоп-служніця!?

МЕШТЯНОСТА: Тото вшытко ту вами, грофом Текелієм, меноване, дораз буде ту. До кінця, і хлоп-служніця прийде. А за тот час мі повіджете, што нове на кралёвскім дворі – прецік сьте шляхта, вам ліпше видно.

ТЕКЕЛІЙ: Одколи вам краль дав листину слободного міста, я го барз люблю. Листину слободного міста вам дав, але маєток мі зостав, я барз люблю такы ділемы. То пресні так, як бы ся вам дав нажерти, а гудзіцю вам зашыв – сьте сыты, але што дале? Га?

МЕШТЯНОСТА: Но, вам маєткы zostали, але хто на них робити буде, ці не освічений пан гроф? Оно то вызерать теперь так, як бы вам ани уста, ани гудзіцю не зашили, лем таяк бы вам руки і ноги поламали.

ТЕКЕЛІЙ: Така уж наша угорська політіка – то жебы нам весело было!

СІМПЛІЦІССІМУС: Пан мештяноста, вшытко зроблене як треба. А-а-а-а! Проводник, прінцовы галу...

ТЕКЕЛІЙ: Што він собі сам дозволює, што за морес, азанят! Марш до свиньской хыжы! Маштальні!

МЕШТЯНОСТА: Марш! Марш! Однесь шаты жені, най ся облече і скоро прийде ту. Атлантоондатра! Гей, дівко моя любя Атлантоондатра!

ТЕКЕЛІЙ: *(ужаснутый)* Атлантоондатра... кирем сипен – якысь мачкопес, повна дегенерація, їм а слободу! О Іштен-Піштен.

АТЛАНТООНДАТРА: Уж іду, тату, щі поможу мамці а сполу прийдеме... *(Входять Маделейне і Атлантоондатра).*

МАДЕЛЕЙНЕ І АТЛАНТООНДАТРА : Добрый вечур, Ёв ештийт!

ТЕКЕЛІЙ: *(Одповість на поздрав, не спущає з Маделайне очі).* Ёв ештийт! О, мадам, то сьте нас охабили так довго чекати, але стояло то зато! А молода кішасонька Атлантоондатра!!! То мено про богынї – што там африцька Діта, чіже по нашому Афродіта, так тамтота є опроті атой ту напроста рянда.

МАДЕЛАЙНЕ: Пан Текелій мати місцями острий язик, але такою стане як заматовий, кідь сі найде вгодний об'єкт. Но, не гварю правду, пан Текелій?

МЕЩАНОСТА: Сімплє! Нось на стіл їдло! Перший ход – випражаны зеллєры, посыпаны шпанельскыма роздравленыма мушками! Як вам смакує, пан Текелій?

ТЕКЕЛІЙ: Зо шпанельскыма мушками а щі ку тому роздравленыма щі єм то не їв. Але їв єм, наприклад, варены тігрячі жлязы на мадярський спосіб посыпаны порошком зо щітної жлязы індіцької кобры! Божске! Росплыне ся то на языку, а потім як вам вдарить... !

АТЛАНТООНДАТРА: Де вдарить, пане Текелій?!

МЕШТЯНОСТА: Нигде не вдарить, де бы вдаряло, ты тото не їч, ты щі молода, щі ся того налыгаш аж-аж! Но жебы-м то не загварив. Маме і тігрячі жлязы на кобриній жлязі, но а на конєць подаме змерзлину зос африцького строму єбобаба... *(вишиткы ся розрегочуть, лєм Маделайне заражена).*

МАДЕЛАЙНЕ: Чоловіче, спамятай ся, што то бісїдуєш, тот стром ся называє Ба-о-баб!!! А не так спростї, як ты го назвав! Аж ся то чоловіку гнусить, як таке слухати мусить.

ТЕКЕЛІЙ: О, мадам, як поетичні сьє то закінчили, вы роджена поетесса!

МЕШТЯНОСТА: Но добрі, добрі, помылив єм ся, кому ся то не стане! Але на конєць сі даме вера кулінарну перлу – змерзлину з африцького строму б-а-о-б-а-б-а, посыпану з розмолотым рогом носорожця!

(Текелій тляпкать).

МАДЕЛАЙНЕ: Фуй, ты спростяку, маме ту такого гостя, а ты фурт лєм думаєш на стромы, то спять з бабами, на носорожці зос твердыма рогами, не маш в душі поезію! Ага – слухай:

Шедзела на сошнє, плакала жалошнє,
же єй под коленом друга дзірка рошнє,
шей, гай, у-ху-ху-у-у!

МЕШТЯНОСТА: Го-го-го-го... у-у-у-у-у! Танцєвати, ідеме танцєвати, а ты Сімплє, грай на трубі. *(Сімплє грає на трубі «Уж тровбєї на горах єлені»³. Мештяноста танцює з*

3 «Už troubějí na horách jeleni» – чеська полєвнїцька співанка (ред.).

Атлантоондатров, а Текелій зос Маделайнов. Подаякім часі).
А-а-а-а такий єм даякий заспатый, выстатый, піду сі лячі,
бо рано скоро ставам... А вы ся лем бавте, не дайте ся вы-
рушовати... *(Одыйде. Текелій щі дакий час танцює, потім*
змізне і він з Маделайнов).

СІМПЛІЦІССІМУС: *(Перестане грати).* Но, конечні буде покій.
Дашто бым зъів.

АТЛАНТООНДАТРА: Худятко моє. Намукари́в єсь ся за ці́лый день,
бігав єсь з атыма шатами...

СІМПЛІЦІССІМУС: То тоты шаты? Я думав же они суть про пані
маму. А то про тебе єм бігав ці́лый день? Хо́лем мі уж тепе́рь
не жалъ.... якы красны, якы гладенькы, якы збіточны...

АТЛАНТООНДАТРА: А якы тяжкы... почекай, принесу ті дашто з
кухні. Мам там про тя одложено доброту – не жлязы-пля-
зы, мушкы-фушкы, але скуточны галушкы – бріндзовы,
їдло про хлопа!

СІМПЛІЦІССІМУС: О, майн Готт! Прінцовы галушкы? Найн, кай-
не прінцовы галушкы, кайне щінцішща, кайне поровічка
(в зметку хопить погар боровічки а вые го на екс!) А-а-а-а-
(Звалить Атлантоондатру на землю. Атлантоондатра ся
не бранить, чекала то. Зразу праск!) А-а-а-а-а майн жлязы,
а-а-а-а, уж є по мі.... !

АТЛАНТООНДАТРА: Што, што ся стало, ставай скоро, бо так ревеш,
же ту вшыткы прийдуть... ага уж є ту тато... Та-а-а-ту-у-у!!!

МЕШТЯНОСТА: Та чом єсь сі облекла тоты шаты? А де Текелій і жена?
А бога ёго, та до тых шат єм дав пасть на птаха намонтовати,
жебы ся до ней Текелій поїмав, ставай дураку! *(бе го бічіком*
по голім задку). Дівка грявчіт, Сімпліціссімус надавать по
німецькы, збігли ся люде, наконець прийде Текелій, спокой-
ный, ани го нич не прекваплює, помалы ся дооблікать).

ТЕКЕЛІЙ: Кезет чоколом, кішасонь, най Бог принесе пожегнания до ва-
шого дому... *(Одыйде. Зметок щі хвільку трвать а потім тма).*

В ЛЕВОЧІ

СІМПЛІЦІССІМУС: *(Отворений денник, пише).* Зато єм мусив зоз
Кежмарку вночі, голодный, босый, напівголый фтікати.
Самособов, же мі ани службу не виплатили, іщі добрі, же

ня до клітки ганьбы не посадили. Чудна тота країна – тото Горне Угорсько – і ёго політика, і способ жывота, і ёго страва, і ёго бабы. Шці не єден поцтівый подорожний зо западу ту заплаче – заплаче на торзі, заплаче в урядї, заплаче, як уж єм написав, і на бабі. Теперь єм ту в Левочі. Наняв єм ся ку єдному заможному міщанови за учителя співу і танцю про ёго діти – главні про дівку. Але уж мусю быти позорный. Бог знать якы пасти сі тоты дикы русначкы пхавуть міджі ноги – Сімплє, жадна еротіка, лем поцтіва робота, бо з нёв, як твердив мій поцтівый німецькый нянє, найдалей зайдеш.

КІАРА: Го-о-о, та то ві ту тотен муй нові учитель од шпіванкох? Та муй тато дагдзі оздай зошалел, бо я і так знам шпівац – ага (*співать*). Там около Левочі, там ше вода точі, ктора нема фраїра, та най до ней скочі! (*возьме го до танцю*) А цо бі я, цо бі я, до воді скакала, про єдного бетяра, живот утрацала.

СІМПЛІЦІССІМУС: Не мож так співати... не мож так танцёвати, міла слечно. То по барбарьскы. Наперед вас научу даякы крокы взнешены па-де-паре (*Указує. Кіара то скушать, не иде ей то*).

КІАРА: Тото ту то танцоване? Та так танцюю мертвему на каре! Подзме радші шпівац.

СІМПЛІЦІССІМУС: Прошу. Попробуйме тото: А-а-а-а-а-а...

КІАРА: (*Фалошні. Міджі тым прийде ненападні отець, сяде сі до кута а слухать.*) А-а-а-а-а-а!

СІМПЛІЦІССІМУС: Бе-бе-бе-бе-бе....

КІАРА: Бе-бе-бе-бе-бе... та цо, як бі зме дзеці страшелі, цо то за шпіване!

СІМПЛІЦІССІМУС: Де-де-де-де-де-де....

КІАРА: Дзе-дзе-дзе-дзе-дзе-дзе....

СІМПЛІЦІССІМУС: Не дзе-дзе а де-де-де-де.

КІАРА: Не де-де-де, бо то по руснацкі а дзе-дзе-дзе – то по спішскі. Мілі пане, Левоча то велькі варош, цо бі мі людзе поведзелі, же сом шалена русначка. Мі ту важена родзіна!

СІМПЛІЦІССІМУС: Де – то значка тону, нота, зато не може быти дзе! А, бе, це, де е, еф і так дале. Не мож міняти назвы значок, бо то міджінародне, не мож співати намісто де, дзе, бо то бы было протів правилам.

КІАРА: Скадзі сце, но повіце мі, скадзі сце, ісце то не будзе Левоча, але дакі Швіднік!!!

СІМПЛІЦІССІМУС: Я єм з Дрездену, з великого Саского міста, культурного, просвіченого, багатого....

КІАРА: А то дзе тоте Дрездені, га? Я ніяке Дрездені не знам!

СІМПЛІЦІССІМУС: Але і напрік тому, же вы їх не знате, дорога слечно, они екзістують. А можу? Такой імпертінентный во-прос? Чім є ваш отець?

КІАРА: Ка-ка-ка-ка-ка-ка-т!

СІМПЛІЦІССІМУС: Перебачте, я ся не прошу, што праві робить, але чім він є.

КІАРА: Покакаш ся і ты, як ся то дознаш....

КАТ: Катом! Я єм міський кат! *(Дасть знак руков, жебы Кіара одыйшла).*

СІМПЛІЦІССІМУС: А-а, вы? Проводник, Текелій, а теперь Кат?

КАТ: Та де там, мілый пане учітелю... Мы, руснаци, такы, як чіняне, скоро вшыткы ся єден на другого понашае, а не лем же ся понашае, але скоро так істо робиме. Най то справить што справить хоцькотрый русначиско, фурт з того выйде рівнака говедзина, мілый пане! Знате, чім дале на выход, тым веце люде страчавуть свої індивідуалны рісы а скорше їх то тягать до стадности – зато ся на себе зачнуть понашати, а потім їх уж ани Господь Бог не розознать, а што гірше – не розознать ани їх поступкы. Як він нас буде судити на Страшнім суді..? Бог судья...

СІМПЛІЦІССІМУС: Але прецік таке замеснаня... головы рубати, гм, но а як, прикладом, зотнете невинного, як ся то потім укаже, то як ваше сумління?

КАТ: Невинного зотяти, сынку златый, то є найужыточніше. Представ сі то: девядесят пять процент люди на світі є невинных. Винный є такой зауклєный, такой хытрый, же ся не дасть поімати. Моралка падать, штат ся рутить до загубы, садыль бордел, нич не фунгує, а дыль, сынку, найліпше поімати дас пять невинных, стяти їх, но а, будь покійный, страх довго ся будуть бояти і споминати, як сьме невинных постинали. Апропо-о-о... а одкаль бы сьме сятых набрали, кібы сьме невинных не постинали? Наприклад, я єм мав жену, красна была – Геленов ей звали. Добра русначка, щі ліпша мати і

кухарька. Найліпший кандидат на зотятя. В місті ся зачали мравы псути, жены закашляли хлопім... а одтоль – порядок, тихо. Обетовав єм своє родинне щастя, але захранив єм обцество!!! Ага, там вісить небіжчина головка.

СІМПЛІЦІССІМУС: А-а-а! А одтоль нич? Тихо? Бабы послушны?

КАТ: Гей, послушны... лем єдна нещастнічка вчера на торзі з ничого нич зревала: “Жены, уробме то!» Не знала высвітлити, же што мать зробити, люде сі думали, же хоче місто підпалити – а – завтра ей буду стинати, а щі єдного якогось нещастника Тарабу, асі душевні хворого, і того худака мам зотяти, бо ей помагав з кошами, ах, такой є уж їх осуд.

СІМПЛІЦІССІМУС: Пан кат, а велё мате роботи?

КАТ: Не барз дуже, зато ся можу і своїм конічкім жертвувати... Но... наприклад, того року – наперед сьме поправили двох подорожных з німецька, бо твердили, же їм хтось пінязі вкрав...

СІМПЛІЦІССІМУС: Но, а не фкрав?

КАТ: Не доказало ся, мы сьме народ честный, богабойный, порядкуміловный, мы не крадеме! Зато німці мусіли быти стяты, бо безбожні циганили! Но а потім щі сьме стяли пару турків, єдного цигана, єдного збойника.

СІМПЛІЦІССІМУС: Знате, пан кат, мі ся видить, же тото ваше право...

КАТ: (*Злосні*). Што ты ся мішаш до нашого права! Роб сі свою роботу – танцюй, співай, а остатне охаб на нас. Мы уж тому вшыткуму самы шор найдеме. Мы сьме народ голубячий, мы сьме народ чістосердечный, честный і мало небеспечный, мы сьме народ споміджі тых найліпших...

СІМПЛІЦІССІМУС: А знате і іншы народы, окрем вас, руснаків і словаків?

КАТ: Гей, знаме – щі мадярів і циганів (*кричить*). А інших нам нач знати, што уж лем нам можуть іншы дати, кідь мы сьме такы честны, чісты, незаплямованы, смілы, мудры.... (*кричить*) Астероїд уж дома?

КІАРА: Не тату, Астероїд ещі не дома, але Монголоїд уж пришол!

КАТ: Монголоїд уж пришол, та возь го зо собов а прийдьте ту, представляю вас вашому учітелёви! Дівка, як ягода. Змысна, мудра, шыковна, красна, але найвеце є на языки, та до того она як перун!

СІМПЛІЦІССІМУС: Гей? А якими мовами говорять?

КАТ: По руснацьки і по спішськи – а то щі лем зачаток! А який то прогрес. Дарьмо, наданы мам діти, як бы мі з ока і з души випали. (*Приходить Кіара*) Представ ся, дітино моя, вашо-му учителёви танців і співу.

КІАРА: Кіара Баюсова, але мі ше уж познаме, немам правду пане?

СІМПЛІЦІССІМУС: Кіара, кхі. (*кыхне ся му*). А як ся то пише по латиньськи?

КІАРА: Тату, як ше то піше по латиньськи?

КАТ: Но, по латиньськи, што я знам, я не дохтор, оле дівч, заклич Монголоїда, най принесе ваши родны листы.

КІАРА: М-о-н-г-о-л-о-ї-дз-е, дере ідзе а прінешь і нашо родне лісті, най знаме, як ше воламе, бо тато не знаю!

МОНГОЛОЇД: (*по українськи*) А де вони знаходяться!

КІАРА: Цо ші гварел? Бом це не розумела!

МОНГОЛОЇД: Де суть тоты папіря, ты – дурна гуско!

КІАРА: Та зато, быку! Там в маминім шифонері!

КАТ: Порозумлять ся лем лагоднов русинчінов, бо każde іншак стало говорити.

МОНГОЛОЇД: (*Прийде воєньським кроком, в руках папіря. По українськи*). Монголоїд Василёвич Баюсенко! До ваших послуг.... (*Подавать му папіря*).

СІМПЛІЦІССІМУС: Та ту написано в родных листах – Катка Баюсова і Михал Баюс!

КІАРА, МОНГОЛОЇД: Пхе!!! Фуй!

КАТ: З ней мати Кіару хотіла мати, а з нёго Монголоїда басурмане зробили... То было речі – тату пусть ня на скусы до світа, я прийду, буду знати вшытко о світї, поможу і родинї, і свому милому народови. Пішов, але на тот бік, де сонце сходить. “То наша надій, тату, то наш новий день, бо і там за горами не чужді!». А, як ся указало, вернув ся Монголоїдом. Здавать мі ся, же придалеко зайшов, аж до турко-татарських степів – міджі половців і печенегів! Сімпле! Выскушай їх з танцю, жебы есь знав, з чого їх западным танцям треба учіти – і ці, правду повіджено – треба? (*Недефінователна гудьба. Кіара і Монголоїд танцюють каждый своє – дике, недефінователне*). Но, не постинали бы съте їх?

СІМПЛІЦІССІМУС: Майн Готт, оригінал културе, капут, абсолютні капут!!! (Тма).

КАТ: (Суть самы зо Сімплом. Кат, облечений по домашні, ємні сі брусить сокыру). Знаш, Сімпле, уж перейшло дось часу, одколи єсь в нашім домі; ты ся снажыш, хоць на тых двох ани в співі, ани в танцю успіхів не видко. За вшытко ті заплачу... Я мам пінязі... але не мам з них радість, бо якось мі вшытко гірькне в гыртанці – не віджу нияку перспективу.

СІМПЛІЦІССІМУС: Чого перспективу? Вшытко мате, родина фунгує, правда, пані Гелена може мать іншый нazor, але іншак не віджу хыбу – народ ваш мілый, шумный, мудрый, перспективный, богабойный, смілый, міцный, кус, так бы повісти, приєбнутый, але то ся ставать не таким народім – ой-ой. А з поряднов роботов, як говорив мій фатер...

КАТ: Перестань з тов дурнов пропагандов народа, то є наша привілегія так блбнути, а не ваша; вы сі можете стріляти там зо своїх німців, про котрых є земля округла, а щі ся ку тому – крутить. А што ся порядні роботи тыкать, так з честнов роботов найдале до прделе зайдеш!

СІМПЛІЦІССІМУС: То єсть дегенеративный філософія, повный декадент, недобрый приклад.

КАТ: Лем сі квакний, квакний по німецькы, але я ті моле што повісти хочу. Возьмий сі мою дівку за жену – не тоту Хуяру, але мою Катку, Катринку, Катю, мою дітину, а я ті, Сімпле, дам вшыток маєток а ку тому велику привілегію – атоту ту цінность найвысшу, тоту гігієну людства, тоту сокыру. Будеш – КАТОМ!

СІМПЛІЦІССІМУС: А што, прінцовы галушкы, не понукнете мі?

КАТ: (кричить) Шак уж ся варять!!!

СІМПЛІЦІССІМУС: А-а-а-а-а (Тма).

МІДЖІ ЗБОЙНИКАМИ

СІМПЛІЦІССІМУС: (Денник – пише) Сиджу сам ту в лісі, бо до деякого міста уж ся бою іти. По Татрах, Кежмарку і Левочі уж мусю бути позорный. Може ся на дакім селі зопру а за дакий час ся найму у газды за страву. Бо прийти о жлязы або о голову ту барз легко. Думам собі, же ту в лоні природы моя

душа і моє тіло натівко прийдуть к собі, же в покої і тихости забуду на тяжкы часы свей подорожи. (*При тім записованю уж з кряків на нёго позеравуть збойници*). Никого, лем я і фтахы, тихота. А як ту безпечно, добрї, міло... В мітах угорьских страшно небезпечні, ту лем ты, Сімпліціссіме, і Бог...

ЯНКО: Панбог помагай...

СІМПЛІЦІССИМУС: (*Не піднімає голову*) Панбог услыш...

ГАВРАН: Оле, младей, ся кус попозерай догоры а перестань уж там маругати до той тейкы!

СІМПЛІЦІССИМУС: (*Аж теперь ся попозерать догоры, стугне в позі*). Хто сьте, пробога!!!

ЯНКО: Мы ясна вец хто! Мы сьме, то і ідіот мусить відіти, хто сьме!

ГАВРАН: Тоты найстрашнішы розбойници! Давай пінязї, давай перстїня, давай ташку, давай їджїня....

ЯНКО: Давай, давай, давай!!!

СІМПЛІЦІССИМУС: Не мам, не мам, не мам... Їх габе ніхт – нула, зеро, нич!

ГАВРАН: Не маш, не маш.... То єсь німець, а нич не маш? То повідай Быкови. Ліпше повіджене – Быковому Юркові!

СІМПЛІЦІССИМУС: А вы, руснаци, што мате! Дайте вы мі!

ЯНКО: Мы сьме бідны, але честны руснаци, мы ани нич не маме подля всеобщого понятя о руснакох мати. Але вы, німці, сьте жыване, вы нас утлачате, експуатуєте, а мы, руснаци, вам то маме взяти!

СІМПЛІЦІССИМУС: Та то – подля чого то так мать быти?

ГАВРАН: То подля найвысшого учїня матеріалістічкьой діалектікы так мать быти! То дідо Макухів так выдумали – тоты дідо з тыма баюсами!

СІМПЛІЦІССИМУС: А єбем ті – дідо Макухів выдумали! Та то хоць хто, хоць што може выдумати, што му слина на мозог принесе, што, то кецам, уж мі тота ідеологія вылізатъ боком! Ваш дідо Макухів є ідіотен. Айне клайне ідіотен! Як ся шумні в Кежмарку гварить – айне клайне пічіфуз!!!

ГАВРАН: Што?!! Ты ту будеш ображати нашу найвысшу авторітю...

ЯНКО: Як бачу, то не авторітя, але а хто рітя... гей так то буде!

ГАВРАН: То є едно – гудзіця як гудзіця, а тов є дїдо Макухів уж одмаленька, але німець то не знать, шак то видиш, же є дурный, як цап.

ОБА: Давай, давай давай, давай, давай!!!!

СІМПЛІЦІССІМУС: Што, што, што, што, што!!!!?

ГАВРАН: Ходем даяку пожычку на пиво, чув єм, же як нас німці спозорують...

ЯНКО: ...спо-Н-зорують! Як будеш сплїтати, гімно нам дасть!

ОБА: Давай, давай, давай, давай - еден сі закурить, за тот час другый фурт гварить: давай, давай... потім ся вымінять. *(Міджі тым ся Сімפל вызлече аж до гач. Беруть го попід руки і одваджавуть Сімпла к начальникови).*

БАЮС: Хто то є, де съте го злапали? Што мать файной?

ГАВРАН: Хто то є, не знаме. А буде то якысь німець, бо якось так булькоче...

ЯНКО: А мати не мат нич, лем ату трубу і тейку.

БАЮС: Трубу і тейку – і так собі безничого ходить по світі з трубов і тейков.... интересно, интересно. А што пишеш до той тейкы, га? Не бодай нашы таємства, га? Не буде він німецький шпієн? Же гей же, єсь шпієн!

СІМПЛІЦІССІМУС: Гей, єм шпієн, але і так мі то на говно буде, бо вы не мате ниякы таємства! Што ту вышпїоню серед руснаків, та то сміх буде там дома з такой шпіонажі!!!

БАЮС: Мы... жебы мы... што робиме світову революцію, котра уж наповно біжыт в Габурі, Лабірці і Краснім Броді, а рыхтують ся ку ній придати в Чертіжнім, Нягові і Калинові, жебы мы, што маме діда Макухового і ёго ідеологію – правда, того з баюсами діда сьме уж давно на кіл посадили, бо барз велё пінязі од нас дер, – але ёго мышленкы суть вічно жывы, чуеш, німче! Та жебы мы не мали таємства? Ты не лем шпієн, але іщі ай ба-га-те-лі-за-тор нашої історії, мы з тобов закрутíme, мы сі тому ходíme аж ген ку Бін Балдхінови учіти до Афганістану, ку тому факірові, што нам боро́вічку выдумав, абы сьме ліпшы хлопи были, же мы по тім вшыткім не маме таємства? Добрї, кідь не маме, та не маме, але як мі не одповіш на тот вопрос, а то такой моменталні, так потім єсь гімно, а не німецький шпієн, по тім вшыткім!

Так мі повідж: за чієв женов ходжу!? Но, но, видите го? А уж є готовый! А тото мать быти німецькый шпієн! Срачка єсь! На трубу а затруб дашто!

СІМПЛІЦІССІМУС: *(про себе)* Та то, як бачу, Кат, Текелій і Проводник в єдній особі, а теперь щі до того і капітан збойників. Господи, свять, свять, свять, але, на другім боці, руснаци, як чіняне; не розознати їх єден од другого – ани што роблять, ани як вызеравуть.

БАЮС: Што щі сі там шепчеш! Уж грай, жебы-м знав, же-сь холем на дашто валушний! *(Сімпліцїссїмус граць, збойници співавуть каждый штось інше, трубу нихто не слухать. Мала бы то быти покойна мелодія але буяра забава)*. Но, добрі, ту маш, выпий боровічки, а закла ату сі загрызь до качачого стегенка, рядна вечера ся уж варить. Но, грати знаш шумні.

СІМПЛІЦІССІМУС: Грати, та сьте ани не слухали...

БАЮС: Але то є єдно, што граш, важне то є лем про пубертяків: хто їм забренькать на струны і загрявчіт як налпа, тот уж є умелець. Мі на інше гудьбу треба...

СІМПЛІЦІССІМУС: А нашто?

БАЮС: Жебы не было тихо, жебы не было тихо коло мене, жебы-м не зостав ся сам зо своїми думками. *(Сімпліцїссїмус граць тиху мелодію)*.

*(Збойници ся укладавуть ку сну,
лем Баюс о чімсь думать а Сімпел граць)*.

СІМПЛІЦІССІМУС: А повіджете мі, капітан Баюс, чом ся живите збойництвом? Раз ся то вшытко мусить скінчіти... Я знам, же то барз благородне: богатим брати а худобным давати, але то непорядок...

БАЮС: Ха-ха-ха-ха! Та ты што, здурів?! А нашто бы то было добре? Богатым брати а худобным давати!

СІМПЛІЦІССІМУС: Та був такый збойник на Липтові, як сьме тамадиль переходили, та нам люде повідали. Так собі єднодухо – богатим брав а худобным давав.

БАЮС: Та тот збойник був страшный дурак і так му треба, же го на гак завісили, видиш, уж го мавуть вшиткы на гаку – і богаты, і худобны. Слухай, каждый богатый є шыковный

зłodій і підводник – знать прийти к пінязім. А каждый худобный є дурак а лїнивeць, котрый пінязі заробити не знать. Та чом бы я взяв багатому підводникови і хытракови і дав тоты пінязі худобному дуракови і лїнивцєви. Што з того зыск? Так буду брати од хыстрых зłodіїв а давати глупым лїнивцїм а о рок то буду робити наopak, ці што? Та што, я мам быти перерозділєвач або дакий харїтас?

СІМПЛІЦІССІМУС: Но а як вы фунгуєте?

БАЮС: Од богатых береме, бо уж од кого брати? А никому не даваме, самы сі з того добрі жыєме...

СІМПЛІЦІССІМУС: Лемже біблія гварить, же за вшытко ся платить, раз прийде день одплаты...

БАЮС: Всё равно! – так говорить наш дідо Макуханин – жаль богу вшыткы платиме єднак – своїм властным животом – вшыткы, без вынимкы – кінці суть єднакы.... А теперь грай, най мі прийде до головы рай.

ЯНКО: Капітан Баюс, капітан Баюс... мусиме ся зберати, рушати дале, бо Ракоціго войско ся заставило в Великім Шаріші а то уж барз близько, треба ся выше до гор поберати...

БАЮС: Добрі, одкаж остатнім – най ся зберавуть, дораз будеме рушати.

ГАВРАН: А што зробиме зос хлопчиском трубочом і шпіёном?

БАЮС: Дай покій зо шпіёнами. Най іде з нами...

ЯНКО: Але то беспечне, бо вшыткы гварять, же щі сьме никого живого од нас не пустили...

ГАВРАН: А за друге: знаме, же вшыткы руснаци суть збойници, але ці може быти збойником хоць лем єден німець!

БАЮС: Подь ту, хлопче. Познаш місто Сабінов?

СІМПЛІЦІССІМУС: Познам.... істый час ем там служыв...

БАЮС: А у кого єсь служыв?

СІМПЛІЦІССІМУС: У містной мнясарошкы, што мать такого денлявого мужа.

БАЮС: Пс-с-с, підеш там назад, повідж ей, же я тя посылам а най ня чекать днесь вночі, мам сі з нєв дашто выбавити!

СІМПЛІЦІССІМУС: То тотя з того вопросу?

БАЮС: З якого вопросу? А-а-а-а, тота-тота, видиш, уж знаш таємство.

ГАВРАН: Мам хлопчиска обісити?

БАЮС: Чого го вішати? Не видиш, же єм му дав боєву задачу!? Мізний!

В САБІНОВІ

МНЯСАРЬКА: (*співать*) Сі, ходила-м по садочку, по зеленім барвіночку, ой, ходила-м, заводила-м, не мам того, што-м любила-м....

МУЖ: Та, оле уж ня звись, бо-м не годен витримати....

МНЯСАРЬКА: Стуль пыск, будеш там вісіти, покля ся не покаш!

МУЖ: А што-м таке зробив, жебы-м цілий день терпів...

МНЯСАРЬКА: (*перебивать го голосом*) Ой, ходила-м, заводила-м, не є того, што-м любила-м... (*Бухот до двері*). Хто там? Уж заперто!

СІМПЛІЦІССІМУС: Я, бідный Сімпліцїссїмус! Іду од капітана Баюса!

МНЯСАРЬКА: Од Баюса! Од моєго Баюсика! (*Танцює, співать*):

Я на горку шла,
тяжело несла,
уморїлась, уморїлась,
уморїла ся!!!

МУЖ, СІМПЛІЦІССІМУС, нараз: Звись ня, люде ідуть, ганьба нам буде. Отваряй, несу мнясо од Баюса, мусиме го што найскорше спрятати....

МНЯСАРЬКА: (*Отворить шїрму, звисить з гаку мужа*). Марш мнясо носити! (*отворить двері*) Сїмпле, но як там жыєте!

СІМПЛІЦІССІМУС: Нїт часу, протїфеудалный одпор є протїфеудалный одпор, як повідали дїдо Макуханин...

МНЯСАРЬКА: Та ты єшь наш ідейный друг? Тобі суть близкы ідеї дїда Макуха?! Повім ті, дурный тот дїдо був а смердїв, як цап, але ідеї єго будуть вічно жыти! (*мужови*). Но видиш, ты, мадяре! Німець з нами, а ты – нїт а нїт похопити правду

історії! Дідо Макуханин повідали, же раз буде руснацький штат рядити хочяка кухарька – а мали правду! *(співать)*:

Смело товарищі в ногу,
духом окрепнем в боротьбе.

СІМПЛІЦІССІМУС: Перестань, наперед поносиме м'ясо, бо дораз сам Баюс прийде... А ты приправ про хлопів – двацет літор боровічки, двацет літор чачі, двацет літор пива, двацет літор жінцишці, бодай сказу взяла, двацет літор принцовых галушок а літру ріцінусового олію – то про тых, хто не пе жінцишцю, бодай ей поразило!

МУЖ: Я бы щі додав міх дугану...

МНЯСАРЬКА: Ідеш носити, та то што ту буде, така голота ту буде гыртанку отворяти...

МУЖ: Слухала єсь, як єсь не мала ани платку на гудзиці, а теперь маш капітана Баюса! Єсь главный інтендант протіфеудалного одпору – а вшиткы дикы свинї, серны і камзики і оленї, фтахы – вшитко сьте выкантрили, попродали Ракоціго войску а пінязї сьте до Пешті до банку однесли! Вы сьте злодійський одпор!

МНЯСАРЬКА: Слухай, дураку жебрацький, та ты ани з таков бабов, як єм я, не можеш спати, бо як бы-м ся розогнила, та тя моя енергія змете з лица землі, як тота влна цунамі аж дагде до Японьска тя однесе. На гак!!! *(Завісить го! Сімпови)*. То суть нашы домашні ідеологіцькы спори. Не знам, чім ся то скінчіт, кідь то так дале піде. *(Співать, по російськы)*:

Смело мы в бой пайдем

СІМПЛІЦІССІМУС:

І мы за вами,

МНЯСАРЬКА:

І как адін умрём,

СІМПЛІЦІССІМУС:

Ідіте самі...

МУЖ: *(лепкать на гаку)* Браво-о-о-о! *(тма)*.

(павза)

МНЯСАРЬКА: *(лежать з Баюсом в постели)*. Гвариш, же буде треба втікати.

БАЮС: Угу, а чім скорше, бо ся ту валить сила-силенна войска. Втечеме до горного Земплина, там тыж файны лісы і горы, там нас ніхто не найде. А де маш мужа?

МНЯСАРЬКА: Мам го на гаку. А знаш што? Шкода бы го было лем так вышмарити. Є ту щі тот хлопчиско, німець. Побеме їх, помелеме мнясо на млинку, змішае, до ковбас напхае... Мадярське з німецькым, та знаш, як то піде на драчку – нова форма міджінародной саламы – “Ракусько-угорська»!!! Ех, мы, славяне, але маме напады! Но повідж!

БАЮС: Шумны напады, лем дакус дикуваты; знаш, кібы-м не був такий розоспаты, та ты так по голій гудзиці ремінём выпашу, же веце не мукнеш! Спий, суко! *(По навзі стане, одгорне шірма)*. Чув есь, што твоя жена рыхтуе?

МУЖ: Чув...

БАЮС: Но а? Втікай, чловеце, де ты очі поведуть, втікай а не обзерай ся!

МУЖ: А як втечу з гаку?

БАЮС: Ага, та ты на гаку, но подь, здоуму ты!

МУЖ: Зобуджу Сімпла, ведно втечеме. Сімпле, Сімпле вставай, бо рано уж можеш в ковбасі быти напханий...

СІМПЛІЦІССІМУС: Што, што? Принцовы галушкы і зо жінціжщов?

МУЖ: Якы галушкы, втікай, бо баба ошаліла – будь нас напхатъ до ковбас, або до даякой політїцькой страны! *(Втікавуть)*.

(Баюс собі ляже спокійні ку мнясарошкі, кус ся похлумлять а потім засплять. Зразу крік, грмот, бухот. До хыжы ся во-валить войско на челі зос мужем мнясарькиным).

МУЖ: Ту суть, вяжте їх, бийте їх, лупте їх, ту є тота банда “проти-феудална».

БАЮС: *(повязаний серед хыжы)*. Тому ся гварить: благородство! Я му захираню живот, а він ня такой запродасть; тому ся гварить: досягнуця феудалізму!

(к о н е ц ь)

КУРТЫ ІНФОРМАЦІЇ
ЗА ПРЕМЄРЫ ГЕР В РУСИНЬСКИМ ЯЗЫКУ
В РОКАХ 1988–2020

(подля офіціальных жерел Театра А. Духновіча)¹

1988

Благо Углар а кол. / Blaho Uhlár a kol.²

«СЕНС НОНСЕНС» / *Sens nonsens*

Режія Благо Углар я. г.

Драматург Василь Турок

Премєра 6. фебруара 1988

1989

Мілош Карасек – Благо Углар / Miloš Karásek – Blaho Uhlár

«ОЦЕТ» / *Ocot*

Режія Благо Углар я. г.

Драматург Василь Турок

Переклад Василь Турок

Премєра 15. децембра 1988

1990

Благо Углар – Мілош Карасек а кол. / Blaho Uhlár – Miloš Karásek a kol.

«ЗАГА, ОПУС РУТЕНІУМ» / *Záha*

Режія Благо Углар

Премєра 17. фебруар 1990

Нікколо Макіавеллі / Niccolò Machiavelli

«МАНДРАГОРА» / *Mandragora*

Режія Валентін Козменко-Делінде я. г.

Драматург Василь Турок

Переклад Ярослав Сысак

Премєра 13. октобер 1990

Василь Турок – Наталія Мігалёва / Vasil' Turok – Natália Mihaľovová

«РУСНАК І ЛЮДМІЛА» / *Rusnák a Ľudmila*

Режія Наталія Мігалёва

Драматург Василь Турок

Премєра 29. новембер 1990

1 Офіціальны жерела Театра А. Духновіча: програмы Театра Александра Духновіча, офіціална вебова сторінка Театра Александра Духновіча <http://www.divadload.sk/>, публікація Доц. ПгДр. Мірона Пукана, ПгД. V premenách času. Ukrajinské národné divadlo / Divadlo Alexandra Duchnoviča (1. vydanie). Vydali Divadelný ústav Bratislava a Divadlo Alexandra Duchnoviča, Prešov, 2007; i програмы театра публікованы Петром Медвідём на сторінці <https://www.lem.fm/>

2 Покуртання у тексті треба читати так: я. г. (а. г.) – як *гость*; а кол. – і колектів.

Алойс і Вілем Мрштіковці / Alois a Vilém Mrštíkovci

«МАРІША» / *Maryša*

Режія Ярослав Сысак

Драматург Василь Турок

Переклад Ярослав Сысак

Прем'єра 19. децембер 1990

1991

Благо Углар – Мілош Карасек / Blaho Uhlár – Miloš Karásek

«НоНо!» / *NoNo!*

Режія Благо Углар

Драматург Василь Турок

Прем'єра 12. януар 1991

1992

Александр Духнович – Ярослав Сысак / Alexander Duchnovič – Jaroslav Sisák

«ДОБРОДИТЕЛЬ ПРЕВЫШАЕТ БОГАТСТВО?» / *Dobrodenie je viac ako bohatstvo?*

Режія Ярослав Сысак

Драматург Василь Турок

Прем'єра 9. октобер 1992. (bolo označené ako ukr. jazyk, je to tak? Nie v rs?)

Грають:

Василь Русиняк (Федор Многомав); С. Михаликова, Анна Біттнерова (Олена); Сергей Гудак (Федорцё); Ігор Латта (Лестобрат); Любомир Міндош (Андрій); Осиф Ткач (Чесножыв); Штефан Гій (Іванко); Маріан Марко (Мудроглав); Іван Стропковський (Чмуль); М. Сысакова, Т. Кучеренкова (Богуміла); Михал Гудак (Антонё); Ярослава Сысакова, Людміла Лукачікова (Татька); Николай Ляш (Незохаб); Александр Кучеренко (Храбростой); Павел Маскалик (Богобой); Николай Ляш (Биров); Наталка Мігалёва (Параска) а далшы членове колективу

1993

Мілош Карасек / Miloš Karásek

«СКРАТ» / *Skrat*

Режія Мілош Карасек я. г.

Прем'єра 30. януар 1993

Дюра Папгаргаї / Ďuro Paprhajji

«АГАФІЯ – СТАРОГО ПОПА ДІВКА» / *Ahafija – popova dcéra*

Режія Ярослав Сысак

Переклад Ярослав Сысак

Прем'єра 12. юн 1993

Николай Васильєвич Гоголь / Nikolaj Vasilievič Gogoľ

«ЖЕНІТБА» / *Ženba*

Режія Ярослав Сысак

Драматург Василь Турок

Переклад Ярослав Сысак

Прем'єра 27. новембер 1993

1995

Валентін Козменко-Делінде – Михаил Зощенко / Michail Zoščenko – Valentín Kozmenko-Delinde

«НЕРВОЗНЫ ЛЮДІ» / *Nervózni ľudia*

Режія Валентін Козменко-Делінде я. г.

Переклад Василь Турок

Премєра 7. януар 1995

Федеріко Гарція Лорка / Federico Garcia Lorca

«КРОВАВА СВАДЬБА» / *Krvavá svadba*

Режія Йозеф Пражмарі я. г.

Драматург Василь Турок

Переклад Штефан Сухий

Премєра 11. марец 1995

Ферко Урбанек – Василь Турок / Ferko Urbánek – Vasiľ Turok

«БАЛАМУТА» / *Mat a klat*

Режія Василь Турок

Переклад Василь Турок

Премєра 6. май 1995

Алексей М. Толстой – Василь Турок / Alexej N. Tolstoj – Vasiľ Turok

«О ЖЫВІЙ ВОДІ І МОЛОДЯЧІХ ЯБКАХ» / *O živej vode a jablkách mladosti*

Режія Василь Турок

Драматург Василь Турок

Переклад Мірон Сысак

Премєра 7. октобер 1995

1996

Ярослав Сысак – Василь Турок / Jaroslav Sisák – Vasiľ Turok

«ТЕАТР СВІТА» / *Divadlo sveta*

Режія Ярослав Сысак, Василь Турок

Драматург Василь Турок

Премєра 7. марец 1996

Мартін Кукучін / Martin Kukučín

«НЕПРОБУДЖЕНИЙ» / *Neprebudený*

Режія Матуш Ольга я. г.

Драматург Василь Турок

Переклад Василь Турок

Премєра 25. май 1996

Ілья Ільф – Євгеній Петров / Il'ja Il'f – Jevgenij Petrov

«ЗОЛОТЕ ТЕЛЯ» / *Zlaté tel'a*

Режія Василь Турок

Драматург Василь Турок

Переклад Василь Турок

Премєра 19. октобер 1996

Евген Йонеско / Eugen Ionesco
«ЛЫСА СПІВАЧКА» / *Plešatá speváčka*
Режія Христіан Іоан я. г.
Переклад Василь Турок
Прем'єра 23. новембер 1996

1997

Марко Лукич Кропивницький / Marko Lukyč Kropyvnyckyj
«12 ДІВОК НА ОДДАВАНЯ, АБО ЗІСТАЛИ ЗА ДУРАКІВ» / *12 dcér na vydaj
alebo a ostali hlupákmí*
Режія Ярослав Сысак
Переклад Ярослав Сысак
Прем'єра 22. марець 1997

Павел Коговт / Pavel Kohout
«ТАКА ЛЮБОВ» / *Taká láska*
Режія Юрай Свобода я. г.
Переклад Ярослав Сысак
Прем'єра 6. септембер 1997

Василь Турок / Vasil' Turok
«О ДВНАДЦЯТІХ МІСЯЧІКОХ» / *O dvanástich mesiačikoch*
Режія Василь Турок
Драматург Василь Турок
Прем'єра 7. децембер 1997

1998

Фёдор Михайлович Достоевський / Fjodor Michailovič Dostojevskij
«СЕЛО СТЕПАНЧИКОВО І ЄГО ОБІВАТЕЛІЇ» / *Dedina Stepančikovo*
Режія Матуш Ольга я. г.
Асистент режії Василь Турок
Переклад Василь Турок
Прем'єра 14. марець 1998

Іван Стодола / Ivan Stodola
«БАЧОВА ЖЕНА» / *Vačova žena*
Режія Ярослав Сысак
Переклад Ярослав Сысак
Прем'єра 27. юн 1998

Антон Павлович Чехов / Anton Pavlovič Čechov
«СВАДЬБА - СПРОСИНИ» / *Svadba - Pytačky*
Режія Володимир Надь я. г. (Свадьба), Василь Турок (Спросины)
Переклад Василь Турок
Прем'єра 17. октобер 1998

1999

Михаил Євграфовіч Салтыков-Щедрін / Michail Jevgrafovič Saltykov - Ščedrin

«ІСТОРІЯ ОДНОГО МІСТА» / *Dejiny jedného mesta*

Режія Матуш Ольга я. г.

Драматург Василь Турок

Переклад Василь Турок

Премєра 6. марец 1999

Василь Турок / Vasil' Turok

«СТРІБЕРНИЙ ПОТІЧОК» / *Strieborný potôčik*

Режія Василь Турок

Премєра 27. юн 1999

Светлана Шковранова / Svetlana Škovranová

«ПОБУРІНЯ ГРАЧОК» / *Vzbura hračiek*

Режія Иван Стропковский

Премєра 3. децембер 1999

Николай Васильєвіч Гоголь / Nikolaj Vasilievič Gogol'

«ЖЕНИТЬБА, ЖЕНИТВА» / *Ženba*

Режія Валентін Козменко-Делінде я. г.

Драматург Василь Турок

Переклад Ярослав Сысак

Обновлена премєра 17. децембер 1999

2000

Воїслав Савіч / Vojislav Savič

«ЧУЄШ, МАМО» / *Počuješ, tata*

Режія Любослав Маєра я. г.

Драматург Василь Турок

Переклад Василь Турок

Премєра 4. марец 2000

Григорій Квітка-Основяненко / Hryhorij Kvitka-Osnovjanenko

«ПРЕЧУДЕСНЫ РУКОВІНЬІ» / *Podivné pytačky*

Режія Василь Турок

Премєра 4. новембер 2000

Светлана Шковранова / Svetlana Škovranová

«ЗАХРАНЬМЕ ФАНТАЗИЮ» / *Zachráňme fantáziu*

Режія Светлана Шковранова

Премєра 3. децембер 2000

Іван Александровіч Гончаров / Ivan Alexandrovič Gončarov

«ОБЛОМОВ» / *Oblomov*

Режія Матуш Ольга я. г.

Драматург Василь Турок

Премєра 16. децембер 2000

Ігор Стравинський / Igor Stravinskij
«ШТО СЯ СТАЛО ВОЯКОВИ» / *Pribeh o vojakovi*
Режія Богдан Федор я. г.
Переклад Василь Турок
Премєра 20 децембер 2000

2001

Фрідріх Шіллер / Fridrich Schiller
«ПАРАЗИТЫ, АБО ОДА НА РАДОСТЬ» / *Paraziti alebo Óda na radost'*
Режія Растіслав Баллек я. г.
Драматург Василь Турок
Премєра 24. марец 2001

Ян Навратіл / Ján Navrátil
«КАПІТАН КЫЯНКА» / *Kapitán Budzogán*
Режія Володимір Саділек я. г.
Драматург Василь Турок
Переклад Василь Турок
Премєра 1. юн 2001

Мартін Шулик – Франтішек Ліптак – Душан Душек / Martin Šulík – František
Lipták – Dušan Dušek
«БСМЕ ПАЦЯ» / *Zabíjačka*
Режія Володимір Саділек я. г.
Премєра 8. юн 2001

Василій Шукшін / Vasilij Šukšin
«ПІД ЯСНЫМ МІСЯЦЕМ» / *Za jasných nocí*
Режія Матуш Ольга я. г.
Драматург Василь Турок
Переклад Василь Турок
Премєра 20. октобер 2001

Карол Горак / Karol Horák
«ЛА МУЗИКА» / *La Musica*
Режія Растіслав Баллек я. г.
Драматург Василь Турок
Переклад Василь Турок
Премєра 17. новембер 2001

Светлана Шковранова / Svetlana Škovranová
«ЧУДНА ШКОЛА» / *Čudesná škola*
Режія Светлана Шковранова.
Премєра 8. децембер 2001

2002

Дюра Папгаргаї / Ďuro Paprhahaji

«ДВА ЛІСТКИ ДО ЕРУСАЛІМА» / *Dva lístky do Jeruzalema*

Режія Ярослав Сысак я. г.

Переклад Ярослав Сысак

Премєра 9. марец 2002

Джон Штайнбек / John Steinbeck

«РІВНИНА ТОРТІЛЛА» / *Rovina Tortilla*

Режія Растіслав Баллек я. г.

Драматург Василь Турок

Переклад Василь Турок

Премєра 20. апріль 2002

Карол Горак / Karol Horák

«АРБІТРАЖ» / *Arbitráž*

Режія Растіслав Баллек я. г.

Драматург Василь Турок

Переклад Василь Турок

Премєра 24. май 2002

Міро Гавран / Miro Gavran

«МУЖ МОЄЙ ЖЕНЬИ» / *Muž mojej ženy*

Режія Матуш Ольга я. г.,

Переклад Ян Янковіч я. г.

Премєра 29. юн 2002 (копродукція з Театром Йонаша Заборьского, Пряшів)

Василь Турок / Vasil' Turok

«ПРІНЦОВИ ГАЛУШКИ, АБО УГОРСКИЙ СІМПЛІЦІСІМУС» / *Princove
halušky alebo Uhorský Simplicissimus*

Режія Матуш Ольга я. г.

Драматург Василь Турок

Премєра 26. октобер 2002

Моріс Метерлінк / Maurice Maeterlinck

«СІНІЙ ПТАХ» / *Modrý vták*

Режія Матуш Ольга я. г.

Драматург Василь Турок

Переклад Василь Турок

Премєра 14. децембер 2002

2003

Яна Боднарова / Jana Bodnárová

«СОБІТНЯ НІЧ» / *Sobotná noc*

Режія Растіслав Баллек я. г.

Драматург Василь Турок

Переклад Василь Турок

Премєра 22. фебруара 2003

Мілош Карасек / Miloš Karásek

«ПЕРОН» / *Perón*

Режія Мілош Карасек я. г.

Драматург Василь Турок

Переклад Василь Турок

Прем'єра 29. марець 2003

Карол Горак / Karol Horák

«АДОЛФ ІВАНОВІЧ ДОБРЯНСЬКИЙ (ЗОРЯ НА НЕБІ, А НАД ГОЛОВОВ ШТРАНГ)» / *Adolf Ivanovič Dobrijanskij (Zornička na nebi, nad hlavou slučka)*

Режія Матуш Ольга я. г.

Драматург Василь Турок

Переклад Василь Турок

Прем'єра 31. май 2003

Благо Углар / Blaho Uhlár

«ПРІВІД» / *Prelud*

Режія Благо Углар я. г.

Драматург Василь Турок

Прем'єра 18. октобер 2003

Христо Бойчев / Christo Bojčev

«ОКРЕСНЫЙ ШПИТАЛЬ АБО ПЛУКОВНИКОВА ЖЕНА» / *Okresný špitál alebo Plukovníkova žena*

Режія Йозеф Пражмарі я. г.

Драматург Василь Турок

Переклад Василь Турок

Грають:

Евген Либезнюк (Kontuzov); Осиф Ткач (Dedo); Осиф Пантликаш (Fedor); Любомир Міндош (Bratoj); Василь Русиняк (Viliam); Светлана Шковранова я. г. (Babka); Владимир Чема (Generál, Doktor); Михал Куцер (Sanitár 1, Vojak 1); Ладіслав Ладоміряк (Sanitár 2, Vojak 2); Ярослава Сысакова, Даньєла Либезнюк (Sestrička); Людміла Лукачікова (Žena)

Прем'єра 13. децембер 2003

2004

Віліям Шекспір / William Shakespeare

«ГАМЛЕТ» / *Hamlet*

Режія Растіслав Баллек я. г.

Драматург Василь Турок

Переклад Василь Турок

Прем'єра 20. марець 2004

Ян Карафіат / Ján Karafiát

«ХРОБАЧІКЫ» / *Chrobáčikovia*

Режія Ярослав Сысак я. г.

Драматург Василь Турок

Прем'єра 7. май 2004

Мігел де Серванте Сааведра / Miquel de Cervantes Saavedra
«ДОН КИХОТ ДЕ ЛА МАНЧЕСКИЙ» / *Don Quijote de la Mancha*

Режия Матуш Ольга, я. г.

Асистент режии Любомір Міндош

Драматург Василь Турок

Грають:

Осиф Ткач (Don Quijote); Любомір Міндош (Sancho Panza); Євген Либезнюк (Rozinante); Сергей Гудак (Osol); Василь Русиняк (Kęsimar); Осиф Пантликаш (Sluha); Людмила Лукачікова (Dulcinea); Светлана Шковранова (Slůžka); Маріан Марко (Vojvoda); Зузана Ковалчікова (Vojvodkyňa)

Премєра 15. октобер 2004

Христо Бойчев / Christo Bojčev

«ОРХЕСТЕР ТИТАНИК» / *Orchester Titanik*

Режия Осиф Ціллер

Драматург Василь Турок

Переклад Василь Турок

Грають:

Осиф Ткач (Doko); Сергей Гудак (Luko); Євген Либезнюк (Meto); Василь Русиняк (Nari); Светлана Шковранова (Їubka)

Премєра 17. децембер 2004

2005

Фёдор Михайлович Достоевский / Fiodor Michailovič Dostojevskij

«ІДИОТ» / *Idiot*

Режия Ян-Вілем фан ден Бош я. г.

Драматург Василь Турок

Асистент режии Осиф Ткач

Грають:

Осиф Пантликаш (Myškin Lev Nikolajevič); Владиміра Брегова (Nastasia Filipovna); Сергей Гудак (Rogožin Parfen); Осиф Ткач (Toskij Afanasij Ivanovič); Александер Кучеренко (Generál Jerančin); Людмила Лукачікова (Jelizaveta Prokofievna); Ярослава Сысакова (Aglaja); Даньєла Либезнюк, (Alexandra); Яна Дуявова (Adelajda); Євген Либезнюк (Ivolgin Gavril Ardaljonovič); Василь Русиняк (Ivolgin Ardalion Alexandrovich); Светлана Шковранова (Nina Alexandrovna); Зузана Ковалчікова (Varia); Любомір Міндош (Lebedev); Ігор Латта (Ferdyšchenko); Іван Стропковский (Ptіcyn)

Премєра 18. марец 2005

Каспар Естер / Caspar Ester

«ТОАЛЕТАРЬКА (ЧЕТВЕРТЕ ЖЕЛАНЯ)» / *Toaletárka (Štvrté želanie)*

Режия Мілош Карасек я. г.

Асистент режии Сергей Гудак

Драматург Василь Турок

Переклад Василь Турок

Грають:

Людмила Лукачікова (Toaletárka); Светлана Шковранова (Rybárka); Ігор

Латта (Yorick); Василь Русиняк (Vdovec, Filozof); Евґен Либезнюк (Gangster, Transvestita); Маріан Марко (Boh); Осиф Ткач (Sociológ, Kritik); Любомір Міндош (Guildenstern, 1. tajomník); Серґей Гудак (Rosencratz, 2. tajomník)
Прем'єра 6. май 2005

Антон Павлович Чехов / Anton Pavlovič Čechov

«ДЯДЯ ВАНЯ» / *Ujo Váňa*

Режія Светозар Спрушанський

Асистент режії Любомір Міндош

Драматург Василь Турок

Переклад Василь Турок

Грають:

Евґен Либезнюк (Ivan Petrovič Vojnickij, Váňa); Василь Русиняк (Alexander Serebriakov, profesor); Людмила Лукачікова (Jelena Andrejevna, profesorova druhá žena); Осиф Ткач (Michail Lvovič Astrov, rodinný lekár); Владими́ра Брегова (Sofia Alexandrovna, Soňa, Váňová sestra); Анастасія Югасова (Mária Vasilevna Vojnická, Váňová matka); Серґей Гудак (Il'ja Il'jič Telegin); Светлана Шковранова (Marína, Dojka)

Прем'єра 2. децember 2005

2006

Йозеф Мокош / Jozef Mokoš

«ВІРНА НЕВІРА» / *Verná nevera*

Режія Матуш Ольга я. г.

Асистент режії Любомір Міндош

Переклад Штефан Сухий я. г.

Грають:

Людмила Лукачікова, Зузана Ковалчікова (Vdova); Владими́ра Брегова (Celesta); Осиф Ткач, (Pantalone); Любомір Міндош (Brighella); Василь Русиняк (Capitano); Серґей Гудак, Михал Йозеф (Arlecchino); Ігор Латта (Dottore); Евґен Либезнюк (Leandro); Ярослава Саболова, Даньєла Либезнюк, (Lahká žena); Осиф Пантликаш (Strážny anjel); Светлана Шковранова (Křemárka); Юлі́й Селчан я. г. (Klavirista)

Прем'єра 20. октобер 2006

Николай Васильєвич Гоголь / Nikolaj Vasilievič Gogoľ

«РЕВІЗОР» / *Revízor*

Режія Светозар Спрушанський

Асистент режії Любомір Міндош

Переклад Валерій Купка

Грають:

Василь Русиняк (Anton Antonovič Dmuchanovskij, predseda kraja); Людмила Лукачікова (Anna Andrejevna, jeho žena); Владими́ра Брегова (Marfa, ich najstaršia dcéra); Ярослава Сысакова (Grusha, ich prostredná dcéra); Даньєла Либезнюк (Nast'a, ich najmladšia dcéra); Евґен Либезнюк (Ivan Alexandrovič Chlestakov); Серґей Гудак (Osip, jeho spoločník); Осиф Ткач (Amos Fjodorovič Ljapkin-Ťapkin, sudca); Александер Кучеренко (Artemij Filipovič Zemľanika, správca sociálnych ústavov); Ігор Латта (Luka Lukič Chlopov, školský inšpektor); Светлана Шковранова (Zinajda Ahamitovna Raizikina, vedúca odboru kultúry); Иван Стрпковский

(Ivan Kuzmič Špekin, riaditeľ pôšt a telekomunikácií); Любомір Міндош, Осиф Пантликаш (Ivan Petrovič Dobčinskij); Михал Йозеф (Stepan Il'jič Uchovertov, náčelník polície); Зузана Ковалчікова (Miška - Miško, servírka aj sluha); Танечниці, співаці і музиканти ПУЛЬСу/ПУНА в далších ролях
Премєра 16. децембер 2006

2007

Мілош Карасек / Miloš Karásek

«ЖИВОТ НА МІРУ» / *Život na mieru*

Режія Мілош Карасек я. г.

Переклад Валерій Купка

Грають:

Зузана Ковалчікова (Predavačka); Владими́ра Брегова (Diva); Василь Русиняк (Zákazník); Сергей Гудак, Евген Либезнюк (Výpalník)

Премєра 16. марец 2007

Каспар Естер / Caspar Ester

«AU REVOIR» / *Au revoir*

Режія Мілош Карасек я. г.

Асистент режії Сергей Гудак

Переклад Валерій Купка

Грають:

Людміла Лукачікова (Žena); Мари́ан Марко, Евген Либезнюк (Muž)

Премєра 23. марец 2007

Ян Лазорик – Штефан Ольга / Ján Lazorík – Štefan Ol'ha

«ДЕНЬ ДЕРЕШОВЫЙ» / *Deň derešový*

Режія Матуш Ольга я. г.

Асистент режії Любомір Міндош

Переклад Штефан Сухый

Грають:

Игор Латта (Bubnár, Nový doktor, Lekár); Осиф Ткач (Starý richtár, Starý, Zbojník 1, Piják 1); Василь Русиняк (Nový richtár); Владими́ра Брегова (Žena nového richtára, Spierka 2); Любомір Міндош (Nový sudca, Sanitár 2); Зузана Ковалчікова (Žena nového sudcu, Žandár 2); Осиф Пантликаш (Nový fiškál', Nový komínár, Sanitár 1); Ярослава Саболова (Žena nového fiškála, Spierka 1); Людміла Лукачікова, (Žena bubnára, Telefonistka); Евген Либезнюк (Nový farár, Nový jager, Pes, Prasa, Hordár); Александер Кучеренко (Gazda); Анна Симкова (Gazdová); Светлана Шковранова (Žena hordára); Даны́ла Либезнюк (Žandár 1); Сергей Гудак (Mladý, Zbojník 2, Piják 2)

Премєра 23. новембер 2007

2008

Благо Углар / Blaho Uhlár

«ДОБРОПИС» / *Dobropis*

Режія Благо Углар я. г.

Асистент режії Любомір Міндош

Грають:

Світлана Шковранова; Людмила Козменко; Зузана Ковалчікова; Даньєла Либезнюк; Михал Ільканин; Осиф Ткач; Ігор Латта; Василь Русиняк; Любомир Міндош; Осиф Пантликаш

Прем'єра 14. марець 2008

Максім Горький / Maxim Gorkij

«НА ДНІ» / *Na dne*

Режія Светозар Спрушанський

Асистент режії Ярослав Сысакова

Переклад Валерій Купка

Грають:

Пржемісл Бовблік я. г. (Luka, tulák); Александер Кучеренко (Kostylov Michal Ivanovič); Людмила Лукачікова (Vasilisa, jeho žena); Владимира Брегова (Nataša, její sestra); Евген Либезнюк (Vaska Popol); Сергей Гудак (Klešč Andrej Mitrič); Ярослава Сысакова (Anna, jeho žena); Осиф Ткач, (Bubnov, barón); Ігор Латта (Satin); Василь Русиняк (herceg); Світлана Шковранова (Kvašňa); Зузана Ковалчікова (Nast'a)

Прем'єра 23. май 2008

Евген Йонеско / Eugène Ionesco

«НОСОРОГ» / *Nosorožec*

Режія Растіслав Баллек я. г.

Асистент режії Людмила Лукачікова

Драматург Валерій Купка

Переклад Валерій Купка

Грають:

Людмила Лукачікова (Gazdiná, Pani Bujačková); Евген Либезнюк (Jean, Hasič); Любомир Міндош (Bérenger); Сергей Гудак (Čašník, Dudard); Осиф Ткач (Starý pán, Pán Motýlik); Василь Русиняк, (Logik, Botard); Зузана Ковалчікова (Daisy)

Прем'єра 24. октобер 2008

2009

Фрідріх Дурррематт / Friedrich Dürrenmatt

«АНГЕЛ ПРИХОДИТЬ ДО БАБІЛОНА» / *Anjel prichádza do Babylonu*

Режія Якуб Нвота я. г.

Асистент режії Світлана Шковранова

Драматург Валерій Купка

Переклад Валерій Купка

Грають:

Любомир Міндош (Anjel); Владимира Брегова, Даньєла Либезнюк (Kurrubi); Василь Русиняк (Akki); Евген Либезнюк (Arciminister, Teológ, Kat); Ігор Латта (Nabuchodonozor); Світлана Шковранова (Tabtum); Осиф Ткач (Nimród, Policajt, Robotník); Ярослава Сысакова (Gimmel); Владимир Чема (Enggibi, Vojak, Robotník)

Прем'єра 13. марець 2009

Карол Горак / Karol Horák
«БУРІДАНІВ ОСЕЛ» / *Buridanov osol*

Режія Генрік Розен я. г.

Асистент режії Василь Русиняк

Драматург Петро Ковач я. г.

Переклад Валерій Купка я. г.

Грають:

Василь Русиняк (Vendelín Ivčic); Людміла Лукачікова (Magdaléna Ivčicová-Besedová); Володимир Чема (René Beseda); Любомір Міндош (Maximilián Beseda); Ігор Латта (Peter Pavol Smidka); Осиф Пантликаш (Křava Belaňa, Mucso Palacký); Светлана Шковранова (Medúza); Осиф Ткач (Financ, Doktor)

Прем'єра 6. листопада 2009

2010

Михайл Євграфовіч Салтыков-Щедрін / Michail Jevgrafovič Saltykov-Ščedrin
«О ДВОХ ГЕНЕРАЛАХ» / *O dvou generáloch*

Режія Светозар Спрушанський я. г.

Переклад Валерій Купка я. г.

Грають:

Василь Русиняк (I. Generál); Осиф Ткач (II. Generál); Євген Либезнюк (Sedliak); Осиф Пантликаш (Požiarník)

Прем'єра 11. юн 2010

Фёдор Михайлович Достоевский – Даниїл Гінк / Fiodor Michailovič Dostojevskij – Daniil Gink

«КАТАРИНА ІВАНОВНА» / *Katarína Ivanovna*

Режія Светозар Спрушанський

Грають:

Володимира Брегова (Katarína Ivanovná); Дана Петрикова (Poľ'a); Якуб Шімко (Koľ'a); Єлізавета Шімкова (Lida)

Прем'єра 11. юн 2010

Ондрій Шулай – Божена Сланчікова Тімрава / Ondrej Šulaj – Božena Slančíkova
Тімрава

«ТЯПАКОВЦІ» / *Ťarákovci*

Режія Матуш Ольга я. г.

Асистент режії Любомір Міндош

Драматург Марек Турошик я. г.

Переклад Штефан Сухий

Грають:

Володимира Брегова, Зузана Ковалчікова (Anča Zmija); Василь Русиняк (Paľo); Людміла Лукачікова (Iľa Kráľovná); Ладіслав Ладоміряк (Miško); Осиф Ткач (Čaka); Светлана Шковранова я. г. (Zuza Gungovka); Любомір Міндош (Martin); Міріама Федоркова (Anča Hagarcovka); Осиф Пантликаш (Ďuro); Івета Фейкова, Даньєла Либезнюк (Mara Nevesta); Євген Либезнюк (Jano Fuzák); Ярослава Сысакова (Mara od Pekáčov); Михал Куцер (Matúš Fuzák); Іван Стрпковський я. г. (Rechtor); Володимир Чема я. г. (Notár)

Прем'єра 1. октобер 2010

Штефан Сухый / Štefan Suchý
«ПТАШАЧЕ МОЛОКО» / *Vtáčie mlieko*

Режія Володимир Надь я. г.

Асистент режії Светлана Шковранова

Драматург Валерій Купка

Грають:

Людмила Лукачікова (Soňa Dobrovodská); Даниїла Либезнюк (Maja Dobrovodská);
Осиф Пантликаш (Matej Konopelka); Ігор Латта (Janko Bučko); Светлана
Шковранова (Margita); Василь Русиняк, (Giovanni Angelini); Володимир Чема,
Михал Ільканин (Carlo)

Прем'єра 26. новембер 2010

2011

Михаїла Закутянська / Michaela Zakuťanská

«ГАВАЙ» / *Havaj*

Режія Зоя Зупкова я. г.

Асистент режії Володимира Брегова

Переклад Валерій Купка

Грають:

Даниїла Либезнюк, Славка Шмайдова (Janka – Janík); Євген Либезнюк (Otec);
Светлана Шковранова я. г. (Babka); Осиф Пантликаш (Vasiľ); Володимир Чема
я. г. (Hugo Ho); Володимира Брегова, Зузана Ковалчікова (Andy Warhol, matka);
Любомир Міндош (Hlas z televízora)

Прем'єра 18. марець 2011

Дюра Папгаргаї / Ďura Paprhajji

«СКОНАНА КАВАЛЕРІЯ» / *Unavená kavaléria*

Режія Ярослав Сысак я. г.

Асистент режії Людмила Лукачікова

Драматург Ярослав Сысак я. г.

Переклад Ярослав Сысак я. г.

Грають:

Іван Стропковский (Emil Očenaš); Людмила Лукачікова (Ema, jeho žena)

Прем'єра 17. юн 2011

2012

Ладіслав Смочек / Ladislav Smoček

«ЧУДНЕ ПОПОЛУДНЯ ДР. ЗВОНКА БУРКОГО» / *Čudné popoludnie Dr. Zvonka Burkeho*

Режія Благо Утлар я. г.

Асистент режії Светлана Шковранова

Драматург Валерій Купка я. г.

Переклад Валерій Купка я. г.

Грають:

Василь Русиняк (Burke); Володимира Брегова (Svatava); Светлана Шковранова
(Útechová); Любомир Міндош (Tichý); Осиф Пантликаш (Václav Václav)

Прем'єра 24. фебруар 2012

Федор Сологуб / Fiodor Sologub

«МАЛЫЙ ЧОРТ» / *Úbohý čert*

Режія Едуард Кудлач я. г.

Асистент режії Ярослава Сысакова

Драматург Валерій Купка я. г.

Переклад Валерій Купка я. г.

Грають:

Евген Либезнюк (Ardalion Borisovič Peredonov); Людміла Лукачікова (Varvara Dmitrijevna); Даньєла Русинкова, днесь Либезнюк (Klaudia); Осиф Пантликаш (Pavel Vasilievič Volodin); Светлана Шковранова (Sofia Jefimovna Prepolovenská); Владимира Брегова (Mária Osipovna Grušinová); Ладіслав Ладомиряк (Nedotýkavka); Ярослава Сысакова (Irina Stepanovna Jeršovová); Любомір Міндош (Platon Platonovič Rutilov); Василь Русиняк (Riaditeľ gymnázia)

Премєра 14. децембер 2012

Антон Павлович Чехов / Anton Pavlovič Čechov

«СПРОСИНЫ, МЕДВІДЬ» / *Pytačky, Medved'*

Режія Марцел Шкырконь я. г.

Асистент режії Осиф Пантликаш

Драматург Валерій Купка я. г.

Переклад Иван Стропковский

Грають:

Осиф Пантликаш (Stepan Stepanovič Čubukov); Даньєла Либезнюк (Natália Stepanovna); Владимир Чема, Михал Куцер (Ivan Vasilievič Lomov); Осиф Пантликаш (Grigorij Stepanovič Smirnov); Даньєла Либезнюк (Jelena Ivanovna Popovová); Владимир Чема (Luka)

Премєра 28. децембер 2012

2013

Максім Горький / Maxim Gorkij

«ВАССА» / *Vassa*

Режія Светозар Спрушанський я. г.

Переклад Валерій Купка я. г.

Грають:

Людміла Лукачікова (Vassa Železnovová); Владимир Брегова (Anna, jej dcéra); Михал Куцер (Semjon, jej syn); Михал Ільканин (Pavol, jej syn); Ярослава Сысакова (Natália, Semjonova žena); Даньєла Либезнюк (Ludmila, Pavlova žena); Василь Русиняк (Prochor Železnov); Евген Либезнюк (Michajl Vasiliev); Светлана Шковранова (Duňa, vzdialená príbuzná); Івета Фейкова (Lipa, služka)

Премєра 14. юн 2013

Славомір Мрожек / Slawomir Mrožek

«ЛІТНІЙ ДЕНЬ» / *Letný deň*

Режія Якуб Нвота я. г.

Асистент режії Осиф Пантликаш

Драматург Михаела Закутяньска

Переклад Светлана Шковранова

Грають:

Евген Либезнюк (Zdar); Осиф Пантликаш (Nezdar); Владими́ра Брегова (Dáma)

Прем'єра 18. октобер 2013

2014

Лев Николаєвіч Толстой / Lev Nikolajevič Tolstoj

«НЕ ЧУДЗОЛОЖ» / *Nescudzoložš*

Режія Юлія Разусова я. г.

Асистент режії Осиф Пантликаш

Драматург Михаела Закутяньска

Переклад Яна Трущінська-Сива я. г.

Грають:

Владимі́р Че́ма я. г. (Jevgenij); Міріа́ма Федоркова (Líza); Даньс́ла Либезнюк (Máša); Лю́дміла Лукачі́кова (Kaťa); Евге́н Либезнюк (Sergej); Яросла́ва Сыса́кова (Tatiana); Осиф Пантликаш (Irtenev); Владими́ра Брегова (Stepanida); Осиф Ткач (Pozdnyšev); Ла́дісла́в Ладоми́ряк (Truchačevský)

Прем'єра 14. марец 2014

Ева Маліті-Франё́ва / Eva Maliti-Fraňová

«КЫРХЕНЬ БЕЗСМЕРТНЫЙ» / *Krcheň Nesmrtelný*

Режія Алена Лелкова я. г.

Асистент режії Яросла́ва Сыса́кова

Драматург Михаела Закутяньска

Переклад Алена Блыхова.

Грають:

Осиф Пантликаш (Krcheň); Осиф Ткач (Poštár); Яросла́ва Сыса́кова, Міріа́ма Федоркова (Marka); Миха́л Куце́р, Миха́л Ількани́н (Peter); Владими́ра Брегова (Ева); І́гор Ла́тта я. г. (Malý Krcheň); Васи́ль Руси́няк (Ňaňo Krcheň); Іве́та Фе́йкова, Даньс́ла Либезнюк (Anča Sojková); А́нна Сими́кова я. г. (Zuza Mišej); Любо́мір Ми́ндош (Žofa Zubařová)

Прем'єра 30. ма́й 2014

Франц Ка́фка / Franz Kafka

«АМЕРИКА» / *Amerika*

Режія Vlaho Uhlár я. г.

Асистент режії Любо́мір Ми́ндош

Драматург Іва́н Кли́ма я.г, Па́вел Кого́вт я. г.

Переклад Яна Трущінська-Сива я. г.

Грають:

Миха́л Куце́р (Karol Rossmann); Ла́дісла́в Ладоми́ряк (Robinson); Миха́л Ількани́н я. г. (Delamarche); Осиф Ткач (Kapitán, Pán Green, Úradník); Осиф Пантликаш (Kurič, Čašník, Vyvolávač VDO); Евге́н Либезнюк (Strýko Jakob, Vedúci VDO); Любо́мір Ми́ндош (Pán Pollunder, Úradník); Яросла́ва Сыса́кова (Klára); Лю́дміла Лукачі́кова (Hlavná Kuchárka); Васи́ль Руси́няк (Hlavný Čašník, Úradník); Міріа́ма Федоркова (Tereza); Влади́мир Че́ма я. г. (Mladík, Pokladník, Pán Mack, Liftboy); Све́тла́на Шко́вранова я. г. (Starý Sluha, Chyžná)

Прем'єра 12. деце́мбер 2014, 2. *прем'єра* 17. деце́мбер 2014

2015

Гелена Бендова, я. г. – Міро Хорват, я. г. / Helena Bendová a.h. – Miro Chorvát a.h.

«ПАН КІДЬ БЫ» / *Pán Keby*

Режія Марцел Шкырконь я. г.

Асистент режії Михал Ільканин, Михал Куцер

Переклад Петро Медвідь я. г.

Грають:

Зузана Ковалчікова (Опа); Михал Ільканин, Михал Куцер (Он); Володимір Чема, Ладіслав Ладоміряк (Pán Keby); Івета Фейкова, Даньєла Либезнюк (Bábika); Володимира Брегова (Pajác)

Прем'єра 20. марець 2015

Мілош Ніколіч / Miloš Nikolič

«КОВАЛІ» / *Kováči*

Режія Любослав Маєра я. г.

Асистент режії Любомір Міндош

Переклад Петро Медвідь

Грають:

Василь Русиняк (Peter Schmidt); Любомір Міндош (Аса Kováčov); Людмила Лукачікова (Lujza); Євген Либезнюк, Осиф Пантликаш (Ivan N. Kuznecov)

Прем'єра 22. май 2015, 2. прем'єра 27. май 2015

Козьма Прутков / Kozma Prutkov

«ФАНТАЗІЯ» / *Fantázia*

Режія Светозар Спрушанський я. г.

Асистент режії Даньєла Либезнюк

Переклад Валерій Купка

Грають:

Євген Либезнюк (Agrafena Pankratievna Čupurlinová); Ладіслав Ладоміряк (Lizaveta Platonovna); Володимира Брегова, Міріама Федоркова (Adam Karlovič Lieben-tal); Людмила Лукачікова, Зузана Ковалчікова (Femistokles Mlitiadovič Rozorvakis); Светлана Шковранова я. г. (Kasian Rodionovič Bič – Batyjev); Зузана Ковалчікова (Martin Martinovič Lumpzavaldajskij); Даньєла Либезнюк (Georgij Alexandrovič Bezpardonov); Ярослава Сысакова (Firs Jevgenievič Milovidov); Любомір Міндош (Chyžná, Akulina, Kuchárka, Slůžka, Bulldog)

Препрем'єра 10. грудень 2015, *Прем'єра* 11. грудень 2015, 2. прем'єра 16. грудень 2015

2016

Венедікт Єрофєєв / Venedikt Jerofejev

«МОСКВА-ПЕТУШКЫ» / *Moskva-Petušky*

Режія Светозар Спрушанський я. г.

Асистент режії Осиф Пантликаш

Переклад Валерій Купка я. г.

Грають:

Василь Русиняк (Venička); Мартін Оравец (Prvý Anjel); Михал Куцер (Druhý Anjel); Ладіслав Ладоміряк (Tretí Anjel); Осиф Пантликаш (Sprievodca)

Препрем'єра 10. марець 2016, 1. прем'єра 11. марець 2016, 2. прем'єра 16. марець 2016

Петро Ковачік / Peter Kováčik

«КОРЧМА ПІД ЗЕЛЕНИМ СТРОМОМ: СЛОВАЦЬКА РАПСОДІЯ ПО РУСИНЬСЬКІ» / *Krčma pod zeleným stromom: Slovenská rapsódia po rusínsky*

Режія Матуш Ольга я. г.

Асистент режії Осиф Пантликаш

Переклад Ярослав Сысак

Грають:

Міріама Федоркова (slepé dievča); Ладіслав Ладомиряк (Ďold'o, jednoruký zápasník); Людміла Лукачікова (suplingerka); Осиф Ткач (krčmár); Василь Русиняк (Repán, ožran); Любомір Міндош (kováč); Михал Куцер (tovariš); Євген Либезнюк (amerikán); Михал Ільканин я. г. (elegán); Володимір Чема я. г., Маріан Марко (vyst'ahovalec); Іван Стрпоковский я. г. (inšpektor); Светлана Шковранова я. г. (rečníčka); Ігор Латта я. г. (majster na pile); Осиф Пантликаш (mäsiar)

Препремєра 19. май 2016, Премєра 20. май 2016, 2. премєра 25. май 2016

Фёдор Михайлович Достоевский / Fjodor Michailovič Dostojevskij

«БІСЫ» / *Posadnutí*

Режія Бранё Мазух я. г.

Асистент режії Осиф Пантликаш

Драматург Марек Турошик я. г.

Переклад Петро Медвідь я. г.

Грають:

Василь Русиняк (Stepan Trofimovič Verchovenskij); Людміла Лукачікова (Varvara Petrovna Stavrogina); Ладіслав Ладомиряк (Liputin); Любомір Міндош (Ivan Šatov); Іван Стрпоковский я. г. (Alexej Jegorovič); Осиф Пантликаш (Nikolaj Stavrogin); Светлана Шковранова (Praskovja Drozdová); Міріама Федоркова (Daša Šatovová); Михал Ільканин я. г. (Alexej Kirillov); Даньєла Либезнюк (Liza Drozdová); Ярослава Сысакова (Mária Timofejevna Lebiadkina); Євген Либезнюк (Kapitán Lebiadkin); Михал Куцер (Piotr Stepanovič Verchovenskij); Осиф Ткач (Biskup Tichon); Зузана Ковалчікова (Mária Šatovová)

Премєра 16. децембер 2016

2017

Карол Горак / Karol Horák

«АДОЛФ ІВАНОВІЧ ДОБРЯНСЬКИЙ (ЗОРЯ НА НЕБІ, А НАД ГОЛОВОЮ ШТРАНГІ)» / *Adolf Ivanovič Dobrianskij (Zornička na nebi, nad hlavou štrang)*

Режія Матуш Ольга я. г.

Асистент режії Осиф Пантликаш

Драматург Василь Турок

Переклад Василь Турок

Грають:

Євген Либезнюк (A. I. Dobrijanskij); Людміла Лукачікова (Eleónora); Светлана Шковранова я. г. (Babka); Івета Фейкова, Даньєла Либезнюк (Mamka); Осиф Пантликаш (Srb, Sluha); Ладіслав Ладомиряк (Hurban); Осиф Ткач (Cisár); Маріан Марко (Tisza); Іван Стрпоковский я. г. (Bach); Любомір Міндош (Generál); Ігор Латта я. г. (Sudca); Михал Куцер (Úradník); Василь Русиняк (Maska); Володимира Брегова (Chór); Міріама Федоркова (Chór); Зузана Ковалчікова (Chór); Ярослава Сысакова (Chór)

Обновлена премєра 31. марец 2017, 2. премєра 5. апріль 2017

Алфред Жаррі / Alfred Jarry

«КРАЛЬ УБУ» / *Kráľ Ubu*

Режія Бранє Мазух

Асистент режії Зузана Ковалчікова

Драматург Марек Турошик я. г.

Переклад Ярослав Сысак

Грають:

Осиф Пантליкаш (Kráľ Ubu); Светлана Шковранова (Mamka Ubu); Евген Либезнюк (Kráľ Václav, Cár Alexej a iné); Ярослава Сысакова (Kráľovná Rozamunda, Cárovná Matilda a iné); Михал Куцер (Hromoslav a iné); Ладіслав Ладомиряк (Kapitán Obruba a iné); Івета Фейкова (Posol, medved' a iné); Мартін Оравец (Tučka a iné); Любомир Міндош (Stĺp a iné)

Премєра 27. октобер 2017, 2. премєра 8. новембер 2017

2018

Антон Павлович Чехов / Anton Pavlovič Čechov

«ІЗБА Ч. 6» / *Izba č. 6*

Режія Светозар Спрушанський я. г.

Асистент режії Осиф Пантликаш

Переклад Валерій Купка

Грають:

Евген Либезнюк; Осиф Пантликаш; Василь Русиняк; Ладіслав Ладомиряк; Мартін Оравец; Владимира Штефаникова; Даньєла Либезнюк; Светлана Шковранова я. г.
Предпрємєра 15. марец 2018, Премєра 16. марец 2018, 2. премєра 21. марец 2018

Осиф Грегор Таївський / Jozef Gregor Tajovský

«ОБІЦЯНКИ: ОБРАЗ НАРОДА НА ТРИ СПОСОБИ В ЄДНІЙ ДІЇ» / *Sluby: Obraz z ľudu v jednom dejí na tri spôsoby*

Режія Матуш Ольга я. г.

Асистент режії Михал Куцер

Переклад Ярослав Сысак

Грають:

Светлана Шковранова я. г. (Zuzana Javorová, 45-ročná vdova); Зденка Кваскова (Anička, jej 17-ročná dcéra); Василь Русиняк (Jano Dlhý, starý uhliar na odpočinku); Людмила Лукачікова (Mara, jeho žena a staršia sestra Zuzina); Ладіслав Ладомиряк (Miško, ich 23-ročný syn a regrút); Михал Куцер (Ďurko, 14-15-ročný kraviar u Javorov); Ігор Латта я. г. (Notár); Мартін Оравец (Regrút); Владимир Рогач (Regrút)
Премєра 5. октобер 2018, 2. премєра 10. октобер 2018

Михал Балаж / Michal Baláž

«ДОМАШНЄ ГНІЗДО» / *Domov*

Режія Адріана Тотікова я. г.

Асистент режії Ладіслав Ладомиряк

Драматург Михал Балаж

Переклад Ярослав Сысак я. г.

Грають:

Людмила Лукачікова (Mama); Василь Русиняк (Otec); Ладіслав Ладомиряк (Syn 1); Михал Куцер (Syn 2); Івета Фейкова (Dcéra)
Премєра 26. октобер 2018, 2. премєра 31. октобер 2018

Андрій Романій – Марко Лукич Кропивницький / Andriy Romaniy – Marko
Lukič Kropivnický

«НА РЕВІЗІЮ» / Na revíziu

Режія Андрій Романій я. г.

Асистент режії Осиф Пантликаш

Драматургія Ярослав Сысак я. г., Андрій Романій я. г.

Переклад Ярослав Сысак

Грають:

Осиф Пантликаш (Starosta); Євген Либезнюк, Любомир Міндош (Úradník); Людміла
Лукачікова (Stará baba); Осиф Ткач (Svedok); Ярослава Сысакова (Vojakova žena);
Василь Русиняк (Strážnik na úrade); Михал Куцер (Muzikant); Ладіслав Ладомиряк
(Muzikant); Мартін Оравец (Muzikant); Володимир Рогач (Muzikant)

Прем'єра 6. грудень 2018, 2. *прем'єра* 12. грудень 2018

2019

Михал Валчак / Michał Walczak

«ПІСКОВИСКО» / Pieskovisko

Режія Бранє Мазух, я. г.

Асистент режії Осиф Пантликаш

Переклад Ярослав Сысак, я. г.

Грають:

Івета Фейкова (Опа); Зденка Кваскова (Он)

Прем'єра 16. травня 2019, *Прем'єра* 17. травня 2019

Володимир Гурбан Володиміров / Vladimír Hurban Vladimírov

«ПОЗНАТИЙ НЕПОЗНАТИЙ – НОМО SAPIENS» / Známy neznámy – Homo
sapiens

Режія Антон Коренчі, я. г.

Асистент режії Осиф Пантликаш

Грають:

Василь Русиняк, Осиф Ткач, Осиф Пантликаш, Ладіслав Ладомиряк, Мартін Ора-
век, Володимир Рогач, Людміла Лукачікова, Володимира Штефаникова, Зденка Квас-
кова, Івета Фейкова, Любомир Міндош

Прем'єра 18. жовтень 2019, 2. *прем'єра* 23. жовтень 2019

2020

Василій Сігарєв / Vasilij Sigarev

«ДЕТЕКТОР ЛЖИ» / Detektor lži

Режія Светозар Спрушанський

Асистент режії Осиф Пантликаш

Переклад Валерій Купка

Грають:

Євген Либезнюк (Boris); Людміла Лукачікова (Nadežda); Осиф Пантликаш
(Hypnotizér)

Прем'єра 18. вересень 2020, 2. *прем'єра* 23. вересень 2020

Александр Ніколаєвіч Островський / Alexander Nikolajevič Ostrovskij

«І МУДРІЯШ ДОМУДРУЄ» / *Aj múdry schybí*

Режія Матуш Ольга я. г.

Асистент режії Осиф Пантликаш

Драматургія Терезія Міндошова

Переклад Ярослав Сысак я. г.

Грають:

Ладіслав Ладомиряк (Glumov); Светлана Шковранова (Glumovová); Любомір Міндош (Mamajev); Владимира Штефаникова (Mamajevnová); Людміла Лукачікова (Turusinová); Зденка Кваскова, (Mášenka); Василь Русиняк (Krutickij); Михал Куцер (Gorodulin); Ярослава Сысакова (Manefa); Владимир Рогач (Kurčajev); Осиф Пантликаш (Golutvin); Мартін Оравец (Sluha u Mamajeva); Осиф Ткач (Grigorij)

Премєра 14. октобер 2020/23. октобер 2020, 2. *премєра* 28. октобер 2020

Інформацію приправив

Мітр. М. Павліч, ПзД.

ОБСЯГ

Театер Александра Духновича: цітадела русинського духа. <i>В. Падяк</i>	5

Світова драматургія

ВІЛЬЯМ ШЕКСПІР Трагічна повість о Гамлетови, прінцови данським <i>Переклад: Василь Турок</i>	19

ФРАНЦ КАФКА Америка <i>Переклад: Яна Трущінська-Сива</i>	87

Російська драматургія

ФЕДОР ДОСТОЄВСКИЙ Село Степанчіково і його обывателі <i>Драматизація і переклад: Василь Турок</i>	121

АНТОН ЧЕХОВ Дядя Ваня <i>Переклад: Василь Турок</i>	177

Словацька драматургія

МАРТІН КУКУЧІН Непробуджений (Темный) <i>Переклад: Василь Турок</i>	219

КАРОЛ ГОРАК

Адолф Івановіч Добрянський

Переклад: Василь ТУРОК

249

Русинська і войводинорусинська
драматургія

ДЮРА ПАПГАРГАЇ

Агафія – старого попа дівка

Переклад: Ярослав Сысак

277

ДЮРА ПАПГАРГАЇ

Сконана кавалерія

Переклад: Ярослав Сысак

315

ВАСИЛЬ ТУРОК

Прінцовы галушкы

351

Курты інформації за премєры гер в русиньскім языку
в роках 1988–2020. *М. Павліч*

375

ПОДЯКА

Вшорителї книжки дякують
Театру Александра Духновіча (Пряшів)
(директор Марьян Марко)
за можливість поужити архів театра.

Окрема подяка родині Сысаків
(Ярослав Сысак, Ярослава Сысакова)
за добрі порады и поміч при гляданю текстів пес.

POĎAKOVANIE

Zostavitelia knihy ďakujú
Divadlu Alexandra Duchnoviča (Prešov)
(riaditeľ Marián Marko)
za možnosť využitia archívu divadla.

Samostatné poďakovanie rodine Sisákových
(Jaroslav Sisák, Jaroslava Sisáková)
za dobré rady a pomoc pri vyhľadávaní textov hier.

Divadlo Alexandra Duchnoviča: 30 rokov: Výber z repertoáru /
Editori V. Paďák, M. Pavlič. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej
univerzity, 2020, 400 s.

Divadlo Alexandra Duchnoviča v Prešove (skrátene DAD) – prvá (po páde totality) profesionálna divadelná inštitúcia karpatských Rusínov. Za tridsať rokov vernej služby svojmu národu dramatický kolektív odohral desiatky hier, a samotné divadlo sa stalo vizitkou rusínskej renesancie, ale tiež – kultúrnym fenoménom súčasného Slovenska.

Vydanie reprezentuje divadlo z trochu iného uhla pohľadu. Kniha zoznamuje čitateľa (a to po prvýkrát!) s repertoárom minulých rokov. Svetová klasika v rusínskych prekladoch, ktoré spravili režiséri a literáti tohto divadla, ostala až doteraz v rukopisoch. Vydaná v knižnej podobe sa tak stáva reálnym dedičstvom národa a je prístupná pre všetkých, ktorí sa zaujímajú o rusínsku kultúru.

Publikácia predstavuje deväť hier od W. Shakespearea, F. Dostojevského, A. Čechova, F. Kafku, M. Kukučina, ale tiež od súčasných dramatikov Ď. Papharhaja, V. Turoka a K. Horáka.

Divadlo Alexandra Duchnoviča:

30 rokov.

Výber z repertoáru

Zostavovatelia:

doc. Mgr. **Valerij Paďak**, CSc.

Mgr. **Michal Pavlič**, PhD.

Projekt realizovaný pod vedením

doc. Mgr. **Valerija Paďaka**, CSc.

Texty usporiadali a adaptovali

do noriem súčasného rusínskeho spisovného jazyka:

doc. Mgr. **Valerij Paďak**, CSc.

Mgr. **Michal Pavlič**, PhD.

Recenzenti:

prof. Dr. **Paul Robert Magocsi** (Torontská univerzita)

prof. Dr. **Elain Rusinko** (Marylandská univerzita)

Sadzba:

Vydavateľstvo Paďak s.r.o.

padiak.valeri@gmail.com

Dizajn a obálka:

Milan Paďak

Mgr. **Larysa Paďak**

Vydanie: 1.

Počet strán: 400

Autorské hárky: 21,33

Náklad: 300

Vydal:

Vydavateľstvo Prešovskej univerzity

ISBN 978-805552656-0

9 788055 526560

Вільям Шекспір
Федор Достоевський
Антон Чехов
Франц Кафка
Мартін Кукучін
Дюра Папгаргаї
Василь Турок
Карол Горак

VYDAVATELSTVO
PREŠOVSKÉJ
UNIVERZITY

ISBN 978-80-555-2656-0

9 788055 526560

Miquel de Cervantes Saavedra
Nikolaj V. Gogol'
Kozma Prutkov
Michail Jevgrafovič Saltykov - Ščedrin
Lev Nikolajevič Tolstoj
Maxim Gorkij
Fiodor Sologub
Christo Bojčev

Вільям Шекспір
Федор Достоевский

Антон Чехов

Франц Кафка

Мартін Кукучін

Дюра Папгаргаї

Василь Турок

Карол Горак

Eugéne Ionesco
John Steinbeck
Friedrich Dürrenmatt
Venedikt Jerofejev
Miloš Nikolič
Blaho Uhlár
Miloš Karásek
Caspar Ester
Jozef Mokoš
Štefan Suchý

ISBN 978-80-555-2656-0

9 788055 526560